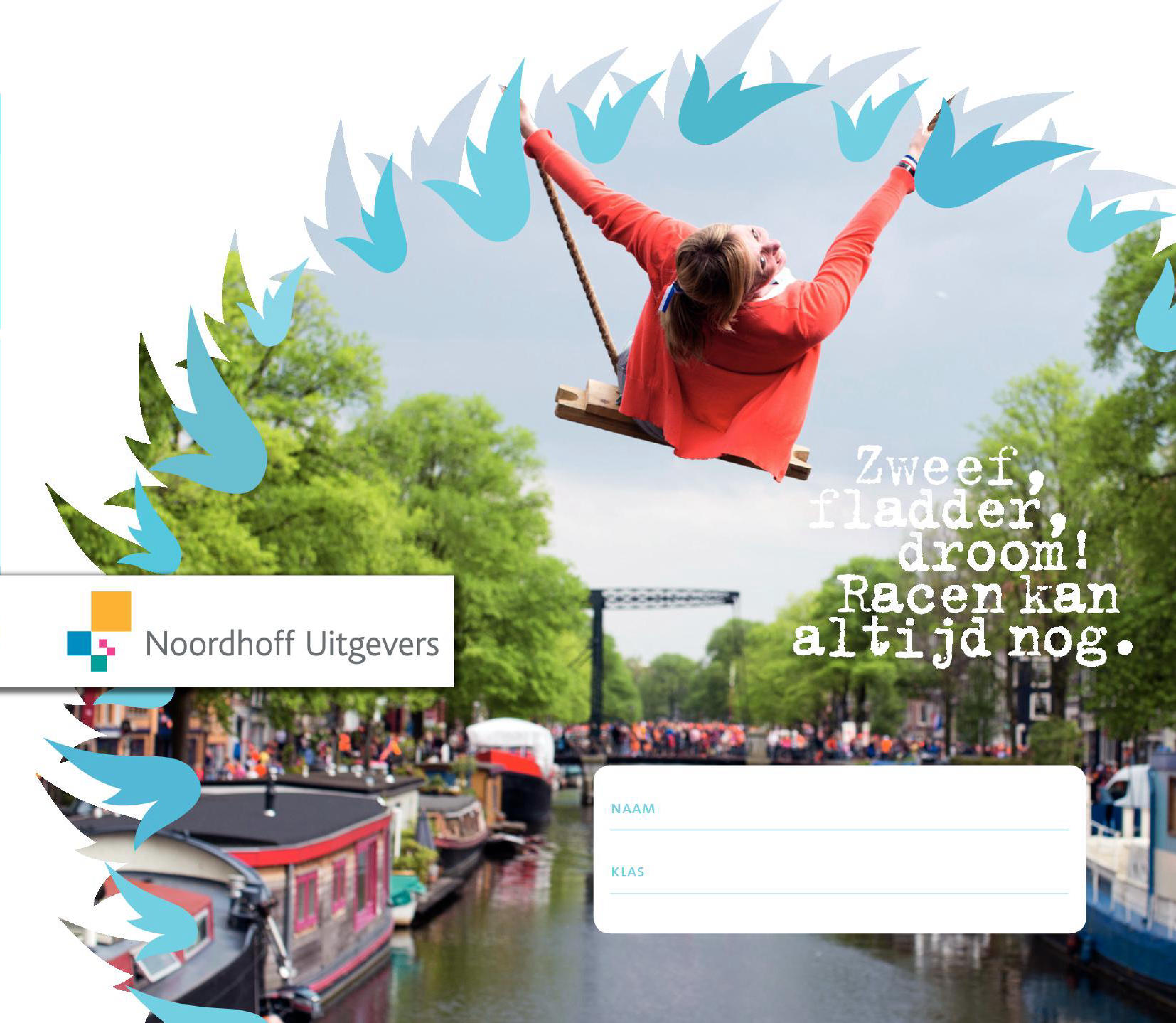
NEDERLANDS | 6E EDITIE | 1 VMBO-KGT

Nieuw Nederlands

Noordhoff Uitgevers

NAAM

KLAS

Nieuw Nederlands

Vormgeving binnenwerk: Grafisch ontwerp Duko Hamminga
Conceptontwerp omslag: nu:amsterdam/nu:rotterdam
Vertaling vormgeving omslag: Grafisch ontwerp Duko Hamminga
Omslagfoto: Hollandse Hoogte
Illustraties: Flos Vingerhoets, Haarlem

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Voortgezet onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

1 / 19

ISBN 978-90-01-88980-7

Nieuw Nederlands

1 vmbo-kgt

Eindredactie:
Harald Veldman
Marlies Schouwstra

Auteurs:
Annie van der Beek
Jan Bult
Esther Burger
Anneloes Canestrelli
Fenny Karman
Didy Pijpker
Marlies Schouwstra
Harald Veldman
Raoul Wiekeraad
Marloes van Zuijlen-Blaauw

Noordhoff Uitgevers Groningen

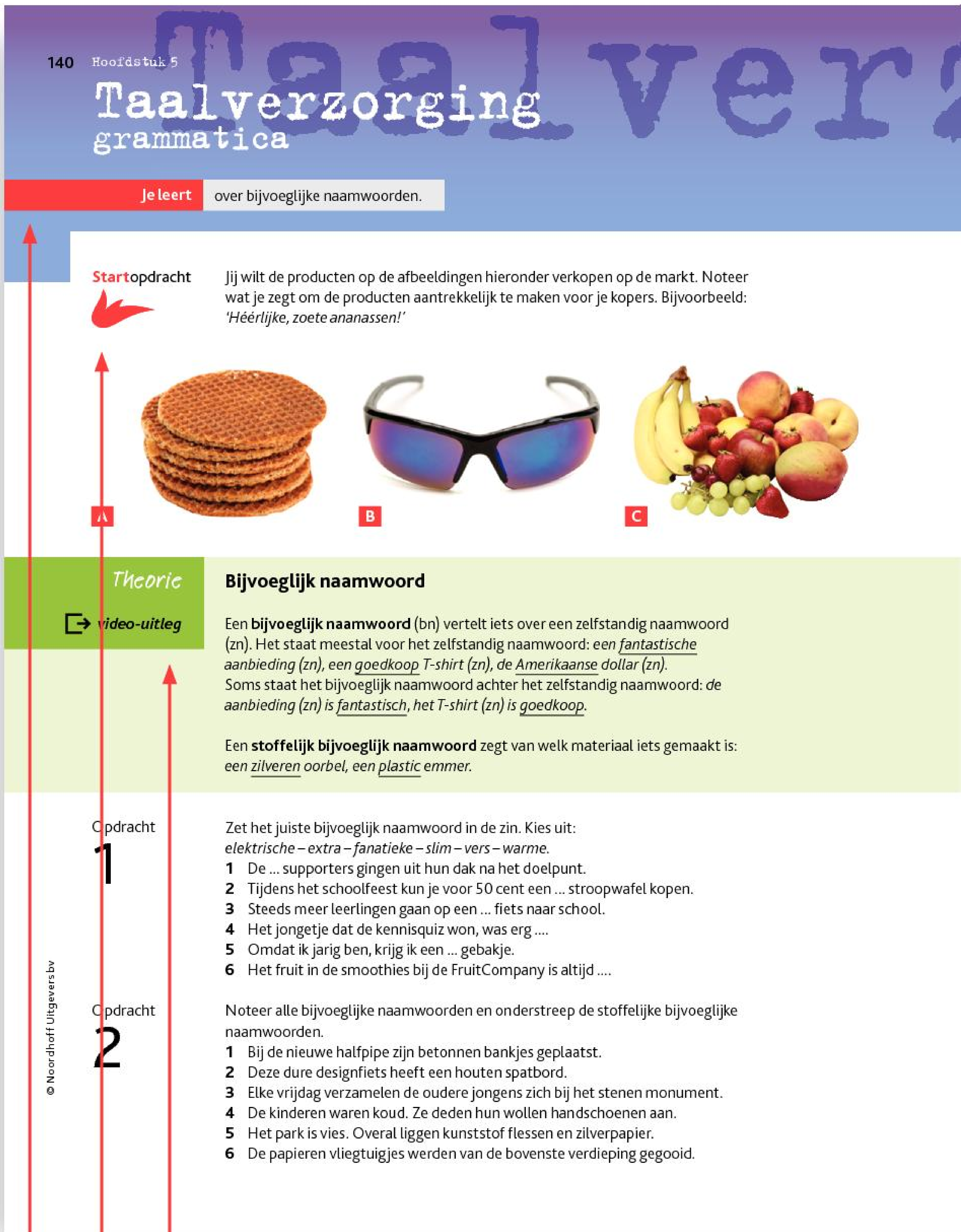
Hoe werk je met Nieuw Nederlands?

De quiz en De brug
Je kunt Nieuw Nederlands beginnen met *De quiz*. Als je *De quiz* maakt, zie je hoe goed je het vak Nederlands al kunt. Als het nodig is, kun je na de quiz oefenen met de opdrachten uit *De brug*. Die vind je vanaf bladzijde 222 van dit boek. *De brug* helpt je alvast op weg met de gewone hoofdstukken in dit boek.

Hoofdstukken
Dit boek bestaat uit zes hoofdstukken. Ieder hoofdstuk heeft dezelfde indeling:
- Lezen
- Schrijven
- Kijken en luisteren
- Spreken en gesprekken
- Woordenschat
- Taalverzorging
- Praktijkopdracht

Poëzie en fictie
Achter in dit boek vind je het onderdeel *Poëzie en fictie*. Je gaat stukjes lezen uit spannende boeken en grappige gedichten. Je kunt ook laten zien dat je zelf een schrijver bent!

Nieuw Nederlands Online
Op Nieuw Nederlands Online kun je alle opdrachten uit het boek maken. Je vindt er alles wat bij de opdrachten hoort, zoals filmpjes en feedbackformulieren. Als je de opdrachten online maakt, kun je een eigen route volgen met herhaalopdrachten of steropdrachten. Je kunt online ook oefenen voor de toets en video-uitleg van de theorie bekijken.

140 Hoofdstuk 5

Taalverzorging
grammatica

Je leert over bijvoeglijke naamwoorden.

Startopdracht

Jij wilt de producten op de afbeeldingen hieronder verkopen op de markt. Noteer wat je zegt om de producten aantrekkelijk te maken voor je kopers. Bijvoorbeeld: *'Héérlijke, zoete ananassen!'*

A B C

Theorie

video-uitleg

Bijvoeglijk naamwoord

Een **bijvoeglijk naamwoord** (bn) vertelt iets over een zelfstandig naamwoord (zn). Het staat meestal voor het zelfstandig naamwoord: *een fantastische aanbieding (zn), een goedkoop T-shirt (zn), de Amerikaanse dollar (zn).*
Soms staat het bijvoeglijk naamwoord achter het zelfstandig naamwoord: *de aanbieding (zn) is fantastisch, het T-shirt (zn) is goedkoop.*

Een **stoffelijk bijvoeglijk naamwoord** zegt van welk materiaal iets gemaakt is: *een zilveren oorbel, een plastic emmer.*

Opdracht 1

Zet het juiste bijvoeglijk naamwoord in de zin. Kies uit:
elektrische – extra – fanatieke – slim – vers – warme.
1 De … supporters gingen uit hun dak na het doelpunt.
2 Tijdens het schoolfeest kun je voor 50 cent een … stroopwafel kopen.
3 Steeds meer leerlingen gaan op een … fiets naar school.
4 Het jongetje dat de kennisquiz won, was erg ….
5 Omdat ik jarig ben, krijg ik een … gebakje.
6 Het fruit in de smoothies bij de FruitCompany is altijd ….

Opdracht 2

Noteer alle bijvoeglijke naamwoorden en onderstreep de stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden.
1 Bij de nieuwe halfpipe zijn betonnen bankjes geplaatst.
2 Deze dure designfiets heeft een houten spatbord.
3 Elke vrijdag verzamelen de oudere jongens zich bij het stenen monument.
4 De kinderen waren koud. Ze deden hun wollen handschoenen aan.
5 Het park is vies. Overal liggen kunststof flessen en zilverpapier.
6 De papieren vliegtuigjes werden van de bovenste verdieping gegooid.

In de theorie wordt de nieuwe lesstof uitgelegd. Je gaat ermee aan de slag in de opdrachten. Je kunt online video-uitleg van de theorie bekijken.

Je begint altijd met de startopdracht waarin je kennismaakt met de nieuwe lesstof.

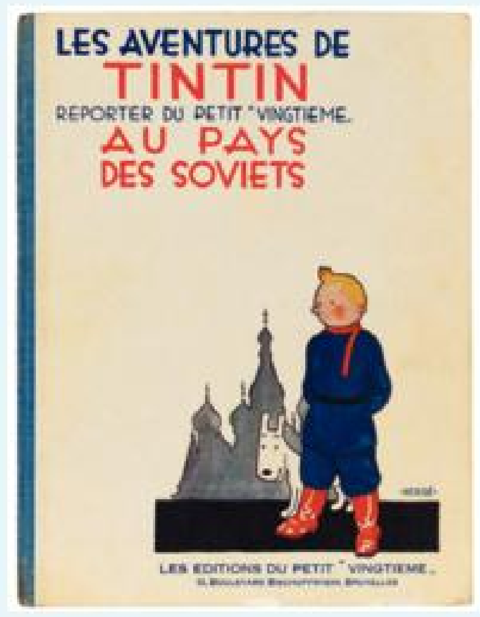
Bij 'Je leert' staat wat je gaat leren. Dat is het doel van de les.

Opdracht
3

In de tekst hieronder staan twaalf bijvoeglijke naamwoorden. Noteer ze onder elkaar. Schrijf erachter bij welk zelfstandig naamwoord ze horen.

Kuifje

1 *Kuifje* is populair onder fanatieke stripliefhebbers. **2** Voor een speciale uitgave van het oudste *Kuifje*-album werd onlangs 30.000 euro betaald tijdens een veiling. **3** Deze bijzondere editie heeft een Franse titel: *Tintin au pays des Soviets*. **4** Het beroemde stripalbum verscheen meer dan 85 jaar geleden. **5** De *Kuifje*-albums zijn kwetsbaar. **6** Perfecte exemplaren leveren dan ook grote bedragen op. **7** Misschien hebben je opa en oma nog een kleine doos op zolder staan met vergeelde stripboekjes?

Naar: Catawiki Magazine, herfst 2015

Opdracht
4 ✱

Maak het verhaal spannend (of vrolijk) door zelf bijvoeglijke naamwoorden in te vullen. Je mag zelf bepalen waar.

Martijn loopt door de gang van zijn school. Opeens hoort hij een geluid. Het komt achter de deur vandaan. Hij pakt de deurklink beet. Met een geluid gaat de deur open. Martijn ruikt een geur. Voorzichtig loopt hij de trap af. In de hoek van de kelder zit een man. De man heeft een gezicht. Hij zegt: 'Martijn, weet jij het antwoord op vraag 4?' 'Huh?' Martijn doet zijn ogen open en kijkt verbaasd rond. Hij was even in slaap gevallen bij de les van meneer Van Balen.

Opdracht
5

Onderstreep de bijvoeglijke naamwoorden.

1 Marco heeft de gratis app van The Voice of Holland gedownload.
2 Bij de dropping in de pikzwarte nacht moesten de leerlingen de weg terugvinden.
3 Je originele uitvoering van dat Justin Biebernummer was schitterend!
4 Het mes is bot en toch gebruikte Kevin het om het taaie vlees te snijden.
5 Het roze T-shirt paste helemaal niet goed bij de bruine schoenen van Pim.
6 Op de plaatselijke rommelmarkt kocht ik oude Donald Duck-pockets.

Opdracht
6

Benoem de onderstreepte woorden. Kies uit: *bn – lw – ww – zn*.

1 Eric neemt een duik in het koude water.
2 De bestelling wordt gratis bezorgd door bol.com.
3 Mijn ouders luisteren altijd naar Nederlandstalige muziek.
4 Enkele boze klanten eisten hun geld terug van de winkel.
5 Toen we weer thuis waren, gooiden we de natte handdoeken in de was.
6 Tijdens de belangrijke wedstrijd had Flynn gele voetbalschoenen aan.

Ik kan/weet • (stoffelijke) bijvoeglijke naamwoorden herkennen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Opdrachten op een hoger niveau herken je aan de ster. Je docent vertelt of je deze opdracht wel of niet maakt.

Ik kan/weet geeft aan wat je hebt geleerd. Ook staat er bij welk referentieniveau daarbij hoort.

Je kunt online extra opdrachten maken. Je kunt ook je eigen route volgen door alle opdrachten uit het boek online te maken.

Opdrachten waarbij je online een filmpje of een geluidsfragment kunt vinden en opdrachten waarbij je online moet werken, herken je aan het symbool voor online.

Inhoud

Poëzie en fictie

De brug

De

Ik bedoel, welke leerling
de hoofdprijs
niet de essentie
Nee hè? Ging het
zelf te laten
in staat

quiz

De brug

Met Nieuw Nederlands leer je meer over de Nederlandse taal. Veel van wat je gaat leren, zul je herkennen van de basisschool, zoals spelling en woordenschat. Misschien vind je Nederlands makkelijk of juist heel moeilijk. Als Nederlands lastig voor je is, kun je extra oefenen met de opdrachten uit *De brug*.

Doe de quiz!

Twijfel je of *De brug* je kan helpen? Door de quiz te maken, weet je of het een goed idee is om aan de slag te gaan met *De brug*. Tijdens de quiz krijg je vragen over Lezen, Woordenschat en Taalverzorging. Je kunt de quiz in je eentje online maken of met de hele klas tegelijk. Als je de quiz samen met je klas maakt, is je docent de quizleider.

Je kunt de quiz ook zelf online maken.

Zo gebruik je De brug

Voordat je aan een nieuw hoofdstuk begint, kun je met *De brug* alvast een begin maken. Bij elk hoofdstuk vind je een korte, heldere uitleg van de theorie en een aantal korte opdrachten over Lezen, Woordenschat en Taalverzorging. Met *De brug* maak je een goede start met het hoofdstuk. Je vindt *De brug* vanaf bladzijde 222.

Je kunt alle opdrachten uit* De brug *ook online maken.

Hoofdstuk 1

Vrienden

Spelen met woorden

Ben jij supergoed in galgje? Of heb jij weleens scrabble gespeeld? Bij dit soort spelletjes speel je met woorden, je moet een woord raden of zelf woorden maken. Er zijn heel veel verschillende woordspelletjes en je komt ze overal tegen: op de televisie, in de krant of als app voor je telefoon. Wat is jouw favoriete taalspelletje?

Geheimtaal

Zulle nw enaa rd ebioscoo pgaan? Als je deze zin voor het eerst leest, snap je er niets van. Als je nog eens goed kijkt, dan zie je dat de spaties verkeerd staan. Met de spaties op de goede plek komt de echte zin tevoorschijn: *Zullen we naar de bioscoop gaan?* Maak nu zelf zo'n geheime zin en ruil hem met die van een klasgenoot. Kunnen jullie elkaars code kraken?

Letterstamppot

De docent verdeelt de klas in teams. Elk team maakt zo veel mogelijk woorden met de letters: harvinerdinst. Het team met de meeste woorden wint!

Speel nog meer taalspelletjes, zoals de dierenwoordenslang.

Lezen

Je leert over het onderwerp van een tekst.

Startopdracht

Lees tekst 1.

1 Welk woord past op de puntjes? Noteer één woord.
2 Vergelijk je antwoord met dat van een klasgenoot. Hebben jullie hetzelfde woord bedacht? Hoe komt dat, denk je?
3 Bedenk een goede titel voor tekst 1.
4 Wat voor afbeelding past goed bij deze tekst? Omschrijf je foto of tekening zo kort mogelijk.

Tekst 1

Een … voor iemand maken is leuk om te doen en een … krijgen is heel speciaal. Je weet immers dat iemand tijd en aandacht heeft gestoken in dit persoonlijke cadeau.
Het is traditie om het … zelf bij je vriend of vriendin om de pols te knopen. De ander draagt het dan dag en nacht. Als het kapotgaat en van je pols valt, gooi je het kapotte … in zee en vraag je een nieuwe aan de persoon van wie je het hebt gekregen. Zo blijft de vriendschap in stand.

Naar: handwerkles.studioh2o.nl, op 8 december 2015

Theorie

video-uitleg

Het onderwerp van een tekst

Elke tekst gaat ergens over. Dat noem je het **onderwerp** van een tekst. Je kunt het onderwerp met één of een paar woorden noemen, bijvoorbeeld: *vriendschapsbandjes*, *schoolfeest* of *nieuw winkelcentrum Lelystad*. Als je weet wat het onderwerp van een tekst is, dan begrijp je de tekst beter als je hem helemaal leest.

Zo vind je het onderwerp van een tekst

- Bekijk de tekst:
  - Kijk naar de titel.
  - Kijk naar de afbeeldingen bij de tekst.
  - Kijk naar de titels die boven tekstgedeeltes staan. Die titels noem je tussenkopjes.
  - Kijk of er woorden zijn die anders gedrukt zijn, bijvoorbeeld **vet**, *schuin*, GROOT of gekleurd.
  - Lees het eerste stukje (de eerste alinea) van de tekst. Vaak is dat vetgedrukt.
- Geef daarna antwoord op de vraag: waarover gaat deze tekst?

Opdracht
1

Bekijk tekst 2. Van deze tekst zie je alleen het belangrijkste.
1 Onderstreep de titel.
2 Bekijk de afbeelding. Wat zie je?
3 Heeft de tekst een tussenkopje? Zo ja, onderstreep deze.
4 Lees nu de eerste, vetgedrukte alinea. Wat zou het onderwerp van tekst 2 kunnen zijn?
A ☐ olifanten en honden in Amerika
B ☐ vrienden maken in een safaripark
C ☐ vriendschap tussen olifant en hond

Tekst 2

Een bijzondere vriendschap

De Afrikaanse olifant Bubbles en de zwarte labrador Bella, beide bewoners van een safaripark in Amerika, hebben een bijzondere vriendschap.

Pret voor twee

Naar: www.froot.nl, februari 2014

Opdracht
2

Bekijk tekst 3.
1 Onderstreep de titel.
2 Bekijk de afbeelding. Wat zie je?
3 Lees de eerste, vetgedrukte alinea. Wat is het onderwerp van de tekst?
A ☐ meisjes vallen 37,5 meter naar beneden
B ☐ nieuwe achtbaan in de Efteling
C ☐ proefrit Zoë en Christel in Baron 1898

Lees tekst 3 nu helemaal.
4 Waarom mochten Zoë en Christel een proefrit maken?
5 Wat vindt Christel van achtbanen?
6 Wat betekent het als je een *sterke maag* hebt? (alinea 2)
7 Boven de derde alinea staat het tussenkopje *Vrije val*. Wat is een 'vrije val'?
8 Waarom zit je veilig in deze achtbaan?
9 Zou jij een proefrit durven maken in een nieuwe achtbaan? Leg je antwoord uit.

Tekst 3

Proefrit in de Baron 1898

De Efteling is sinds 2015 een attractie rijker: Baron 1898. Voor de opening van deze achtbaan mochten de vriendinnen Zoë (13) en Christel (13) een proefritje maken. Inclusief vrije val van 37,5 meter, lóódrecht naar beneden.

‘Hoelang duurt een ritje in de achtbaan?’ Zo luidde de prijsvraag van ANWB, die Christel beantwoordde. Haar antwoord: 130 seconden. Het leverde Christel één van de eerste ritten in de achtbaan op. ‘Ik vind achtbanen echt supergaaf’, zegt Christel. ‘Ze gaan snel, hoog en over de kop.’ Zoë werd meegevraagd door haar vriendin. ‘Ik dacht dat het saai zou zijn’, zegt ze. ‘Maar toen zag ik de reclame.’ Gelukkig hebben ze een sterke maag. ‘Het enige waar ik misselijk van word, zijn spruitjes’, zegt Christel.

Vrije val

Nadat het verhaal achter de attractie is uitgelegd, mogen de eerste eregasten plaatsnemen in het karretje. De rest van het publiek telt af: ‘Zeven, zes, vijf, vier, drie, twee, één. Glück auf!’ Het eerste karretje wordt omhoog getakeld, wacht even en valt dan met één noodvaart recht naar beneden. ‘Dat valt wel mee’, zegt Christel. ‘Ik had het sneller verwacht.’

Eindelijk zijn ze zelf aan de beurt. Ze sluiten aan in de rij en komen een hele tijd later pas weer naar buiten. ‘Coooooool’, zeggen ze. ‘We mochten blijven zitten.’ Ze zijn drie keer geweest. ‘Je denkt dat hij blijft staan, maar ineens valt-ie naar beneden’, zegt Zoë. ‘Het is allemaal mooi gebouwd’, vindt ze. ‘De beugel zat een beetje los,’ zegt Christel, ‘maar je had een extra riem, dus het was niet eng.’ Het liefst willen ze nog een keer, maar Christels moeder denkt daar anders over.

Naar: Govrien Oldenburger, 7Days, op 3 juli 2015

Opdracht
3

Werk samen met een klasgenoot.

1 Doe jullie ogen dicht. Leg elkaar de weg naar de kantine uit. Wat denk je: kunnen jullie naar de kantine lopen zonder ergens tegenaan te stoten of te vallen?

Bekijk tekst 4.

2 Onderstreep de titel.

3 Lees de eerste, vetgedrukte alinea en bekijk de afbeelding. Wat kun je zeggen over het meisje in het roze shirt?
A ☐ Ze is begeleider.
B ☐ Ze is blind.

4 Wat is het onderwerp van tekst 4, denk je?
A ☐ niet kunnen zien
B ☐ sponsorloop in Utrecht
C ☐ training voor The Blind Run

5 Voor welk goed doel rennen de deelnemers aan The Blind Run?

Lees tekst 4 nu helemaal.

6 Klopt je antwoord bij vraag 4? Kies A of B en leg je antwoord uit.
A Ja, want dat zag ik aan …
B Nee, want …

7 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 6.

a sponsorloop (al. 1)	1 maar
b ongemakkelijk (al. 2)	2 meegemaakt
c ervaren (al. 2)	3 niet gemakkelijk, zenuwachtig
d echter (al. 3)	4 renwedstrijd waarbij de deelnemers betaald worden door bijvoorbeeld bedrijven, familie en vrienden om geld in te zamelen voor een goed doel
e allerlei (al. 3)	5 twee of meer dingen die samengevoegd zijn
f combinatie (al. 4)	6 verschillende

8 Lees de eerste zin van alinea 3 nog een keer. Wat vond Alannah makkelijk?

9 In alinea 4 staat tussen haakjes uitgelegd wat *kaatsen* is. Jij moet iemand die geblinddoekt is, stap voor stap uitleggen wat kaatsen is. Schrijf op wat je precies zou zeggen.

10 Zou jij liever als begeleider of als geblinddoekte loper meedoen aan The Blind Run? Leg je antwoord uit.

Tekst 4

Blind vertrouwen op elkaar

[1] **The Blind Run is een sponsorloop waarbij de helft van de deelnemers blind of geblinddoekt is. De andere helft loopt mee als begeleider. Zaterdag is de eerste Blind Run in Utrecht, maar daarvoor moet natuurlijk eerst getraind worden.**

[2] De training is in Nieuwegein. Er is een hoop ongemakkelijk gegiechel en gestruikel en mensen zijn in de war. De meeste deelnemers kunnen namelijk gewoon zien en hebben nog nooit ervaren hoe het is om blind ergens heen te lopen. Je moet vertrouwen op je begeleider, maar dat blijkt niet zo makkelijk te zijn.

[3] Alannah vindt het echter wel makkelijk. Zij is 17 en is al vanaf haar geboorte blind. ‘Ik loop al vier jaar bij Running Blind, de organisatie die blinden en slechtzienden kan helpen met hardlopen.’ Alannah traint twee keer per week met verschillende mensen die haar begeleiden. Tijdens de training in Nieuwegein helpt haar moeder haar. Beiden houden ze een lintje vast en moeder geeft allerlei aanwijzingen: links, rechts, opstapje, afstapje.

[4] Terwijl de mensen met een blinddoek de problemen van blind hardlopen ontdekken, traint Alannah op heel andere dingen. Bijvoorbeeld op het maken van grote passen en op snel lopen. Ook moet iedereen, zonder te zien dus, kaatsen (dit is een combinatie van huppelen en knieheffen). Als je het ziet, kun je het gemakkelijk nadoen. Maar iemand die geblinddoekt is, lijkt niet te snappen wat de bedoeling is. Een hardloper die niets ziet, moet volledig vertrouwen op zijn begeleider.

Naar: Jelger Woudstra, 7Days, op 10 oktober 2014

Opdracht
4

Bekijk tekst 5.

1 Wat is het onderwerp van de tekst?

In de krant stond tekst 5 in een gekleurd blokje (tekstkader) naast tekst 4.
Lees tekst 5 helemaal.

2 Wat heeft tekst 5 met tekst 4 te maken?
A ☐ Tekst 5 is een voorbeeld bij tekst 4.
B ☐ Tekst 5 legt uit hoe je kunt meedoen aan The Blind Run.
C ☐ Tekst 5 maakt tekst 4 duidelijker.

3 Waarom organiseert de Bartiméus Sonneheerdt Vereniging The Blind Run? Noteer twee redenen.

4 Hoeveel mensen deden de eerste keer mee aan The Blind Run?

5 Voordat je je opgeeft voor The Blind Run, wil je meer weten over blind hardlopen. Wie hebben over dat onderwerp vast meer informatie op hun website staan? Noteer de namen van twee organisaties. Zoek het antwoord in tekst 4 en tekst 5.

Tekst 5

The Blind Run

The Blind Run wordt georganiseerd door de Bartiméus Sonneheerdt Vereniging, de organisatie die zich inzet voor blinde en slechtziende kinderen in Nederland. De sponsorloop is bedoeld om geld op te halen voor de vereniging, maar ook om mensen te laten ervaren hoe het is om blind hard te lopen.
Tijdens de eerste editie van The Blind Run deden er tachtig koppels mee. Bij twintig koppels is de hardloper slechtziend of blind, bij de andere zestig draagt de hardloper een blinddoek.

Naar: 7Days, op 10 oktober 2014

Opdracht
5

Bekijk tekst 6.

1 Wat is het onderwerp van de tekst?
A ☐ asociale robots
B ☐ mensen, honden en robots
C ☐ onderzoek met honden en robot

Lees tekst 6 nu helemaal.

2 Noteer een ander woord voor *experimenten*. (alinea 2)

3 In welke alinea van de tekst staat uitgelegd wat je op de afbeelding ziet? Noteer het nummer.

4 Lees alinea 3. Zet in het juiste rijtje: *hoofd op scherm – menselijke stem – piepen – meewandelen*.

sociale robot	**asociale robot**
...	...

5 Met de sociale robot deden honden drie dingen die ze met mensen ook zouden doen. Noteer die drie dingen uit alinea 4.

6 Deden de honden diezelfde dingen met de asociale robots? ja / nee

7 In de titel staat een vraag. Wat is volgens de laatste alinea het antwoord op die vraag? Leg je antwoord uit.

8 Wat denk jij: zullen er in de toekomst robots komen waarmee je vrienden kunt of wilt worden?

Opdracht
6 ✱

Bekijk tekst 6 nog een keer. Bij MEER OVER lees je vijf trefwoorden ('tags'). Deze woorden hebben allemaal te maken met het onderwerp van tekst 6.

1 Welke trefwoorden passen bij tekst 3 en 4? Bedenk vier trefwoorden per tekst.
2 Vergelijk jouw trefwoorden met die van een klasgenoot. Welke vier trefwoorden passen volgens jullie het best bij tekst 3? En welke bij tekst 4?

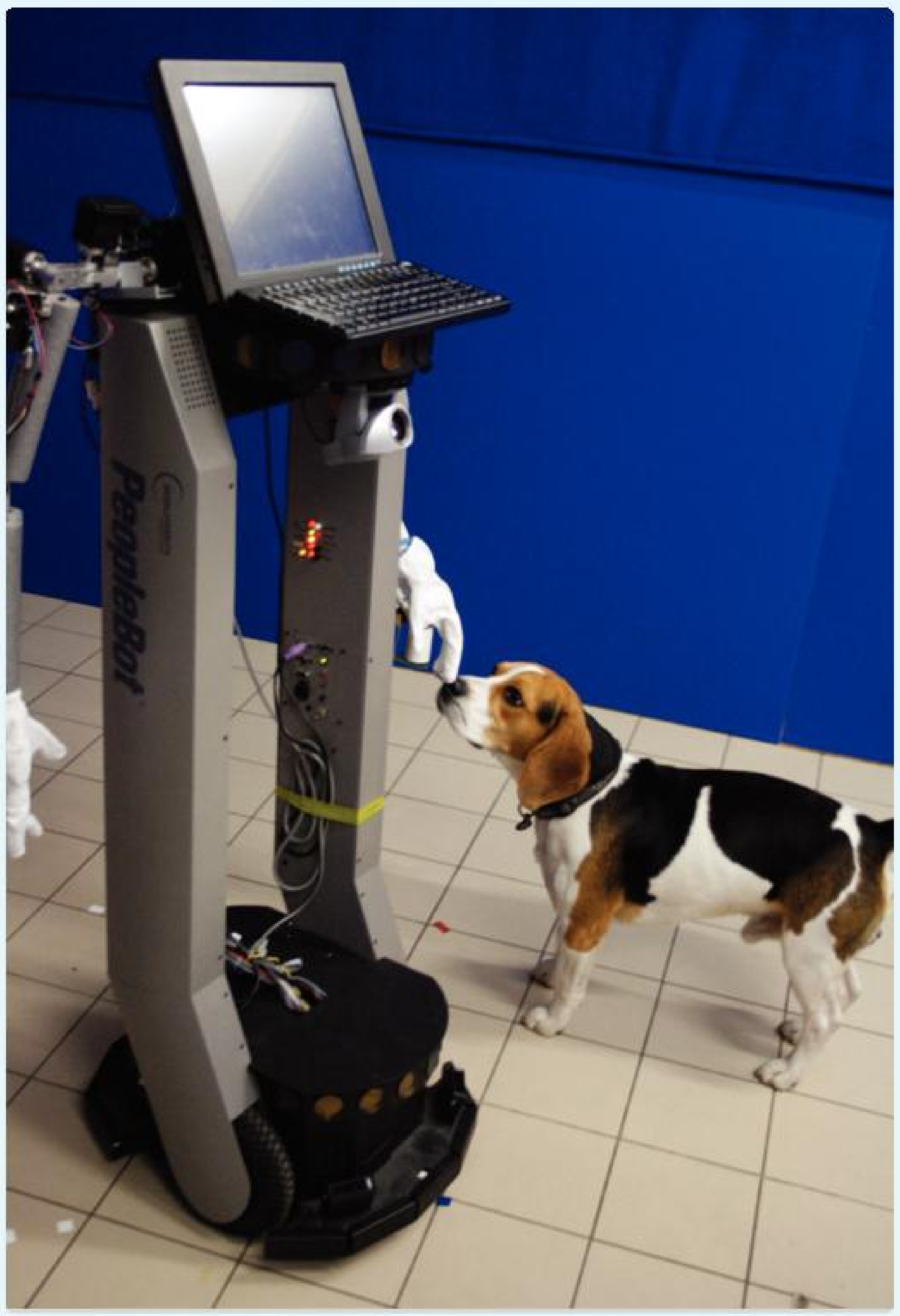
Tekst 6

www.ad.nl/ad/nl/wordt-de-robot-de-beste-vriend-van-de-hond

Wordt de robot de beste vriend van de hond?

[1] **Honden zijn de beste vriend van de mens, zo wordt weleens gezegd. En wie is de beste vriend van de hond? Mens of robot: dat maakt de honden niet zoveel uit, zo blijkt uit een onderzoek. Tenminste: niet als de robot zich sociaal gedraagt. Van asociale robots moeten de viervoeters niets weten.**

[2] Dat hebben Hongaarse wetenschappers ontdekt na experimenten met honden en een robot. De robot (een zogenaamde PeopleBot) is niet meer dan een computer op twee ijzeren staven met wielen. De robot heeft ook twee armen en 'handen' met witte handschoenen.

Sociaal of asociaal?

[3] Bij de proeven werd de robot op twee verschillende manieren voorgesteld aan de honden. Eerst gedroeg de robot zich op een sociale, 'menselijke' manier. Op het scherm was een hoofd te zien, de robot sprak met een menselijke stem en wandelde met de hond mee. In de tweede proef gedroeg de robot zich op een asociale manier. Hij 'piepte' alleen maar.

Gedragsverschil

[4] Dat maakte verschil uit in het gedrag van de honden. Als de robot zich op een sociale manier gedroeg, deden de honden dingen die ze met mensen ook zouden doen. Ze keken met een typische trouwe blik naar het 'gezicht' van de sociale robot en bleven er graag bij in de buurt. De honden vonden ook vaker verborgen voedsel als de sociale robot het aanwees.

[5] De onderzoekers merken wel op: 'De honden reageerden lang niet zo enthousiast op de robot als op mensen.' Dat is goed nieuws: hoewel honden geen probleem hebben om met een robot om te gaan, blijven ze mensen leuker vinden.

GERELATEERD NIEUWS
Honden Queen krijgen kip en steak opgediend door ober
Yoga is een koud kunstje voor deze hond
Roemenië wil tienduizenden zwerfhonden afmaken

MEER OVER
wetenschap huisdieren onderzoek emoties robots

Naar: www.ad.nl, op 18 juni 2015

Ik kan/weet
- het onderwerp van een korte tekst vinden. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert begrijpelijk schrijven.

Startopdracht

Lees de tekst. Het is een WhatsApp-gesprek van je vriendengroep.

1 Wat valt je op aan het bericht?
2 In welke reactie(s) staan spelfouten?
3 Welke reactie begrijp jij niet goed? Leg je antwoord uit.
4 Noteer jouw reactie op Brahims vraag in één zin.
5 Moeten volgens jou WhatsApp-berichten foutloos geschreven zijn? Leg je antwoord uit.

Theorie

video-uitleg

Begrijpelijk schrijven

Je schrijft een tekst omdat je iets wilt vertellen. Bijvoorbeeld over een sport die je fantastisch vindt of een film die je gezien hebt. Je wilt dat de lezer je tekst in één keer begrijpt. Daarom moet je goed nadenken over elk woord en elke zin.

Zo schrijf je begrijpelijk

- Schrijf een kladversie van je tekst.
- Controleer je tekst met deze vragen:
  – Is mijn tekst volledig? Heb ik alles opgeschreven wat mijn lezer moet weten?
  – Is mijn tekst duidelijk? Begrijpt de lezer wat ik bedoel?
- Schrijf je tekst in het net:
  – Begin elke zin met een hoofdletter en eindig elke zin met een punt of vraagteken.
  – Schrijf elk woord foutloos en goed leesbaar.

Opdracht **1**

Je kunt vier bioscoopkaartjes winnen door een e-mail te sturen. In die e-mail moet je vertellen wat volgens jou de beste film is die je ooit gezien hebt. Ook moet je uitleggen waarom iedereen die film zou moeten zien.

1 Noteer de titel van je film en vijf losse woorden die je wilt gebruiken in je mail.
2 Schrijf de tekst voor de e-mail. Gebruik niet meer dan vijf zinnen.
3 Controleer je tekst met deze vragen:
- Is mijn tekst volledig?
- Is mijn tekst duidelijk?
- Zijn alle woorden goed gespeld?

4 Verbeter je tekst als dat nodig is.
5 Ruil je e-mail met die van een klasgenoot. Wil jij de film van je klasgenoot zien? Leg je antwoord uit.

Opdracht **2**

Lees opdracht A en B en kies er een uit.

A Hoera, je hebt de vier bioscoopkaartjes gewonnen! In de bioscoop draait een goede film en je weet ook al met welke drie vrienden of vriendinnen je de film wilt zien. Maak de tekst voor de uitnodiging.
B In de vakantie waren jij en je vriend(in) jarig. Omdat jullie je klasgenoten graag op een andere manier willen leren kennen, organiseren jullie een barbecue voor de hele klas. Maak de tekst voor de uitnodiging.

1 Bedenk wat er in de uitnodiging moet staan.
2 Schrijf de tekst voor de uitnodiging. Gebruik goede zinnen.
3 Ruil je tekst met die van een klasgenoot. Controleer de tekst met deze vragen:
- Staat er een tijd, een plaats, een datum en wat er gaat gebeuren?
- Begrijp je de tekst?
- Begint elke zin met een hoofdletter en eindigt elke zin met een punt of vraagteken?
- Zijn alle woorden goed gespeld?

4 Ruil jullie teksten weer en verbeter je tekst als dat nodig is.

Opdracht **3**

Tijdens de introductie heb je vast iets bijzonders meegemaakt. Hierover schrijf je een tekst voor de website van de school. In de tekst moet staan:
- waar de introductie was;
- wanneer de introductie was;
- wat je tijdens de introductie gedaan hebt;
- welke klasgenoten je beter hebt leren kennen;
- wat de leukste activiteit was en waarom;
- wat je van de introductieperiode vond en waarom.

1 Schrijf de tekst.
2 Ruil je tekst met die van een klasgenoot en vul voor elkaar het feedbackformulier in.
3 Ruil jullie teksten weer en verbeter je tekst als dat nodig is.

Ik kan/weet
- een korte, begrijpelijke tekst schrijven. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert het onderwerp van een programma of filmpje herkennen.

Startopdracht

Bekijk de afbeeldingen. Het zijn afbeeldingen uit televisieprogramma's.
1. Waarover gaan deze programma's, denk je? Noteer de letters en je antwoorden.
2. Waarover zou jij een televisieprogramma willen maken?
3. Bedenk voor jouw programma een titel waaraan mensen gelijk kunnen zien waarover het gaat.

A

B

C

Theorie

video-uitleg

Het onderwerp van een programma of filmpje

Als je naar iets kijkt of luistert, is het belangrijk dat je weet waarover het gaat: wat het onderwerp is.

Zo vind je het onderwerp van een programma of een filmpje
- Let op het **begin**. In een programma op radio of tv hoor je vaak in de eerste minuut wat het onderwerp is. In nieuwsprogramma's komen meestal meerdere onderwerpen aan de orde.
- Let ook op het begin bij filmpjes op internet. Vaak staat het onderwerp al in de **titel** van het filmpje.

Opdracht 1

Lees eerst de vragen. Bekijk daarna het fragment uit het *Jeugdjournaal*.
1. Over welke verschillende nieuwsonderwerpen gaat dit *Jeugdjournaal*? Noteer ze allemaal.
2. Komt dit frament van het *Jeugdjournaal* uit het begin, midden of eind?
3. Welk onderwerp uit dit *Jeugdjournaal* zou jij willen bekijken? Leg je keuze uit.

Opdracht 2

Lees eerst de vragen. Bekijk daarna het filmpje.

1 Wat is het onderwerp van dit filmpje?
2 Waar in het filmpje zie of hoor je waarover het gaat?
3 De vragensteller, Jelle, stelt steeds dezelfde vraag, maar de mensen reageren verschillend. Noteer twee verschillende reacties.
4 Welke reactie vind jij het opvallendst? Leg je antwoord uit.
5 Hoor je alleen dat Jelle eenzaam is of zie je dat ook? Leg je antwoord uit.
6 Waarom heeft het meisje uit Canada geen vrienden?
7 Maakt Jelle ook echt vrienden? Leg je antwoord uit.

Opdracht 3

Lees eerst de vragen. Bekijk daarna het fragment uit *Man bijt hond*.

1 Over welk onderwerp gaat dit fragment?
   A ☐ fietsvakantie naar Turkije
   B ☐ mislukt plan van twee mannen
   C ☐ twee vrienden en hun fietstocht naar Egypte
   D ☐ uittocht naar Egypte
2 De mannen uit het fragment gaan fietsen. Hoe zouden ze eerst reizen?
3 Waarom maken de mannen de fietstocht? Noteer twee redenen.
4 Welke etappe wordt zwaar voor de twee mannen? Waarom?
5 *Man bijt hond* volgt de mannen al een tijdje. Hoe weet je dat?
6 Waaraan kun je zien dat de reis begint? Geef twee voorbeelden.
7 Waar kun je meer informatie vinden over de reis van de twee vrienden?

Opdracht 4

Lees eerst de vragen. Bekijk daarna het filmpje.

1 Wat is het onderwerp van dit filmpje?
   A ☐ de film *Een vriend vermist*
   B ☐ de schrijver Jack Didden
   C ☐ het boek *Een vriend vermist*
   D ☐ spannende boeken
2 Hoe laat de maker van het filmpje merken dat het boek spannend is? Noem twee dingen.
3 Waarover gaat het boek, denk je?
4 Wat is er met de 'vriend' gebeurd, denk je? Leg je antwoord uit.
5 Zou jij dit boek willen lezen? Waarom?

Ik kan/weet
- het onderwerp van een programma of filmpje herkennen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert een gesprek voeren.

Startopdracht

Je houdt in een groepje een vragenrondje over vriendschap.

1. Bedenk vier vragen over vriendschap die je aan een klasgenoot zou kunnen stellen.
2. Ga met zes klasgenoten in een kring staan.
3. De oudste begint. Hij stelt een vraag over vriendschap aan de klasgenoot links van hem.
4. Die klasgenoot geeft antwoord en stelt daarna een vraag aan klasgenoot links van hem.
5. Ga door tot iedereen een keer een vraag heeft gesteld en een keer een antwoord heeft gegeven. Stel zo veel mogelijk verschillende vragen.
6. Beantwoord de volgende vragen:
   - Keek jij je klasgenoot aan tijdens het stellen en het beantwoorden van de vraag?
   - Keek je klasgenoot jou aan tijdens het stellen en het beantwoorden van de vraag?
   - Welke vraag vond jij heel goed? Leg je antwoord uit.

Theorie

video-uitleg

Een gesprek voeren

Je voert elke dag gesprekken. Een gesprek kan overal over gaan: over het weer, over wat je vanmiddag gaat doen of wat je goed vindt aan dat ene filmpje op YouTube. Soms is het moeilijk een gesprek te voeren met iemand die je nog niet zo goed kent. Bij een gesprek vertel je elkaar dingen, luister je naar elkaar en stel je elkaar vragen.

Zo voer je een gesprek

- Als jij praat:
  - Praat rustig en hard genoeg.
  - Spreek de woorden duidelijk uit.
  - Laat de ander ook aan het woord. Stel bijvoorbeeld een vraag.
- Als jij luistert:
  - Laat de ander uitpraten.
  - Laat merken dat je luistert. Dat kun je bijvoorbeeld doen door vriendelijk te kijken, de ander aan te kijken of te knikken.
  - Stel een vraag als iets niet duidelijk is of als je meer wilt weten.

Als je elkaar vragen stelt, kun je **gesloten** en **open vragen** stellen. Op een gesloten vraag kan iemand met *ja / nee* of met een paar woorden antwoorden. Stel ook open vragen. Hierop kan de ander een langer antwoord geven. Bijvoorbeeld:

- 'Wat vind jij leuk aan Minecraft?'
- 'Waarom wil je graag op dezelfde sportclub als je vrienden?'

Opdracht
1

1 Welke vragen zijn open vragen?
A ☐ Waardoor ontstaan aardbevingen?
B ☐ Vind jij zoute haring lekker?
C ☐ Op welke manier bereid jij je voor op een belangrijke wedstrijd?
D ☐ Hoe maak je een app?
E ☐ Wie is jouw beste vriend(in)?
F ☐ Ben jij samen met Claartje naar Amersfoort geweest?
G ☐ Waarom wil jij later emigreren naar Canada?
2 Schrijf de woorden op waarmee je open vragen maakt.

Opdracht
2

Luister naar het gesprek tussen de vrienden Pepijn en Boaz. Beantwoord daarna de vragen.
1 Praat Pepijn rustig en spreekt hij de woorden duidelijk uit? ***ja / nee***
2 Stellen Boaz en Pepijn vragen aan elkaar? ***ja / nee***
3 Laten de jongens elkaar uitpraten? ***ja / nee***
4 Laat Boaz aan Pepijn merken dat hij naar hem luistert? ***ja / nee***
5 Hoe merk je dat Boaz op een gegeven moment niet meer luistert naar Pepijn?
6 Voeren Pepijn en Boaz een gesprek? Leg je antwoord uit.
7 Welke gesprekstip(s) zou jij aan Pepijn geven?

Opdracht
3

Je hebt een lekke band en niemand kan jou ophalen van school. Als je dit aan een klasgenoot vertelt, zegt hij dat je wel met hem kunt meerijden. Hij wordt toch opgehaald door zijn moeder. Je kent die moeder niet.
1 Moet je jezelf ook aan de moeder voorstellen? Zo ja, hoe doe je dat?
2 Is het netjes om muziek te luisteren of een spelletje op je mobiel te spelen, terwijl jullie samen naar huis rijden? Leg je antwoord uit.
3 Hoe zou jij een gesprekje met de moeder beginnen?
4 Noteer twee onderwerpen waarover jij in het gesprekje zou praten.
5 Je docent kiest iemand uit en voert samen met hem of haar het gesprekje voor de klas.

Opdracht
4

Maak groepjes van drie. Twee van jullie praten en de derde kijkt, luistert en beoordeelt het gesprek.
1 Kies een van deze onderwerpen voor het gesprek of bedenk er zelf een.
- het belang van vrienden
- de eerste periode op school
- een goed spel of een leuke film
- sporten in je vrije tijd
- de leukste vakantieplek
- het hebben van huisdieren

2 Noteer in een paar woorden wat je wilt vertellen.
3 Bedenk twee vragen die je in elk geval aan de ander wilt stellen.
4 Spreek af welke twee klasgenoten het gesprek gaan voeren.
5 Degene die niet spreekt, vult het feedbackformulier in.
6 Wissel van rol totdat je allemaal een keer een gesprek hebt beoordeeld. Kies bij elk gesprek een ander onderwerp.

Ik kan/weet
- open en gesloten vragen stellen en beantwoorden in een kort gesprek. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert synoniemen van onbekende woorden vinden.

Startopdracht

1 Praat met een klasgenoot een minuut over vriendschap zonder de woorden *vriend*, *vriendin* of *vrienden* te gebruiken.
Bespreek bijvoorbeeld: wie zijn je vrienden? Wanneer is iemand een goede vriend? Wat doe je met je vrienden?
2 Noteer welke woorden jullie voor *vriend*, *vriendin* of *vrienden* hebben gebruikt.

Theorie

video-uitleg

Een synoniem zoeken

Sommige woorden hebben ongeveer dezelfde betekenis. Een *scholier* is bijvoorbeeld hetzelfde als een *leerling*. *Noteren* betekent hetzelfde als *opschrijven*. Zulke woorden noem je **synoniemen**. Beide woorden betekenen dan hetzelfde of bijna hetzelfde.
Ken je de betekenis van een woord in een tekst niet? Zoek dan in de tekst naar een synoniem.

Zo zoek je een synoniem
- Kijk of in dezelfde zin een synoniem staat:
  Niet alleen Mette is intelligent, maar ook haar broer en zus zijn heel slim.
- Staat het synoniem niet in dezelfde zin, lees dan ook de vorige en de volgende zin of alinea:
  In deze fabriek produceren ze badmode. Ze maken er badjassen, bikini's en zwembroeken.

Opdracht
1

Noteer de onderstreepte woorden. Schrijf het synoniem erachter. Je vindt het synoniem in dezelfde zin of in de zin ervoor of erna.
1 De docent vraagt wie er absent is, maar er is niemand afwezig.
2 Ook al zitten we allebei op een andere school, we blijven elkaar zeker zien en zullen ongetwijfeld nog leuke dingen doen.
3 Eva kan dierengeluiden imiteren. Ze kan bijvoorbeeld heel goed een kip nadoen.
4 Je kunt iemand besmetten met griep. zonder dat je het weet. Vooral jonge kinderen kunnen elkaar gemakkelijk met het griepvirus aansteken.

Opdracht
2

Lees de tekst.
1 In de tweede zin van alinea 2 staat *vermoedelijk*. Welk synoniem voor *vermoedelijk* staat in alinea 3?
2 In alinea 3 staat *functioneren*. Welk synoniem voor *functioneren* staat in de zin die daarna komt?
3 Welk synoniem voor *diverse* uit alinea 5 staat in alinea 6?
4 Welk synoniem voor *studies* uit alinea 6 staat in alinea 5?

5 Lees alinea 5. Wat betekent *dichterbij staat* in deze alinea?
A ☐ een familielid of vriend van je is
B ☐ vlak naast jou staat

6 Schrijf de twaalf onderstreepte woorden uit de tekst onder elkaar. Noteer bij elk woord een synoniem of de juiste betekenis. Kies uit:
- gebeurtenis die je kunt zien of ervaren
- gebrek
- gemakkelijk te beïnvloeden
- gevoelens
- iets wat je goed doet
- ontstaan
- precies
- reden waarom iets gebeurt
- snel
- verband
- versnellen
- zorgen dat het er komt

Wat je nog niet wist over gapen

[1] Zit je gezellig met je vrienden een film te kijken, begint de een na de ander te gapen. Iedereen gaapt overal en altijd. Gapen is een verschijnsel, waarvan we nog lang niet alles weten. Hier volgen een paar weetjes.
[2] Gapen doen we al in de baarmoeder. Niet omdat we slaap hebben, maar vermoedelijk omdat het gewoon hoort bij de vorming van de hersenen. Tussen 28 en 36 weken neemt het gapen overigens snel af.
[3] We gapen niet omdat we een tekort aan zuurstof hebben, zoals veel mensen denken. Wie extra zuurstof krijgt, gaat namelijk niet minder gapen. Waarschijnlijk gapen we, omdat we op die manier onze hersenen kunnen afkoelen, zodat ze beter functioneren. De hersenen werken beter als ze het niet te warm hebben.
[4] We gapen wanneer we ons vervelen, maar verveling is zeker niet de oorzaak van gapen. Je ziet sporters namelijk vaak ook gapen vlak voordat ze een prestatie moeten leveren. Je hartslag kan met wel 30 procent toenemen wanneer je gaapt.
[5] Uit diverse onderzoeken blijkt dat mensen eerder worden aangestoken door een gaap als de ander dichterbij staat. Zie je een familielid of een vriend gapen, dan is de kans groter dat jij ook gaat gapen dan wanneer het om een vreemde gaat.

[6] Het is nog steeds niet exact bekend waarom we gapen wanneer we mensen zien gapen. Verschillende studies laten een relatie zien tussen gapen en het herkennen van emoties van een ander. Hoe gevoeliger mensen daarvoor zijn, hoe eerder ze vatbaar zouden zijn voor de gaap van iemand anders.
[7] Wedden dat je tijdens het lezen van deze tekst een keer hebt gegaapt? Geeft niet hoor, je hersenen moesten gewoon dringend even worden afgekoeld.
Naar: www.quest.nl, op 21 maart 2014

Opdracht
3

Noteer de onderstreepte woorden onder elkaar. Schrijf het synoniem erachter. Kies uit: *absent – intelligent – kans – leerlingen – noteren – onbekende – produceren – waarschijnlijk.* Er blijven twee woorden over.
1 Je moet de woordjes netjes onder elkaar opschrijven.
2 Vermoedelijk valt morgen het eerste lesuur uit, want de docent is ziek.
3 'Waarom was je gisteren afwezig?' vroeg de mentor.
4 Mijn zusje is erg slim, want ze heeft een klas overgeslagen.
5 De meeste scholieren fietsen door weer en wind naar school.
6 In Afrikaanse landen maken ze veel rieten manden voor de verkoop.

Opdracht
4

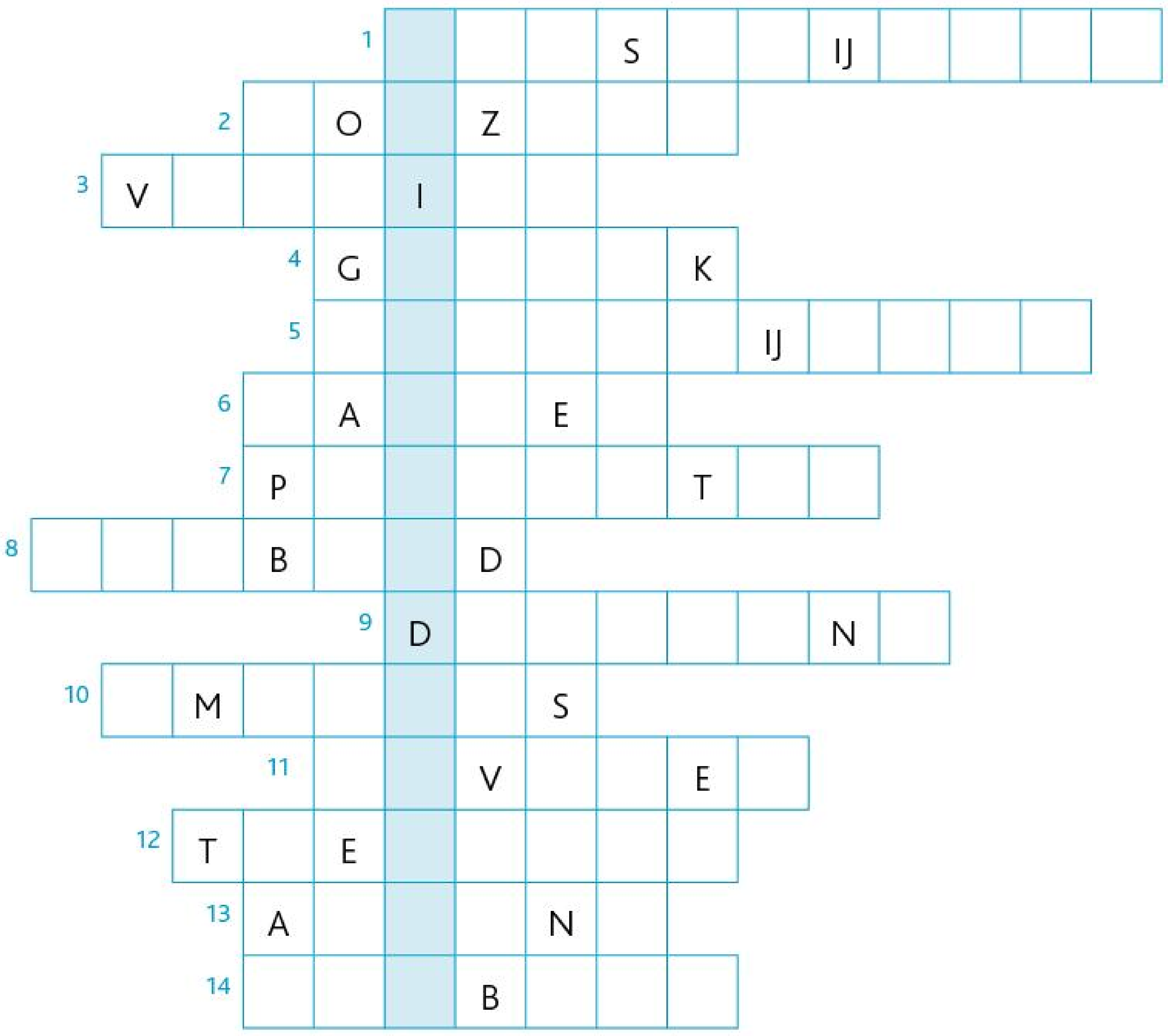
Noteer de juiste vorm van het woord.

1	prestatie	Linda heeft dit jaar al veel ... op school.
2	produceren	Een nieuw ... wordt altijd eerst uitvoerig getest.
3	emotie	De film was nog maar net begonnen of ik werd al ....
4	functioneren	Wat is de ... van dat extra vetergaatje in een hardloopschoen?
5	imiteren	Het bont van mijn jas is niet echt, het is ....

Opdracht
5

Maak de puzzel. De woorden heb je geleerd bij opdracht 1 en 2.
Als je het goed doet, lees je in de blauwe vakjes van boven naar beneden een woord.
Noteer dat woord.

1 gebeurtenis die je kunt zien of ervaren
2 reden waarom iets gebeurt
3 ontstaan
4 tekort
5 zeker
6 imiteren
7 iets wat je goed doet
8 relatie
9 snel
10 gevoelens
11 zorgen dat het er komt
12 versnellen
13 afwezig
14 gemakkelijk te beïnvloeden

Opdracht
6

Welk woord past in de zin? Noteer de juiste vorm.
Kies uit: *emotie – functioneren – imiteren – onderzoeken – prestatie – vermoedelijk – verschijnsel – vorming*.
Er blijven twee woorden over.

1 De geluidsinstallatie van mijn broer ... niet meer sinds de blikseminslag.
2 Deze professor ... al jaren het gat in de ozonlaag.
3 Ons voetbalteam heeft dit weekend voor het eerst erg goed ....
4 Het noorderlicht ... ongeveer zeven keer per jaar in Nederland.
5 Het is niet zeker, maar men ... dat het dit jaar een erg koude herfst wordt.
6 Dani, Jordy en David uit 1A hebben al een vriendengroep ....

Opdracht
7

Maak zinnen met de volgende woorden. In de zin moet de betekenis van het eerste woord duidelijk zijn.

Voorbeeld:
emoties, mensen – Als er iets spannends gebeurt, kun je de emoties vaak op de gezichten van de mensen zien.

1 exact, nakijken
2 relatie, tussen
3 tekort, probleem
4 dringend, fiets
5 verschijnsel, nieuw
6 intelligent, ik

Opdracht
8

Sommige woorden hebben (nog) geen synoniem. Bedenk samen met een klasgenoot een synoniem voor de volgende woorden.

Voorbeeld:
afstandsbediening = televisieaanwijsstokje

1 schoolplein
2 prullenbak
3 hartsvriendin
4 onvoldoende
5 klassenvertegenwoordiger
6 selfie

Opdracht
9

Voor deze opdracht heb je een boek nodig van een ander vak, bijvoorbeeld geschiedenis of wiskunde.
1 Zoek in het boek een tekst.
2 Lees de door jou gekozen tekst.
3 Noteer onder elkaar vijf lastige woorden uit de tekst.
4 Schrijf achter elk woord een synoniem.
5 Wissel je lijstje met dat van een klasgenoot.
6 Controleer elkaars synoniemen.

Opdracht
10

Wat vind jij zo slaapverwekkend dat je ervan moet gapen? Schrijf hierover een tekst met minstens 100 woorden. Gebruik in je tekst minstens vier onderstreepte woorden uit de tekst over gapen.

Ik kan/weet
- de betekenis van een onbekend woord raden met behulp van een synoniem. 1F
- de betekenis van alle woorden uit de paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

Je leert over werkwoorden.

Startopdracht

Zoek op het plaatje vijf dingen die iemand doet. Schrijf steeds één woord op.

Theorie

video-uitleg

Werkwoorden

De woorden van een zin kun je indelen in **woordsoorten**. Een van de woordsoorten is het **werkwoord** (ww). Een werkwoord zegt wat iets of iemand doet of wat er gebeurt. In een zin staat ten minste één werkwoord. Er zijn ook zinnen met meer werkwoorden:
- *winnen: De hoogspringer wint de gouden plak.*
- *drinken: Ik dronk vanmorgen voor het eerst een kop koffie.*
- *maken: Mischa heeft een vogelhuisje gemaakt.*
- *lachen: Ik moest lachen om de grappen van mijn vriend.*

Er zijn ook werkwoorden met een onduidelijke betekenis, zoals *hebben*, *zullen*, *kunnen*, *worden* of *zijn*.

Zo herken je een werkwoord

Een werkwoord kun je **vervoegen**. Je geeft het dan verschillende **werkwoordsvormen**:
- *winnen: win, wint, winnen, gewonnen.*
- *maken: maak, maakt, maken, gemaakt.*

Opdracht **1**

Onderstreep de werkwoorden.

1. Deze zomervakantie werkte ik als krantenbezorger.
2. Peter noteert altijd zijn highscores in zijn agenda.
3. We hebben tien kilometer gelopen.
4. Mayra en ik gaan dit weekend met z'n tweeën zeilen.
5. Worden alle vrienden voor het feest uitgenodigd?
6. Waarom leiden de politieagenten het verkeer over de vluchtstrook?

Opdracht
2

Noteer het werkwoord. Zet erachter van welk werkwoord het komt.
Voorbeeld: *Ik kocht een broodje gezond. kocht – kopen*

1 Mijn neefje van tien jaar groeit harder dan ik.
2 Aan het begin van de maand stegen de temperaturen.
3 Ik repareer vanavond de versnelling van mijn fiets.
4 ’s Middags spelen we vaak een potje Mario Kart op de Wii.
5 In de zomervakantie vlogen we naar Istanbul.
6 Amir heeft twee smoothies besteld.

Opdracht
3

Lees de tekst. Onderstreep alle werkwoorden. Het zijn er achttien.

Justin bereikt vriendenlimiet

Justin Tayler (24) uit Australië is volgens Facebook té populair. Volgens de website mag je niet meer dan 5000 vrienden hebben en nu kun je dus geen vrienden meer worden met de Australiër.

De hele dag besteedt hij tijd aan zijn vrienden. ‘Als ik tien minuten niet op mijn Facebookpagina kijk, heb ik vijf privéberichten en dertig likes’, vertelt Justin. En als hij een leuk meisje ontmoet, verwijdert hij eerst een van die 5000 vrienden.
Soms klikken zijn vrienden ook zelf op de ‘unfriend’-knop. Een van zijn vrienden zei: ‘Ik hou van je man, maar ik trek het niet om elke dag te lezen hoe jij de hele tijd op allerlei feestjes bent’.

Naar: www.rtlnieuws.nl, op 13 juni 2015

Opdracht
4

Noteer het werkwoord dat past in de zin. Kies uit:
bekijk – fietsten – getrouwd – kopen – vielen – zingt.

1 In het donker … wij van school naar het sportpark voor de gymles.
2 Ik … de foto’s van mijn vrienden op Instagram.
3 Op het festival … Jett Rebel op het hoofdpodium.
4 Bij ons in de schoolkantine kun je geen ongezonde producten ….
5 Er … enkele glazen van de kast tijdens de aardbeving.
6 Mijn ouders zijn … op 1 januari 2000.

Opdracht
5

In welke zinnen is het onderstreepte woord een werkwoord?

1 A ☐ Ik voetbal met mijn vrienden.
B ☐ De voetbal ligt in de gracht.
2 A ☐ In Freestyle Jazz komen verschillende dansen terug.
B ☐ De kinderen dansen de hele middag.
3 A ☐ Mijn oudste broer feest de hele nacht met zijn vrienden.
B ☐ Na het kampioenschap hadden we een groot feest.

Opdracht
6 ✱

Bekijk opdracht 5 nog een keer. Schrijf op dezelfde manier met de volgende drie woorden twee zinnen. Gebruik het woord in de eerste zin als werkwoord en in de tweede zin niet als werkwoord.
bellen – boeken – kleuren

Ik kan/weet • werkwoorden herkennen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
formuleren

Je leert over *de*- en *het*-woorden.

Startopdracht

Werk samen met een klasgenoot.
1. Verdeel onderstaande woorden in twee groepen: welke horen volgens jullie bij elkaar? Er zijn verschillende goede oplossingen.
   dat – de – deze – die – dit – het
2. Leg uit waarom jullie deze verdeling hebben gekozen.

Theorie

video-uitleg

De-woorden en *het*-woorden

In het Nederlands heb je *de*-woorden en *het*-woorden. Meestal weet je wel of een woord een *de*-woord of een *het*-woord is. Als je het niet zeker weet, kun je het in een woordenboek of in een woordenlijst op internet opzoeken. Daar staat bijvoorbeeld:
- *prin·ter* **de**; *(m) –s*
- *wo·ning* **de**; *(v) –en*
- *on·der·zoek* **het**; *(o) –en*

Zo gebruik je *de* en *het*, *deze* en *dit*, *die* en *dat*
- Gebruik bij een **de**-woord *deze* en *die*:
  - *de printer, deze printer, die printer*
  - *de woning, deze woning, die woning*
- Gebruik bij een **het**-woord *dit* en *dat*:
  - *het onderzoek, dit onderzoek, dat onderzoek*

Opdracht
1

Neem het schema over. Zet de woorden in de juiste rij. Gebruik een woordenboek of woordenlijst op internet als je twijfelt.
afspraak – bereik – bestelling – blad – bureau – cola – dj – feest – generatie – gitaar – hamburger – ijsje – lot – overzicht – respect – schema – scooter – theater – vijand – vriendelijkheid

de – deze – die	***het – dit – dat***
afspraak	…
…	…

Opdracht
2

Vul in: *de* of *het*.
1. Ik ben … sleutel van mijn fiets kwijtgeraakt.
2. Staat in … overzicht wanneer we moeten spelen?
3. Tijdens … interview viel het geluid weg.
4. … jongetje struikelde over de snoeren van de lamp.
5. In … fabriek naast ons huis maken ze onderdelen voor motoren.
6. Björn kwam te laat voor … presentatie van zijn vriend.

Opdracht
3

Welke woorden passen voor de onderstreepte woorden? Kies uit:
deze of die – dit of dat

Voorbeeld:
De winkel is gesloten. – deze of die winkel

1. Jarno schrijft het opstel over ridders.
2. Veel jongeren luisteren nooit naar de radio.
3. Tico wil speciale kleding voor het feest.
4. Vind je het niet erg dat de film afgelopen is?
5. De mentor heeft mijn naam op de lijst gezet.
6. Het geluid van mijn telefoon is slecht.

Opdracht
4

Vul in: *die* of *dat*.

1. … smartphone is voor driehonderd euro te koop bij … winkeltje op de hoek.
2. Heb jij … wonderlijke verschijnsel op … foto's gezien?
3. Denk jij dat … atleet … prestatie kan verbeteren?
4. … ene beeld uit … filmpje raak ik maar niet kwijt.
5. … acteur laat … emotie duidelijk zien in zijn spel.
6. Moet ik … bedrag overmaken naar … rekening?

Opdracht
5

Onderstreep het juiste woord.

1. Het mengpaneel dat in **dat / die** feesttent werd geplaatst, was erg duur.
2. Ik vind **dit / deze** dure schilderij verschrikkelijk lelijk.
3. Vannacht hebben graffitispuiters **deze / dit** tag op de muur gezet.
4. **Deze / Dit** blauwe shirt draag ik het liefst bij **deze / dit** spijkerbroek.
5. Moet ik bij **dat / die** gesprek aanwezig zijn?
6. Zou je **dat / die** opsomming op het toetsblad willen overnemen?

Opdracht
6 ✱

Als je woorden aan elkaar plakt, bepaalt het laatste woord of het nieuwe woord een *de*- of een *het*-woord is.
Neem de woorden over. Vul op de puntjes steeds het juiste woord in: *de* of *het*.

1	… klas	… lokaal	… klaslokaal
2	… gras	… mat	… grasmat
3	… zomer	… vakantie	… zomervakantie
4	… school	… boek	… schoolboek
5	… gemeente	… beleid	… gemeentebeleid

Ik kan/weet
- opzoeken of een woord een *de*- of een *het*-woord is. 1F
- de woorden *deze*, *die*, *dit* en *dat* op de juiste manier gebruiken. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over hoofdletters en leestekens.

Startopdracht

Lees de tekst.
1 Wat valt je op als je de tekst leest?
2 Geef twee tips om de tekst leesbaarder te maken.

De brugklas door

na de zenuwen van de citotoets en een zomervakantie vol dromen en twijfels gaan jesse, vera en isa naar hun nieuwe school al snel worden er groepjes gevormd het is lastig om te weten wat je nog wel doet en wat absoluut niet meer kan en al die nieuwe vakken ... jesse vindt frans maar stom alle accentjes laat hij weg, want wat heeft het nou voor zin om die te leren een vette onvoldoende is het gevolg

Naar: www.cajacazemier.nl, op 18 maart 2016

Theorie

video-uitleg

Hoofdletters en leestekens

Hoofdletters, punten, vraagtekens en uitroeptekens maken het gemakkelijker om een tekst te lezen.

Zo gebruik je hoofdletters
Schrijf een **hoofdletter**:
- aan het begin van een zin: *Het was schitterend weer dit weekend.*
- bij namen: *Mariëtte*, *het Alfacollege*, *Gelderland*, *het Kerkplein*, *Maastricht*, *Plopsaland*.

Let op: maanden (*april*), dagen (*maandag*) en windstreken (*noorden*) schrijf je met een kleine letter.

Zo gebruik je leestekens aan het eind van je zin
- Gebruik een **punt** bij gewone zinnen: *De winter begint op 21 december**.***
- Zet na een vraag een **vraagteken**: *Doe jij de deur even open**?***
- Geef met een **uitroepteken** je zin extra nadruk: *Pas op voor die auto**!***

Opdracht **1**

Welke acht woorden schrijf je met een hoofdletter? Neem die woorden over en schrijf ze met een hoofdletter.
alkmaar – atlascollege – auto – beuk – blauw – december – dinsdag – erasmusbrug – griekenland – kastanjelaan – koffie – madurodam – paaseitjes – printer – rechts – walibi – west – yvonne – zomer – zwembad.

Opdracht
2

Zet het juiste leesteken aan het einde van de zin.

1 Zullen we morgen naar de bioscoop gaan
2 Dat was een fantastisch doelpunt
3 Eerste kerstdag valt dit jaar op een maandag
4 Met onze kat in de fietsbak fietsen we naar de dierenarts
5 Vind je deze opdracht lastig
6 Doe die deur nou eens achter je kont dicht

Opdracht
3

Schrijf de zinnen over. Gebruik hoofdletters en leestekens waar dat moet.

1 meneer jongsma is zo sterk, hij tilt met gemak dertig kilo aardappels op
2 heb je op internet voldoende informatie gevonden over barcelona
3 op 11 november word ik alweer 13 jaar, joepie
4 mijn kleine zusje jente speelt nog met poppen
5 vanuit het zuiden komt warm weer naar europa
6 je zou toch maandag even langskomen

Opdracht
4 ✱

Schrijf de tekst over. Gebruik hoofdletters en leestekens waar dat moet.

Bultruggen vormen vriendschappen

wist je dat dieren ook vriendschappen kunnen sluiten bultruggen bijvoorbeeld onthouden wie hun vrienden zijn dit beweert een onderzoeksteam uit duitsland en zweden
elk jaar komen de dieren in de zomer naar de laurensbaai voor de kust van canada om samen te eten en te zwemmen de onderzoekers zagen hoe de bultruggen elkaar steeds weer opzochten ook ontdekten ze dat de langste vriendschap maar liefst zes jaar duurde

Naar: www.scientas.nl, op 7 juni 2010

Opdracht
5

Oefenen met *au* en *ou*

Het Nederlands kent veel woorden met *au* en *ou*: *kabeljauw, schouder, landbouw, verkouden*. Neem de woorden met de puntjes over en vul in: **au** of **ou**.

1 Vanwege het k...de weer gingen we g...w naar binnen.
2 Onze clubkleuren zijn geel en bl...w.
3 De vr...welijke toesch...wers gingen uit hun dak toen de spits zijn shirt uitdeed.
4 De ...teur van dit boek heeft de personages heel n...wkeurig beschreven.
5 Wil je mij de s...s even aangeven?
6 Ik heb mijn pincode voor de derde keer f...t ingetypt.

Opdracht
6

Werk samen met een klasgenoot.
Maak elk twee rijtjes: een rij woorden met **au** en een rij woorden met **ou**. Wie maakt in twee minuten de langste rijtjes?

Ik kan/weet
- hoofdletters, punten, vraagtekens en uitroeptekens gebruiken. 1F
- woorden met *au* en *ou* goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Klasse, zo'n jaarboek!

Een nieuwe school, een nieuwe klas. Ken jij iedereen al? Door een jaarboek te maken leer je elkaar beter kennen. Zo'n jaarboek is ook een leuk aandenken voor later: wie zaten er bij mij in de eerste klas? Hoe zag iedereen er toen uit?

Bij deze praktijkopdracht vul je voor een klasgenoot het jaarboekformulier in. Op dat formulier vinden jullie vragen over je lievelingskleur, favoriete kleding, sport, hobby's enzovoort. Natuurlijk plak je ook een foto op je eigen jaarboekformulier (selfie!).

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Schrijven*: Begrijpelijk schrijven
- *Spreken en gesprekken*: Een gesprek voeren

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik weet hoe ik het onderwerp van een korte tekst kan vinden. 1F
Schrijven	• Ik kan een korte, begrijpelijke tekst schrijven. 1F
Kijken en luisteren	• Ik kan het onderwerp van een programma of filmpje herkennen. 1F
Spreken en gesprekken	• Ik kan open en gesloten vragen stellen en beantwoorden in een kort gesprek. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord raden met behulp van een synoniem. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden uit de paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan werkwoorden herkennen. 1F
Taalverzorging formuleren	• Ik kan opzoeken of een woord een *de*- of een *het*-woord is. 1F • Ik kan de woorden *deze*, *die*, *dit* en *dat* op de juiste manier gebruiken. 2F
Taalverzorging spelling	• Ik kan hoofdletters, punten, vraagtekens en uitroeptekens gebruiken. 1F • Ik kan woorden met *ou* en *au* goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten in het boek gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online ook extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Aantekeningen

Hoofdstuk 2

Beroemd

Moedertaal

Sommige mensen spreken meer dan één taal, bijvoorbeeld Turks en Nederlands. Mensen die twee talen spreken, noemen we **tweetalig**. De taal die je als eerste leert spreken, is je **moedertaal**. Er zijn in Nederland veel mensen die twee talen spreken. Koningin Máxima bijvoorbeeld; zij spreekt Nederlands, maar haar moedertaal is Spaans. Wat is jouw moedertaal? Spreek je een tweede taal? Welke taal zou jij graag willen spreken?

Beroemd en tweetalig

Er zijn in Nederland veel beroemde tweetalige mensen, zoals rapper Ali B en voetballer Bruno Martins Indi. Kies samen met een klasgenoot een bekende Nederlander die een andere moedertaal heeft dan het Nederlands. Zet de letters van de voornaam van de beroemdheid onder elkaar en zoek bij elke letter een woord uit zijn of haar moedertaal. Noteer ook de betekenis van de woorden.

Bekbrommer

Het Algemeen Nederlands is de standaardtaal van Nederland. Hierdoor kunnen Groningers en Limburgers elkaar goed verstaan, maar als zij in hun dialect spreken, weten ze vaak niet wat de ander zegt. Weet jij bijvoorbeeld wat een *snaorenbak* of een *bekbrommer* is?

Ontdek het in de quiz over dialectwoorden.

Lezen

Je leert over alinea's.

Startopdracht

1 Bekijk tekst 1 en 2. Noteer twee verschillen tussen de teksten.
2 Lees tekst 1 en 2 helemaal. Welke tekst kon je gemakkelijker lezen? Leg je antwoord uit.

Tekst 1

Manneken Pis is het beroemdste standbeeldje in België. Het plassende jongetje is maar 58 centimeter groot. Je vindt hem in het centrum van Brussel, vlak bij de Grote Markt. Het originele beeldje is naakt, maar op bepaalde dagen in het jaar krijgt hij een kostuum aan. Inmiddels heeft Manneken Pis meer dan 900 kostuums. Zo was hij al eens verkleed als brandweerman, Chinese draak en Mickey Mouse. Even klein, maar een stuk minder bekend is de zus van Manneken Pis: Jeanneke Pis. Het beeld van het hurkende meisje dat aan het plassen is, is in 1987 geplaatst.

Tekst 2

Brussels beroemdste inwoner

Manneken Pis is het beroemdste standbeeldje in België. Het plassende jongetje is maar 58 centimeter groot. Je vindt hem in het centrum van Brussel, vlak bij de Grote Markt.

Kostuum
Het originele beeldje is naakt, maar op bepaalde dagen in het jaar krijgt hij een kostuum aan. Inmiddels heeft Manneken Pis meer dan 900 kostuums. Zo was hij al eens verkleed als brandweerman, Chinese draak en Mickey Mouse.

Zusje
Even klein, maar een stuk minder bekend is de zus van Manneken Pis: Jeanneke Pis. Het beeld van het hurkende meisje dat aan het plassen is, is in 1987 geplaatst.

Theorie

video-uitleg

Alinea's

Een tekst is meestal verdeeld in stukjes. Die stukjes noem je **alinea's**. Een nieuwe alinea begint altijd op een nieuwe regel.

- Soms springt de eerste regel van een alinea een beetje in.
- Soms is er tussen twee alinea's een regel overgeslagen.

Elke alinea gaat over een deel van het onderwerp. In een tekst over de uitvinding van de telefoon kunnen de alinea's bijvoorbeeld gaan over: wie de telefoon heeft uitgevonden, waar de naam 'telefoon' vandaan komt, hoe een telefoon werkt en de ontwikkeling van de mobiele telefoon.

De belangrijkste informatie staat vaak in de eerste zin van de alinea.

Opdracht
1

Bekijk tekst 3.

1 Hoeveel alinea's heeft tekst 3?
2 Waaraan kun je zien dat er een nieuwe alinea begint?
3 Uit hoeveel zinnen bestaat de tweede alinea?
4 Wat is het onderwerp van deze tekst?
A ☐ aanval witte haai
B ☐ surfer overleeft haaiaanval
C ☐ surftoernooi in Zuid-Afrika
D ☐ wereldkampioen surfen Mick Fanning

Lees tekst 3.

5 In welke twee alinea's lees je over het gevecht tussen de surfer en de haai?
6 Wat heeft Fanning gedaan om aan de haai te ontsnappen?
7 Boven welke alinea past het tussenkopje *Opluchting*? Noteer de eerste vier woorden van deze alinea.
8 Onderstreep de belangrijkste zin van de laatste alinea.
9 Over welke belangrijke wedstrijd heeft Mick Fanning het in de laatste alinea?
10 Fanning zegt dat het moeilijk zal worden om terug te keren naar J-Bay. Zou jij nog in de zee durven na zo'n aanval? ***ja / nee***

Tekst 3

Surfkampioen worstelt met haai

Wereldkampioen surfen Mick Fanning wachtte tijdens de finale van het J-Bay Open Toernooi in Zuid-Afrika op zijn golf, toen hij plotseling werd aangevallen door een witte haai. Na een kort gevecht wist hij er zonder verwondingen vanaf te komen.

De fans konden de surfwedstrijd live op televisie volgen. De tv-kijkers zagen hoe Fanning ligt te wachten op een golf, als achter hem een haai opduikt. Hij probeert te ontsnappen, maar wordt van zijn plank getrokken. Vervolgens is een korte worsteling te zien tussen de surfer en het roofdier. Dan verdwijnt Fanning voor de camera's enkele seconden uit beeld achter een hoge golf. Even later wordt hij door een reddingsploeg op een jetski getild.
Na de aanval werd de surfwedstrijd stilgelegd. In overleg met de deelnemers heeft de organisatie besloten de hele wedstrijd stop te zetten.
Fanning zelf reageerde opgelucht tegenover de Australische nieuwszender Sky News: 'Ik lag te wachten en voelde iets vasthaken aan het touwtje om mijn been. Toen zag ik zijn vinnen en wachtte alleen nog op de tanden. Ik heb geroepen en om me heen geslagen en getrapt. Ik dacht echt dat hij mij zou bijten. Het is een wonder dat ik geen enkel schrammetje heb.'
Volgens Fanning heeft hij in J-Bay de belangrijkste wedstrijd van zijn leven gewonnen. Daarom wil hij graag nog een keer terugkomen naar de plek waar de haai hem aanviel. 'Het is zo'n mooie plek. Ik moet teruggaan. Het gaat moeilijk worden, maar ik moet dat gewoon doen.'

Naar: ad.nl, op 19 juli 2015

Opdracht 2

1 Een dierennaam past soms alleen bij bepaalde dieren. Zo hoort *Bello* bij een hond en *Lorre* bij een papegaai. Bedenk een passende dierennaam voor een dolfijn, een leeuw en een zebra.
Vergelijk je namen met die van een klasgenoot.

Bekijk tekst 4.

2 Wat is het onderwerp van tekst 4?
A ☐ beroemde dieren
B ☐ dierennamen
C ☐ dierentuin Blijdorp
D ☐ gorilla Bokito

3 Noteer de tussenkopjes van tekst 4 onder elkaar.

4 Noteer achter elk tussenkopje hoeveel alinea's erbij horen.

Lees tekst 4.

5 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 6.

a geadopteerd (al. 4)	1 aangenomen
b logo (al. 4)	2 figuurtje dat een bedrijf gebruikt als herkenbaar beeld, beeldmerk
c bassin (al. 4)	3 geliefd
d reclamecampagne (al. 5)	4 grote actie om iets bekend te maken
e onder de aandacht te brengen (al. 5)	5 grote kuil of bak met water
f populair (al. 6)	6 interesse te wekken

6 Waarom is het bijzonder dat Bokito kon ontsnappen?

7 Stel, je zit in het voetbalstadion en in vak CC is het erg onrustig. De supporter naast je zegt: 'Gelukkig is het vak bokitoproof.' Wat bedoelt deze supporter?

8 Vaak staat de belangrijkste informatie in de eerste zin van een alinea. Lees de volgende zinnen en onderstreep: *waar* of *niet waar*.
a De eerste zin van alinea 2 is de belangrijkste zin. ***waar / niet waar***
b De eerste zin van alinea 3 is de belangrijkste zin. ***waar / niet waar***
c De eerste zin van alinea 4 is de belangrijkste zin. ***waar / niet waar***

9 Op welke twee manieren werd dierentuin Blijdorp in 2013 onder de aandacht gebracht?

Opdracht 3 ✱

De eerste alinea van tekst 4 eindigt met de vraag *Maar wat is hiervan de reden?* Beantwoord deze vraag voor gorilla Bokito en ijsbeer Vicks. Gebruik voor je antwoord niet meer dan veertig woorden.

Tekst 4

Beestenboel

[1] In 1857 opende Diergaarde Blijdorp voor het eerst haar deuren. De dierentuin heette toen nog *Rotterdamsche Diergaarde*. Een aantal dieren uit de geschiedenis van de dierentuin, zoals Bokito, werd beroemd. Maar wat is hiervan de reden?

Bokito

[2] Op 18 mei 2007 ontsnapte gorilla Bokito uit zijn verblijf. Tijdens zijn uitbraak ontstond er paniek en raakten vier mensen gewond. Bokito viel een bezoekster aan en liep daarna door naar het restaurant waar hij een glazen deur stuksloeg. Om het verblijf zat schrikdraad en een gracht. Meestal geeft dat voldoende bescherming, omdat gorilla's bang zijn voor water en niet kunnen zwemmen.

[3] Het buitenverblijf is direct na zijn ontsnapping aangepast en *bokitoproof* gemaakt. De wanden van het buitenverblijf zijn verhoogd en de gracht is drooggelegd en uitgediept tot 2,5 meter. Het woord 'bokitoproof' werd in 2007 verkozen tot *Woord van het jaar*.

Vicks

[4] IJsbeer Vicks is het eerste jong dat is geboren in het nieuwe ijsberenverblijf van Blijdorp, dat in juli 2008 werd geopend. Hij is beroemd geworden, omdat hij geadopteerd werd door het merk Vicks. Het merk Vicks, met als logo een ijsbeer, maakt producten als keelpastilles en neussprays. Maar Vicks werd nog beroemder toen hij in 2012 een steen tegen de ruit van zijn buitenverblijf gooide. De ijsbeer had een steen van de bodem van het bassin meegenomen. Vervolgens verwijderde Blijdorp alle losse stenen uit zijn bassin.

Olli

[5] In 2013 kreeg Diergaarde Blijdorp te maken met een Olli-gekte. Olli is geen echte olifant, maar een knuffel. De hoofdsponsor van Feyenoord ontwikkelde een reclamecampagne om de dierentuin onder de aandacht te brengen. Het tweede deel van het voetbalseizoen 2012-2013 stond de naam Blijdorp op het wedstrijdshirt. Daarnaast speelde Olli samen met oud-Feyenoordvoetballer Giovanni van Bronckhorst de hoofdrol in een tv-reclame. Voor 20 euro kon je een Olli-knuffel kopen. In totaal werden meer dan 100.000 Olli's verkocht. Die winst kon Blijdorp goed gebruiken.

[6] Toen er in 2015 een olifantje werd geboren, mocht het publiek een naam bedenken. De naam Olli was populair, maar uit de 8000 inzendingen werd de Aziatische naam Sunay gekozen. Het is een jongensnaam en betekent 'wijs' en 'leider'.

Naar: metronieuws.nl, op 21 september 2012

Opdracht
4

Het onderwerp van tekst 5 heeft te maken met kaas. Wat weet jij van kaas?

1 Lees de volgende zinnen en onderstreep: *waar* of *niet waar*.
- *a* De gemiddelde Nederlander eet zo'n 17 kilo kaas per jaar. ***waar / niet waar***
- *b* Fransen eten meer kaas dan Nederlanders. ***waar / niet waar***
- *c* Voor 1 kilo kaas is 10 liter melk nodig. ***waar / niet waar***

2 Nederlanders hebben *Kaaskop* als bijnaam. Welke bekende Nederlander vind je een echte kaaskop? Leg je antwoord uit.

Bekijk tekst 5.

3 Welke alinea's springen in?

4 Wat is het onderwerp van deze tekst?
- A ☐ Alkmaarse kaasmarkt
- B ☐ het Waagplein
- C ☐ kaasdragers
- D ☐ toeristen in Alkmaar

Lees tekst 5.

5 Boven welke alinea past het tussenkopje *Kaasmarkt geopend*?

6 Boven welke alinea past het tussenkopje *Bijnamen*?

7 Bij welke alinea past de afbeelding het best?

8 Alinea 2 begint met *Klokslag 10.00 uur luidt de bel.* Welke zin betekent hetzelfde?
A ☐ Om ongeveer 10.00 uur luidt de bel.
B ☐ Precies om 10.00 uur luidt de bel.

9 Schrijf de belangrijkste zin van alinea 3 over.

10 *De kaasdragers hebben een bepaald loopritme, zodat de berrie zo stil mogelijk hangt.* (al. 3) Waarom is het belangrijk dat de berrie zo stil mogelijk hangt?

11 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 4.

a onderhandelen (al. 3)	1 een (oude) gewoonte van een groep mensen
b bevestigt (al. 3)	2 in ontvangst neemt
c traditie (al. 5)	3 geeft aan dat het goed is
d int (al. 5)	4 proberen het met elkaar eens te worden

12 De tekst bespreekt meerdere rollen. Geef van elke rol aan wat deze mensen doen tijdens de Alkmaarse kaasmarkt. Kies uit 1 tot en met 5.

a beul	1 brengt de kaas naar de vrachtwagen
b handelaar	2 controleert of de kazen juist worden gewogen
c kaasdrager	3 koper of verkoper van kaas
d tasman	4 neemt de boetes in ontvangst
e waagmeester	5 weegt de kaas

Tekst 5

Zeg je kaas, dan zeg je Alkmaar

[1] Al vanaf 1593 is er op het Waagplein de Alkmaarse kaasmarkt. Wil je weten wat er allemaal gebeurt op zo'n kaasmarkt, dan kun je iedere vrijdag in april tot september de kaasmarkt gratis bezoeken. 2400 kazen liggen in lange rijen op het Waagplein. Bij elkaar zo'n 30.000 kilo. Duizenden bezoekers vanuit de hele wereld komen hiervoor naar Alkmaar.

[2] Klokslag 10.00 uur luidt de bel, een teken dat de kaasmarkt begint. Het luiden van de bel gebeurt meestal door een speciale gast, bijvoorbeeld een bekende sporter. Als de bel heeft geluid, gaan de keurmeesters en handelaren aan het werk.

[3] Het onderhandelen over de prijs gebeurt via 'handjeklap'. De kopers en verkopers slaan elkaar om de beurt op de handen en noemen tegelijkertijd een prijs. De laatste handklap bevestigt de verkoop en de prijs van de kaas. Zodra de koop is gesloten, brengen de kaasdragers de verkochte kaas op een berrie naar de Waag. Op zo'n berrie, die tussen de twee kaasdragers in hangt, liggen gemiddeld acht

kazen van elk 13,5 kilo. De kaasdragers hebben een bepaald loopritme, zodat de berrie zo stil mogelijk hangt.

[4] In het Waaggebouw weegt de 'tasman' de verkochte kazen. Hij staat bij de weegschalen en is herkenbaar aan de tas om zijn middel. Vroeger werd de kaas ook bij hem betaald. De waagmeester houdt in de gaten dat het juiste gewicht aan de koper wordt

doorberekend. Als de kaas is gewogen en betaald, dragen de kaasdragers de kazen de markt over richting de vrachtwagens van de verkopers. Daarna kunnen de kazen op weg naar de klant.

[5] Kaasdragers houden van traditie. Elke kaasdrager krijgt bijvoorbeeld een bijnaam. Zo is er 'de tolk' die goed talen spreekt, en 'de klep' die een enorme kletskous is. Wanneer een kaasdrager te laat is, moet hij een boete betalen. De bijnaam van de man die de boetes int, is 'de Beul'.

[6] Alkmaar is niet de enige stad in Nederland met een kaasmarkt, maar wel de enige stad waar kaas nog op traditionele manier wordt verhandeld. Dé kaasbeleving maak je dus in de lente en in de zomer mee, samen met honderden toeristen, in Alkmaar.

Naar: www.kaasmarkt.nl, op 29 november 2015

Opdracht

5

Lees tekst 6.

1 Noteer de woorden die op de puntjes moeten staan.
- *a* Tijdens de kaasmarkt in Alkmaar wordt er ... gekocht en verkocht, maar tijdens het kaasfeest in Gouda wordt er vooral kaas ....
- *b* De kaasmarkt in Alkmaar kun je ... bezoeken, voor het ... in Gouda moet je een kaartje kopen.
- *c* De kaasmarkt in Alkmaar kun je elke ... van april tot september bezoeken, het kaasfeest in Gouda duurt slechts ... dagen.

2 Noteer drie redenen waarom de kaasmarkt in Alkmaar meer bezoekers trekt dan het kaasfeest in Gouda.

Tekst 6

De grootste kaasfondue

Tijdens *Sensation Kaas*, het tweedaagse kaasfeest dat elk jaar op de markt van Gouda wordt gehouden, draait het om de wereldberoemde Goudse Kaas. Dit jaar trakteert de organisatie alle bezoekers op een kaasfondue, geserveerd uit de grootste kaasfonduepan van Nederland.

'We vieren dit jaar ons vijfjarig jubileum en wie jarig is, trakteert. Dat willen we op een leuke manier doen', zegt Jasper Kuin, een van de bedenkers van het festival. 'Vorig jaar gingen we legoën met 7000 kaasblokjes. Dat doen we dit jaar weer, alleen komt er een kaasfondue bij. Maar niet zomaar een kaasfondue. De fondue zal worden geserveerd uit een pan met een doorsnee van twee meter en een hoogte van één meter zeventig. De pan weegt 1100 kilo en is gevuld met maar liefst 500 kilo Goudse kaas. Hiervan kunnen zo'n 1000 mensen eten.'

De toegangskaarten zijn verkrijgbaar via de site sensationkaas.nl en kosten 17,50 euro.

Naar: goudsepost.nl, op 21 december 2015

Ik kan/weet
- bepalen waar een alinea over gaat. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een korte tekst schrijven.

Startopdracht

Lees de tekst. In de tekst zijn zes stukjes weggelaten.

1. Noteer de nummers 1 tot en met 6 onder elkaar. Welk stukje tekst hoort op de puntjes? Kies uit:
   Amsterdam – Brugklas-talentendag – Echt fantastisch goed – de hoofdrolspeelster – maandag – omdat de producers jongeren zochten voor een bijrolletje
2. Elk stukje tekst dat je hebt ingevuld, geeft antwoord op een vraag, zoals *wie?, waarom?, hoe?* Noteer het juiste vraagwoord achter je antwoorden bij vraag 1.

'Anouk is een uitvergrote versie van mij'

Aanstaande ...**1**... begint een nieuw seizoen van de populaire tv-serie *Brugklas*. Charlotte Goldhoorn bezocht namens *7Days* de talentendag in ...**2**.... Daar wilde zij erachter komen hoe het is om in de populaire serie te spelen.

Sinds het eerste seizoen speelt Britt Scholte de rol van Anouk. 'Ik word zelfs op de skipiste herkend', vertelt ...**3**.... Op de vraag hoe de sfeer op de set is, antwoordt Britt: '...**4**...!'

Begin maart werd er een ...**5**... georganiseerd, ...**6**.... Op die dag waren ook Anouk, Kyan, Fien en Max aanwezig.

Naar: www.sevendays.nl, op 25 mei 2015

Theorie

video-uitleg

Een korte tekst schrijven

Soms moet je een korte tekst schrijven, bijvoorbeeld een verslagje van iets wat je met de klas hebt gedaan of een artikeltje voor de website over het bezoek van de schrijfster Mel Wallis de Vries aan jullie school.

Het is handig om eerst alle informatie op een rijtje te zetten. Dat doe je met de **5w+h-vragen**: *wie, wat, waar, wanneer, waarom* en *hoe*. Op een papiertje schrijf je voor jezelf kort de antwoorden op. Als je informatie verzameld hebt, ga je schrijven. Eerst vertel je het belangrijkste. Daarna geef je meer informatie over het *hoe* en *waarom*.

Als je tekst langer is dan vijf of zes zinnen, verdeel je hem in **alinea's**. Daar wordt de tekst overzichtelijker van.

Opdracht
1

Dat lijkt jou ook wel leuk: een rolletje in de tv-serie *Brugklas*. Om een proefoptreden te mogen doen, moet je een e-mail sturen waarin je iets vertelt over jezelf.

1 Noteer de 5w+h-vragen onder elkaar.
2 Maak met de vraagwoorden een korte vraagzin. Bijvoorbeeld: *Waar heb ik toneelervaring opgedaan?*
3 Geef antwoord op de vragen in een goede zin.
4 Als je alle antwoorden achter elkaar zet, krijg je dan een goedlopend verhaaltje? Leg je antwoord uit.

Opdracht
2

Werk samen met twee klasgenoten. Jullie schrijven alle drie een kort (onzin)verhaal met de antwoorden op de 5w+h-vragen.

1 Pak allemaal een leeg A4-papier.
2 Schrijf alle drie een antwoord op de *wie*-vraag op en vouw het papier zo dat het antwoord niet meer te lezen is. Schuif het papier door naar rechts.
3 Schrijf alle drie een antwoord op de *wat*-vraag op. Vouw het papier weer dubbel en schuif het weer door.
4 Doe hetzelfde nog een keer met de vraagwoorden *waar*, *wanneer*, *waarom* en *hoe*. Schuif het papier steeds naar rechts als je een antwoord hebt gegeven.
5 Vouw alle drie het papier dat voor je ligt open en lees de woorden die zijn opgeschreven. Maak hiermee een (onzin)verhaaltje van ten minste zes regels.
6 Lees de verhalen aan elkaar voor.

Opdracht
3

Je schrijft een nieuwsbericht van ongeveer honderd woorden aan de hand van een krantenkop.

1 Lees de krantenkoppen hieronder en kies er een uit:
- *Eten smaakt lekkerder door muziek*
- *Briefjes zorgen voor goed humeur*
- *Nadine (13) vindt tas met geld*
- *Jongetje opgesloten op toilet op pakjesavond*
- *Nederlands kampioenschap gamen afgelast*

2 Noteer de 5w+h-vragen onder elkaar.
3 Zet achter de vraagwoorden wat jij denkt dat er gebeurd is.
4 Schrijf een nieuwsbericht van twee alinea's:
- Gebruik voor alinea 1 je antwoord op de vragen *wie, wat, waar, wanneer.*
- Gebruik voor alinea 2 je antwoord op de vragen *waarom* en *hoe*.

5 Schrijf een kop boven je nieuwsbericht.
6 Ruil je tekst met die van een klasgenoot en vul voor elkaar het feedbackformulier in.
7 Ruil jullie teksten weer en verbeter je tekst als dat nodig is.

Ik kan/weet • een korte tekst schrijven met behulp van de 5w+h-vragen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert kijken en luisteren naar interviews.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding.

1 Wat gebeurt er op de afbeelding?
2 Wat zeggen Tim en Milan tegen elkaar?
Tim: ...
Milan: ...
3 In welke tekstballon heb je een vraagteken gezet?
in allebei / in die van Tim / in die van Milan / in geen van beide
4 Voor wie is het belangrijk om goed te luisteren? Leg je antwoord uit.

Theorie

video-uitleg

Kijken en luisteren naar interviews

In een **interview** of vraaggesprek stelt een persoon vragen en geeft de ander antwoord. Als je kijkt of luistert naar een interview, krijg je informatie.
Let op de vragen die gesteld worden:
- Geeft de geïnterviewde antwoord op de vragen?
- Vraagt de interviewer door als het antwoord niet duidelijk is?

Je krijgt niet alleen informatie door *wat* iemand zegt, maar ook door *hoe* hij het zegt. Let daarom ook op de lichaamstaal (houding en gezichtsuitdrukking).

Opdracht
1

Lees de vragen. Bekijk daarna het fragment uit *Het Klokhuis*.

1 Wat wil de interviewer weten?
2 Luistert de interviewer goed naar de antwoorden? ***ja / nee***
3 Heeft de interviewer zich goed voorbereid? Leg je antwoord uit.
4 Hoe reageert de geïnterviewde?
5 Vind je dit een goed interview? Waarom wel / niet?

Opdracht 2

Lees de vragen. Bekijk daarna het fragment uit het *Zapp Weekjournaal*.

1 Wie wordt er geïnterviewd? Noteer de naam van de acteur.
2 In welke serie speelt hij?
3 De acteur vertelt over de verschillen en overeenkomsten tussen hemzelf en Raaf. Noteer één overeenkomst en één verschil.
4 De interviewster stelt drie vragen. Bij welke vraag vraagt de interviewster door?
5 Wat kom je te weten door de lichaamstaal van de geïnterviewde acteur?
A ☐ Hij is heel erg zenuwachtig voor het interview.
B ☐ Hij vindt geïnterviewd worden helemaal niet leuk.
C ☐ Hij voelt zich op zijn gemak tijdens het interview.

Opdracht 3

Lees eerst de vragen. Bekijk daarna het interview met Jacqueline Makkee.

1 Aan welke films heeft Jacqueline meegewerkt? Noteer er twee.
2 Welk beroep had Jacqueline toen ze nog in Nederland woonde?
3 Hoe is Jacqueline in Hollywood terechtgekomen?
4 Waarom neemt Jacqueline Valerio mee naar het bedrijf waar ze werkt?
5 Het interview bij het bedrijf wordt afgewisseld met beelden. Welke informatie krijg je uit de beelden?
6 Wat vindt Jacqueline het leukst om te maken?
7 Is de interviewer, Valerio, geïnteresseerd in Jacquelines werk? Waaraan merk je dat?

Beantwoord de volgende vragen als je het hele interview gezien hebt.

8 Jacqueline vindt haar werk leuk. Waaraan merkte je dat?
9 De geïnterviewde maakt ‘speciale grime-effecten’ voor films. Wanneer in het fragment zag of hoorde je wat dat precies is?
10 Stel, je zoekt informatie voor een presentatie. Voor welke presentatie kun je het interview met Jacqueline Makkee het best gebruiken?
A presentatie over beroemd zijn
B presentatie over films
C presentatie over make-up
D presentatie over special effects
E andere presentatie, namelijk ...
Leg je keuze uit.

Ik kan/weet
- informatie uit eenvoudige interviews halen. 1F
- bij het kijken en luisteren naar interviews letten op hoe iemand het zegt. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert een telefoongesprek voeren.

Startopdracht

Je belt een klasgenoot om te vragen wat het huiswerk voor geschiedenis is.
De telefoon gaat over en als er wordt opgenomen, hoor je:
'Goedemorgen, u spreekt met Jasper Koster van tuincentrum Groenland. Waarmee kan ik u helpen?'

1 Noteer hoe jij reageert.

2 Welke manier van reageren is het meest gepast als je een verkeerd nummer hebt ingetoetst?
A ☐ Je verbreekt gauw de verbinding zonder iets te zeggen.
B ☐ Je zegt: 'Oeps, foutje' en verbreekt de verbinding.
C ☐ Je zegt: 'U spreekt met .... Sorry, ik heb een verkeerd nummer ingetoetst.'

3 Je bent vast weleens gebeld door iemand die het verkeerde nummer had ingetoetst. Hoe reageerde jij toen?

Theorie

video-uitleg

Een telefoongesprek voeren

Een telefoongesprek met iemand die je kent, is gemakkelijk. Er zijn ook telefoongesprekken die je moet voorbereiden. Bijvoorbeeld een gesprek met een winkel over een klacht, met een dokter om een afspraak te maken of met een bedrijf om informatie te vragen voor een werkstuk.

Zo voer je een telefoongesprek
- Bedenk vooraf wat je wilt weten en schrijf je vragen op.
- Zoek een rustige plek om het telefoongesprek te voeren.
- Spreek de ander aan met *u*.
- Stel jezelf voor met je voor- en achternaam en zeg waarvoor je belt.
- Herhaal belangrijke informatie die je krijgt en schrijf die op.
- Bedank aan het eind van het gesprek de ander en zeg 'Dag' of 'Tot ziens'.

Opdracht
1

Je hebt een koptelefoon gekocht. Als je de koptelefoon thuis uitpakt, blijkt hij beschadigd te zijn. Er zit een scheurtje in een van de oorkussens. Op de kassabon staat een telefoonnummer. Je belt direct.

1 Je krijgt iemand aan de lijn die zegt: *Goedemiddag, u spreekt met Kasper Bos van de Mediashop. Waarmee kan ik u helpen?* Wat zeg jij?
A ☐ Dag, ik heb vanmorgen een koptelefoon gekocht en het ding is beschadigd.
B ☐ Dag, u spreekt met .... De koptelefoon die ik vanmorgen bij jullie gekocht heb, is beschadigd.

2 Kasper Bos zegt: 'Dat is wel vervelend, zo'n scheur.' Wat zeg jij?
A ☐ Inderdaad, ik wil graag zo snel mogelijk mijn koptelefoon ruilen. Kan dat?
B ☐ Ja, stomvervelend! Ik wil dat je mij een nieuwe koptelefoon geeft als ik kom.

3 Kasper Bos zegt: 'We spreken dus af dat u volgende week langskomt om de koptelefoon te ruilen. Fijne dag verder.' Wat zeg jij?

Opdracht
2

Je hebt morgen om 14.00 uur een afspraak bij de orthodontist en wilt die afspraak verplaatsen naar volgende week. Als je opbelt om te vragen of dit kan, krijg je de voicemail.

1 Schrijf op wat je inspreekt. Verzin zelf de namen.

2 Ga in tweetallen zitten en lees om de beurt je voicemailbericht voor. Controleer het bericht met deze vragen:
- Stelt je klasgenoot zich voor met voor- en achternaam?
- Zegt je klasgenoot waarvoor hij/zij belt?
- Spreekt je klasgenoot de ander aan met ‘u’?
- Noemt je klasgenoot zijn of haar telefoonnummer of e-mailadres?
- Beëindigt je klasgenoot het bericht met een groet?

Opdracht
3

Tijdens de mentorles is afgesproken dat jullie eerste klassenavond een schaatsuitje zal zijn. Jij organiseert het en belt met *Sportcentrum IJzel* voor meer informatie. Lees de advertentie van het sportcentrum.

1 Noteer wat je allemaal wilt weten. Gebruik de 5w+h-vragen (*wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe*).

2 Schrijf de zin op waarmee je het telefoongesprek begint.

3 Hoe vraag je of het uitkomt dat je belt? Noteer de zin.

4 Noteer een zin waarin je duidelijk maakt waarom je belt.

5 Schrijf de zin op waarmee je het gesprek eindigt.

6 Bedenk wat Gerhard Mossel van jou zal willen weten. Noteer twee dingen.

Samen schaatsen?
Dat kan in Sportcentrum IJzel!

Je kunt kiezen voor vrij schaatsen, een schaatsclinic of een schaatsinstructie en na afloop ga je natuurlijk samen iets eten in ons restaurant.
Voor groepen vanaf tien personen is er een groepstarief dat begint bij € 10,00. Het huren van schaatsen is mogelijk.
Bel voor meer informatie, prijzen en alle mogelijkheden naar Gerhard Mossel, Sportcentrum IJzel, Finsestraat 19, Alkmaar, 06-3258439.

Opdracht
4

Bij de vorige opdracht heb je een telefoongesprek voorbereid. Dat ga je nu voeren. Maak groepjes van vier. Twee klasgenoten zitten met de ruggen tegen elkaar en voeren het telefoongesprek. De anderen vullen het feedbackformulier in.

1 Spreek af welke twee klasgenoten het eerst het telefoongesprek gaan voeren.

2 Spreek af wie de rol van Gerhard Mossel speelt.

3 De klasgenoten die niet spreken, vullen het feedbackformulier in.

4 Bespreek het formulier met elkaar.

5 Wissel van rol. De twee andere klasgenoten voeren nu het gesprek.

Ik kan/weet
- een kort telefoongesprek voeren met iemand die ik niet zo goed ken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert de betekenis van onbekende woorden vinden.

Startopdracht

Maak een groepje met vier klasgenoten.

1. Verzin allemaal zonder te overleggen een omschrijving van het woord *paparazzo*.
2. Iedereen noteert de omschrijving van het woord *paparazzo* op een briefje. Zorg ervoor dat niemand jouw omschrijving ziet.
3. Vouw het briefje dicht en leg de briefjes bij elkaar.
4. Eén klasgenoot leest alle vier omschrijvingen voor.
5. Kies en noteer de omschrijving die jouw groepje het beste vindt.
6. Kijk in het woordenboek of jullie omschrijving juist is.

Theorie

video-uitleg

Een betekenis zoeken

Soms weet je niet wat een woord betekent, maar kun je de **betekenis** (omschrijving) in de tekst vinden. Bijvoorbeeld:
Over de beroemde zangers wordt een glossy gemaakt. Dat is een tijdschrift met glimmende pagina's en veel foto's.
Je weet nu precies wat een glossy is.

Zo zoek je een betekenis

- Zoek de betekenis tussen haakjes of tussen komma's in dezelfde zin. Bijvoorbeeld:
  Marleen werd een vedette, een beroemd persoon, door het winnen van de olympische medaille.
- Zoek de betekenis in de volgende zin. Bijvoorbeeld:
  Alle acteurs waren naar de première van de film gekomen. Acteurs zijn vaak aanwezig als een film voor de eerste keer vertoond wordt.
- Zoek de betekenis in de vorige zin. Bijvoorbeeld:
  De jonge profvoetballer laat zijn zaken regelen door iemand anders. Deze manager werkt ook voor andere voetballers.

Opdracht
1

Noteer de onderstreepte woorden. Schrijf de betekenis erachter. Gebruik de hierboven genoemde manieren.

1. 'Als je deze maand elke gymles present (aanwezig) bent, trakteer ik op een broodje', zei de mentor op de groepsapp.
2. Iedere nieuwe leerling op onze school heeft een vaste begeleider uit een hogere klas. Zo'n coach helpt met allerlei schoolzaken.
3. De nieuwste hype is dat jongens en mannen rokken gaan dragen. Zoiets nieuws wat ineens sterk de aandacht trekt, is meestal tijdelijk.
4. Je moet de theorie letterlijk, precies zoals het er staat, overschrijven.

Opdracht
2

Lees de tekst.
1 Welk synoniem voor *bekendste* in de eerste zin staat in de tweede zin?
2 Wat zijn *schutters* volgens alinea 2?
3 Wat is een *gulden*? (al. 2)
A ☐ goudstuk
B ☐ opvolger van de euro
C ☐ oude Nederlandse munt
4 Wat is volgens de tekst een *suppoost*? (al. 3)
5 Wat is volgens de tekst de betekenis van *geëvacueerd* in alinea 4?
6 Schrijf de elf onderstreepte woorden uit de tekst onder elkaar. Noteer bij elk woord een synoniem of de juiste betekenis. Kies uit:
– beloning voor een jaar werken
– gegokt
– maakte af
– ongeveer
– opening, begin
– pas gebeurd
– steeds, voor altijd
– tijdperk
– vanaf het tijdstip van
– vernielers
– zorgen dat iets niet gebeurt

De Nachtwacht

[1] Rembrandt van Rijn is een van de bekendste Nederlandse kunstenaars. Hij voltooide in 1642 het beroemdste schilderij van Nederland.
[2] *De Nachtwacht* is een schilderij van een groep schutters. In de zeventiende eeuw waren schutters een soort politieagenten in het Amsterdam van de Gouden Eeuw. Schutters lieten zich graag in mooie kleding afbeelden. De schutters op dit schilderij kozen hiervoor Rembrandt uit en betaalden hem ongeveer 1600 gulden. Dat lijkt misschien weinig, maar het was circa zes keer het jaarsalaris voor een werkman uit die tijd.
[3] Sinds de oprichting van het Rijksmuseum hangt *De Nachtwacht* in het museum. In die periode is het schilderij drie keer beschadigd door vandalen. De eerste keer in 1911 met een schoenmakermes, de tweede keer in 1975 met een tafelmes. Recent is *De Nachtwacht* bespoten met zoutzuur. Tegenwoordig staat er permanent een suppoost, een bewaker, naast het kunstwerk.
[4] In de Tweede Wereldoorlog is *De Nachtwacht* geëvacueerd. Het schilderij is verplaatst naar verschillende veilige plekken in Nederland en in 1942 verstopt in een grot in de Sint-Pietersberg in Limburg. Dit was om te voorkomen dat het een deel van Hitlers verzameling kunstwerken zou worden. In 1945 kwam *De Nachtwacht* per schip terug in Amsterdam.
[5] Nu is *De Nachtwacht* nog steeds te zien in het Rijksmuseum, waar hij honderdduizenden bezoekers trekt. De waarde van het schilderij wordt geschat op ten minste vijfhonderd miljoen euro.

Naar: www.froot.nl, op 1 juni 2015

Opdracht
3

Onderstreep het woord dat past in de zin.
1 Hoe heet die film ook alweer die **present / recent** is uitgekomen?
2 Elk jaar is er wel weer een nieuwe **circa / hype** volgens mijn pa.
3 De **periode / permanent** tot aan de herfstvakantie is voorbijgevlogen.
4 Vlak voor een toets heb ik een beetje last van mijn **vandalen / zenuwen**.
5 De schade aan het fietsenhok is **geschat / voltooid** op duizend euro.

Opdracht
4

Maak met elk woord dat je bij opdracht 3 niet hebt gekozen een zin van minstens zeven woorden.

Opdracht
5

In welke zin wordt het woord goed gebruikt?

1 *present*
A ☐ Op het eerste klassenfeest van dit jaar was iedereen present.
B ☐ Tijdens de filmweek krijg je twintig present korting op bioscoopkaartjes.

2 *voorkomen*
A ☐ Je moet je goed voorkomen als je naar de bioscoop gaat.
B ☐ Als je een onvoldoende voor een toets wilt voorkomen, moet je goed opletten.

3 *permanent*
A ☐ Vroeger was er geen papier, men schreef toen op permanent.
B ☐ Pas op! Als je die stift gebruikt, blijft het permanent zichtbaar.

4 *glossy*
A ☐ Elke maand koop ik de nieuwste glossy bij de supermarkt.
B ☐ Heb je gezien dat Eva uit 1a elke dag glossy op haar lippen doet?

5 *manager*
A ☐ In deze manager trainen de paarden elke dag voor de wedstrijden.
B ☐ Tegenwoordig heeft iedere beroemdheid een manager.

Opdracht
6

Noteer de juiste vorm van het woord.

1	vandalen	Het ... in de Parkwijk neemt erg toe, volgens de bewoners.
2	geëvacueerd	De ... tijdens de brandoefening op school verliep vlekkeloos.
3	geschat	Weet jij wat de ... opbrengst is van de tv-actie voor de slachtoffers van de aardbeving?
4	oprichting	Zullen wij samen een nieuw team ...?
5	voltooide	Wanneer is de bouw van de nieuwe sporthal eindelijk ...?

Opdracht
7

Welk woord hoort niet in het rijtje als je let op de betekenis? Onderstreep het woord.

1 circa – exact – ongeveer
2 periode – sinds – tijdperk
3 pas – permanent – recent
4 bewaker – coach – suppoost
5 beloning – hype – salaris

Opdracht
8

Bekijk het stukje uit het woordenboek. Je ziet de verschillende betekenissen van het woord *voorkomen.*
Maak met het woord *voorkomen* drie zinnen van minstens zeven woorden. In elke zin heeft *voorkomen* een andere betekenis. Je mag het woord een beetje veranderen.

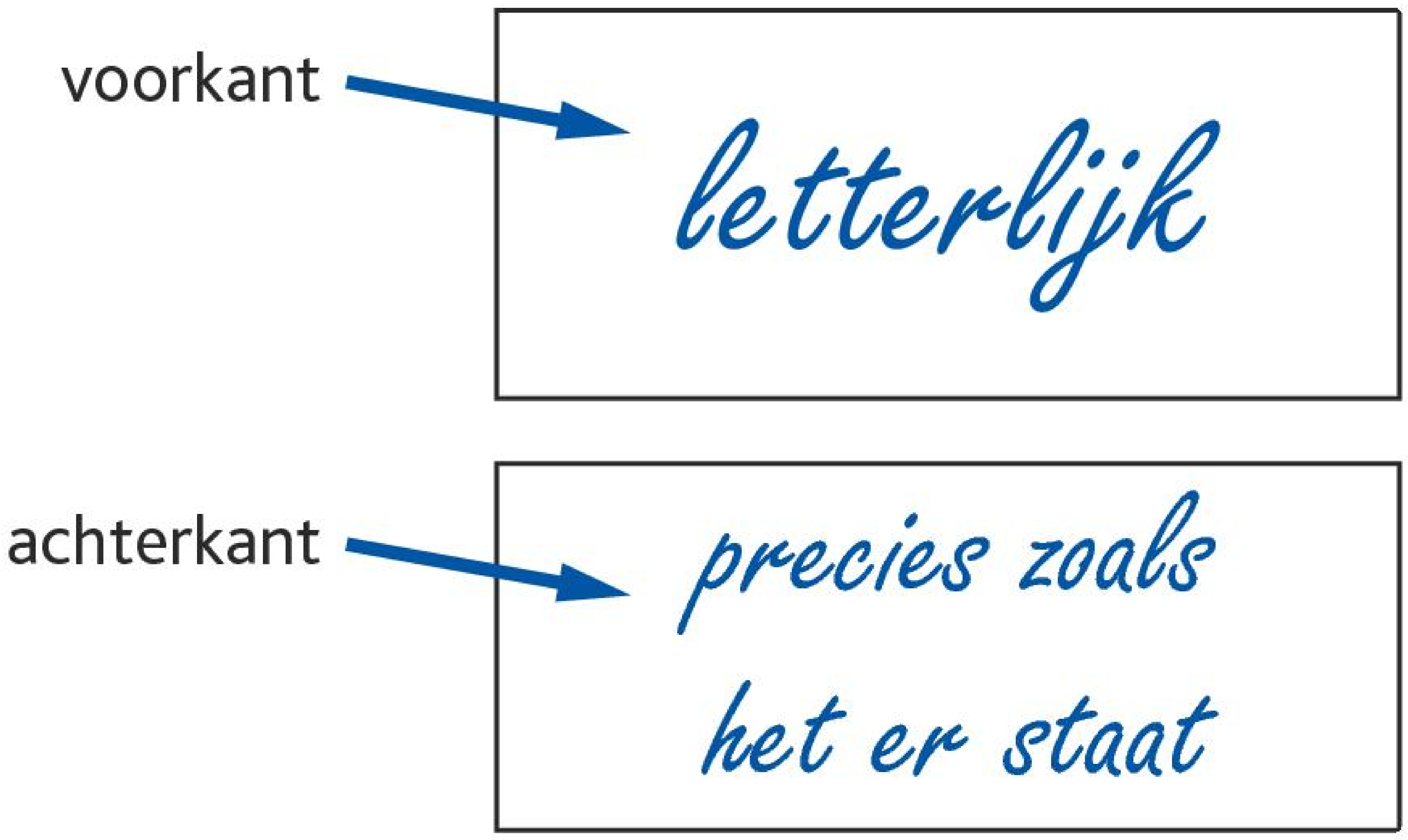
> [1]**voor.ko.men** (kwam voor, is voorgekomen) **1** voor de deur komen **2** voor de rechter komen **3** vóór iemand komen **4** gebeuren: *zoiets* ***komt*** *meer* ***voor*** **5** lijken, toeschijnen: *dat* ***komt*** *mij verdacht* ***voor*** **6** aanwezig zijn: ***komen*** *hier wolven* ***voor****?*
> [2]het **voor.ko.men** uiterlijk
> [3]**voor.ko.men** (voorkwam, heeft voorkomen) zorgen dat iets niet gebeurt; beletten: *wij zullen dat* ***voorkomen***
> *Naar: Van Dale pocketwoordenboek, vijfde editie*

Opdracht
9

Speel met een klasgenoot het *Grote Woordenschat Woordenspel*. Voor deze opdracht gebruik je de woordenlijsten van hoofdstuk 1 en 2.

1 Knip 30 kaartjes uit van ongeveer 4 x 8 cm.
2 Schrijf de woorden van hoofdstuk 1 en 2 op de kaartjes, op elk kaartje één woord.
3 Schrijf op de achterkant van de kaartjes de bijbehorende betekenissen of synoniemen.
4 Maak een stapeltje van de kaartjes met de lastige woorden naar boven.
5 Lees het moeilijke woord op het kaartje voor.
- Weet de ander de betekenis of het synoniem? Dan is het kaartje voor hem.
- Weet de ander het antwoord niet? Dan gaat het kaartje onder op de stapel en wissel je van beurt.
- Wissel ook van beurt na drie goede antwoorden.

6 Ga door tot alle kaartjes zijn verdeeld. Wie de meeste kaartjes heeft, heeft gewonnen.

Ik kan/weet	• de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden. 1F • de betekenis van alle woorden uit de paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

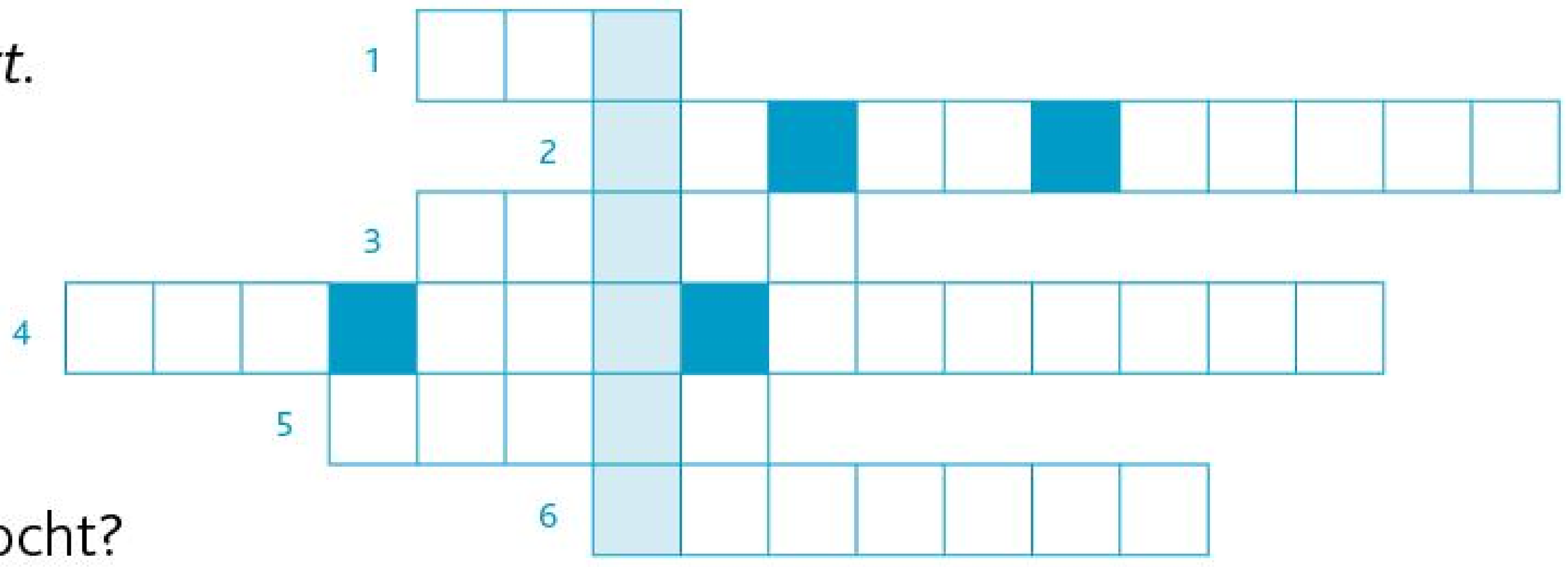
Je leert de persoonsvorm van een zin vinden.

Startopdracht

Lees de zin en maak de puzzel. Als je het goed doet, lees je in de blauwe vakjes de naam van een beroemde muis.

Tim koopt in de pauze een pak yoghurt.

1 Wie koopt iets?
2 Wanneer koopt hij het?
3 Zet het ww in de verleden tijd.
4 Wat koopt hij?
5 Zet het ww in het meervoud.
6 Welk zuivelproduct heeft hij gekocht?

Theorie

video-uitleg

Persoonsvorm

In elke zin staan een of meer werkwoorden. Een van die werkwoorden is de **persoonsvorm** (pv). Je leert twee manieren om de persoonsvorm te vinden.

Zo vind je de persoonsvorm

• Manier 1: de **vraagproef**
Maak van de zin een vraag met precies dezelfde woorden:
– *Boris en Erlijn gaan elke vrijdag naar basketbal.*
– *Gaan Boris en Erlijn elke vrijdag naar basketbal?*
Het werkwoord dat vooraan komt te staan, is de persoonsvorm.

• Manier 2: de **tijdproef**
Zet de zin in een andere tijd: maak van de tegenwoordige tijd de verleden tijd of andersom:
– *Jay wordt met de auto naar de bioscoop gebracht.*
– *Jay werd met de auto naar de bioscoop gebracht.*
Het werkwoord dat verandert, is de persoonsvorm.

Opdracht **1**

Maak een vraagzin. Onderstreep de persoonsvorm.
Voorbeeld: *Roxy belt jou vanavond. Belt Roxy jou vanavond?*

1 Donald Duck is al meer dan 80 jaar beroemd.
2 De filmster liep over de rode loper langs alle fotografen.
3 Ik ontmoette de burgemeester van de stad.
4 Meer dan 45 miljoen mensen volgen Justin Bieber op Instagram.
5 Om acht uur heeft het *NOS Journaal* beelden van de brand laten zien.
6 Recent stond Doutzen Kroes op de voorkant van de tv-gids.

Opdracht **2**

Zet de zinnen in een andere tijd. Onderstreep de persoonsvorm.
Voorbeeld: *Ik krijg een appje van Isa. Ik kreeg een appje van Isa.*

1 Elke dag zet Enzo Knol een filmpje op YouTube over Minecraft.
2 Beroemde atleten verdienen niet veel geld.
3 De reclame voor de James Bondfilm verschijnt op billboards.

4 Na het optreden hebben de journalisten allerlei vragen aan Rashid gesteld.
5 Nederlandse dj's zijn in de hele wereld bekend.
6 Dit weekend willen we drie films achter elkaar bekijken.

Opdracht **3**

Onderstreep de persoonsvorm.
1 Onze hond luistert alleen naar de commando's van mijn vader.
2 Staat mijn foto al op de voorkant van het nieuwsblad?
3 Het fietspad naar school was afgezet als gevolg van een ongeluk.
4 Op internet kochten we vier tickets voor het concert.
5 De veerboot naar Texel vertrekt elk uur uit Den Helder.
6 Sinds de oprichting in 1997 groeide Google uit tot de grootste zoekmachine.

Opdracht **4**

Noteer alle werkwoorden. Onderstreep de persoonsvorm.
1 Ik borstelde mijn paarden elke dag.
2 Veel beroemde schilderijen mag je niet fotograferen.
3 Moet jij elke zaterdag in de winkel helpen?
4 Sam had alle lampen in de kamer uitgedaan.
5 Op dit YouTube-kanaal kun je allemaal make-uptips bekijken.
6 Vanaf Schiphol vertrekken meer dan 500 vluchten per dag.

Opdracht **5**

Onderstreep alle persoonsvormen in de tekst.

Jongen maakt peperduur schilderij kapot

Een jongen van 12 heeft per ongeluk een gat geslagen in een kostbaar schilderij van meer dan 300 jaar oud. Hij viel tegen het kunstwerk van 1,3 miljoen euro aan. Het ongeluk gebeurde in Taiwan. De jongen zag het opstapje niet. Volgens het museum is het schilderij goed verzekerd. De jongen hoeft de schade niet te betalen. Het gat in het schilderij wordt gerepareerd.

Naar: jeugdjournaal.nl, op 25 augustus 2015

Opdracht **6** ✱

Je kunt zinnen aan elkaar plakken en dus kun je meerdere persoonsvormen in een zin tegenkomen. Onderstreep in elke zin de twee persoonsvormen. Gebruik de tijdproef.
1 Janine liep naar de winkel en kocht wat lekkers voor zichzelf.
2 Als ik naar school fiets, luister ik altijd naar muziek.
3 Rozen zijn duur als je ze koopt op Valentijnsdag.
4 Als je even goed nadenkt, zet je foto's van je ID-kaart niet op Instagram.
5 Toen Marc de folders in de buurt rondbracht, hielp zijn broertje hem.
6 Het festivalterrein werd geëvacueerd, omdat het keihard begon te regenen.

Ik kan/weet
• de persoonsvorm van een korte zin vinden. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over woorden die eindigen op -t of -d.

Startopdracht

Vul in: -t of -d.
1 Wij bon…en de bon…en kraag vast aan de jas met touw.
2 Wij bie…en u vandaag spareribs met rode bie…en.
3 De dorpsgek ree… in zijn blote ree… op zijn brommer door het park.
4 Michael deed tijdens de veiling een bo… op een oud bo… van een dinosaurus.
5 Mijn ra… rent de hele dag in zijn ra ….

Theorie

video-uitleg

Laatste letter: -t of -d

Veel woorden eindigen op een *t*-klank. Die *t*-klank schrijf je soms met:
– een *-t: wit, kist, (het is) gelukt*
– een *-d: rood, kind, (ik ben) geslaagd.*

Als een woord géén persoonsvorm is, gebruik je de **verlengproef**. Maak het woord langer door er -e, -en of -eren achter te zetten.
- Als je een *t* hoort, schrijf je een *t* aan het eind:
  *zwar**t**e → zwart, gekop**t**e → gekopt, kaar**t**en → kaart.*
- Als je een *d* hoort, schrijf je een *d* aan het eind:
  *beroem**d**e → beroemd, han**d**en → hand, run**d**eren → rund.*

Opdracht
1

Vul in: -t of -d.
1 honden – hon…
2 kranten – kran…
3 lichten – lich…
4 soorten – soor…
5 raderen – ra…
6 lan…en – lan…
7 insec…en – insec…
8 bro…en – broo…
9 bran…en – bran…
10 kraslo…en – kraslo…

Opdracht
2

Noteer de woorden in twee rijen. Gebruik de verlengproef.
ban… – doelpun… – flui… – gezon… – hel… – kaar… – koor… – krach… – lich… – oos… – paspoor… – potloo… – ron… – rukwin… – run… – spreekbeur… – tweehonder… – verkeersbor… – voorrui… – zach…

-t	-d
doelpunt …	*band* …

Opdracht
3

Neem de woorden met de puntjes over en vul een -t of -d in.

1 Henk heeft de docen... namens de hele klas gefeliciteer....
2 Tijdens een boksgevech... is het verplich... om een bitje in te hebben.
3 Wist jij dat er een olifan... bestond die helemaal gestreep... is?
4 Ik heb recen... nog een dvd gekoch... op de rommelmark....
5 Het downloaden van dit bestan... is voltooi....
6 Wat is er tijdens die wedstrij... gebeur...?

Opdracht
4

Lees de tekst. Neem de woorden met de puntjes over en vul een -t of een -d in.

Beauty & de Brains

Ben niet zo'n hel... van mezelf, maar ik heb een superwoman bij me.
En alle mannen staan verstel..., wat doet ze met die jongen, 'k zie ze kijken.
'k Weet ook nie... wat het is, zo'n jongen, zo'n lijf en zo'n gezich....
Zo'n goede vrien... omdat hij altij... bij me is, het is goe... wan... ik herken geluk met m'n ogen dich....

Ik zou wel blin... en doof zijn, niet goed bij m'n hoof... zijn.
Niet alles op een rijtje, als ik niet zag, wat ik hier voor me had.

Naar: Nielson – Beauty & de Brains (2012)

Opdracht
5

Vul in: -t of -d.

1 permanen...
2 journalis...
3 vervelen...
4 cemen...
5 bree...
6 blon...
7 fees...
8 bran...
9 overzich...
10 ruimtevaar...

Opdracht
6 ✱

Vul in: -t of -d.

1 In de laatste minuut werd de bal over de keeper gekop....
2 Het hele team heeft gedouch....
3 Er werden grootse plannen gesmee... voor het feest.
4 Je hebt beloof... mee te helpen.
5 Ik ben verbaas... over dit cijfer!
6 Gelukkig heb ik de toetsweek overleef....

Opdracht
7

Wat begint met een T, eindigt met een T en zit vol met T?

Ik kan/weet • woorden die op een -d of een -t eindigen goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over de ik-vorm van werkwoorden.

Startopdracht

Maak een ik-gedicht. Noteer vijf eigenschappen van jezelf en zet die onder elkaar.
Elke zin begint met: *Ik [werkwoord]*.

Voorbeeld:
Ik heet Jona.
Ik houd van chocola.
Ik tennis.
Ik drink graag smoothies als het warm is.
Ik word later beroemd.

Theorie

video-uitleg

De ik-vorm van het werkwoord

Voor de spelling van de werkwoorden heb je speciale spellingsregels. In die spellingsregels gebruik je vaak de '**ik-vorm**'. De ik-vorm is het woord dat in de **tegenwoordige tijd achter** '**ik**' komt te staan.

Zo schrijf je de ik-vorm van een werkwoord
- hele werkwoord: *denken* → ik *denk* → de ik-vorm van *denken* is *denk*.
- hele werkwoord: *slapen* → ik *slaap* → de ik-vorm van *slapen* is *slaap*.

Let op
De ik-vorm eindigt nooit op een v of een z:
– *proeven* → ik *proef* → de ik-vorm is *proef*.
– *reizen* → ik *reis* → de ik-vorm is *reis*.

De ik-vorm eindigt nooit op twee dezelfde medeklinkers:
– *bukken* → ik *buk* → de ik-vorm is *buk*.
– *zetten* → ik *zet* → de ik-vorm is *zet*.
– *schudden* → ik *schud* → de ik-vorm is *schud*.

Opdracht 1

Schrijf van de volgende werkwoorden de ik-vorm op.

1 kopen **4** rekenen **7** spelen
2 maaien **5** kijken **8** belasten
3 zingen **6** betalen **9** worden

Opdracht 2

Schrijf van de volgende werkwoorden de ik-vorm op.

1 pakken **4** tillen **7** leven
2 lezen **5** rammen **8** blazen
3 graven **6** letten **9** zitten

Opdracht
3

Lees de tekst. Schrijf de tien werkwoorden uit de tekst onder elkaar. Zet het hele werkwoord en de ik-vorm erachter. Doe het zo: *1 moet: moeten – ik moet*

Wow! Dit moet je zien!

Barcelona, Kopenhagen, Boedapest: bijna elke wereldstad heeft een overdekte markthal. En nu staat er ook een in Rotterdam. De hal wordt al de 'koopkathedraal aan de Maas' genoemd. Het architectenbureau ontwierp een overweldigend gebouw met honderd verskramen, vijftien voedingswinkels en acht restaurants.
Kunstenaar Arno Coenen maakte van het dak het grootste kunstwerk ter wereld. Op een boog plaatste hij 4000 tegels met levensgrote afbeeldingen van verse producten. Op het kunstwerk zie je bijvoorbeeld sterk uitvergrote vruchten, groenten, granen, vissen, bloemen en insecten. Sommige mensen vergelijken het dak al met dat van de wereldberoemde Sixtijnse Kapel in Rome.

Naar: RTLNieuws.nl, op 19 september 2014

Opdracht
4 ✱

Sommige werkwoorden zijn scheidbare werkwoorden: als je ze vervoegt, komt het eerste stukje van het werkwoord verderop in de zin te staan. Noteer van elke zin het hele werkwoord. Zet de ik-vorm erachter.

Voorbeeld: Ali schenkt een glaasje cola in. inschenken – ik schenk in

1 Na het schoolfeest wast de hele klas samen af.
2 De beroemde acteur gleed uit over een bananenschil.
3 We dalen alleen van zwarte pistes af.
4 Steek je de volgende keer over bij het zebrapad?
5 Voor de fotoshoot maakte Maya zich op.
6 Bij de brand kwamen gelukkig geen giftige stoffen vrij.

Opdracht
5

Oefenen met *ei* en *ij*
Het Nederlands kent veel woorden met *ei* en *ij*: *overheid, elektriciteit, aanstellerij, schadelijk, woestijn.* Neem de woorden met de puntjes over en vul in: **ei** of **ij**.
1 In de verte zagen we …ndel…k de fietsers over de d…k aankomen.
2 Aan de plantjes zat een grote hoeveelh…d aardb…en.
3 De dr…gende wolken dr…ven over de weilanden naar ons toe.
4 Ik tw…fel of ik nog een s…zoen ga voetballen bij deze club.
5 Als je informatie kunt controleren, is het een f…t.
6 Op de allerlaatste bladz…de van het boek werd de hoofdpersoon vermoord.

Ik kan/weet
- de ik-vorm van werkwoorden in de tegenwoordige tijd spellen. 1F
- woorden met *ei* en *ij* goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Nu is het genoeg!

Jij bent fantastisch. Een echte beroemdheid. Iedereen kent je en iedereen wil alles van je weten. Fotografen achtervolgen je dag en nacht. Heerlijk, al die aandacht. Tot vanochtend. Toen lag er wéér een fotograaf in de bosjes stiekem foto's van je te maken, terwijl je ... Tja, wat is er eigenlijk gebeurd?

Op je website leg je uit wat er precies is gebeurd en waarom je dat zo vervelend vond. Beroemd zijn is leuk, maar dit kan zo echt niet langer.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:

- *Schrijven*: Een korte tekst schrijven

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan bepalen waar een alinea over gaat. 1F
Schrijven	• Ik kan een korte tekst schrijven met behulp van de 5w+h-vragen. 1F
Kijken en luisteren	• Ik kan informatie uit eenvoudige interviews halen. 1F • Ik kan bij het kijken en luisteren naar interviews letten op hoe iemand het zegt. 1F
Spreken en gesprekken	• Ik kan een kort telefoongesprek voeren met iemand die ik niet zo goed ken. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden uit de paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan de persoonsvorm van een korte zin vinden. 1F
Taalverzorging spelling	• Ik kan woorden die op een -t of een -d eindigen goed spellen. 2F
Taalverzorging spelling	• Ik kan de ik-vorm van werkwoorden in de tegenwoordige tijd spellen. 1F • Ik kan woorden met *ei* en *ij* goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten in het boek gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online ook extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Aantekeningen

Hoofdstuk 3

Feest

Letterlijk en figuurlijk

Je kunt woorden letterlijk en figuurlijk gebruiken. Als je woorden **letterlijk** gebruikt, bedoel je precies wat je zegt. Als je bijvoorbeeld letterlijk *stikt van het lachen,* dan kun je echt niet meer ademen. Bedoel je het **figuurlijk**, dan moet je gewoon heel erg hard lachen. We gebruiken woorden vaak figuurlijk. Heb jij bijvoorbeeld weleens een feestvarken gezien? Dat was vast geen echt varken ... Bedenk samen met een klasgenoot woorden die jullie weleens figuurlijk gebruiken. Hoeveel woorden kunnen jullie bedenken?

Matties, doe eens chill vandaag

Iedereen kent wel een paar sinterklaasliedjes, zoals *Zie de maan schijnt door de bomen*. Als je goed naar de tekst luistert, ontdek je dat sommige woorden heel ouderwets zijn. Wat betekent de zin *Makkers, staakt uw wild geraas* eigenlijk? Dat mag best wat moderner! Wat dacht je van *Matties, doe eens chill vandaag*? Verzin samen met een paar klasgenoten een nieuwe tekst voor dit liedje.

→ ***Luister naar* Zie de maan schijnt door de bomen.**

Oeteldonk

Een paar dagen per jaar is het groot feest in het zuiden van Nederland. Dan is het carnaval. Je ziet overal optochten en verklede mensen. Veel plaatsen in Nederland krijgen zelfs een speciale naam. Zo heet de stad Den Bosch dan *Oeteldonk* en Blerick heet dan *Wortelepinneriek*. Bedenk samen met een klasgenoot een (nieuwe) gekke carnavalsnaam voor jouw woonplaats. Waarom hebben jullie die naam gekozen?

Lezen

Je leert zoekend lezen.

Startopdracht

Speel met een klasgenoot het spel *Zoek en vind* hieronder. Start tegelijk.

1 De volgende vragen horen bij tekst 1. Noteer zo snel mogelijk de antwoorden.
Zoek en vind
a Uit hoeveel stappen bestaat de bereidingswijze?
b Hoeveel verschillende materialen heb je nodig voor het snoepelftal?
c Wat gebruik je voor het hoofd van het snoepvoetballertje?
d In welke stap staat wat je met de glazuurstift moet doen? Noteer het nummer.
e Wat moet je met de buigrietjes doen?

2 Vergelijk jullie antwoorden. Wie heeft de meeste vragen goed beantwoord?

3 Heb je de tekst woord voor woord gelezen? Of heb je het anders aangepakt? Leg je antwoord uit.

Tekst 1

Snoepelftal

Taart voor 11 teamspelers, vriend(inn)en, neven, nichten, of ...

Materialen:

- 11 cocktailprikkers
- 2 buigrietjes
- 1 witte glazuurstift

Ingrediënten:

- 11 marshmallows
- 22 Engelse dropjes
- 11 kersensnoepjes
- 11 apenkoppen
- 1 kant-en-klare cake
- groene marsepein

Bereidingswijze

1. Steek per snoepvoetballertje op een ocktailprikker: één marshmallow voor het broekje, twee dropjes voor het lijfje en één kersensnoepje voor de armen.
2. Steek als laatste een apenkopje op het lijfje.
3. Snijd de cake in twee lange (even hoge) plakken en leg deze naast elkaar op een dienblad.
4. Rol de marsepein uit en bedek hiermee de cake.
5. Teken met de glazuurstift lijnen op het veld.
6. Maak twee doeltjes van de gebogen rietjes.
7. Steek de voetballertjes in het voetbalveld.

Naar: Boodschappen, juni 2014

Theorie

video-uitleg

Zoekend lezen

Soms wil je snel iets opzoeken in een tekst, bijvoorbeeld wanneer het zomercarnaval in Rotterdam plaatsvindt of hoe laat een voetbalwedstrijd wordt uitgezonden.
Je hoeft dan niet de hele tekst te lezen. Je zoekt in de tekst en leest alleen het stukje tekst dat je nodig hebt helemaal.

Zo lees je zoekend
- Bekijk de tussenkopjes. Vaak geven die het deelonderwerp van de tekst eronder aan. Je weet dan snel waar je moet zoeken.
- Kijk naar anders gedrukte woorden (**vet**, *schuin*, onderstreept of gekleurd).
- Let op opvallende tekens. Als je bijvoorbeeld een prijs zoekt, let je op een getal en op het €-teken. Als je een afstand zoekt, let je op een getal en op de afkorting voor kilometer (km).

Opdracht
1

Bekijk de flyer.
1 Wat is het onderwerp van de flyer?

Lees de flyer zoekend.
2 Waaraan zie je snel wanneer het schoolfeest is?
3 Wie verzorgt de muziek?
4 Achter welk woord staat waar het schoolfeest is?
5 Je bent vergeten om op school een kaartje te kopen. Welk bedrag moet je betalen om binnen te komen?
6 Je vriendin zit op het Rembrandtcollege. Mag je haar meenemen?
7 Je besluit om 20.30 uur naar het schoolfeest te gaan. Kun je nog naar binnen?

Lees de flyer.
8 Welke woorden moeten volgens jou meer opvallen in deze flyer?
9 Waarom moet je je schoolpas meenemen?
10 Met wat voor kapsel zou jij naar dit schoolfeest gaan?

Opdracht
2

Je gaat straks een tekst lezen over oliebollen.

1 Wanneer eet jij oliebollen?
2 Heb je zelf weleens oliebollen gemaakt?
3 Welke oliebollen vind jij lekker? En welke niet?

Lees tekst 2 zoekend.

4 Welke krant organiseert de oliebollentest?
5 Noteer de betekenis van *proefpanel* (tussenkopje alinea 3).
6 In welke alinea staat waarop het proefpanel let bij het proeven van een oliebol?
7 In welke stad eet je volgens het proefpanel de lekkerste oliebol?
8 Waar kun je de zwaarste oliebol kopen?
9 Welke oliebollenkraam verkoopt oliebollen met het laagste vetpercentage?
10 Hoeveel kosten vijf oliebollen in Rotterdam?
11 Waarmee wordt de oliebol uit Goes vergeleken?
12 Waarom is het oordeel van het panel vetgedrukt, denk je?

Lees tekst 2.

13 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 4.

a beoordeelt (al. 3)	1 erg aanwezig
b uitstekende (oliebollenkraam Rotterdam)	2 niet alles is netjes hetzelfde
c overheersend (oliebollenkraam Tilburg)	3 prima, heel goede
d onregelmatig (oliebollenkraam Drachten)	4 zeggen wat je ervan vindt

14 Het proefpanel proeft de oliebollen *blind*. (al. 3) Waarom is dat belangrijk?
15 Lees alinea 2 nog een keer. Waarom worden er meerdere oliebollen bij één kraam gekocht, denk je?

Tekst 2

Topprestatie of dikke onvoldoende

[1] **Al meer dan 20 jaar gaat het *Algemeen Dagblad (AD)* eind november en begin december op zoek naar de beste oliebollen. Lezers van de krant kunnen oliebollenbakkers uit het hele land opgeven. Hoe werkt deze oliebollentest?**

[2] Per adres kopen verslaggevers minimaal twintig oliebollen met krenten en/of rozijnen. De oliebollen worden verpakt en naar het Centrum voor Smaakonderzoek (CSO) in Wageningen gebracht. Daar worden de oliebollen gefotografeerd en gewogen.

Proefpanel

[3] Dezelfde avond beoordeelt een groep van twaalf deskundigen de oliebollen. Dit panel proeft de oliebollen blind. Zij weten dus niet waar de oliebollen vandaan komen. Ook proeven zij de bollen allemaal in een andere volgorde. Bij het proeven let het panel op onderdelen als de hoeveelheid vulling, luchtigheid, klefheid en kwaliteit van de olie. Zo wordt de beste oliebol en de minst lekkere oliebol gekozen. Hierna vind je een aantal beoordelingen van het afgelopen jaar.

Beoordelingen oliebollenkramen

Oliebollenkraam Rotterdam, Kerkstraat
Oordeel panel: **9 / zeer goed**
Gewicht per bol: 91 gram
Prijs per bol: € 1,00
Aanbieding: 12 voor € 10,00
Vetpercentage: 12,0%
Conclusie: Een uitstekende oliebol. Goed verdeelde vulling. Hier lust je er nog wel meer van.

Oliebollenkraam Tilburg, Beukenlaan
Oordeel panel: **7 / ruim voldoende**
Gewicht per bol: 102 gram
Prijs per bol: € 0,90
Aanbieding: 10 voor € 8,50
Vetpercentage: 12,8%
Conclusie: Mooi luchtig en een knapperige korst. Goed van smaak. Kaneel is wel iets te overheersend.

Oliebollenkraam Drachten, Molenaarsweg
Oordeel panel: **5,5 / onvoldoende**
Gewicht per bol: 83 gram
Prijs per bol: € 0,85
Aanbieding: 10 voor € 7,50
Vetpercentage: 6,7%
Conclusie: Onregelmatig van vorm. Te veel zout, klef en taai.

Oliebollenkraam Goes, Rembrandtlaan
Oordeel panel: **3 / zeer slecht**
Gewicht per bol: 95 gram
Prijs per bol: € 1,00
Aanbieding: 7 voor € 5,00
Vetpercentage: 7,0%
Conclusie: Smakeloos. Het is net een spons die de olie heeft opgezogen. Het geeft nog een vieze bijsmaak ook. Een schande dat dit wordt verkocht.

Naar: ad.nl, op 27 december 2014

Opdracht
3 ✱

Bekijk de afbeelding.
1 Bij welke oliebollenkraam uit tekst 1 past deze afbeelding? Leg je antwoord uit.
2 Stel dat de oliebollenkraam in jouw woonplaats het cijfer 10 krijgt. Wat zou het gevolg voor deze oliebollenbakker zijn?

Opdracht
4

1 Wat doe jij op 31 december om 24.00 uur?

Bekijk tekst 3.
2 Wat is het onderwerp van tekst 3?

Lees tekst 3 zoekend.
3 In welke alinea staat wanneer de eerste nieuwjaarsduik in Scheveningen was?
4 Wat kost het om mee te doen aan de nieuwjaarsduik in Scheveningen?
5 Hoe laat mogen de deelnemers het water in?

Lees tekst 3.
6 *Voor de nieuwjaarsduik heb je moed nodig.* (al. 1) Leg de betekenis van deze zin uit.
7 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 5.

a traditioneel (al. 1)	1 niet de echte temperatuur, maar de temperatuur zoals je die voelt of ervaart
b gevoelstemperatuur (al. 2)	2 oefeningen vóór een wedstrijd om de spieren los te maken
c organiseerde (al. 3)	3 regelde
d evenement (al. 3)	4 gebeurtenis bedoeld voor een groot publiek
e warming-up (al. 4)	5 volgens een (oude) gewoonte

8 Wat is *Winterzwemmen* (tussenkopje alinea 2)?
9 In welk jaar zouden de deelnemers van de nieuwjaarsduik in Scheveningen pas echt bibberend het nieuwe jaar in zijn gegaan?
10 Noteer een passend tussenkopje voor alinea 3.
11 Voor wie is tekst 3 bedoeld?
A ☐ jongeren
B ☐ kinderen
C ☐ volwassenen
D ☐ jongeren, kinderen en volwassenen
12 Zou jij mee willen doen aan de nieuwjaarsduik? Leg je antwoord uit.

Tekst 3
Bibberend het nieuwe jaar in

[1] Je hebt wat moed nodig, maar volgens sommigen is het de beste manier om het nieuwe jaar te starten: een sprong in het ijskoude water. De nieuwjaarsduik vindt traditioneel plaats op 1 januari op het strand van Scheveningen in de buurt van de Pier. Ook op andere plekken in Nederland wordt er volop gedoken: in totaal zijn er elk jaar zo'n 45.000 deelnemers die het water ingaan om het nieuwe jaar goed te beginnen.

Winterzwemmen
[2] In Noord-Europa en in Noord-Amerika doen ze regelmatig aan winterzwemmen, dat is zwemmen in ijskoud water. Er zijn zelfs speciale verenigingen van winterzwemmers die alleen bij koude temperaturen wedstrijden regelen. Dit soort verenigingen heten 'polar bear clubs'. De koudste nieuwjaarsduik in Scheveningen was in 1997. Met -6,2 graden en een

gevoelstemperatuur van ruim 10 graden onder nul was het heel erg koud. Door de ijskoude, harde wind werd in 2007 overal in Nederland de nieuwjaarsduik afgelast. Tot nu de enige keer.
[3] Eén van de eerste nieuwjaarsduiken vond plaats in Canada; sinds 1920 wordt hier jaarlijks de nieuwjaarsduik gehouden. In 1960 organiseerde Ok van Batenburg in Zandvoort de eerste Nederlandse nieuwjaarsduik. Pas vijf jaar later begon de jaarlijkse duik in Scheveningen. Er werd gestart met een klein groepje van zeven zwemmers, maar inmiddels doen er elk jaar zo'n 10.000 deelnemers mee aan dit evenement.

Aanmelden
[4] De nieuwjaarsduik in Scheveningen kost € 3,– waarvan € 1,– naar het goede doel gaat. Je moet op tijd aanwezig zijn, want er mogen maximaal 10.000 mensen meedoen. Om 10.30 uur start de inschrijving. De warming-up begint om 11.45 uur en om 12.00 uur kun je het water in om een duik te nemen.
Naar: NUnieuws, januari 2016

Opdracht
5 ✱

Lees tekst 4.

1 Wat is het onderwerp van tekst 4?
A ☐ The Iceman
B ☐ winterzwemmen
C ☐ workshop Wim Hof

2 Waardoor komt het dat de temperatuur van het water in het ijsbad zakt? (al. 2)

3 Waarom is de dame trots? (al. 3)

4 Neem het schema over en vul in. De rijtjes worden even lang.
1x per jaar – coach – kun je binnen doen – temperatuur elke keer verschillend – traditie – weinig deelnemers

Tekst 3 ***Bibberend het nieuwe jaar in***	**Tekst 4** ***Brrrr***
...	...

Tekst 4

Brrrr

[1] Hij liep een halve marathon op de Noordpool op blote voeten en hij zwemt onder het ijs door. Wim Hof, beter bekend als 'The Iceman', doet ademhalingsoefeningen waardoor hij dit soort activiteiten kan doen. Hij wil hiermee bewijzen dat je met simpele ademhalingsoefeningen ziektes kunt voorkomen. Hierover geeft hij regelmatig workshops waarin de deelnemers in een ijsbad zitten.
[2] 'Ik ben een enorme koukleum en ik lig het liefst uren in een warm bad. Dit wordt dus echt een enorme uitdaging', lacht een dame voordat de workshop begint. Ondertussen wordt het ijsbad klaargezet. In een rond opblaaszwembad gevuld met water worden zo'n tweehonderd kilo ijsklontjes gegooid. De temperatuur is ongeveer vijf graden. 'Maar dat zakt nog de komende minuten', legt Hof uit.
[3] De eerste drie deelnemers springen snel het bad in. 'Rustig doorademen, niet bang zijn', geeft Hof als tip. Bijna iedereen houdt het dankzij de aanmoedigingen van Hof meer dan een minuut vol in het ijskoude water. 'Het was heel koud en het deed ook wel een beetje pijn aan je huid', zegt een dame trots.
Naar: omroepbrabant.nl, november 2015

Ik kan/weet
• zoekend lezen om informatie in een korte tekst te vinden. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een flyer maken.

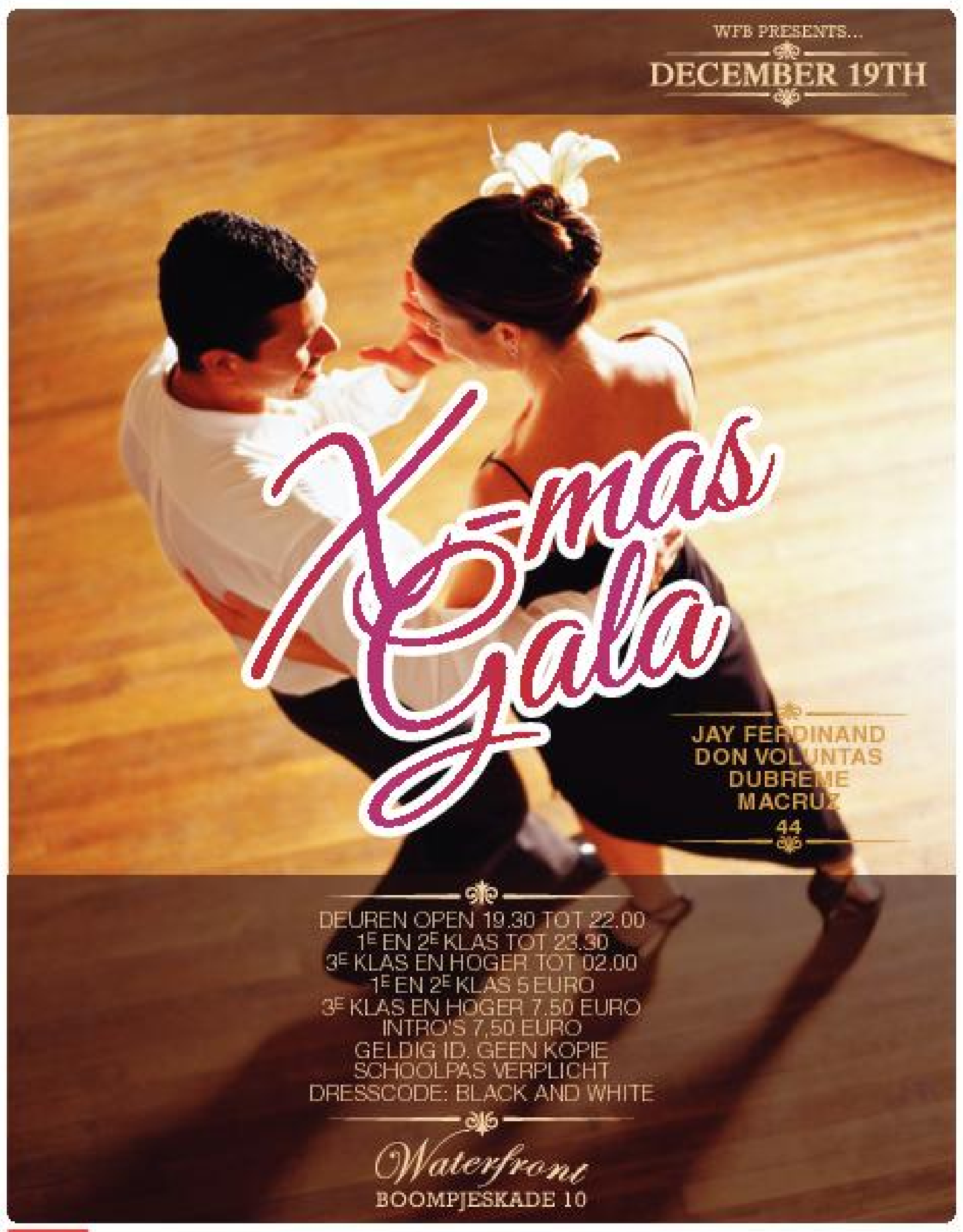
Startopdracht

Bekijk de drie afbeeldingen. Het zijn flyers.

1 Welke flyer heeft de minste tekst?
2 Noteer van elke flyer de woorden die het meeste opvallen.
3 Van welke flyer vind jij de afbeelding het best bij die opvallende woorden passen?
4 Maak een top drie van de flyers. Zet de beste flyer bovenaan. Leg uit waarom je deze volgorde hebt gekozen.

A

B

C

Theorie

video-uitleg

Een flyer maken

Flyers worden vaak uitgedeeld op straat. Bijvoorbeeld om reclame te maken voor een nieuwe pizzeria of om mensen uit te nodigen voor een open dag van een manege. Een goede flyer valt op en ziet er leuk uit. Je kunt hem makkelijk lezen en de juiste informatie snel vinden.

Zo maak je een flyer

- Bedenk wat je over je onderwerp wilt zeggen. Gebruik hiervoor de 5w+h-vragen.
- Schrijf je tekst kort en krachtig op.
- Gebruik woorden, zinnen of een slogan waarmee je mensen enthousiast maakt. Bijvoorbeeld: *geweldig*, *fantastisch*. *Samen sporten is twee keer zo leuk!*
- Zoek of maak een afbeelding die goed bij je onderwerp past.
- Let op de **opmaak:**
  – Verdeel de tekst over de hele bladzijde.
  – Gebruik grote en vetgedrukte letters voor belangrijke informatie.
  – Gebruik kleuren.

Opdracht 1

Bekijk de flyer hieronder.

1. Wat kondigt deze flyer aan? Noteer het zo precies mogelijk.
2. Waar wordt het evenement gehouden?
3. Wanneer is het evenement?
4. Waarom wordt het evenement gehouden?
5. Met welke woorden probeert de maker van de flyer je enthousiast te maken?
6. Passen de afbeeldingen bij het onderwerp? Leg je antwoord uit.
7. Wat vind jij van de opmaak? Leg je antwoord uit.
8. Stel, jij moet de flyer maken bij dit evenement. Noteer één ding dat jij zou veranderen. Leg je antwoord uit.

Opdracht 2

In februari organiseert jouw sportclub een après-skiparty voor alle leden, zodat iedereen elkaar beter leert kennen. Er worden verschillende activiteiten georganiseerd. Jij hebt aangeboden de flyer te maken.

1. Noteer de 5w+h-vragen onder elkaar en bedenk zelf antwoorden op de vragen.
2. Zet een streep onder het antwoord dat je het meest wil laten opvallen.
3. Noteer woorden, zinnen of een slogan die je wilt gebruiken om de mensen enthousiast te maken.
4. Maak met behulp van de antwoorden op vraag 1 tot en met 3 een schets van je flyer. Beschrijf de afbeelding die je wilt gebruiken.
5. Ruil je schets met die van een klasgenoot en vul voor elkaar het feedbackformulier in.
6. Maak van je schets een opvallende flyer. Gebruik hierbij het door je klasgenoot ingevulde feedbackformulier.

Opdracht 3

Kies uit de vorige opdracht de beste flyer van de klas.

1. Hang je flyer op. Je krijgt van je docent een gele post-it.
2. Bekijk de flyers van je klasgenoten.
3. Plak je post-it bij de flyer die jij het best vindt.
4. Welke flyer heeft de meeste geeltjes?

Ik kan/weet
- een eenvoudige flyer maken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert zoekend kijken en luisteren.

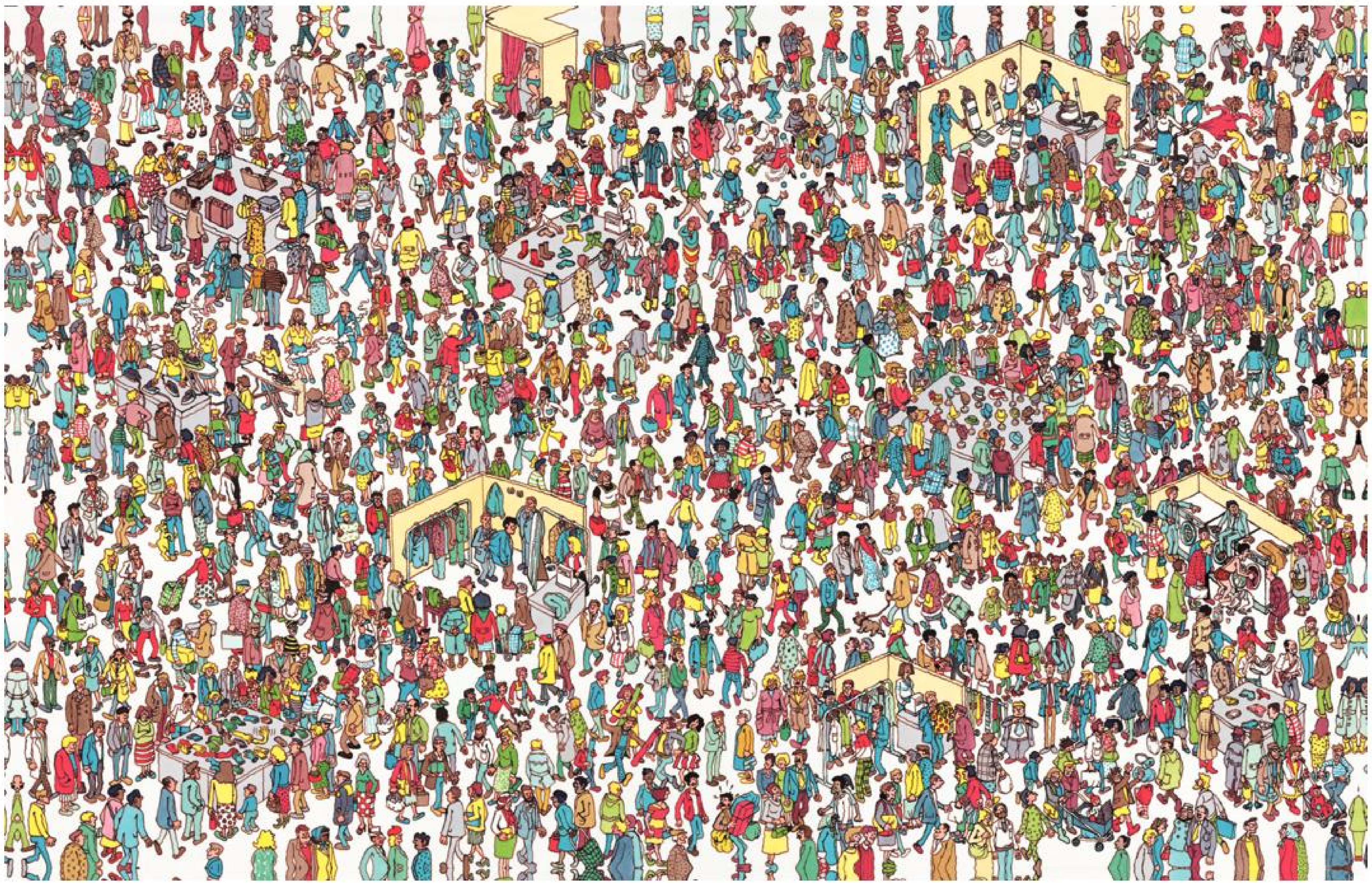
Startopdracht

Bekijk de afbeelding hieronder en zoek Wally. Wally's trui en muts zijn rood-wit gestreept en hij draagt een spijkerbroek. Ook heeft hij een bril en een stok.

1 Omcirkel Wally in het plaatje.

2 Waarop heb je gelet bij het zoeken? Noteer twee dingen.

Theorie

video-uitleg

Zoekend kijken en luisteren

Hoe je kijkt of luistert, hangt af van wat je wilt weten. Soms ben je op zoek naar bepaalde informatie. Je kijkt of luistert dan **zoekend**. Je wacht op de informatie die jij nodig hebt. Bijvoorbeeld als je docent de toetscijfers van de hele klas opnoemt. Je wacht totdat je je eigen naam en cijfer hoort. Of je kijkt naar het sportjournaal, omdat je wilt weten of jouw club gewonnen heeft. Je let dan niet op alles, maar wacht totdat je de naam van jouw club ziet of hoort.

Opdracht
1

1 In welke situaties moet je zoekend kijken of luisteren? Noteer de letters *a* tot en met *f* onder elkaar.

a In de dierentuin kijk je op de plattegrond, omdat je wilt weten waar de wc is.
b Je kijkt naar de plaatjes op de menukaart bij een sushirestaurant en wilt weten of ze ook loempia's hebben.
c Je docent legt uit hoe je de persoonsvorm vindt.
d Bij jouw sportclub krijg je instructie voor een nieuwe aanvalstactiek.
e De gymdocent vertelt welke teams er door zijn naar de volgende ronde.
f Je zoekt het mannentoilet in de Efteling.

2 Noteer achter elke letter waarop je let tijdens het kijken of luisteren.
3 Noteer nog twee situaties waarin je zoekend kijkt of luistert.

Opdracht
2

Je wilt lid worden van ijshockeyclub *De platte puck*. Als je belt, krijg je een keuzemenu te horen. Luister zoekend naar fragment A.
1 Welk nummer moet je kiezen om lid te worden?

Je hebt een keuze gemaakt. Luister nu naar fragment B.
2 Welk nummer moet je kiezen om je aan te melden?
3 Wat is het adres van de administratie?
4 Waar kun je meer informatie krijgen?
5 Kun je jezelf telefonisch aanmelden? Waarom wel / niet?

Bekijk je antwoorden bij vraag 2 tot en met 5.
6 Bij welke vragen kon je zoekend luisteren om het goede antwoord te vinden?
7 Bij welke vragen moest je goed naar alles luisteren om het juiste antwoord te geven?

Opdracht
3

Dit weekend wil je langlaufen in Limburg, maar je weet niet of er genoeg sneeuw ligt. Om te langlaufen, heb je minimaal vijf centimeter sneeuw nodig. Lees eerst de vragen. Bekijk daarna het weerbericht van zaterdagochtend.
1 Hoeveel centimeter sneeuw gaat er vallen in Nederland?
2 Valt er genoeg sneeuw om te kunnen langlaufen in Limburg?
3 Waar moet je voor oppassen volgens de weerman?
4 Wordt het zondag een mooie dag om te langlaufen? Leg uit waarom.
5 Op welke schooldag heb je kans op een winterse bui?

Opdracht
4

Lees vraag 1 en 2. Bekijk daarna het filmpje zoekend.
1 Wat is de vraag in *Waarom? Daarom!*?
2 Wat is het antwoord op die vraag?

Lees vraag 3 tot en met 8. Bekijk daarna het filmpje nog een keer. Je mag aantekeningen maken.
3 Bij welke feesten eten we taart? Noteer er twee.
4 De Egyptenaren, de Romeinen en de Grieken vierden niet van iedereen de verjaardag.
a Welke verjaardagen vierden ze wel?
b Hoe vierden ze deze verjaardagen?
5 Vul het juiste jaartal in:
In Nederland vierden kinderen van rijke ouders hun verjaardag vanaf ....
6 Wat hoort op de puntjes?
negentiende eeuw: uitvinding ... → manier van koken verandert → meer mensen vieren hun verjaardag met ....
7 Je ziet in het filmpje verschillende zwart-witfoto’s. Waarom zijn die niet in kleur? Leg je antwoord uit.
8 Dex is jarig en krijgt een taart met dertien kaarsjes. Hij blaast zo hard als hij kan, maar hij mag geen wens doen. Wat is er gebeurd?

Ik kan/weet
• zoekend kijken en luisteren om belangrijke informatie uit de tekst te halen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

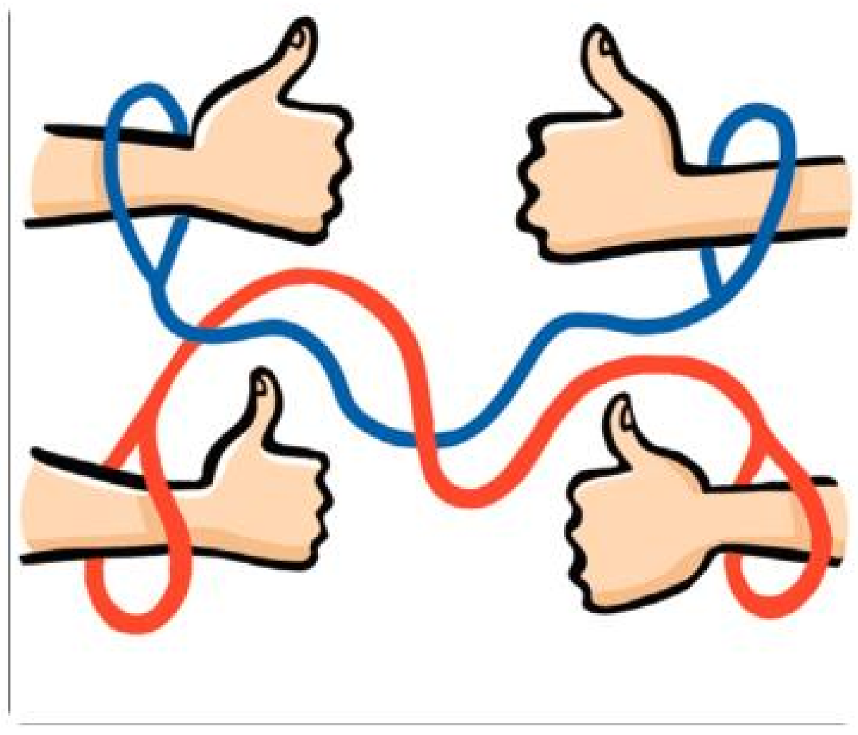
Spreken en gesprekken

Je leert overleggen.

Startopdracht

Kies een klasgenoot en doe de touwpuzzel. Voor die puzzel hebben jullie twee stukjes touw nodig van ongeveer één meter lang.

1. Een van jullie bindt de uiteinden van zijn touwtje rond zijn linker- en rechterpols.
2. Daarna bindt de ander de uiteinden van zijn touwtje om zijn beide polsen. Zorg ervoor dat dit touw in een lus om het touw van de klasgenoot zit (zie afbeelding). Nu zitten jullie vast.
3. Overleg met elkaar: hoe komen we los zonder het touw los te knopen, te breken of door te knippen?

Theorie

video-uitleg

Overleggen

Als je met andere mensen samenwerkt, moet je overleggen. Je probeert dan samen te beslissen wie wat gaat doen en wanneer het af moet zijn.

Zo overleg je met elkaar

- Luister goed naar elkaar. Laat elkaar uitspreken.
- Maak met elkaar een lijstje van taken die gedaan moeten worden.
- Vertel een voor een wat je wilt doen. Vertel ook waarom je dat wilt (= een argument).
- Zorg ervoor dat iedereen ongeveer evenveel doet.
  - Willen sommigen hetzelfde doen? Kies met elkaar de meest geschikte persoon of trek lootjes.
  - Is er een bepaalde taak die niemand wil? Beslis met elkaar wie die taak gaat uitvoeren. Dit kan bijvoorbeeld iemand zijn die ook de leukste taak heeft.
- Schrijf de afspraken op.
- Noteer wanneer de taken klaar moeten zijn.

Opdracht **1**

Bekijk het fragment. Een groepje leerlingen overlegt over een inzamelingsactie.

1. Hoeveel leerlingen vertellen wat ze willen doen voor de actie?
2. Laten de leerlingen elkaar uitspreken?
3. Luisteren de leerlingen naar elkaar?
4. Welke twee voorstellen worden er gedaan?
5. Er worden argumenten voor en tegen de voorstellen genoemd. Noteer één argument.
6. Noteer in één zin wat jij vindt van de houding van Tim en Sara.
7. Hoe reageren de andere leerlingen op Sara's houding?
8. Welke afspraken zijn er aan het eind van het overleg gemaakt?
9. Wat vind jij van dit overleg? Leg je antwoord uit.

Opdracht 2

Je tekent met z'n drieën één strip van drie vakjes. De hoofdpersoon in de strip is een dier.

1 Pak een leeg vel A4-papier en knip dat in drie stukken.
2 Overleg en maak afspraken over de volgende punten:
- Wat gebeurt er in de strip?
- Hoe groot worden de vakjes?
- Gebruiken we kleur? Zo ja, welke kleuren?

3 Teken je vakje. Plak, als iedereen klaar is, de vakjes aan elkaar.
4 Kies een van beide zinnen en maak de zin af:
A We hebben goed overlegd, omdat ...
B We hebben niet goed overlegd, omdat ...

Opdracht 3

In de voorjaarsvakantie emigreert jullie klasgenoot Tamar met haar ouders en broertje naar Zwitserland. Samen met de mentor wil de klas haar een afscheidscadeau aanbieden en met z'n allen iets leuks doen, maar wat?

1 Hoeveel zou iedere leerling voor het afscheidscadeau willen geven? Noteer het bedrag dat jij geschikt vindt en waarom.
2 Bedenk een activiteit die leuk is voor het afscheidsfeestje en schrijf die op. Noteer ook een argument.
3 Schrijf vier dingen op die volgens jou op het takenlijstje moeten staan.
4 Onderstreep twee taken die jij wel wilt doen. Schrijf op waarom je deze wilt doen.

Opdracht 4

Overleg in een groepje van vier over het afscheidsfeest voor Tamar.

1 Vertel om de beurt hoeveel iedere leerling voor het cadeau moet gaan geven en waarom. Beslis samen wat het bedrag per leerling wordt.
2 Vertel elkaar welke activiteit je bedacht hebt en noem ook je argument. Beslis samen wat voor leuks jullie gaan doen met de klas.
3 Maak met elkaar een lijstje van de taken die gedaan moeten worden. Spreek af wie de taken noteert.

Wat moet er gedaan worden?	**Wie doet het?**	**Wanneer moet het klaar zijn?**
...	...	...

4 Overleg met elkaar en verdeel de taken. Zorg dat iedereen ongeveer evenveel moet doen.
5 Vul samen het feedbackformulier in.
6 Bespreek het formulier met elkaar.

Ik kan/weet
- met anderen overleggen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert voorbeelden van onbekende woorden vinden.

Startopdracht

1 Schrijf de letters van je voornaam onder elkaar.
2 Noteer in twee minuten achter elke letter zo veel mogelijk voorbeelden van Nederlandse plaatsnamen.
3 Bij welke letter heb jij de meeste voorbeelden?

Theorie

video-uitleg

Een voorbeeld zoeken

Ken je de betekenis van een woord niet? Kijk dan of er in de tekst **voorbeelden** worden genoemd. Deze voorbeelden maken de betekenis van een onbekend woord vaak duidelijk. Bijvoorbeeld:
Er zijn allerlei dresscodes voor een feest, zoals *gala*, *kleur*, *zomers* en *zwart-wit*.
Je weet nu wat bedoeld wordt met *dresscodes*. *Dresscodes* zijn kledingvoorschriften voor een feest, je weet wat je moet aantrekken.

Zo zoek je een voorbeeld

- Kijk of er in dezelfde zin voorbeelden genoemd worden. Voorbeelden staan soms tussen haakjes, komma's of streepjes. Bijvoorbeeld:
  Op christelijke feestdagen (Goede Vrijdag, Pasen, Pinksteren, Kerstmis) hoef je niet naar school.
- Let op de woorden *zoals, bijvoorbeeld, een voorbeeld van*. Na deze woorden worden vaak voorbeelden genoemd. Bijvoorbeeld:
  Niemand kan meer zonder sociale media, zoals Snapchat, Instagram en Pinterest.
  Na een dubbele punt staan soms ook voorbeelden:
  Tessa is gek op winterkost: boerenkool, erwtensoep, zuurkool.

Opdracht
1

Onderstreep in de volgende zinnen de woorden die een voorbeeld aankondigen.
1 Wij zorgen voor de feestartikelen, zoals ballonnen, lampionnen en slingers.
2 Er is een top tien met bedreigde diersoorten met daarin bijvoorbeeld de berggorilla, de Javaanse neushoorn en de Siberische tijger.
3 In ontwikkelingslanden zoals Congo, Malawi en Nepal heerst veel armoede.

Waarvan zijn de onderstreepte woorden een voorbeeld?
4 Tijdens het concert is opnameapparatuur, zoals videocamera's en mobiele telefoons, verboden.
5 Er komen steeds meer realityseries – Boer zoekt vrouw, Utopia, Wie is de Mol? – op tv.
6 Besteed bij het maken van je Prezi aandacht aan de typografie: lettertype, lettergrootte en regelafstand.

Opdracht
2

Lees tekst 1.

1 Waarvan zijn pakjesavond, verjaardag en Valentijnsdag (al. 1) voorbeelden?

2 Wat betekent *komt ze de neus uit* in alinea 1?
A ☐ Ze hebben er geen zin in.
B ☐ Ze zijn er nieuwsgierig naar.
C ☐ Ze zijn verkouden.

3 Waarom is Valentijnsdag *commercieel* volgens alinea 1?

4 Door welk woord weet je dat er voorbeelden volgen in alinea 2?

5 Hoeveel voorbeelden van *kleinigheden* staan er in alinea 2?

6 Schrijf de twaalf onderstreepte woorden uit de tekst onder elkaar. Noteer bij elk woord het synoniem of de juiste betekenis. Kies uit:
- bedoeld om geld te verdienen
- betalen voor
- doen alsof het niet bestaat
- echt, iets wat iemand zelf heeft bedacht
- ontstaan uit
- helemaal
- natuurlijk, vanzelfsprekend
- niet goed
- het begin
- te veel
- voor
- zonder naam

Tekst 1

Valentijnsdag

[1] We kennen in Nederland een paar verwendagen (pakjesavond, verjaardag, Valentijnsdag). Valentijnsdag is de dag waarop je iemand die je aardig vindt, verrast. Toch komt deze dag veel Nederlanders de neus uit. Ze vinden het 'stom gedoe' en 'commercieel', omdat sommige mensen er geld mee verdienen. Sommigen negeren Valentijnsdag totaal, anderen zetten haatberichtjes op Facebook. Maar weet je wat origineel is? Pro-Valentijnsdag zijn.

[2] Oké, honderd euro uitgeven aan een pluizige roze teddybeer is misschien wat overdreven. Maar wat is er mis met kleinigheden om iemand te verrassen, gewoon omdat hij of zij gezellig is? Stuur bijvoorbeeld lieve berichtjes, neem een bloem mee voor je mentor, schrijf een aardig, anoniem briefje om dat lieve, onzekere meisje een leuke dag te bezorgen of neem voor je klasgenoten zelfgemaakte roze cupcakes mee.

[3] En wil je het echt goed doen? Ga dan terug naar de bron. Er wordt wel gezegd dat Valentijnsdag is gebaseerd op het Juno- en Panfeest uit de tijd van de Grieken en de Romeinen. Ongetrouwde meisjes schreven hun naam op een briefje en gooiden dat in de Juno-kom. De jongens mochten er een naam uit trekken en dan gingen ze samen naar het feest. Dit oerverhaal lijkt ons een goede reden voor een roze feestje, mét Juno-kom uiteraard. Valentijnsdag valt altijd op 14 februari. Wat nou 'stom gedoe' of 'commercieel'? Valentijnsdag is feest!

Naar: www.sevendays.nl, op 14 februari 2015

Opdracht 3

Noteer de juiste vorm van het woord.

1 origineel Wie weet een ... smoes voor als je te laat bent?
2 negeren Het is niet leuk als je door je klasgenoten wordt ....
3 gebaseerd De ... van deze saus is yoghurt met slagroom.
4 anoniem Ik kreeg op mijn verjaardag een kaartje, de afzender was ....
5 totaal Met de ... opbrengst van de inzameling geven we een leuk feest.
6 uitgeven Vorige maand heb ik al mijn zakgeld op één dag ....

Opdracht 4

Wat past in de zin? Noteer de juiste vorm.
Kies uit: *bron – commercieel – komt me de neus uit – mis – overdreven – pro – uiteraard – uitgeven.*

1 Het ging behoorlijk ... tijdens de wedstrijd, want een schaatser brak zijn been.
2 Ik nodig niet iedereen uit voor mijn feest, maar jij mag ... wel komen.
3 Niet alle Europese landen zijn ...-Europa.
4 Al die talentenjachten op tv ....
5 De ... bij Spa zijn toegankelijk voor publiek.
6 Sommige ... tv-zenders zenden uit vanuit Luxemburg, zoals RTL4 en 5.

Opdracht 5

Schrijf de zinnen over en maak ze af. Verzin zelf voorbeelden.

1 Op de kermis ging ik in allerlei attracties, zoals ....
2 Als je kijkt op de foto van het feest, zie je veel familieleden, bijvoorbeeld ....
3 Een voorbeeld van een spreekwoord is ....
4 Esmee is heel zelfstandig, want ze ....
5 Ik ben een liefhebber van balsporten: ....
6 Tijdens feestdagen (..., ... en ...) gaan veel mensen op familiebezoek.

Opdracht 6

De letters van de woorden staan door elkaar. Welk woord hoort op de puntjes?
De woorden heb je geleerd in hoofdstuk 1 en 2.

1 vlaanden Vorige week zaterdag zijn de ... opgepakt door de politie.
2 otwijfgeneld Jij bent ... de leukste thuis.
3 decosserd Wat vind jij van de ... voor het schoolfeest?
4 poriede In de volgende ... besteden we meer aandacht aan lezen.
5 erstokwint Ik eet zelfs in de zomer graag ....
6 reletia De ... tussen Noord-Korea en Zuid-Korea is niet goed.

Opdracht 7

1 Zet achter het woord een woord dat erbij past. Gebruik elk woord maar één keer.
Kies uit: *anoniem – bron – commercieel – precies – uitgeven – vanzelfsprekend.*
a salaris
b exact
c oorzaak
d uiteraard

2 Maak met elk woord dat je bij *a* tot en met *d* hebt ingevuld een zin.

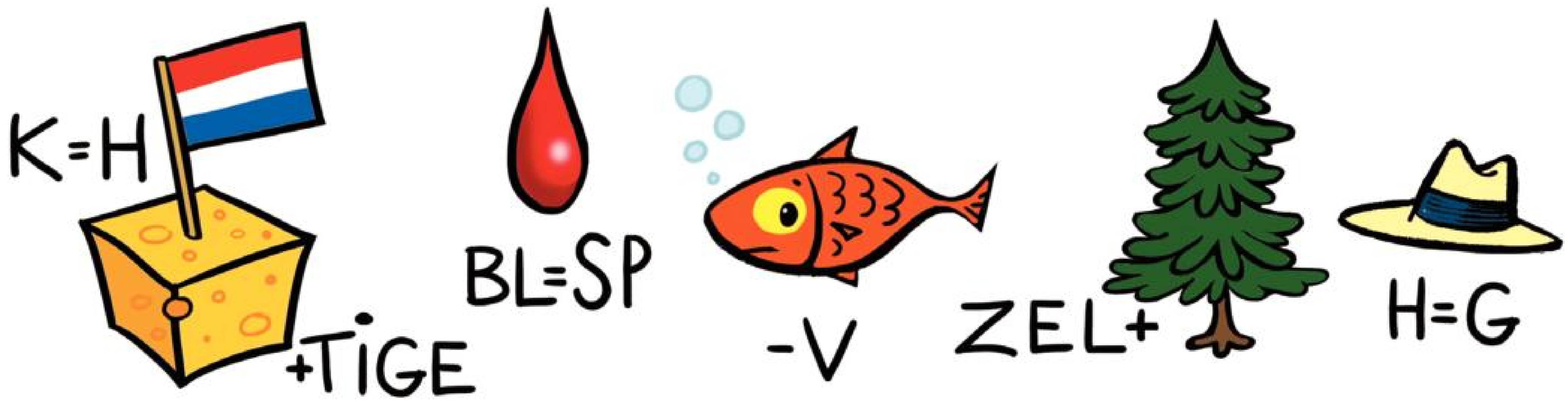
Opdracht
8

Zoek op internet twee uitdrukkingen die met ‘feest’ te maken hebben. Noteer de uitdrukkingen en schrijf de betekenis erachter.

Voorbeeld:
Dat feest gaat niet door. = Dat gebeurt niet.
Dan ben je nog niet jarig. = Dan heb je grote problemen.

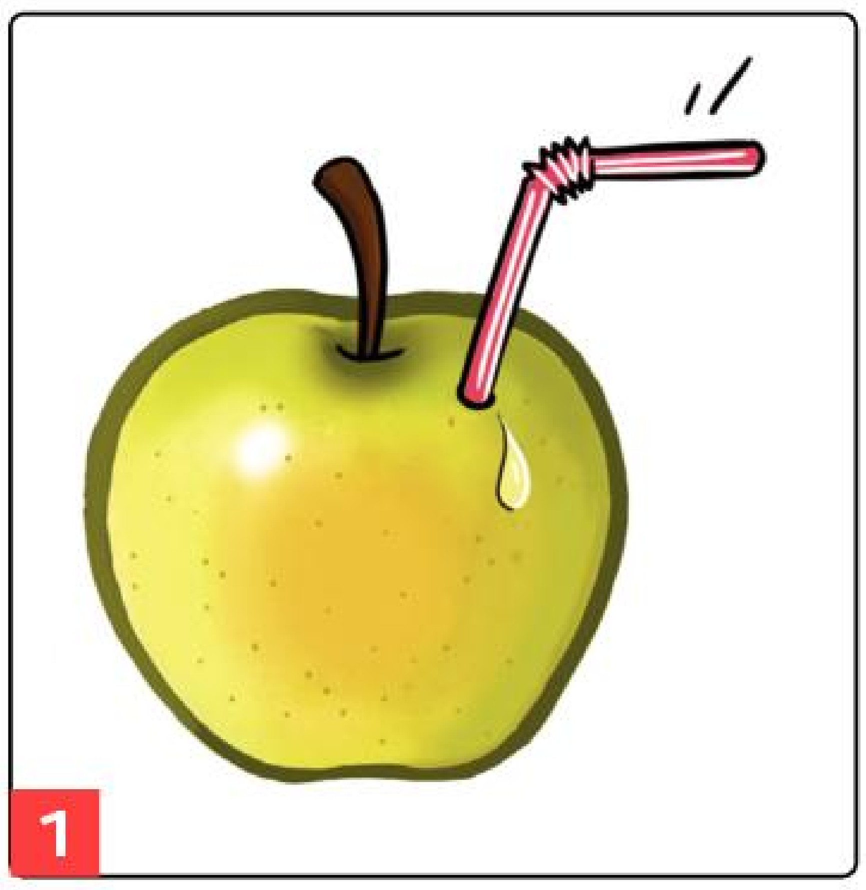
Opdracht
9

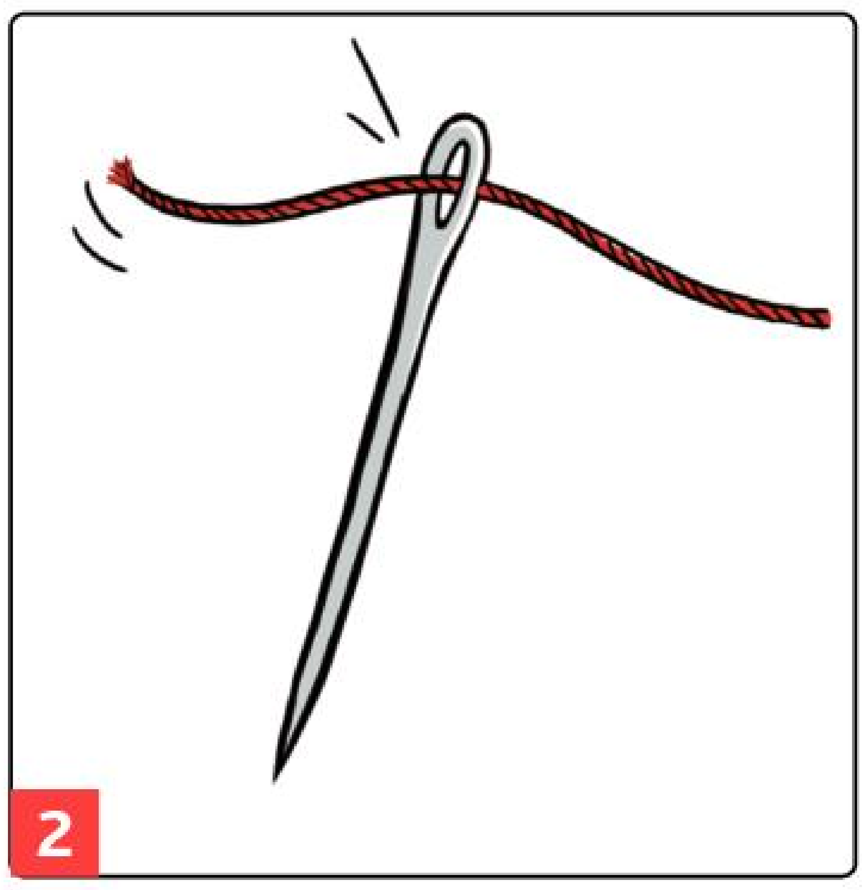
Bekijk de rebus.
1 Noteer de oplossing.
2 Wat betekent de zin?
3 Maak zelf een rebus van een spreekwoord.
4 Wissel jouw rebus met die van een klasgenoot.
5 Maak de rebus van je klasgenoot.
6 Noteer de betekenis van het spreekwoord.

Opdracht
10

Bekijk samen met een klasgenoot de afbeeldingen. Op elke foto staat een spreekwoord uitgebeeld.
1 Welke spreekwoorden zie je op de afbeeldingen?
2 Noteer de betekenis. Gebruik als dat nodig is een woordenboek.
3 Noteer een spreekwoord waarvan je allebei de betekenis kent.
4 Maak van jullie spreekwoord een foto.
5 Deel de foto met je klasgenoten.
6 Welke spreekwoorden herken je op de foto’s?

1

2

3

Ik kan/weet • de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit de paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

Je leert het onderwerp van een zin vinden.

Startopdracht

Werk samen met een klasgenoot. Bekijk de volgende twee woorden: *vliegen, springt*.

1 Noteer in één minuut bij elk woord zo veel mogelijk mensen, dieren of dingen die dit kunnen.

2 Wat is het verschil tussen de woorden *vliegen* en *springt*?

Theorie

video-uitleg

Onderwerp

Bijna elke zin heeft een **onderwerp** (ow). Het onderwerp en de persoonsvorm (pv) horen bij elkaar. Ze moeten allebei enkelvoud zijn of allebei meervoud.

Zo vind je het onderwerp

1 Zoek de persoonsvorm.

2 Vraag: *wie of wat + persoonsvorm?*

Het antwoord op die vraag is het onderwerp.

Bijvoorbeeld:

– *Isa loopt naar het wokrestaurant.*

1 pv = loopt

2 wie of wat loopt? ow = Isa

– *Wij lopen naar het wokrestaurant.*

1 pv = lopen

2 wie of wat lopen? ow = Wij

Opdracht **1**

Stel bij elke zin de vraag *wie of wat + persoonsvorm?* Schrijf de vraag en het antwoord op. Het antwoord is het onderwerp.

Voorbeeld:
Sem kocht gisteren een pak roze koeken. Wie of wat kocht? Sem

1 Esther verdeelt de pizza mozzarella in zeven stukken.

2 Tijdens de vakantie viel mijn smartphone in het zwembad.

3 50.000 jaar geleden leefden in Nederland mammoeten.

4 Met z'n vieren hebben we de draaitafel voor de dj verplaatst.

5 De zeespiegel stijgt de komende eeuwen een meter.

6 Gisteren versierde de feestcommissie het hele plein en het gebouw.

Opdracht **2**

Onderstreep het onderwerp.

1 Judith heeft kaartjes besteld voor het muziekfestival.

2 Hardlopers worden tijdens de Color Run met verf bespoten.

3 Gaat Mirjam de bloemen vandaag aan oma geven?

4 Met het Suikerfeest vieren wij het einde van de ramadan.

5 Waarom bestellen we de kaartjes voor de film niet online?

6 Meneer Drost laat alle informatie duidelijk op het digibord zien.

Opdracht
3

Zet de persoonsvorm (pv) en het onderwerp (ow) in het meervoud. Schrijf de hele zin op. Onderstreep de pv en het ow.

1 De docent deed mee met de flashmob.
2 Op het sportveld verzamelt de klas zich voor de sportdag.
3 In de dierentuin bezoekt mijn tante altijd de leeuwen.
4 Mijn drone landde precies op het balkon.
5 In de gratis versie van Spotify hoor je om de zoveel nummers reclame.
6 Een klant vraagt de vakkenvuller om de boodschappen in te pakken.

Opdracht
4

Lees de tekst. Onderstreep in elke zin het onderwerp.

Verkleedfeest

1 Houd je van hardlopen en verkleedkleren? **2** Dan moet je naar San Francisco. **3** 70.000 mensen rennen daar elk jaar in mei verkleed door de stad. **4** De hardloopwedstrijd heet *Bay to Breakers*. **5** De gekste kostuums komen daar voorbij.
6 De route gaat van de Baai van San Francisco in het oosten naar de Stille Oceaan in het westen. **7** Daar breekt de oceaanbranding op het strand. **8** Zo komt het feest aan zijn naam. **9** Langs de route staan verschillende bandjes. **10** Zij geven deze gebeurtenis een extra feestelijk karakter. **11** Deze wedstrijd werd voor het eerst georganiseerd in 1912. **12** Na de zware aardbeving van 1906 kregen de inwoners zo wat afleiding. **13** Tegenwoordig staat het evenement in het teken van respect voor elkaar.

Naar: www.wikipedia.org, 7 augustus 2015

Opdracht
5 ✱

Een onderwerp kan uit meerdere woorden bestaan. Onderstreep het onderwerp.

1 Na 123 jaar kregen de inwoners van Nederland in 2013 weer een koning.
2 Alle leerlingen van de brugklas moeten morgen bij hun mentor een pasfoto inleveren.
3 De film *Project X* is een komedie over een uit de hand gelopen feest.
4 Na drie maanden werd het omgewaaide schuurtje in onze tuin verwijderd.
5 Mijn broer, Jay, ik en nog drie vrienden beklommen afgelopen zaterdag de Domtoren in Utrecht.
6 De aangebrande koekjes zijn voor de helft van de prijs verkocht.

Ik kan/weet
• het onderwerp van een korte zin vinden. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
grammatica

Je leert over lidwoorden en zelfstandige naamwoorden.

Startopdracht

1 Speel met een klasgenoot het *verkleinwoordjesquizje*. De een stelt vragen, de ander gebruikt in het antwoord waar dat kan verkleinwoordjes. Vergeet de geïnterviewde een verkleinwoord, dan is hij af. Wie houdt het één minuut vol?

Voorbeeld: – *Wat heb je allemaal bij het ontbijt gehad?*
– *Ik at een bakje cornflakejes met stukjes banaantjes.*

2 Noteer vier verkleinwoorden die jullie gebruikt hebben.
3 Zet een streep onder de verkleinwoorden van vraag 2 waarvoor je 'de' zet.

Theorie

video-uitleg

Lidwoord en zelfstandig naamwoord

De woorden van een zin kun je indelen in **woordsoorten**. De zin *De kaarsjes branden* bestaat bijvoorbeeld uit drie woordsoorten: het lidwoord *de*, het zelfstandig naamwoord *kaarsjes* en het werkwoord *branden*.

Er bestaan drie **lidwoorden** (lw): *de, het, een*.
- Een lidwoord hoort altijd bij een zelfstandig naamwoord: *de olifant, het journaal, een slaapfeestje*.
- Tussen het lidwoord en het zelfstandig naamwoord kán een ander woord staan: *de* oude *woning, het* heerlijke *gerecht, een* leuk *nummer.*

Een **zelfstandig naamwoord** (zn) is een woord voor een mens, dier, plant of ding. Bijvoorbeeld: *verslaggever, goudvis, roos, feeststemming*.
- Een zelfstandig naamwoord heeft meestal een enkelvoud en een meervoud *(het feest – de feesten)*.
- Je kunt er vaak een verkleinwoord van maken *(het feest – het feestje)*.
- Je kunt er meestal een lidwoord voor zetten *(het feest, een feest, de feesten)*.
- Een naam is ook een zelfstandig naamwoord: *Wilma, Karim, Nickelodeon, Fivelcollege, Sneek, IJssel*.

Opdracht
1

Onderstreep de lidwoorden.
1 Voor het jubileumfeest nodigen we driehonderd man uit.
2 Na een halve dag is de batterij van mijn mobieltje al helemaal leeg.
3 De kat van de buren ging er met een jong eendje vandoor.
4 Weet jij hoe je een level omhooggaat met het spel?
5 Luc heeft op de markt een broodje gekocht voor twee euro.
6 Sanne gooide het klokhuis van haar appel in de bosjes.

Opdracht
2

Neem het schema over en zet de zelfstandige naamwoorden in de juiste rij.
Er blijven vier woorden over die geen zn zijn.
achterdeur – arend – bessenstruik – bromvlieg – dj – Erasmusbrug – het – kattenkruid – kopen – mannequin – moeder – muisje – nagellak – nijlpaard – nummerbord – Pasen – Portugal – Radio 538 – sticker – tulpen – uitgeven – welke – serveerster – zonnebloem

mensen	dieren	planten	dingen	namen
…	…	…	…	…

Opdracht
3

Noteer alle lidwoorden en zelfstandige naamwoorden uit de volgende zinnen.
1 De site van onze school was gehackt.
2 In het kasteel in Hoensbroek deden de scouts een historische speurtocht.
3 Wij gaan elke winter een lang weekend skiën in Winterberg.
4 Ik kreeg op mijn verjaardag een heel lief kaartje van mijn oma.
5 Netflix zendt vanavond een extra aflevering uit van de serie *Arrow*.
6 Carola heeft meer dan duizend foto's op haar digitale camera staan.

Opdracht
4

Noteer de negentien zelfstandige naamwoorden uit de tekst. Zet het juiste lidwoord (*de* of *het*) ervoor. De eerste krijg je cadeau: *de feestballonnen*.

Zijn feestballonnen schadelijk voor ons milieu?

Deze zijn héél schadelijk. Het materiaal waarvan een ballon gemaakt is, eindigt via stroompjes en rivieren meestal in zee. Het duurt vier jaar voordat een ballonnetje volledig afgebroken is. Veel dieren zien het aan voor voedsel en eten dit op. Omdat het onverteerbaar is, raken hun maag en darmen verstopt, vaak met de dood van het arme beest tot gevolg. Veel gemeentes verbieden daarom steeds vaker ballonnen bij festiviteiten.

Naar: www.quest.nl, op 17 november 2014

Opdracht
5 ✱

Een zelfstandig naamwoord heeft een of meer van de volgende kenmerken:
A Het is een woord voor een mens, dier, plant of ding.
B Het heeft een enkelvoud en een meervoud.
C Je kunt er een verkleinwoord van maken.
D Je kunt er een lidwoord voor zetten.
Welke kenmerken hebben deze zelfstandige naamwoorden? Noteer alleen de cijfers en de letters.

1 regeling
2 rijst
3 winst
4 meisje
5 hersenen
6 teleurstelling

Ik kan/weet
- lidwoorden herkennen. 1F
- zelfstandige naamwoorden herkennen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over de tegenwoordige tijd van de persoonsvorm.

Startopdracht

Bekijk de woorden in het schema.
1. Met de woorden kun je drie goede, logische zinnen maken. Welke?
2. Welke woorden gebruikte je om te ontdekken welke zin je wel en welke je niet kon maken?
3. Je kunt ook goede 'onzinzinnen' maken met de woorden. Noteer zo'n onzinzin.

vieren	Joris	de buren
naar de tandarts	een feestje	koop
ik	gaat	een banaan

Theorie

video-uitleg

Persoonsvorm tegenwoordige tijd

Een van de werkwoorden in een zin is de persoonsvorm. De persoonsvorm kan in de **tegenwoordige tijd** (tt) en in de verleden tijd staan.

Zo schrijf je de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd

		werken	***kussen***	***vinden***
enkelvoud	*ik-vorm*	ik werk	ik kus	ik vind
		werk jij?	kus jij?	vind je?
	ik-vorm + t	jij werk**t**	jij kus**t**	jij vind**t**
		hij/zij werk**t**	hij/zij kus**t**	hij/zij vind**t**
meervoud	*hele werkwoord*	wij werken	wij kussen	wij vinden
		jullie werken	jullie kussen	jullie vinden
		zij/ze werken	zij/ze kussen	zij/ze vinden

Bij de meeste werkwoorden kun je horen of er een -t achter de ik-vorm moet.
Bij werkwoorden op -*den* hoor je dat niet. Vul dan in gedachten het werkwoord *lopen* in. Je hoort of er een -t achter de ik-vorm moet.
Bijvoorbeeld:
Els vind... hem erg leuk. → *Els loop**t** hem erg leuk.* Dus: *Els vind**t** hem erg leuk.*
Ik vind... het niet eerlijk. → *Ik loop het niet eerlijk.* Dus: *Ik vind het niet eerlijk.*

Het schema werkwoordspelling vind je op bladzijde 250.

Opdracht
1

Noteer de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd. Je hoort wanneer -t achter de ik-vorm moet.

1	kopen	hij ...	**6**	duiken	Kiki ...
2	drinken	wij ...	**7**	zingen	mijn vader ...
3	zwaaien	Piet ...	**8**	remmen	de auto ...
4	zwemmen	... jij?	**9**	schrijven	de leraar ...
5	snorkelen	Lois ...	**10**	veranderen	het weer ...

Opdracht
2

Noteer de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd. Gebruik *lopen* om te horen of je een -t moet noteren.

1	rijden	Mijn opa van 85 ... nog steeds in zijn auto.
2	branden	De ober ... zijn vingers aan de gloeiend hete tosti.
3	raden	Welke deelnemer ... het goede antwoord?
4	melden	De moeder van Marieke ... haar ziek vandaag.
5	verzenden	... jij de mail met de foto's vandaag nog?
6	spoeden	Ik ... mij naar de trein op perron 5.

Opdracht
3

Onderstreep de juiste vorm van de pv in de tegenwoordige tijd.

1 Op Pinterest **verzamel / verzamelt** Adri foto's van haar favoriete sporters.
2 Straks **snijd / snijdt** Eva de worst en de kaas voor het feestje van vanavond.
3 Dit boek **boei / boeit** mij helemaal niet!
4 Ik **red / redt** me vanavond wel met de magnetronmaaltijd.
5 **Verdeel / Verdeelt** jij de taartjes even onder de gasten?
6 Yonas **vind / vindt** het gezellig als we 's avonds op zijn verjaardag komen.

Opdracht
4 ✱

Maak met de volgende woorden een zin. Gebruik van het werkwoord een vorm van de pv in de tegenwoordige tijd.

1 geld, kantine, uitgeven
2 afspreken, bioscoop, Kim
3 deur, directeur, openhouden
4 afzakken, broek
5 dans, voordoen
6 opvangen, vogels

Opdracht
5

Oefenen met *i*, *ie* en *y*

Het Nederlands kent veel woorden met *i*, *ie* en *y*: *ski*, *origineel*, *verdienen*, *baby* en *hobby*. Neem de woorden met de puntjes over en vul in: **i**, **ie** of **y**.

1 Vanavond kijk ik naar mijn favor...te telev...sieprogramma.
2 Heb jij al informat... gekregen over de kwal...teit van ons werkstuk?
3 Via *Meld Misdaad Anon...m* worden regelmatig cr...minelen aangehouden.
4 In februar... ga ik een p...jamafeestje houden.
5 Welk lettert...pe heb je gebruikt voor je uitnodiging?
6 Mijn broer heeft zijn zwemd...ploma pas gehaald toen hij achtt...n jaar was.

Ik kan/weet
- persoonsvormen in de tegenwoordige tijd goed spellen. 2F
- woorden met *i*, *ie* en *y* goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Samen uit

Dat is leuk! Je klas krijgt zomaar 250 euro voor een klassenuitje. Wat zou jij met dat geld organiseren?

Samen met twee klasgenoten maak je een voorstel voor een klassenuitje. Jullie onderzoeken verschillende mogelijkheden en beslissen samen welk uitje leuk én betaalbaar is. In een presentatie van één minuut leggen jullie uit waarom jullie dit uitje hebben gekozen.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Lezen*: Zoekend lezen
- *Spreken en gesprekken*: Overleggen

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan zoekend lezen om informatie in een korte tekst te vinden. 1F
Schrijven	• Ik kan een eenvoudige flyer maken. 1F
Kijken en luisteren	• Ik kan zoekend kijken en luisteren om belangrijke informatie uit de tekst te halen. 1F
Spreken en gesprekken	• Ik kan met anderen overleggen. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord raden met behulp van een voorbeeld. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit de paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan het onderwerp van een korte zin vinden. 1F
Taalverzorging grammatica	• Ik kan lidwoorden herkennen. 1F • Ik kan zelfstandige naamwoorden herkennen. 1F
Taalverzorging spelling	• Ik kan persoonsvormen in de tegenwoordige tijd goed spellen. 2F • Ik kan woorden met *i*, *ie* en *y* goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten in het boek gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online ook extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Aantekeningen

Hoofdstuk 4

Vrije tijd

Goal!

Als je een doelpunt maakt, roep je dan *goal* of *doelpunt*? Zou je eerder *parfum* of *luchtje* zeggen? We gebruiken veel woorden uit een andere taal. Vaak komen die woorden uit het Engels, zoals *smartphone* of *selfie*. We noemen die woorden **leenwoorden**. Bedenk samen met een klasgenoot nog vijf leenwoorden. Noteer van elk woord ook de betekenis.

Leenwoorden in je kledingkast

Wat heb jij vandaag aan? Als je die kledingstukken opnoemt, dan zitten er vast woorden uit een andere taal bij. Bekijk ook de foto hiernaast. Welke leenwoorden voor kledingstukken ken je allemaal? Schrijf ze op. Zijn er ook Nederlandse woorden voor die kledingstukken? Schrijf die dan ernaast.

Liever Nederlands?

Sommige mensen vinden het niet goed om leenwoorden te gebruiken, omdat ze bang zijn dat de Nederlandse taal verdwijnt. In België zeggen ze daarom *wentelwiek* in plaats van *helikopter, botsballon* voor *airbag* en *duimspijker* in plaats van *punaise*. Wat vind jij? Mogen we woorden uit andere talen lenen, of is het beter om overal Nederlandse woorden voor te verzinnen? Waarom?

→ ***Maak de opdracht over leenwoorden.***

Lezen

Je leert over inleiding, middenstuk en slot.

Startopdracht

Lees tekst 1.

1 Wat is het onderwerp van tekst 1?
A ☐ FC Amersfoort
B ☐ gelijkspel
C ☐ voetbalwedstrijd

2 De tekst staat niet in de juiste volgorde. Zet de delen in de juiste volgorde. Noteer alleen de letters.

Tekst 1

A	Toen het fluitsignaal van de scheidsrechter klonk, gingen we fel van start en we kregen veel kansen, maar we scoorden niet. Vlak voor rust wist de tegenstander helaas wel via de paal te scoren; we stonden met 1-0 achter.
B	Al met al kunnen we tevreden zijn met een gelijkspel. De uitslag is wel terecht. Volgende week doen we een nieuwe poging voor de winst.
C	In de rust gaf onze coach enkele tips en na de thee begonnen we vol goede moed aan de tweede helft. Het harde werken werd al snel beloond, want na twee minuten schoot Maartje van afstand raak en kwamen we op gelijke hoogte. De laatste minuten waren erg spannend, maar het bleef 1-1.
D	Vandaag moesten we uit tegen FC Amersfoort. Vol goede moed vertrokken we rond 12 uur vanuit Apeldoorn. Na het omkleden maakte onze coach de opstelling bekend en wenste hij ons veel succes.

Naar: www.apeldoornseboys.nl, mei 2016

Theorie

video-uitleg

Inleiding, middenstuk en slot

Sommige teksten lees je helemaal, bijvoorbeeld een tekst op internet over je hobby of een tekst uit een leerboek. Om een tekst goed te begrijpen, is het handig om te weten hoe een goede tekst in elkaar zit.

Het eerste deel van een tekst is de **inleiding**. Hierin maak je kennis met het onderwerp van de tekst. Vaak gebeurt dat met een voorbeeld of een grappig verhaaltje. De inleiding bestaat meestal uit één alinea.
Het **middenstuk** is het grootste gedeelte van de tekst. Daarin staat de meeste informatie. Het middenstuk bestaat uit meerdere alinea's.
De laatste alinea van een tekst is het **slot**. Hierin wordt het belangrijkste uit de tekst vaak kort herhaald.

Opdracht
1

Tekst 2 is een middenstuk over een tekst met het onderwerp ‘sjoelen’. Lees tekst 2.

1 Waarover gaan de alinea’s in het middenstuk?
A ☐ houten schijven
B ☐ oorsprong sjoelen
C ☐ spelregels sjoelen

2 Welke inleiding past het best boven het middenstuk?
A ☐ Niemand trekt zich wat aan van de vaste spelregels, maar dat mag de pret niet drukken tijdens het spelletje sjoelen. Het is een leuk familiespel waaraan jong en oud kunnen meedoen. Het woord ‘sjeulen’ is overigens een oud Nederlands woord voor ‘dragen.’ Later veranderde ‘sjeulen’ in ‘sjoelen’. Toch is het maar de vraag of het sjoelen oorspronkelijk wel uit Nederland komt.
B ☐ Op een regenachtige zondagmiddag kwam de sjoelbak bij ons thuis tevoorschijn. De sjoelbak werd van zolder gehaald en op tafel gelegd. Eerst de bak goed inwrijven, zodat de schijven makkelijker konden glijden. De jongste mocht beginnen en de volwassenen telden de punten bij elkaar op. Balen natuurlijk als de schijven in een bepaald poortje niet naar binnen wilden. Een leuk oud-Hollands spel. Maar is sjoelen eigenlijk wel zo Hollands?
C ☐ Sjoelen is een typisch Nederlands spel. Het is de bedoeling om zo veel mogelijk houten schijven in de vakjes te ‘sjoelen’. Dat is niet zo eenvoudig. Schuif je te hard, dan kaatst de steen terug. Schuif je te zacht, dan bereikt de schijf het poortje niet. Komt een schijf buiten de bak, dan mag die schijf niet meer meedoen.

3 Welk slot past het best onder het middenstuk?
A ☐ Het doel van het spel is om zo veel mogelijk punten te scoren met het schuiven van de schijven in de openingen aan het eind van de sjoelbak. Elke speler heeft dertig stenen en heeft drie kansen.
B ☐ In 1977 werd de Algemene Nederlandse Sjoelbond (ANS) opgericht, waarbij zo’n zeventig verenigingen zijn aangesloten. Sinds 2011 zijn er om de twee jaar wereldkampioenschappen.
C ☐ Sjoelen bestaat dus al jaren. De kern van het spel is altijd hetzelfde gebleven, alleen het materiaal van de bak en de schijven zijn in de loop van de tijd veranderd.

Tekst 2

[2] Voor de geschiedenis van sjoelen moeten we terug in de tijd. De Chinezen en de oude Grieken hadden al spellen waarbij vakken of gaten gevuld moesten worden met steentjes, munten of andere voorwerpen. Dat gebeurde bijvoorbeeld door de voorwerpen te gooien, te schuiven, te duwen of met een stok te stoten.

[3] Rond 1600 was er ook in Nederland een spel dat je de voorloper van het sjoelen kunt noemen. Daarbij ging het om een (uitgegraven) vak, waarbij de speler knikkers in gaten moest rollen. Op zee werd dit spel met rollende munten gespeeld, maar doordat het schip te veel heen en weer ging, vielen er te veel munten in het water. Daarom werden de munten vervangen door houten schijven. Die houten schijven kennen we nu nog steeds.

Naar: renevanmaarsseveen.nl, op 17 februari 2015

Opdracht
2

Tekst 3 heeft te maken met LEGO. Wat weet jij van LEGO?

1 De bedenker van LEGO is geboren in Nederland. ***waar / niet waar***
2 'LEGO' betekent 'speel goed'. ***waar / niet waar***
3 De LEGO-fabriek produceert meer dan 20 miljard blokjes per jaar. ***waar / niet waar***

Bekijk tekst 3.

4 Wat zie je op de afbeelding bij de tekst?
5 Wat is het onderwerp van tekst 3?

Lees tekst 3.

6 Uit hoeveel alinea's bestaat de inleiding?
7 Onderstreep de belangrijkste zin van de inleiding.
8 Uit hoeveel alinea's bestaat het slot?
9 In welke zin van het slot staat het belangrijkste nog een keer?
de eerste zin / de tweede zin
10 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 5.

a levensgroot (al. 1)	1 geruststelling
b staatsgeheim (al. 3)	2 iets wat niet bekend mag worden van de regering
c postuur (al. 4)	3 lichaamsbouw
d opluchting (al. 5)	4 op ware grootte
e te bewonderen (al. 6)	5 te zien

11 In welke alinea staat wat de LEGO-kunstenaar lastig vond?
12 Noteer een tussenkopje dat bij alinea 3 én bij alinea 4 past.
13 *Maar ik leer elk project weer bij* ... (al. 2) Wat heeft Denoyelle van dit project geleerd? Noteer twee dingen.

Tekst 3

Willem-Alexander en Máxima in 100.000 LEGO-steentjes

[1] Koningshuisliefhebbers en LEGO-fans opgelet. Een levensgroot standbeeld van koning Willem-Alexander en koningin Máxima is te zien in *LEGO World* in de Jaarbeurs in Utrecht. 'Dit is misschien wel een van mijn mooiste werken ooit', straalt Dirk Denoyelle. De Belgische LEGO-bouwer heeft 100.000 LEGO-steentjes gebruikt om koning Willem-Alexander en koningin Máxima levensgroot uit te beelden. Samen met tien collega's werkte hij 600 uur aan het LEGO-kunstwerk.

[2] Denoyelle werkt sinds 1998 aan LEGO-projecten. Hij maakte onder andere beelden van zanger Micheal Jackson, Elton John en acteur Charlie Chaplin. Denoyelle is bovendien een van de twaalf mensen ter wereld die zich een *LEGO Certified Professional* mag noemen. 'Maar ik leer elk project weer bij', zegt hij.

[3] Het koningspaar lijkt in LEGO misschien wat slanker dan in het echt. 'We mochten niet weten welke kledingmaten zij dragen. De Rijksvoorlichtingsdienst mocht er niets over zeggen. Dat is staatsgeheim', zegt hij.

[4] Ook in Madame Tussauds in Amsterdam mocht hij de wassen beelden niet opmeten. 'Een

medewerker heeft mij toen samen met de koning en koningin op de foto genomen. Aan de hand van mijn postuur heb ik dat van hen ongeveer bepaald.'
[5] Het moeilijkste aan het kunstwerk vond Denoyelle de hermelijnen mantel van koning Willem-Alexander. 'Deze mocht niet te dik zijn, maar moest wel blijven staan. Ook als je de stenen aan elkaar vastplakt met lijm, is dat ontzettend lastig.'
De opluchting dat alles heel is gebleven is dan ook groot.
[6] Een half jaar heeft de professionele LEGO-kunstenaar Denoyelle aan het project gewerkt, maar ze zijn eindelijk af. Koning Willem-Alexander en koningin Máxima, gemaakt van duizenden LEGO-steentjes, zijn de komende week nog te bewonderen in de Jaarbeurs in Utrecht.

Naar: www.metronieuws.nl, op 16 oktober 2014

Opdracht 3

Lees tekst 4.

1. Wat is de belangrijkste zin van tekst 4?
   - A ☐ de titel
   - B ☐ de eerste zin van alinea 2
   - C ☐ de eerste zin van alinea 3
   - D ☐ de eerste zin van alinea 4
2. In de eerste alinea van de tekst maak je kennis met het onderwerp door …
   - A ☐ een grappig verhaaltje
   - B ☐ een interview met Jack Steffen
   - C ☐ een voorbeeld
   - D ☐ vragen over het onderwerp
3. Leg uit dat ook alinea 2 bij de inleiding hoort.
4. De schrijver van tekst 4 lijkt skydiven geweldig, maar ook erg eng. Uit welke woorden blijkt dat Jack Steffen skydiven ook eng vond?
5. Veel mensen maken een lijstje van dingen die ze ooit eens willen doen, een zogenaamde 'bucketlist'. Wat staat er op jouw lijstje?

Tekst 4

92-jarige skydiver bewijst dat je nooit te oud bent om nieuwe dingen te leren en nieuwe avonturen mee te maken

[1] Heb jij ooit geskydived? Ik niet. Het lijkt me geweldig, maar ook erg eng: durf ik uit het vliegtuig te springen? Durf ik wel te kijken als we door de lucht zweven? En het belangrijkste: gaat de parachute wel open?
[2] De 92-jarige Jack Steffen durfde het wel: hij sprong, samen met een instructeur, uit een vliegtuig en liet zich vervolgens naar beneden vallen. Toen ze een tijdje door de lucht hadden gevlogen, opende de instructeur de parachute. Langzaam gleden ze naar beneden. Enkele minuten later landden ze veilig.
[3] Met deze actie werd Jack een van de oudste mensen ooit die aan skydiven hebben gedaan. Het was al een tijd een droom van hem, maar nu is die droom

→

eindelijk uitgekomen. Voor Jack was het een ongelooflijke ervaring: 'Ik was het bangst toen we in de deuropening stonden van het vliegtuig, klaar om eruit te springen. Maar toen lagen we zomaar in de lucht. We zweefden, het was zo vredig. Je hoort geen enkel geluid.'
[4] De boodschap die Jack met zijn sprong wil meegeven aan mensen zoals ik, is dat je lef moet hebben. Zorg dat je iets hebt om naar uit te kijken. Maak het leven interessant en probeer dingen. Jack heeft met zijn sprong bewezen dat je nooit te oud bent om nieuwe dingen te leren en nieuwe avonturen mee te maken.

Naar: www.dagelijksestandaard.nl, op 17 oktober 2015

Opdracht 4

Bekijk tekst 5.

1 Wat is het onderwerp van de tekst?

2 In de inleiding van de tekst maak je kennis met het onderwerp door ...
A ☐ een interview met Huug Bruggenkamp
B ☐ een verhaaltje
C ☐ vragen over het onderwerp

Lees tekst 5.

3 Onderstreep de belangrijkste zin van de inleiding.

4 Welke alinea's vormen het middenstuk?

5 Waarover gaat alinea 2?

6 In welke alinea's gaat het over of je geschikt bent voor de rol van Baba Boemba?

7 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 7.

a mascotte (al. 1)	1 iemand die bij hetzelfde bedrijf werkt
b bedien je (al. 2)	2 je ergens mee bemoeien als iets mis dreigt te gaan
c effect (al. 3)	3 omverloopt
d ingrijpen (al. 5)	4 positieve opmerking
e collega (al. 5)	5 reclamefiguur
f onder de voet loopt (al. 5)	6 uitwerking
g compliment (al. 6)	7 zorg je ervoor dat iets werkt

8 Wat is het mooiste compliment dat Huug ooit kreeg?

9 Noteer drie nadelen van de rol in het berenpak van Baba Boemba.

10 Waarom is het fijn dat er altijd een medewerker naast de beer loopt?

11 Leg de titel 'Wisselbeer' uit.

12 Leg uit dat je in het berenpak het gezicht van Avonturenpark Hellendoorn bent.

13 Wat staat er vooral in het slot van de tekst?
A ☐ een kijkje in de toekomst
B ☐ een samenvatting van de hele tekst
C ☐ een wens van de schrijver

Tekst 5

Wisselbeer

[1] Huug Bruggenkamp (16) heeft nog een foto waarop hij als zevenjarig jongetje met een papegaai, genaamd kapitein Geelsnavel, staat afgebeeld. De vogel was in die tijd de mascotte van Avonturenpark Hellendoorn. Maar de papegaai is aan het eind van de vorige eeuw vervangen door beer Baba Boemba. Sinds Huug in zijn vrije tijd wat bijverdient in het pretpark, kruipt hij regelmatig in het berenpak. Afgelopen jaar deed hij dat in de zomervakantie één keer in de week.
[2] Huug is niet de enige die een bijbaantje heeft in het Avonturenpark. Elk lid van de groep doet afwisselend allerlei dingen. Dat maakt het werken in het Avonturenpark zo leuk. ‘De ene keer heeft iemand Baba Boemba-dienst. De andere keer scheur je kaartjes bij de poort en deel je plattegronden uit. Een volgende keer bedien je een attractie of ben je dus het gezicht van Hellendoorn in het nogal warme berenpak.’
[3] ‘Je moet het wel een beetje kunnen’, zegt Huug. Hij bedoelt dan vooral dat je gevoel moet hebben voor het effect dat Baba Boemba heeft op de bezoekende kinderen. Het grootste deel van de kinderen stormt joelend van plezier op de beer af voor een knuffel of een selfie. De hele kleintjes schrikken nog weleens van de beer en beginnen te huilen.
[4] Dan komt het erop aan de enige en zeer belangrijke regel na te leven: Baba Boemba mag niet praten! Ook al wil Huug de kinderen troosten of geruststellen door iets te zeggen, het mag niet. Want een pratende beer, dat is pas doodeng.
[5] Gelukkig loopt er altijd nog een medewerker naast de beer die kan ingrijpen. Om het uur wisselt Huug met een collega. Dat is prettig, want na een uur stik je bijna in het pak, zegt Huug. Bovendien: je kunt maar een beetje zien door een klein venstertje onder de bek van Baba Boemba. ‘Degene die naast je loopt, moet voorkomen dat de beer kinderen onder de voet loopt. Hij kan dan dingen zeggen als: ‘Goh, Baba Boemba, er zwaait een kind naar je en het staat achter je.’
[6] Huug heeft humor en gebruikt dat dan ook in zijn rol als Baba Boemba. Niet alleen maar gewoon een handje geven, maar een vader op zijn rug tikken, zodat die erg schrikt, dát vinden kinderen leuk. Nog niet zo lang geleden vroeg een meisje aan haar ouders of ze de beer mee naar huis mocht nemen. Het mooiste compliment dat Huug ooit kreeg.
[7] Ondanks het feit dat Huug de laatste tijd meer wordt gevraagd voor andere taken, wil hij de komende jaren nog regelmatig het berenpak aantrekken. Door de afwisseling blijft het werk leuk en het verdient nog aardig ook. Hij hoopt nog lang voor het park te kunnen blijven werken.

Naar: de Volkskrant, 11 juli 2015

Opdracht
5

Lees de onderstaande gegevens. Wie is het meest geschikt voor de rol van beer Baba Boemba? Leg je keuze uit.

A Carel ging vroeger regelmatig op de foto met de mascotte Pardoes van attractiepark de Efteling. Als hij de foto’s van hem en de mascotte terugziet, wordt hij vrolijk. Hij wil later ook een beroep hebben waarmee hij kinderen blij kan maken.
B Cecil is een student en zoekt een ander bijbaantje. Op dit moment werkt ze in een kinderdagopvang waar ze de hele dag met kinderen speelt en praat.
C Collin gaat maar wat graag op de foto. Of hij nu voor de spiegel poseert, met een standbeeld of met kinderen op de foto gaat; het maakt hem niet uit. Als hij maar aandacht krijgt en anderen de foto’s grappig vinden.

Ik kan/weet
- de inleiding, het middenstuk en het slot van een tekst herkennen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een persoonlijk verslag schrijven.

Startopdracht

Wat doe jij op een vrije zaterdag: sporten, je favoriete serie kijken, knutselen, gamen, je kamer opruimen, meehelpen met ...?

1 Schrijf een Facebookbericht van vijf zinnen over iets wat jij afgelopen zaterdag deed.

2 Ruil je bericht met dat van een klasgenoot. Schrijf een reactie op zijn of haar bericht.

Theorie

video-uitleg

Een persoonlijk verslag schrijven

Een verslag is een tekst waarin je beschrijft wat je hebt gedaan of wat er is gebeurd, bijvoorbeeld een beschrijving van een sportdag of een excursie. Gebruik de 5w+h-vragen om te zorgen dat je niets vergeet.

Zo schrijf je een persoonlijk verslag

- Schrijf in de inleiding in het kort waarover je verslag gaat.
- Vertel in het middenstuk de gebeurtenissen in de volgorde waarin ze gebeurd zijn. Gebruik volgordewoorden zoals: *eerst, daarna, vervolgens, toen, dan, verder, ten slotte*.
- Schrijf in het slot je eigen mening.
- Zet boven je verslag een titel en zet je naam onder het verslag.

Opdracht **1**

Lees tekst 1. Joris heeft een kort verslag geschreven. In veel zinnen staat het volgordewoord *toen*. Schrijf alle 'toenen' onder elkaar en vervang elke *toen* door een ander volgordewoord. Kies uit de woorden die in de theorie staan.

Tekst 1

De crossbaan

Mijn vriend Lucas en ik houden van crossen. Omdat er geen crossbaan in Eindhoven is, zijn we vorig jaar een actie begonnen.

We stuurden toen een mail naar het gemeentehuis. Na twee weken hadden we nog geen reactie. Toen belden we met iemand van de gemeente. Die zei dat bewoners zoiets niet wilden. Daarom verzamelden we toen handtekeningen. Toen zochten we een plek voor de baan en maakten we een ontwerp. Toen belden we weer en hadden we een gesprek met de wethouder. Dat gesprek ging goed, want morgen wordt de crossbaan geopend.

We zijn hartstikke blij dat we in actie zijn gekomen, want nu kunnen we fijn crossen.

Joris Brugsma

Opdracht
2

Lees tekst 2. Het is de inleiding en het slot van een verslag. Jij schrijft het middenstuk van ongeveer tien zinnen.

1 Bedenk gebeurtenissen die in het middenstuk kunnen staan. Noteer ze in steekwoorden.
2 Schrijf de gebeurtenissen in de volgorde waarin ze gebeurd zijn. Gebruik drie verschillende volgordewoorden.
3 Ruil je tekst met die van een klasgenoot. Controleer de tekst met deze vragen:
- Past het middenstuk bij de inleiding en het slot?
- Staan de gebeurtenissen in de volgorde waarin ze gebeurd zijn?
- Zijn er drie verschillende volgordewoorden gebruikt?

4 Ruil jullie teksten weer en verbeter je tekst als dat nodig is.

Tekst 2

Vouwen voor een finaleplek

Zaterdag was een voorronde van het kampioenschap *Papieren vliegtuigjes vouwen*. Ik deed daaraan mee. Er waren drie prijzen te winnen.

... [*middenstuk*] ...

Jammer genoeg heb ik niet gewonnen met mijn vliegtuigje, maar ik heb heel veel plezier gehad. Volgend jaar doe ik zeker weten weer mee.

Marcia Safaya

Opdracht
3

Een Facebookbericht van vijf zinnen is eigenlijk te kort om precies te vertellen wat je op een vrije zaterdag doet. Schrijf een persoonlijk verslag van 150 woorden over iets wat jij afgelopen zaterdag gedaan hebt. Het verslag moet uit drie alinea's bestaan.

1 Schrijf op waarover je persoonlijke verslag zal gaan.
2 Noteer de 5w+h-vragen en zet de antwoorden erachter. Schrijf met behulp van de antwoorden het middenstuk. Gebruik verschillende volgordewoorden.
3 Bedenk een pakkende openingszin, zodat de lezer nieuwsgierig wordt naar de rest van je verslag.
4 Zet een passende titel boven je verslag en je naam en klas onder het verslag.
5 Ruil je verslag met dat van een klasgenoot en vul voor elkaar het feedbackformulier in.
6 Ruil jullie teksten weer en verbeter je tekst als dat nodig is.

Ik kan/weet
- een eenvoudig persoonlijk verslag schrijven met een inleiding, middenstuk en slot. 1F
- volgordewoorden gebruiken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert precies kijken en luisteren.

Startopdracht

Sluit je ogen. Luister één minuut naar de geluiden in en buiten de klas.
1 Welke geluiden hoorde je in het lokaal? Noteer er twee.
2 Welke geluiden hoorde je buiten het lokaal? Noteer er weer twee.
3 Hoor je al deze geluiden ook tijdens de les? Hoe komt dat?

Theorie

video-uitleg

Precies kijken en luisteren

Als je informatie moet onthouden, luister je precies. Je luistert woord voor woord naar alle informatie, bijvoorbeeld als je docent vertelt wat je allemaal moet leren voor de toets van volgende week.

Zo luister je precies
- Concentreer je op wat iemand zegt.
- Stel een vraag als je iets niet goed gehoord of begrepen hebt.
- Noteer belangrijke dingen die je moet onthouden.
- Maak bij een lange uitleg aantekeningen. Schrijf dan alleen de belangrijkste informatie kort op. Gebruik **steekwoorden** (= losse woorden of stukjes zin).

Opdracht 1

Je docent leest een instructie voor. Luister precies en voer de instructie uit. Je mag tijdens de instructie vragen stellen.
Beantwoord als je klaar bent deze vragen:
1 Welke materialen had je nodig om deze instructie te kunnen uitvoeren?
2 Wat heb je gemaakt?
3 Vergelijk je tekening met die van een klasgenoot. Is er een verschil?
4 Wat vond je moeilijk aan de instructie?
5 Heb je tijdens de instructie een vraag gesteld? Zo ja, welke?

Opdracht 2

Als je iemand belt voor een afspraak, is het handig om pen en papier bij de hand te hebben.
1 Wat is bij een afspraak belangrijk om te noteren? Geef twee voorbeelden.

Luister naar een telefoongesprek. Iemand maakt daarin een afspraak. Na het fragment stelt je docent een aantal vragen.
2 Noteer tijdens het luisteren steekwoorden om belangrijke informatie te onthouden.
3 Vergelijk je aantekeningen met die van een klasgenoot. Bespreek de verschillen en verbeter je eigen aantekeningen als dat nodig is.
4 Beantwoord de vragen van je docent.

Opdracht 3

Bekijk de aantekeningen hieronder. Een aantal woorden zijn weggelaten. Neem de letters *a* tot en met *i* over of gebruik het werkblad.

1 Bekijk het fragment en vul de aantekeningen aan.

Slangen
- *...(**a**)... soorten slangen → 2500 ...(**b**)... → ...(**c**)... gevaarlijk voor mens*
- *Gifklier zit achter ...(**d**)... → cellen in gifklier zorgen dat:*

*1 gif ...(**e**)...*
2 gif inactief blijft

*Gifklier komt uit in ...(**f**)... → liggen plat tegen gehemelte aan.*
- *Bij bijten: tanden ...(**g**)...*

Om gifklier spieren: veel/weinig gif spuiten.
Grote prooi: meer gif; kleine prooi minder gif.

*Slangen zuinig op gif – nieuw gif maken duurt ...(**h**)...*
- *Gebeten? → ...(**i**)...*

Beantwoord de volgende vragen met behulp van je aantekeningen.

2 Waarom wordt een slang niet vergiftigd door zijn eigen gif?
3 Hoe voorkomt een slang dat hij zichzelf bijt?
4 Een gifslang bijt een muis. Gebruikt de slang veel of weinig gif?
5 Stel, je loopt langs een gifslang. De slang bijt je. Hoeveel gif gebruikt de slang waarschijnlijk? *veel / weinig / geen*
Leg je antwoord uit.

Opdracht 4

1 Stel, je bent een paard en je hebt net flink getraind. Wat zou jij gaan doen om lekker te ontspannen?
2 Bekijk het filmpje. Kijk en luister precies en maak aantekeningen. Gebruik steekwoorden.
3 Beantwoord de vragen die je docent je stelt.
4 Kijk de vragen na. Hoeveel vragen heb jij goed beantwoord?
5 Van welke vragen kun je het antwoord terugvinden in je aantekeningen?

Ik kan/weet
- precies kijken en luisteren om informatie uit een tekst te halen. 1F
- tijdens het luisteren aantekeningen maken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert een gebeurtenis beschrijven.

Startopdracht

Speel samen met drie klasgenoten het spelletje *Verboden woord*.

1 Schrijf een gebeurtenis op die jij je nog goed kunt herinneren. Bijvoorbeeld een vakantie, een bruiloft, een wedstrijd of een fietsongeluk.

2 Beschrijf om de beurt aan je klasgenoten de gebeurtenis die je hebt opgeschreven zonder het woord of delen van het woord te noemen.

3 Als iemand denkt het woord te weten, zegt hij 'Stop'.
- Is het woord goed geraden, dan krijgt hij een punt.
- Is het woord fout geraden, dan krijgt hij een minpunt en gaat de klasgenoot verder met beschrijven tot het woord geraden is.

4 Speel het spel tot iedereen geweest is. Wie heeft de meeste punten?

Theorie

video-uitleg

Een gebeurtenis beschrijven

Als je een gebeurtenis beschrijft, vertel je aan anderen wat je hebt gezien of hebt meegemaakt.

Zo beschrijf je een gebeurtenis
- Stel jezelf vooraf de 5w+h-vragen:
  - Wat is er gebeurd?
  - Wie waren erbij betrokken?
  - Waar is het gebeurd?
  - Wanneer gebeurde het?
  - Waarom gebeurde het?
  - Hoe gebeurde het?
- Schrijf de antwoorden op deze vragen op een briefje.
- Vertel je verhaal in de volgorde waarin het gebeurd is, dus van het begin tot het eind. Gebruik volgordewoorden zoals: *eerst, daarna, vervolgens, toen, dan, verder, ten slotte*.
- Spreek rustig en goed verstaanbaar.

Opdracht 1

Stel, je bent eruit gestuurd en je moet je melden. In de meldkamer zegt de docent: 'Vertel zo precies mogelijk wat er is gebeurd.'

1 Noteer het antwoord op de volgende vragen:
- Wie heeft jou eruit gestuurd?
- Wat gebeurde er tijdens de les?
- Waar zat je in het lokaal?
- Wanneer ging het mis?
- Waarom heeft de docent je eruit gestuurd?
- Hoe ga je dit oplossen met die docent?

2 Werk samen met een klasgenoot. Vertel elkaar om de beurt wat je zou zeggen in de meldkamer.

3 Wat vond je van het verslag van je klasgenoot?
- Hij heeft antwoord gegeven op de 5w+h-vragen. **ja / nee**
- Hij heeft het verhaal verteld in de volgorde waarin het gebeurd is. **ja / nee**
- Hij sprak rustig en goed verstaanbaar. **ja / nee**

Opdracht 2

Lees eerst de vragen en luister dan naar Chris. Hij vertelt wat hem zaterdag is overkomen.

1 Wat heeft Chris meegemaakt? Noteer de 5w+h-vragen onder elkaar en schrijf de antwoorden erachter.
2 Vertelt Chris het verhaal in de volgorde waarin het gebeurd is? **ja / nee**
3 Chris gebruikt volgordewoorden. Noteer er drie.
4 Spreekt Chris rustig en goed verstaanbaar? Leg je antwoord uit.

Opdracht 3

Bekijk de foto's. Stel, jij bent degene op de foto of je was erbij. Je beschrijft straks wat jou is overkomen.

1 Kies een foto. Je mag ook een foto van je mobiel gebruiken.
2 Gebruik de 5w+h-vragen om te verzinnen wat er gebeurd is.
3 Bedenk een openingszin en een slotzin.
4 Maak een briefje (een 'spreekkaartje') en zet daarop:
- je openingszin
- de gebeurtenissen in steekwoorden in de volgorde waarin ze gebeurd zijn
- je slotzin

5 Oefen je verhaal. Controleer of je het in de goede volgorde vertelt en of je volgordewoorden gebruikt.
6 Een aantal klasgenoten beschrijft de gebeurtenis aan de klas. Probeer rustig en goed verstaanbaar te spreken. Klasgenoten vullen het feedbackformulier in.

A

B

C

D

Ik kan/weet
- een gebeurtenis beschrijven aan de hand van de 5w+h-vragen. 1F
- volgordewoorden gebruiken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert tegenstellingen van onbekende woorden vinden.

Startopdracht

1 Noteer in twee minuten zo veel mogelijk woorden die elkaars tegenovergestelde zijn. Bijvoorbeeld: *dik* ↔ *dun*.
2 Wie heeft de meeste tegenstellingen opgeschreven?

Theorie

video-uitleg

Een tegenstelling zoeken

Woorden die elkaars tegenovergestelde zijn, noem je **tegenstellingen**.
Bijvoorbeeld: *boven* ↔ *onder, hoog* ↔ *laag, veilig* ↔ *gevaarlijk*.

Je kunt de betekenis van een onbekend woord soms vinden doordat er in de tekst een tegenstelling van dat woord staat. Bijvoorbeeld:
Nieuwe games zijn vaak prijzig, ***maar*** *in de uitverkoop zijn ze goedkoop*.
Het woord *prijzig* is een tegenstelling van goedkoop. *Prijzig* betekent dus *duur*.

Aan de woorden *maar, echter, toch, daarentegen* kun je zien dat er een tegenstelling genoemd wordt.

Opdracht
1

Lees de zinnen *a* tot en met *f*.

1 Noteer van elke zin het woord waaraan je ziet dat er een tegenstelling in de zin staat.
- *a* Op school gaat de tijd meestal traag, maar vrije tijd gaat juist snel voorbij.
- *b* Als je onder water duikt, moet je voordat je inademt toch eerst goed uitademen.
- *c* Je kunt maximaal negen punten halen. Je moet er echter minimaal tien hebben om naar het volgende level te gaan.
- *d* De meisjestweeling kleedt zich identiek. Hun karakter is daarentegen erg verschillend.
- *e* Ik wilde iets vergroten op het kopieerapparaat. Ik drukte echter op de knop van verkleinen.
- *f* Er staat tijdelijk een verkeerslicht op de gevaarlijke kruising, maar de buurt wil er permanent een op die plek.

2 Noteer de onderstreepte woorden onder elkaar. Schrijf de tegenstellingen van de woorden erachter.

Opdracht
2

Lees tekst 1.

1 Zoek in de tekst vijf woorden waarvan je ook het tegengestelde weet. Schrijf de woorden en de tegenstelling op.
2 Is het woord *zweef* in alinea 1 figuurlijk of letterlijk gebruikt? Leg uit.
3 Aan welk woord zie je dat er een tegenstelling staat in alinea 2?
4 Wat betekent *individueel*? (al. 2)
5 Aan welk woord zie je dat er een tegenstelling staat in alinea 4?

6 Wat betekent *de kat uit de boom kijken* in alinea 4?
A ☐ afwachten
B ☐ de kat bestuderen
C ☐ de kat proberen te vangen

7 Schrijf de twaalf onderstreepte woorden uit de tekst onder elkaar. Noteer bij elk woord het synoniem of de juiste betekenis. Kies uit:

- controleren, letten op
- de wegen ergens heen
- enig in zijn soort
- houden in stand
- laten zien
- meemaken
- schriftelijke verklaring, bewijs
- uitgebreide
- uitleg hoe je iets moet doen
- uitnodigende
- vast en zeker
- voorrang, het belangrijkst

8 Lees de twee gesprekjes. In welke situatie wordt *Je kunt de boom in!* figuurlijk gebruikt?

Tekst 1

Je kunt de boom in!

[1] Een klimbos is een klimpark vol avontuur. Van één meter tot wel twintig meter hoogte klim je over uitdagende bruggen, netten en stevige touwen, daal je af van te gekke tokkelbanen en zweef je door de boomtoppen midden in de natuur.

[2] Er zijn in Nederland verschillende klimbossen. Elk klimbos is uniek en kent verschillende routes voor jong en oud. Durf jij het aan om met je klasgenoten, vrienden of familie een ochtend of middag gezamenlijk een klimavontuur te beleven? Wil je daarentegen liever individueel in bomen klimmen? Dat kan ook.

[3] Veiligheid heeft in een klimbos de hoogste prioriteit. Een goed klimbos heeft daarom altijd een certificaat, waarmee de eigenaar kan aantonen dat het veilig is. In een uitvoerige, verplichte instructie leer je veilig te klimmen. Goed getrainde medewerkers houden toezicht in het bos, ze handhaven de regels over veiligheid en bieden je hulp waar nodig.

[4] Durf jij? Kijk dan niet langer de kat uit de boom, maar doe mee! Klimmen in een klimbos is écht top. Er is vast een klimbos bij jou in de buurt. Een dagje uit bij het klimpark is gegarandeerd een leuk en avontuurlijk dagje weg!

Naar: klimbos.nl, september 2015

Opdracht 3

Noteer het woord dat past in de zin. Je houdt twee woorden over. Kies uit: *aantonen – beleven – certificaat – de kat uit de boom kijken – gegarandeerd – identiek – maximaal – prioriteit.*

1 De fietsen van mijn vriendin en mij zijn ....
2 Ik mag van mijn ouders op ... twee sportclubs.
3 Met een foto of kassabon kun je ... dat het gevonden voorwerp van jou is.
4 Je krijgt een ... als bewijs dat je het verkeersexamen hebt afgelegd.
5 Als je ergens voor het eerst bent, kun je soms beter even ....
6 Tijdens diepzeeduiken heeft veiligheid de hoogste ....

Opdracht 4

Noteer de juiste vorm van het woord.

1	uniek	Het ... kunstwerk krijgt een plek bij het gemeentehuis.
2	handhaven	De controleurs moeten zorgen voor ... van de regels.
3	beleven	Een parachutesprong is een te gekke ....
4	uitdagen	Dani heeft mij ... voor een potje schaken.
5	gegarandeerd	Op mijn nieuwe fiets kreeg ik een jaar ....
6	instructie	Het doel van een gebruiksaanwijzing is ....

Opdracht 5

Maak opdracht A of B.

A Kies uit de tekst drie van de onderstreepte woorden. Maak met elk woord een zin van minstens zeven woorden waaruit de betekenis van het woord duidelijk wordt.
B Er zijn woorden die in zichzelf een soort tegenstelling vormen.
Bijvoorbeeld: *achterstevoren, kwaadaardig.*
Bedenk samen met een klasgenoot nog drie van zulke woorden.

Opdracht 6

Welk woord past niet in het rijtje als je let op de betekenis?

1 dringend – langzaam – traag
2 totaal – uiteraard – vanzelfsprekend
3 betalen – uitgeven – verdienen
4 exact – precies – pro
5 bron – commercieel – ontstaan
6 afmaken – uitdagen – voltooien

Opdracht 7

De uitdrukkingen *a* tot en met *h* bestaan uit twee woorden met tegengestelde betekenis.

1 Vul de uitdrukkingen aan. Gebruik eventueel je woordenboek.
2 Maak bij drie uitdrukkingen een zin waaruit de betekenis van de uitdrukking duidelijk wordt.

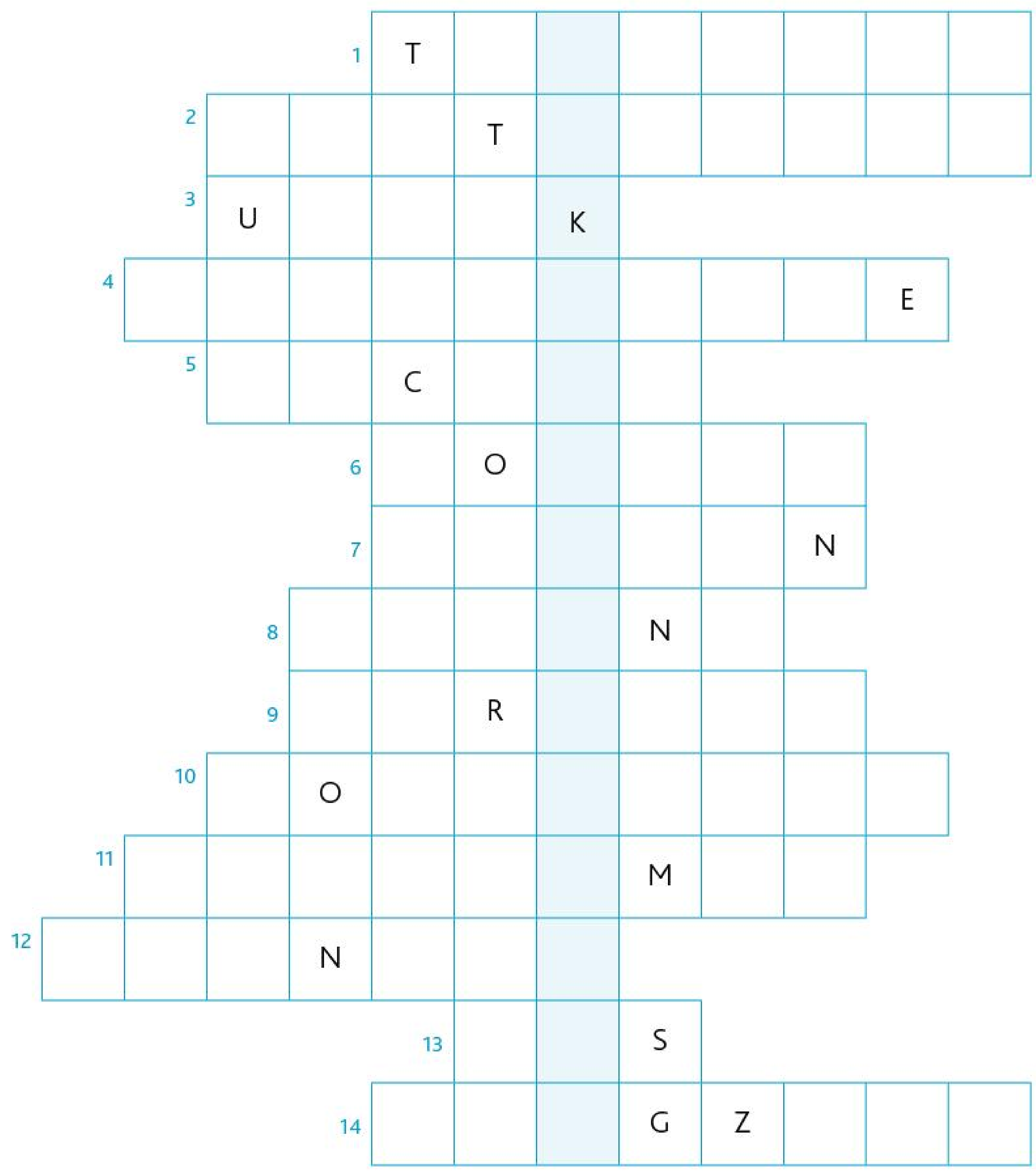
a door dik en ...
b met vallen en ...
c na veel plussen en ...
d van top tot ...
e vroeg of ...
f lief en ...
g als water en ...
h met een lach en een ...

Opdracht

8

Maak de puzzel. De woorden heb je geleerd in hoofdstuk 1 tot en met 4.
De ij telt als twee letters (i en j).
Welke zin lees je van boven naar beneden in het blauwe vlak?

1 periode
2 precies zoals het er staat
3 enig in zijn soort
4 uitleg hoe je iets moet doen
5 pas gebeurd
6 helemaal
7 imiteren
8 afwezig
9 relatie
10 afmaken
11 zorgen dat iets niet gebeurt
12 zonder naam
13 niet goed
14 traag

Ik kan/weet	
	• de betekenis van een onbekend woord raden met behulp van een tegenstelling. 1F • de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit de paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

Je leert over het gezegde van een zin.

Startopdracht

Bekijk de volgende zin: *Wanneer zal de nieuwe sporthal* geopend gaan worden*?*
In het onderstreepte deel vind je drie werkwoorden na elkaar.
1 Noteer een zin met één werkwoord. Bijvoorbeeld: *Ik loop naar school*.
2 Vul de zin aan met een tweede werkwoord. Bijvoorbeeld: *Ik ben naar school gelopen*.
3 Vul de zin aan met een derde werkwoord.
4 Kun je nog meer werkwoorden toevoegen? Wie gebruikt de meeste werkwoorden?

Theorie

video-uitleg

Gezegde

Zinnen bestaan uit zinsdelen. De persoonsvorm (pv) en het onderwerp (ow) ken je al. Het **gezegde** (gez.) bestaat uit alle werkwoorden in de zin.
Het gezegde zegt wat er in de zin 'gebeurt'.
In de volgende zinnen is het gezegde vetgedrukt. De pv is onderstreept.
- *De pingpongtafel /* ***staat*** */ in de garage*.
  persoonsvorm = staat
  onderwerp = de pingpongtafel
  gezegde = staat
- *Morgen /* ***wil*** */ ik / met jou /* ***gaan skaten***.
  persoonsvorm = wil
  onderwerp = ik
  gezegde = wil gaan skaten

Opdracht **1**

Noteer het gezegde. Onderstreep de persoonsvorm (pv).
1 De zon schijnt de hele dag.
2 Jannet heeft kleedgeld van haar ouders gekregen.
3 Deze iPad moet ik morgen teruggeven aan mijn vader.
4 Vanwege het slechte weer wordt de voetbaltraining verplaatst naar morgen.
5 Nazli had het hele weekend op haar paard kunnen rijden.
6 Via Spotify heb ik honderd nieuwe nummers van mijn favoriete band beluisterd.

Opdracht **2**

Noteer van elke zin het gezegde.

Opdracht
3

Noteer van elke zin persoonsvorm (pv), onderwerp (ow) en gezegde (gez.). Zet ze onder elkaar in je schrift.

1. Klaas heeft zijn slaapkamer helemaal opgeruimd.
2. Moet ik mijn huiswerk door een klasgenoot laten nakijken?
3. Volgens mij had Felicia deze actiefilm ook willen zien.
4. Pjotr en Nienke gaan met hun nieuwe mountainbikes door de bossen crossen.
5. Pepijn heeft de hele middag lopen nadenken over zijn huiswerkopdracht.
6. Eigenlijk zou het schoolplein veel aantrekkelijker gemaakt moeten worden.

Opdracht
4

Lees de tekst. Noteer van elke zin het gezegde. Onderstreep de pv.

Ballenbak voor volwassenen

1 In New York staat een ballenbak voor volwassenen. **2** Iedereen kan zich weer kind voelen! **3** Je mag een half uur lang spelen tussen de plastic balletjes. **4** De entree kost je niets. **5** Wel wordt de bezoekers een donatie gevraagd van vijf euro. **6** Kinderen onder de tien jaar mogen niet meedoen. **7** De ontwerpers zien de ballenbak als dé oplossing voor stress en vermoeidheid. **8** Het kinderachtige spel laat namelijk het creatieve brein beter werken. **9** Iedereen zou elke week even in de 81.000 ballen moeten duiken.

Naar: www.metronieuws.nl, op 21 augustus 2015

Opdracht
5

Maak zinnen met de volgende werkwoorden. Je mag zelf weten van welk werkwoord je een persoonsvorm gebruikt.

1. helpen worden
2. afzeggen hebben moeten
3. fietsen gaan zijn

Opdracht
6 ✱

Bij scheidbare werkwoorden komt het eerste stukje van het werkwoord soms verderop in de zin te staan. Dat stukje hoort bij het werkwoord en dus ook bij het gezegde. Bijvoorbeeld: *Ik kon mijn lach niet* ***inhouden****. Ik* ***houd*** *mijn lach* ***in***.

1. Noteer van de zinnen *a* tot en met *d* het gezegde.
   - *a* De oudere broer van Winke rekende de frietjes af voor ons allemaal.
   - *b* Gisteren laadden Roos en Jamie hun telefoon op in de kantine.
   - *c* Damian doet heel goed onze docent Sience na.
   - *d* Maarten stuurt de doos met de te kleine schoenen terug naar de webwinkel.
2. Herschrijf de zinnen *a* tot en met *d* op zo'n manier dat het werkwoord niet meer gesplitst wordt.

Ik kan/weet
- het gezegde van een korte zin vinden. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over meervouden op -en en -s.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. Welke dingen zie je allemaal? Noteer er zo veel mogelijk. Zet het aantal erbij. Bijvoorbeeld: *één meisje*, *twee hondjes*.

Theorie

video-uitleg

Meervouden op *-en* en *-s*

De meeste zelfstandige naamwoorden hebben een meervoud op *-en* of *-s*:
lamp – lampen, fles – flessen, bushalte – bushaltes, vogel – vogels.

Zo maak je een meervoud op *-en*
Je zet *-en* achter het woord: *broek – broeken, product – producten.*
Soms moet je ook iets anders doen:
- de laatste letter verdubbelen: *zus – zussen, bed – bedden.*
- een *a, e, o* of *u* weghalen: *schuur – schuren, bioscoop – bioscopen.*
- een *-s* veranderen in een *-z-*: *muis – muizen, kaas – kazen.*
- een *-f* veranderen in een *-v-*: *neef – neven, dief – dieven.*

Zo maak je een meervoud op *-s*
Je zet *-s* achter het woord: *spelletje – spelletjes, infectie – infecties.*
Meestal moet de -s aan het woord vast. Gebruik een apostrof (') als je het woord anders verkeerd uitspreekt en na -y:
kassa – kassa's, echo – echo's, menu – menu's, hobby – hobby's.

Gebruik bij twijfel een woordenboek of een woordenlijst.

Opdracht
1

Neem het schema over. Noteer het meervoud van de woorden op de juiste plek in het schema.
accu – auto – baby – barbecue – kangoeroe – knikker – lama – leestip – lolly – mobieltje – mountainbike – oma – paraplu – rechtbankjury – skateboard – ski – sticker – visstick

+ s	+ 's
...	...

Opdracht
2

Zet de woorden in het meervoud.
1 band – bord – toets – wijk – wolk
2 aantal – fietstas – grap – kip – straf
3 boom – muur – steen – verhaal – vraag
4 reus – bedrijf – brief – huis – laars

Opdracht
3

Noteer het meervoud van de woorden tussen de haakjes.
1 Alle … (leerling) zetten de … (afspraak) in hun … (agenda).
2 Tijdens drie … (safari) in Zuid-Afrika zagen we … (zebra), … (neushoorn) en … (buffel).
3 Toen alle … (disco) dichtgingen, reden de … (taxi) af en aan door de … (straat).
4 In … (sporthal) verliezen veel … (sporter) hun … (contactlens).
5 Op de markt kocht ik voor tien … (euro) … (mango), … (appel) en twee … (bak) … (druif).
6 Tussen de digitale … (foto) van onze … (reis) naar Frankrijk zitten veel … (selfie).

Opdracht
4

Noteer het meervoud van de volgende woorden:
apparaat – attractie – banaan – beurs – boerderij – boterham – gehaktbal – goudvis – haarclip – huis – dans – kers – kussen – marktplein – olijf – oma – paprika – piano – potlood – school – tosti – trampoline – quiz – wolf.

Opdracht
5 ✱

Het meervoud van sommige woorden kun je op twee manieren maken.
De meervouden hebben dan vaak een verschillende betekenis.
Zoek de meervoudsvormen op in een woordenboek. Noteer van beide vormen de betekenis.
1 blad
2 datum
3 pad
4 letter
5 bal
6 handvat

Opdracht
6

Maak met elk woord een zin van ten minste vijf woorden. Gebruik het woord in het meervoud.
1 computer
2 lucifer
3 pagina
4 pizza
5 schema
6 serie

Ik kan/weet
- meervouden die eindigen op -en goed spellen. 1F
- meervouden die eindigen op -s goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

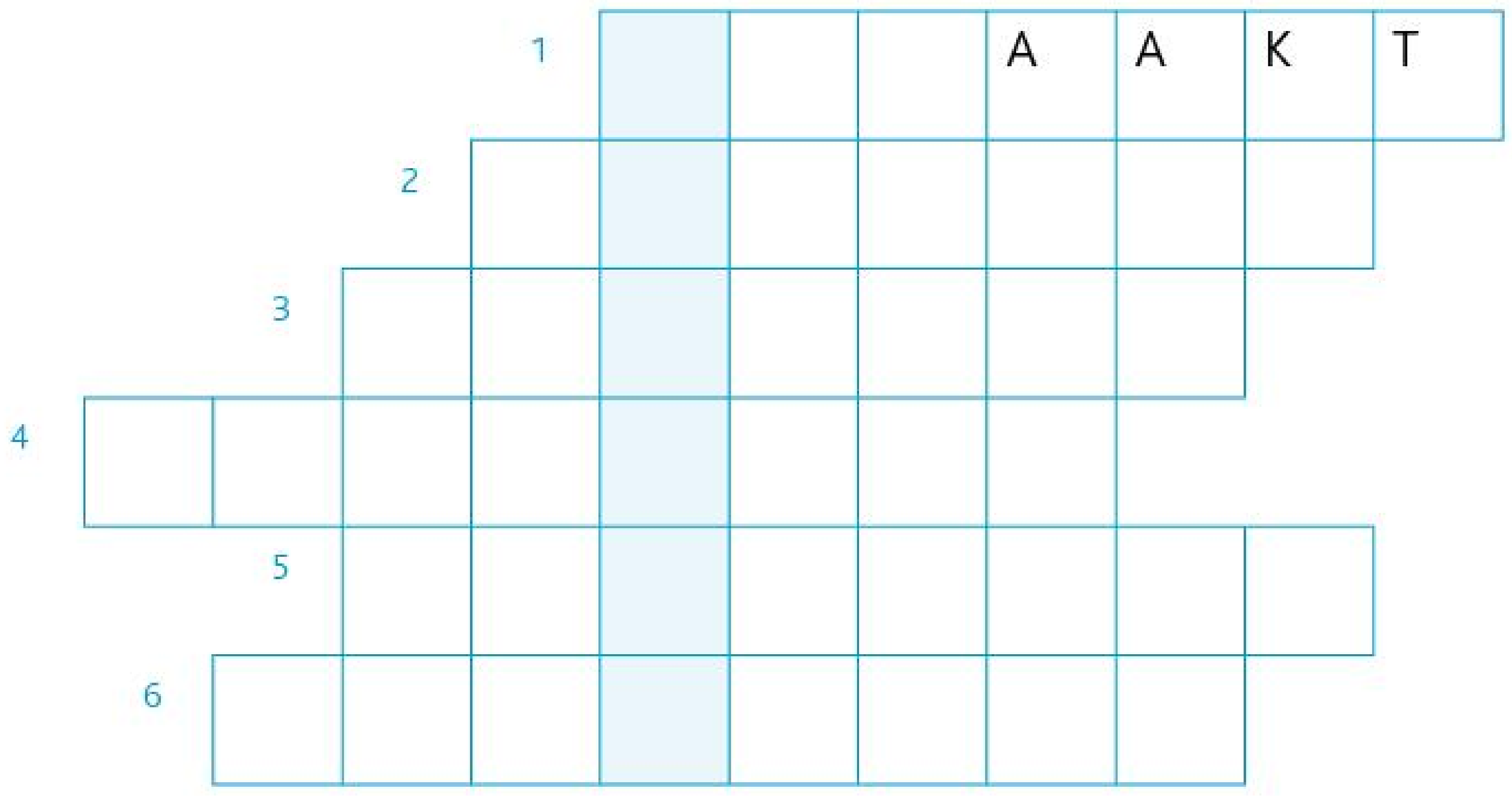
Taalverzorging
spelling

Je leert over het voltooid deelwoord.

Startopdracht

Maak de puzzel. De woorden rijmen op elkaar. Als je het goed doet, lees je in de blauwe vakjes een woord.

1 Rosa heeft haar sieraden zelf
2 Wout werd door een hockeybal
3 Ahmed heeft met zijn neef
4 De frikandel XL heeft heerlijk
5 Ik heb de code
6 De wedstrijd werd

Theorie

video-uitleg

Voltooid deelwoord

Het **voltooid deelwoord** (vd) is een van de vormen van het werkwoord. Als een voltooid deelwoord in de zin zit, dan staat er altijd een vorm bij van *hebben, zijn* of *worden*.

Zo schrijf je het voltooid deelwoord

- Een voltooid deelwoord begint vaak met **ge-**:
  - *Erol* is *naar huis* ***ge**gaan*. *Ik* heb *de afspraak* ***ge**noteerd*.

  Maar **ge**- kan ook ergens anders staan:
  - *Hij heeft zijn kamer op**ge**ruimd. De kantine wordt schoon**ge**maakt.*
- Soms eindigt een voltooid deelwoord op -**n** of -**en**:
  - *Wat heb je gedaa**n**? Hij heeft een broodje geget**en**. Ik ben gevall**en**. Bram werd gekoz**en**.*
- Andere voltooide deelwoorden eindigen op -**d** of -**t**. Gebruik de **verlengproef** om de laatste letter te vinden: je hoort *gehaal**d**e*, dus je schrijft *gehaal**d***.

Het schema werkwoordspelling vind je op bladzijde 250.

Opdracht **1**

Neem het schema over en vul het verder in met de volgende werkwoorden. Gebruik de verlengproef als je niet weet of je een -d of een -t moet schrijven.
balen – borstelen – groeien – koken – melden – rennen – typen – vragen – werken – zoenen

hele werkwoord	ik heb/ik ben + voltooid deelwoord
balen	*ik heb gebaald*
...	...

Opdracht
2

Vul de juiste vorm van het werkwoord in.

1	afmelden	Marick heeft zich voor de wedstrijd ....
2	opkloppen	Voor het toetje had Marieke de slagroom ....
3	afvallen	Ik ben door al dat skateboarden twee kilo ....
4	inpakken	Nienke had haar koffer ... voor het weekend.
5	terugsturen	Wordt je outfit ... naar de winkel?

Opdracht
3

Noteer van elke zin de persoonsvorm. Schrijf het voltooid deelwoord van de werkwoorden tussen haakjes erachter.

1 Vorig jaar hebben we afscheid van groep acht ... (nemen).
2 We zijn met de hele klas op de fiets naar het zwembad ... (rijden).
3 Miryam heeft op de kermis vijf suikerspinnen ... (kopen).
4 Voor de sportkantine heb ik twintig gehaktballen ... (draaien).
5 Bo heeft de brandwond ... (koelen) met een zak erwtjes uit de vriezer.

Opdracht
4

Noteer de juiste vorm van het werkwoord tussen haakjes.

1 De nieuwe spelregels werden aan alle clubleden ... (uitleggen).
2 Brenda ... (vinden – tt) het eten in een wokrestaurant heerlijk.
3 ... (Branden – tt) jij nog een kaarsje ter herinnering aan je opa?
4 Mijn telefoon is uit mijn broekzak ... (vallen).
5 Het scherm van mijn telefoon ... (worden – tt) gerepareerd.

Opdracht
5 ✱

Herschrijf de zin. Gebruik het werkwoord dat nu persoonsvorm is als voltooid deelwoord.

1 James hoort het eindsignaal niet.
2 Blus jij het kampvuur met cola?
3 Jens proeft van alle toetjes een beetje.
4 Manon bereikte totaal doorweekt de school.
5 Jan-Bart schrikt van zijn hoge telefoonrekening.

Opdracht
6

Oefenen met *g* en *ch*
Het Nederlands kent veel woorden met *g* en *ch*: *garage*, *stage*, *archief*, *lachen*.
Neem de woorden met de puntjes over en vul in: **g** of **ch**.

1 Als je vrachtwa...en...auffeur wilt worden, moet je wel wat van te...niek weten.
2 Tijdens het geve...t gedroeg de karatecoach zich erg a...ressief.
3 In de spie...el op de kermis werd een deel van je li...aam onzi...tbaar.
4 In de etala...e hangt een pra...tig jasje.
5 Julia bestelde een ve...etarisch ...erecht in de snackbar.
6 Het za...tgekookt eitje was met ...ampignons en uitjes bereid.

Ik kan/weet
- voltooide deelwoorden goed spellen. 1F
- woorden met *g* en *ch* goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Hoe maak je dat?

Een waterraket, een nepdrol of een namaakwond met make-up, YouTube staat vol met filmpjes waarin iemand uitlegt hoe je iets maakt. Zo'n uitleg klinkt meestal heel eenvoudig: volg de stappen en klaar! Maar is dat wel zo?

Bij deze opdracht ga je iets maken uit een 'zo doe je dat'-filmpje. In een persoonlijk verslag vertel je wat je hebt gemaakt, hoe je dat deed en wat er goed en fout ging. Ben jij ook zo benieuwd hoe dit uitpakt?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Schrijven*: Een persoonlijk verslag schrijven
- *Kijken en luisteren*: Precies kijken en luisteren

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan de inleiding, het middenstuk en het slot van een tekst herkennen. 2F
Schrijven	• Ik kan een eenvoudig persoonlijk verslag schrijven met een inleiding, middenstuk en slot. 1F • volgordewoorden gebruiken. 1F
Kijken en luisteren	• Ik kan precies kijken en luisteren om informatie uit een tekst te halen. 1F • Ik kan tijdens het luisteren aantekeningen maken. 1F
Spreken en gesprekken	• Ik kan een gebeurtenis beschrijven aan de hand van de 5w+h-vragen. 1F • Ik kan volgordewoorden gebruiken. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord raden met behulp van een tegenstelling. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit de paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan het gezegde van een korte zin vinden. 1F
Taalverzorging spelling	• Ik kan meervouden die eindigen op -en goed spellen. 1F • Ik kan meervouden die eindigen op -s goed spellen. 2F
Taalverzorging spelling	• Ik kan voltooide deelwoorden goed spellen. 1F • Ik kan woorden met *g* en *ch* goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten in het boek gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online ook extra oefenen.

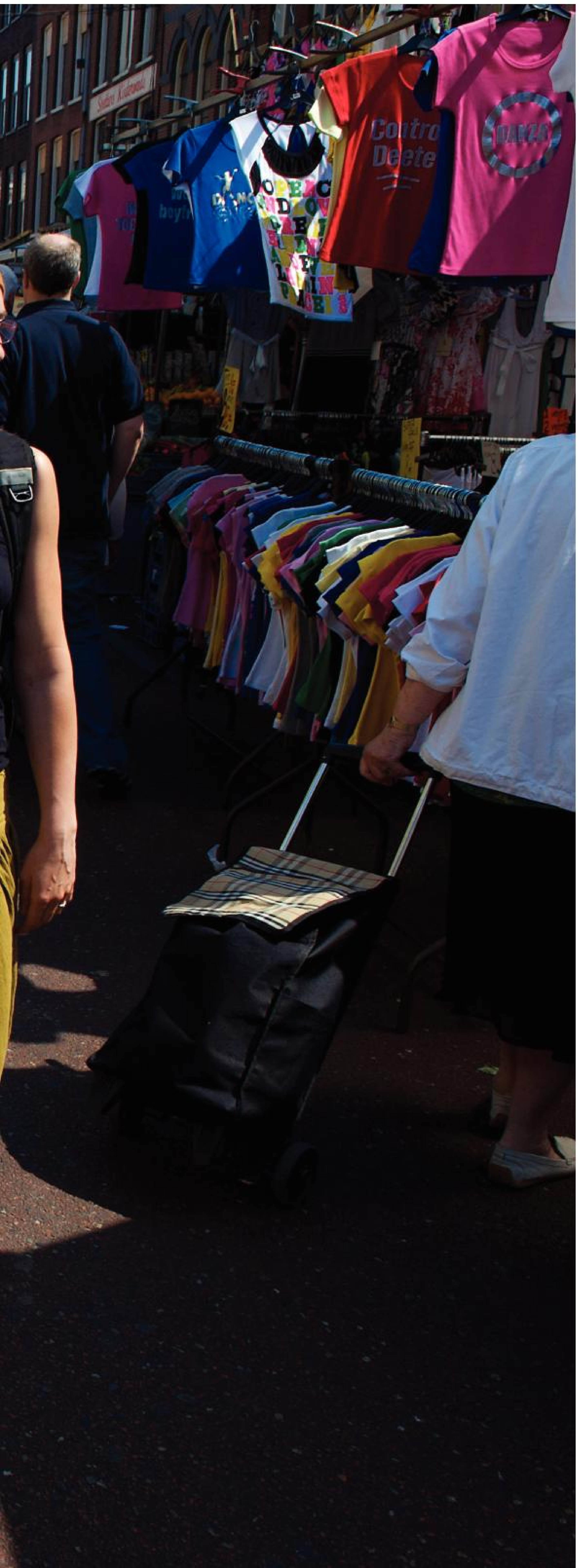
Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Aantekeningen

Hoofdstuk 5

Te koop

Zeg het met ... plaatjes

Je hoeft niet altijd woorden te gebruiken om iets te zeggen. Met plaatjes en symbolen kun je ook veel vertellen, soms zelfs makkelijker dan met woorden en iedereen snapt ze over de hele wereld. Daarom gebruiken we vaak **beeldtaal** om dingen aan te geven. Dankzij **pictogrammen** heb je bijvoorbeeld de wc in het winkelcentrum zo gevonden. En door op verkeersborden te letten, voorkom je een ongeluk. Welke beeldtaal ben je vandaag tegengekomen? Tip: kijk ook eens voor in dit boek.

Pas op voor ...

In het verkeer zie je overal beeldtaal op verkeersborden. Kijk naar het voorbeeld hiernaast.
Bij dit bord moet je oppassen voor padden op de weg. Ontwerp een nieuw waarschuwingsbord. Bedenk zelf waarvoor je wilt waarschuwen. Laat een klasgenoot raden waarvoor je moet oppassen.

I ❤ emoji's

Je gebruikt vast weleens smileys of emoji's in een berichtje. Je kunt zo makkelijk laten zien dat je iets leuk ☺ of juist stom ☹ vindt. Je kunt emoji's ook gebruiken in plaats van woorden, bijvoorbeeld *Ik ❤ winkelen.*
Typ het berichtje hieronder over en zet er zo veel mogelijk emoji's in.

Hoeveel zakgeld krijg jij van je ouders? Ik ga meer vragen, omdat ik een nieuwe telefoon wil kopen. Ik hoop dat ze 'ja' zeggen, anders baal ik echt. Ik zie je zo bij voetbal!

Doe de quiz over rebussen.

Lezen

Je leert over het doel van een tekst.

Startopdracht

Lees tekst 1.

1 Hoopt de schrijver dat je de tekst grappig vindt, denk je?

2 Moest je lachen om de tekst?

Tekst 1

Theorie

video-uitleg

Het doel van een tekst

De schrijver van een tekst wil bij de lezer iets bereiken. Hij wil bijvoorbeeld iets aan de lezer uitleggen of hij wil dat de lezer iets doet. De tekst die hij schrijft, heeft dus een **doel**.

doel van de tekst	*voorbeeld van tekstsoort*
De schrijver wil informatie geven.	krantenbericht, verslag van een sportwedstrijd
De schrijver wil je iets leren of uitleggen.	studietekst, recept, gebruiksaanwijzing
De schrijver wil je iets laten doen.	reclametekst, uitnodiging, advertentie
De schrijver wil zijn mening geven.	bespreking van een app of film
De schrijver wil je amuseren.	verhaal, strip

Als je weet met wat voor soort tekst je te maken hebt, begrijp je sneller wat de schrijver wil.

Opdracht
1

Bekijk tekst 2, 3 en 4. Beantwoord bij elke tekst de volgende vragen.

1 Wat is het onderwerp?

2 Wat voor soort tekst is het?
A ☐ een bespreking van een spel
B ☐ een gebruiksaanwijzing
C ☐ een krantenbericht
D ☐ een reclametekst
E ☐ een verhaal

3 Wat is het doel van de tekst?

Tekst 2

minecraft.jppublishing.nl

Vanaf nu in de winkel! Het officiële Nederlandse Minecrafthandboek met daarin tips van de makers van het spel, interviews en adviezen van spelers. Je leert onder andere hoe je een schuilplaats bouwt en hoe je gereedschap maakt. Bestel nu het handboek via deze site of koop 'm in de winkel.

Bestel

Tekst 3

beterkiezen.nl

Review Minecraft voor PC (Linux, OS X, Windows)

★★★★★

Super!

Het is een erg leuk spel. Je hebt er uren speelplezier van. Er zijn heel veel mogelijkheden. Een beetje fantasie heb je wel nodig. In dit spel komt trouwens geen geweld voor. Het spel is voor alle leeftijden. Een echte aanrader!

Ivan

Tekst 4

Villa Minecraft-bedenker nagebouwd in … Minecraft

Het is het duurste huis in Beverly Hills. Markus Persson, bedenker van het spel Minecraft, was met 57 miljoen euro de hoogste bieder.

Schatrijk werd Markus Persson in september 2014. Voor ruim twee miljard euro kocht Microsoft de game Minecraft van Perssons bedrijf Mojang. Genoeg geld dus om de duurste villa in de heuvels bij Los Angeles te kopen.
Op de website van het moderne kasteel lees je dat het onder andere acht slaapkamers heeft, een bioscoopzaal en een zwembad met de skyline van Los Angeles als uitzicht. Eén speler kon het niet laten en heeft het huis nu nagebouwd in Minecraft.

Naar: www.sevendays.nl, op 23 december 2014

Opdracht
2

1 Waarom brengen mensen hun huisdier naar het dierenasiel, denk je?
2 Bedenk een nadeel van een huisdier uit het dierenasiel.

Bekijk tekst 5.
3 Wat is het onderwerp van de tekst?
4 Wat voor soort tekst is dit?
A ☐ een nieuwsbericht
B ☐ een reclametekst
C ☐ een studietekst
D ☐ een tijdschriftartikel

Lees tekst 5.
5 Wat zijn 'trouwe viervoeters'?
6 Boven welke alinea past het tussenkopje *Kosten*?
7 Wat betekenen deze woorden en uitdrukkingen uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 6.

a voor elk wat wils (al. 2)	1 een stof ingespoten die ervoor zorgt dat een mens of dier een bepaalde ziekte niet meer krijgt
b karakter (al. 2)	2 eigenschappen die je merkt aan hoe iemand zich gedraagt
c advies (al. 2)	3 opleiding voor de hond
d ingeënt (al. 3)	4 raad
e opvang (al. 3)	5 verzorging ergens anders
f hondencursus (al. 3)	6 voor iedereen iets wat hij leuk vindt

8 Wat is het tegenovergestelde van 'eigenwijs'? (al. 2) Zoek je antwoord in dezelfde zin.
9 Wat betekent 'uiterlijk'? (al. 2) Zoek je antwoord in dezelfde zin.
10 'Vrolijk, eigenwijs' (al. 2) hoort bij het karakter van een hond. *waar / niet waar*
11 Wat is volgens alinea 2 belangrijker: het uiterlijk van de hond of het karakter?
12 'Gemiddeld kost een hond je duizend euro per jaar.' (al. 3) Leg uit dat een gezonde hond in het eerste jaar meer geld kost dan in het tweede of derde jaar.
13 Voor wie is deze tekst bedoeld?
A ☐ voor mensen die een hond willen
B ☐ voor mensen die in een asiel willen werken
C ☐ voor mensen die meer willen weten over honden
14 Wat is het doel van tekst 5?
A ☐ De schrijver wil de lezer amuseren.
B ☐ De schrijver wil de lezer iets laten doen.
C ☐ De schrijver wil de lezer informeren.
D ☐ De schrijver wil de lezer zijn mening geven.

Tekst 5

Trouwe viervoeters zoeken nieuw thuis

[1] Leuk! Een hond in huis. Heb je er weleens aan gedacht om een hond uit het dierenasiel te halen? Veel honden zoeken namelijk een nieuw baasje.

[2] Nergens de keuze zo groot als in het asiel: groot, klein, jong, oud, ras, mix, vrolijk, eigenwijs of juist gehoorzaam – in het asiel vind je voor elk wat wils. Let niet te veel op het uiterlijk, want hoe een hond eruitziet, zegt weinig over hoe de hond zich gedraagt. De medewerkers in het asiel weten veel over de gezondheid en het karakter van de honden en geven je graag advies en informatie over welke hond bij jou past. Redenen genoeg dus om een kijkje te nemen in het asiel!

[3] Voor een hond uit het asiel betaal je zo'n honderd euro. Dat is weinig geld voor een dier dat is onderzocht, ingeënt, gechipt en geregistreerd. Daarnaast kost een hond je gemiddeld duizend euro per jaar. Dit geld gaat op aan de verzorging, voeding en dierenarts. Denk ook aan de kosten voor opvang tijdens de vakantie of de kosten voor een hondencursus. Wat je ook nodig hebt, is een voerbak, drinkbak, halsband en riem, borstel of kam en een hondenmand.

[4] Twijfel je nog of je een hond uit het asiel moet nemen? Ga dan eens kijken bij een dierenasiel. Vraag of je mee mag lopen tijdens het uitlaten van een hond of misschien kun je helpen bij het schoonmaken van de hokken.

Geef een hond een tweede kans!

Naar: ikzoekbaas.dierenbescherming.nl, december 2015

Opdracht 3

Lees tekst 6.

1 Wie wil Ivo vooral informeren? *Gert801 / Ilona / HondinHuis*
2 Wie wil Ivo vooral iets laten doen? *Gert801 / Ilona / HondinHuis*
3 Wie wil Ivo vooral zijn mening geven? *Gert801 / Ilona / HondinHuis*
4 Wie geeft antwoord op de vraag van Ivo? *Gert801 / Ilona / HondinHuis*

Tekst 6

hondenforum.nu

Ivo: *Ik wil graag een hond, maar ik weet nog niet of ik een hond uit het asiel zal nemen. Wie heeft ervaring met honden uit het asiel?*

Gert801: Wij hebben een vier jaar oude husky uit het asiel gehaald. Meestal hebben honden uit het dierenasiel tijd nodig om te wennen aan hun nieuwe thuis. Geef ze veel aandacht, zodat ze kunnen wennen. Bij onze husky duurde het bijna een jaar voordat hij rustig bleef in de buurt van andere honden. Nu zit hij lekker in zijn vel.

Ilona: Volgens mij moet je niet meteen een hond kopen, maar kun je beter eerst voor iemand anders z'n hond zorgen. Wij hadden namelijk ook eerst zelf een hond, maar het viel ons erg tegen hoeveel tijd en geld zo'n beestje kost. Onze hond woont nu bij iemand anders en ik laat hem 1 of 2 keer per week uit. Dat bevalt ons erg goed.

HondinHuis: Wanneer u op vakantie bent, kan uw hond bij mij logeren. Uw hond is gewoon bij mij thuis in de huiskamer. U geeft hem zijn eigen spullen mee, dus zijn eigen mand waar hij 's nachts slaapt en zijn speeltjes. Om uw hond ook een heerlijk vakantiegevoel te geven, beloof ik elke dag een lange wandeling (1 à 2 uur) te maken in het bos, park of op het strand. Ga voor meer informatie naar mijn website: www.hondinhuis.nu.

Opdracht
4

Bekijk tekst 7.

1 Wat is het onderwerp van deze tekst?
2 Uit welke alinea('s) bestaat de inleiding?
3 Wat voor soort tekst is dit?
   A ☐ een artikel van internet
   B ☐ een nieuwsbericht
   C ☐ een recept
   D ☐ een reclametekst

Lees tekst 7.

4 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 6.

a gruwel (al. 1)	1 beter voor het milieu
b gekweekt (al. 1)	2 gefokt, geteeld
c allergisch (al. 2)	3 gevoelig voor bepaalde stoffen
d verwijder (al. 3)	4 haal weg
e duurzamer (al. 4)	5 iets waarvan mensen vinden dat je het niet mag doen, zeggen of gebruiken
f taboe (al. 5)	6 walg; vind je het verschrikkelijk

5 Bij welke alinea's past het tussenkopje *Insectenvlees: gezond en lekker*?
6 Waarom kun je insectenvlees als vleesvervanger gebruiken? (al. 2)
7 *Het is wel belangrijk dat je insecten niet onverhit eet.* (al. 2) Wat bedoelt de schrijver met deze zin?
8 Op welke manieren kun je bacteriën doden?
9 Wie kunnen ziek worden van insectenvlees?
10 Waarom is insectenvlees duurzamer om te kweken dan rund- of varkensvlees? Noteer twee redenen.
11 Wat is het belangrijkste doel van de tekst?
12 Een eendagsvlieg is iets wat maar korte tijd populair is. Denk jij dat het eten van insecten een eendagsvlieg of een blijvertje is? Leg je antwoord uit.

Tekst 7

Weer eens wat anders dan vlees of vis

[1] Het is misschien gezond, maar de meeste Nederlanders moeten er nog aan wennen: het eten van insecten. Misschien gruwel je ervan, maar ruim twee miljard mensen wereldwijd eten insecten, zoals sprinkhanen, krekels, rupsen, mieren en bijen. Zowel de larven, de poppen als de volwassen insecten zijn eetbaar. In Nederland worden ze sinds kort ook gekweekt en zijn ze in sommige supermarkten verkrijgbaar.

[2] Insectenvlees zit meestal vol eiwitten. Je kunt het vergelijken met varkensvlees en rundvlees. Doordat insecten veel goede voedingsstoffen bevatten, zoals eiwitten, ijzer en vitamine B, vallen ze onder gezonde voeding en kun je ze als vleesvervanger gebruiken. Het is wel belangrijk dat je insecten niet onverhit eet. Net als gewoon vlees moet je ook bij insectenvlees bacteriën doden door ze te koken, te frituren of te wokken. Mensen die niet tegen schaal- of schelpdieren kunnen of allergisch zijn voor huismijt, zijn soms ook allergisch voor insectenvlees.

[3] Je kunt insecten los eten als snack, bijvoorbeeld als je een feestje geeft. Verwijder wel eerst de vleugels en poten, want die kunnen voor beschadiging en verstopping in de darmen zorgen. Ook kun je ze als onderdeel gebruiken in een zoete snack, denk aan koek of gebak.

[4] Een voordeel is dat insectenvlees duurzamer is om te kweken dan rund- of varkensvlees. Ze hebben namelijk minder water en leefruimte nodig dan koeien en varkens. Daarnaast wordt een groter deel van het

beest als vlees gebruikt: ongeveer 90 procent bij een insect tegenover 50 procent bij een koe of een varken.

Waar te koop?

[5] Het taboe op insecten eten verdwijnt steeds meer, maar nog steeds vinden veel mensen het vies. Onder andere supermarktketen Jumbo wil daar verandering in brengen. Volgens hen zijn insecten niet alleen gezond, maar biedt een insectenmaaltijd ook de mogelijkheid om iets te doen aan het voedseltekort in de wereld.

Naar: www.voedingscentrum.nl, december 2015

Opdracht
5

Lees tekst 8.

1 Wat is het doel van tekst 8? Leg je antwoord uit met behulp van een zin uit de tekst.
2 Welk hapje zullen mensen eerder eten? De deeghapjes of de gefrituurde sprinkhanen? Leg je antwoord uit.
3 De zusjes uit tekst 8 kunnen het doosje insectenhapjes beoordelen met maximaal vijf sterren. Hoeveel sterren zullen zij geven? Leg je antwoord uit.

Tekst 8

Samen met mijn zusje deed ik een poging om insectenvlees te eten. Ik had een doosje insectenhapjes gekocht. Hierin zaten onder andere gefrituurde sprinkhanen, sprinkhanen ondergedompeld in chocola en deeghapjes met een vulling van meelwormen. Je kon aan de hapjes niet zien dat het insecten waren. Ik proefde het ook niet, het leken net loempia's waarin geen vlees zat. De gefrituurde sprinkhanen waren het meest insecterig: ze waren nog helemaal compleet en konden elk moment opspringen. Maar ze smaakten prima, vond ik. Het leek net kroepoek, maar dan wat harder. Het toetje was geen succes. De chocola verdween als eerste uit je mond en toen bleef de sprinkhaan over; droog en zanderig. Net of er nog papier aan zat.

Naar: Zin, december 2013

Ik kan/weet • het doel van een tekst herkennen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een advertentie maken.

Startopdracht

Jij en je vriend(in) besluiten om iedere zaterdag samen te mountainbiken. Maar je hebt nog geen fiets. Voor je een mountainbike koopt, wil je weten waarop je moet letten. Je zoekt op internet en komt op de website *onlinefietser.nl* terecht. Bekijk de afbeelding.

1. Wat zie je naast tips voor het kopen van een mountainbike nog meer op de website? Noteer drie dingen.
2. Welke tekst op de website is niet van onlinefietser.nl en waarom staat deze tekstsoort op de website, denk je?
3. Wat vind jij ervan dat deze tekstsoort op sites tevoorschijn komt? Leg je antwoord uit.

Theorie

video-uitleg

Een advertentie maken

In een advertentie geef je kort en duidelijk aan wat je wilt verkopen. Je zet een advertentie op internet, in een tijdschrift, in een krant of je hangt hem op in de supermarkt.

Zo maak je een advertentie

- Zet als titel boven de advertentie de woorden *Te koop* of *Aangeboden*.
- Geef kort informatie: hoe ziet het eruit? Wat is er opvallend aan? Wat kun je er allemaal mee?
- Gebruik ook woorden waarmee je mensen enthousiast maakt, zoals: *Nergens goedkoper!, Spiksplinternieuw!*
- Noem de prijs.
- Heb je genoeg ruimte? Gebruik dan een afbeelding.
- Zet onder je advertentie je naam en je telefoonnummer of e-mailadres.

Opdracht
1

Nu je een beetje weet waarop je moet letten bij het kopen van een mountainbike, ga je op zoek naar een tweedehands exemplaar. Bekijk de advertenties hieronder.

1 Welke punten uit de theorie staan niet in de advertenties?
2 Welke advertentie geeft de meeste informatie over de fiets? Noteer de informatiepunten die alleen in deze advertentie staan.
3 Stel, je e-mailt de verkopers. Noteer per advertentie een vraag die je stelt.

A

Gazelle Playa X-Road

Te koop nette Gazelle met voorvering, handrem voor & achter. Voorzien van 24 versnellingen (Shimano) framemaat 51 cm

Zo goed als nieuw **€ 200,00**
Vandaag

B

Gazelle Playa X-Road

Te koop een heel mooie fiets voor mensen die willen beginnen met mountainbiken. Ik stap over op baanwielrennen.

Zo goed als nieuw **€ 200,00**
Vandaag

Opdracht
2

Je hebt een mooie mountainbike uitgezocht, maar je hebt nog niet voldoende geld om hem te kopen. Je hangt een advertentiekaartje op in de supermarkt, waarop je jezelf aanbiedt als klusjeshulp.

1 Lees het kaartje. Welke informatie ontbreekt in de advertentie?
2 Schrijf de vergeten informatie op, zoals jij die in de advertentie zou zetten.
3 Noteer twee woorden die jij zou gebruiken om mensen over te halen jou in te huren.

Hulp bij klusjes in en om het huis

Zoekt u iemand die tegen betaling de volgende klusjes doet?
- **gras maaien en onkruid wieden**
- **stofzuigen**
- **auto wassen**
- **boodschappen doen**

Neem dan contact met mij op.

Ik kan enkele uren per week klussen en ben niet duur!

Opdracht
3

Om in de schuur ruimte te maken voor jouw mountainbike, moet er iets uit. Wat staat er in jouw schuur dat je kunt verkopen?

1 Schrijf op wat in ieder geval in je advertentie moet staan. Gebruik de theorie en de 5w+h-vragen als hulpmiddel.
2 Noteer de titel en woorden die je wilt gebruiken om mensen enthousiast te maken.
3 Maak een schets van je advertentie. Schets ook de afbeelding die je wilt gebruiken.
4 Ruil je kladversie met die van een klasgenoot en vul voor elkaar het feedbackformulier in.
5 Maak van je kladversie een opvallende advertentie met een afbeelding. Gebruik hierbij het door je klasgenoot ingevulde feedbackformulier.

Ik kan/weet
- een eenvoudige advertentie maken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over het doel van een programma.

Startopdracht

Bekijk het filmpje.
1. Waarover gaat dit filmpje? Noteer één woord.
2. Hoe heten dit soort filmpjes?
3. Wat wil de maker bereiken met zijn filmpje, denk je?
4. Je wordt naar de supermarkt gestuurd om een fles afwasmiddel te halen. Koop je dit merk of kies je een ander merk? Leg je antwoord uit.

Theorie

video-uitleg

Het doel van filmpjes en programma's

Op internet en televisie zijn verschillende soorten filmpjes en programma's te zien. Elke soort heeft een eigen doel:
- De maker wil je **informatie geven**. Bijvoorbeeld: het journaal, een sportprogramma of een praatprogramma met gasten.
- De maker wil je **iets leren/uitleggen**. Bijvoorbeeld: een kookprogramma of een uitlegfilmpje op YouTube.
- De maker wil je **iets laten doen**. Bijvoorbeeld: in een reclamespotje proberen ze je over te halen iets te kopen. Of in een programma wordt een oproep gedaan om mee te doen aan een actie.
- De maker wil je **amuseren**. Bijvoorbeeld: een muziekprogramma, een soap, een quiz of een realityprogramma (programma dat stukjes uit het leven van mensen laat zien).

Opdracht
1

1. Noteer de vier vetgedrukte doelen uit de theorie onder elkaar.
2. Bij welk doel horen deze programma's? Noteer de letters achter het doel.
   a *Zinnen ontleden doe je zo*, een filmpje op YouTube.
   b *Goede Tijden, Slechte Tijden,* een soap op RTL4.
   c *Piets weerbericht*, het weerbericht op SBS6.
   d *Help de slachtoffers*, tegelijkertijd uitgezonden op NPO1, RTL4 en SBS6.
3. Noteer achter elk doel nog een voorbeeld. Als je geen voorbeelden weet, bekijk dan een (online) tv-gids of overleg met een klasgenoot.
4. Bekijk je liever filmpjes op internet of kijk je liever tv? Leg je antwoord uit.
5. Welk soort filmpjes of programma's bekijk jij het liefst?
   A filmpjes of programma's die je informatie geven
   B filmpjes of programma's die je iets leren of uitleggen
   C filmpjes of programma's die je iets willen laten doen
   D filmpjes of programma's die je amuseren
   Leg je keuze uit.
6. Welk soort filmpjes of programma's kun je gebruiken als je een presentatie moet voorbereiden?

Opdracht
2

Lees de vragen en bekijk daarna drie filmpjes. Beantwoord voor elk filmpje vraag 1 tot en met 3. Klaar? Beantwoord dan vraag 4.

1 Noteer in één zin waarover dit filmpje gaat.

2 Wat is het doel van dit filmpje?

A ☐ informatie geven
B ☐ iets leren / uitleggen
C ☐ iets laten doen
D ☐ amuseren

3 Waaraan herken je het doel van dit filmpje? Geef een voorbeeld.

4 Bij welk filmpje heeft de maker volgens jou zijn doel het best bereikt? Leg je antwoord uit.

Opdracht
3

Je gaat twee fragmenten bekijken uit een aflevering van *Het Klokhuis*. Lees eerst vraag 1 tot en met 4. Bekijk daarna het eerste fragment.

1 Wat is het probleem van Sharon in dit fragment?

2 Hoe komt het dat ze dit probleem heeft?

3 Wat bedenkt Samantha om heel veel geld te verdienen?

4 Wat is het doel van dit fragment?

Lees vraag 5 tot en met 10. Bekijk daarna het tweede fragment.

5 Wat is volgens de deskundige het nut van zakgeld?

6 Waar geven jongens en meisjes beiden hun geld aan uit?

7 Welke passie heeft Maartje?

8 Maartje houdt haar financiën bij. Wat schrijft zij in haar kasboek?

9 Wat doet Maartje met haar verdiende geld?

10 Wat is het doel van dit fragment?

Je hebt nu twee fragmenten uit dezelfde aflevering van *Het Klokhuis* gezien.

11 Wat zou het onderwerp van de hele aflevering zijn?

A ☐ geld uitgeven
B ☐ omgaan met geld
C ☐ sieraden maken
D ☐ werken in een supermarkt

12 Waarom gebruiken de makers van *Het Klokhuis* twee doelen in hun aflevering, denk je? Leg je antwoord uit.

13 Stel, je maakt een werkstuk over geld verdienen. Welk fragment uit *Het Klokhuis* kun je het best gebruiken? Fragment 1 of fragment 2? Leg je antwoord uit.

Ik kan/weet

- welke doelen programma's kunnen hebben.
- voorbeelden geven van programma's met een bepaald doel.
- het doel van een programma bepalen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert een presentatie voorbereiden.

Startopdracht

Je houdt een flitsend verkooppraatje van 30 seconden. Bij dit praatjesspel probeer je een klasgenoot over te halen een voorwerp te kopen.

1 Kies en pak een voorwerp uit je tas of uit het lokaal.
2 Denk na over wat je gaat zeggen. Bedenk ook een paar enthousiaste woorden.
3 Lees de spelregels:
- Loop allemaal door het lokaal. Als de docent in zijn handen klapt, blijf je staan.
- Kijk welke klasgenoot het dichtst bij je staat. Ga tegenover hem staan.
- Houd om de beurt je verkooppraatje. De langste begint.
- Jullie docent houdt de tijd in de gaten. Als hij 'stop' zegt, keer je de rollen om. Als hij 'lopen' zegt, begint het praatjesspel weer van voren af aan.

4 Speel het praatjesspel.

Theorie

video-uitleg

Een presentatie voorbereiden

Soms moet je presenteren. Je houdt bijvoorbeeld een spreekbeurt of je presenteert een werkstuk.

Zo bereid je een presentatie voor
- Kies een onderwerp waar je al wat vanaf weet.
- Bedenk wat je hierover wilt vertellen.
- Schrijf de informatie op in woorden die jij en je luisteraars begrijpen.
- Gebruik bij een presentatie deze volgorde:
  - Inleiding: vertel waarover je presentatie gaat en waarom je dit onderwerp hebt gekozen.
  - Middenstuk: vertel alle informatie over je onderwerp. Verdeel de informatie in kleinere onderwerpen. Dit zijn **deelonderwerpen**.
  - Slot: bedenk een leuke slotzin, zodat de luisteraars weten dat je presentatie is afgelopen.
- Maak spreekkaartjes. Schrijf op het eerste kaartje de inleiding, op de volgende kaartjes de deelonderwerpen met de belangrijkste woorden (= **steekwoorden**) en op het laatste kaartje het slot.
- Oefen je presentatie, bijvoorbeeld voor de spiegel of voor je ouders en neem de tijd op.

Opdracht
1

Werk samen met een klasgenoot.

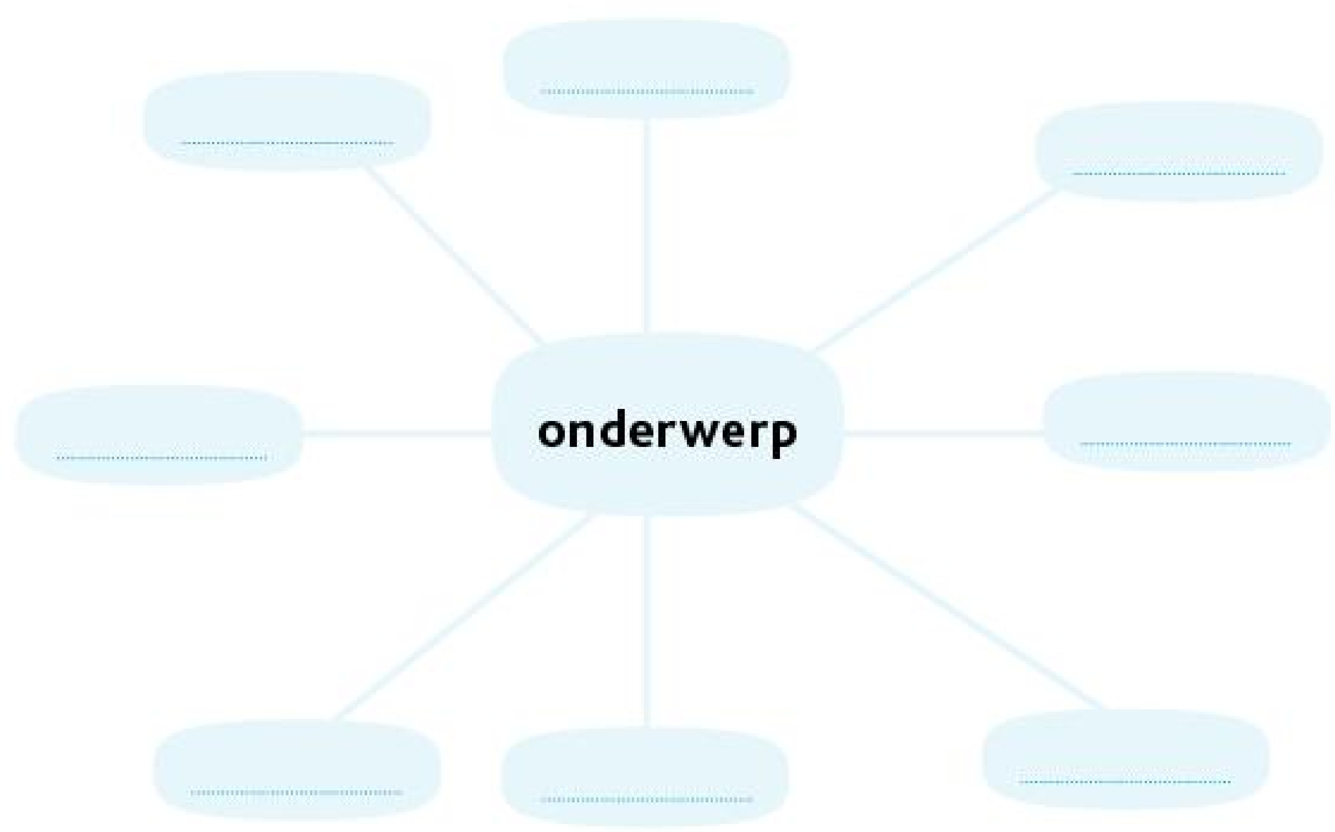
1 Lees de beginzinnen en bespreek welke jullie de beste vinden en waarom.
  A Veel mensen eten graag chocola en daarom gaat mijn presentatie over chocola en hoe het gemaakt wordt.
  B Ik ga iets vertellen over chocola, omdat ik dat een leuk onderwerp vind.
  C Chocola, wie lust het niet? Als je één stukje hebt gehad, wil je meer. Waarom is chocola zo verslavend? Hoe wordt chocola gemaakt en wat is een cacaoboon? Op dit soort vragen geef ik in mijn presentatie antwoord.

2 Lees de slotzinnen en bespreek welke jullie de beste vinden en waarom.
   A Alles wat ik weet over chocola heb ik nu aan jullie verteld. Dankjewel voor het luisteren naar mijn presentatie.
   B Chocola is zo verslavend, omdat het eten van chocola je beter doet voelen en je daarom nog meer wilt. Pas dus op met het eerste stukje.
   C Dit was mijn presentatie. Ik hoop dat jullie het leuk vonden. Zijn er nog vragen?
3 Bedenk samen een originele openingszin en slotzin voor een van de volgende onderwerpen: winkeldiefstal, tekenfilms, tornado's, Elfstedentocht, spijkerbroek.

Opdracht 2

Door een woordweb te maken kun je op ideeën komen voor een onderwerp.

1 Neem het woordweb over.
2 Noteer op de stippellijnen zo veel mogelijk verschillende onderwerpen.
3 Zet een streep onder drie onderwerpen die jou geschikt lijken voor een presentatie. Kies uit deze drie het leukste of interessantste onderwerp.
4 Maak bij dit onderwerp opnieuw een woordweb. Zet het onderwerp in de middelste cirkel. Noteer rond het onderwerp zo veel mogelijk deelonderwerpen. Denk aan de 5w+h-vragen.

5 Werk samen met een klasgenoot. Bespreek elkaars onderwerp en deelonderwerpen. Doe dat zo:
   - Bekijk of de deelonderwerpen bij het onderwerp passen.
   - Bedenk samen nog extra deelonderwerpen.

Opdracht 3

Je gaat een presentatie voorbereiden over je zelfgekozen onderwerp. Overleg met je docent hoelang je presentatie moet duren.

1 Bekijk de deelonderwerpen die je bij opdracht 2 bedacht hebt. Kies er vier uit en zet ze in een logische volgorde.
2 Bedenk wat je over elk deelonderwerp wilt vertellen. Zoek eventueel meer informatie.
3 Schrijf de informatie op in woorden die jij en je luisteraars begrijpen.
4 Bedenk een inleiding van minstens vijf zinnen. Bedenk ook een leuke slotzin.
5 Maak zes spreekkaartjes van elk een kwart A4. Noteer op elk kaartje het belangrijkste. Doe dat zo:
   - kaartje 1 — *inleiding* – Schrijf de beginzin helemaal op.
   - kaartje 2 t/m 5 — *middenstuk* – Noteer op elk kaartje een deelonderwerp. – Noteer onder het deelonderwerp de informatie in een aantal steekwoorden.
   - kaartje 6 — *slot* – Schrijf de slotzin helemaal op.
6 Werk samen met een klasgenoot. Laat elkaar je spreekkaartjes zien en bespreek wat je tijdens de presentatie wilt vertellen. Geef elkaar tips.
7 Bewaar deze opdracht, want in hoofdstuk 6 maak je een powerpoint bij deze presentatie en houd je de presentatie.

Ik kan/weet
- een korte presentatie voorbereiden. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert bekende woorddelen van onbekende woorden vinden.

Startopdracht

Wie maakt de langste woordenslang in twee minuten? Kijk goed naar het voorbeeld. Schrijf alle woorden op.

Voorbeeld: spinnenweb – webwinkel – winkelwagen – wagen ...

Theorie

video-uitleg

Een bekend woorddeel zoeken

Als je de betekenis van een woord niet kent, kun je op zoek gaan naar een bekend deel van het woord. Dat kan bij:

- woorden die zijn **samengesteld** uit twee woorden. Bijvoorbeeld: *prijsverhoging*. Je kent het woord *prijs* en het woord *verhoging*. *Prijsverhoging* betekent dus dat de prijs omhooggaat.
- woorden met een **voorvoegsel**.
  on- = niet, zonder. *Onverkoopbaar* betekent dus: *niet verkoopbaar*.
  her- = opnieuw, nog een keer. *Hergebruiken* betekent dus: *nog een keer gebruiken*.
- woorden met een **achtervoegsel**.
  -loos = zonder. *Smakeloos* betekent dus: *zonder smaak*.
  -vol = met veel. *Smaakvol* betekent dus: *met veel smaak*.

Opdracht **1**

Noteer de betekenis van de onderstreepte woorden.

1. De verlichting in het winkelcentrum is sfeervol.
2. Jongeren zijn een interessante doelgroep voor reclamemakers.
3. De herinrichting van mijn slaapkamer was een hele klus.
4. Die opmerking van jou was ongepast.
5. Bij ruilen van kleding krijg je geen geld terug, maar een tegoedbon.
6. De verzendkosten zijn voor de koper.

Opdracht **2**

Lees de tekst.

1. Een *impuls* is een 'opwelling', je doet iets zonder eerst na te denken. Wat is een *impulsaankoop*? (al. 1)
2. Wat betekent 'ging er al iets knagen' in alinea 3?
   A ☐ begon je te twijfelen
   B ☐ had je honger
   C ☐ kreeg je een vervelend gevoel
3. Wat betekenen de woorden 'onnodig', 'miskoop' en 'rotgevoel' in alinea 3?
4. In alinea 3 staat het woord 'retourtermijn'. Stel, je kent wel het woord 'termijn' (periode), maar niet het woord 'retour'. In het woordenboek vind je:
   retour = terug naar de afzender of naar de plaats van vertrek.
   Wat betekent nu 'retourtermijn'?
5. Maak van 'hopeloze' (al. 3) een tegenstelling door een ander achtervoegsel te gebruiken.
6. Maak van 'waardevol' (al. 4) een tegenstelling door een ander achtervoegtel te gebruiken.

7 In alinea 4 staat 'dat je er eerst drie nachtjes over slaapt'. 'Er een nachtje over slapen' is een uitdrukking. Wat bedoelt de schrijver hiermee?
8 Welk synoniem voor 'aanschaf' (al. 4) staat in de tekst?
9 Leg de figuurlijke betekenis uit van de titel 'Kat in de zak gekocht?'
10 Schrijf de acht onderstreepte woorden uit de tekst onder elkaar. Noteer bij elk woord de juiste betekenis. Kies uit:

- beseffen, beginnen te weten
- betaalde
- doet
- gebruikt
- kopen
- ondertussen
- toestand
- voorbijgegaan

Tekst 1

Kat in de zak gekocht?

[1] We hebben het allemaal weleens gedaan, een impulsaankoop. Je ziet iets en je móét het hebben.

[2] Je had altijd al zo'n paar sneakers gewild en nu kwam je ze zomaar ineens ergens tegen. Of je ging eigenlijk kijken voor een nieuwe broek, omdat je oude versleten is en daar stond me toch een ontzettend mooie, veel te dure jas in de etalage ...

[3] Toen je afrekende, ging er al iets knagen. Soms heb je pas na een week of een maand door dat je iets onnodigs of veel te duurs hebt gekocht. Want je realiseren dat je een miskoop gedaan hebt, geeft echt een rotgevoel. Soms kun je je aankoop terugbrengen en je geld terugkrijgen, maar vaak heb je te lang geprobeerd om je miskoop goed te praten voor jezelf en is de retourtermijn inmiddels verstreken. Je zit dan in een hopeloze situatie.

[4] Hoe kun je voorkomen dat je een miskoop begaat? Dat is eigenlijk heel makkelijk als je de 3-dagenregel toepast! Wanneer je voelt dat je in de verleiding komt om een grote aanschaf te doen, spreek dan met jezelf af dat je er eerst drie nachtjes over slaapt. Stel jezelf tijdens die drie dagen deze twee vragen: 1) Heb ik dit echt nodig? 2) Is dit echt zo waardevol? Ben je er na drie dagen nog steeds van overtuigd dat je het wilt aanschaffen? Ga ervoor!

Naar: hallosunny.blogspot.nl, 21 mei 2015

Opdracht
3

Noteer de juiste vorm van het woord.

1	aanschaffen	Sara heeft na lang sparen een nieuw skateboard ....
2	realiseren	Ik heb me niet ... dat pootje-over bij schaatsen zo lastig is.
3	situatie	Er bestaan ... waarbij je door de grond wilt zakken.
4	afrekende	Heb jij de boodschappen al ...?
5	verstreken	Na het ... van de inschrijftermijn kun je niet meer meedoen.
6	toepast	Ik vraag me af of ik deze formule goed heb ....

Opdracht
4

Wat past in de zin? Noteer de juiste vorm. Kies uit:
aanschaffen – begaat – een kat in de zak kopen – impuls – inmiddels – toepast – waardevol.

1 In een ... ben ik gisteravond alleen naar het zwembad gegaan.
2 De uitverkoop is ... afgelopen, de nieuwe voorjaarskleren hangen al in de winkels.
3 Voordat mijn moeder een auto ..., maakt zij altijd een proefrit.
4 Mijn vader leert het ook nooit: hij heeft weer ....
5 Wil jij me waarschuwen voordat ik weer een domme actie ...?
6 De tip die jij me gaf over dat goedkope mobiele abonnement is ....

Opdracht
5

1. Noteer twee woorden met de voorvoegsels *her-* en *on-*.
2. Maak met de twee woorden die je hebt opgeschreven twee zinnen waarin de betekenis van de woorden duidelijk is.
3. Noteer twee woorden met de achtervoegsels *-vol* en *-loos*.
4. Maak met de twee woorden die je hebt opgeschreven twee zinnen waarin de betekenis van de woorden duidelijk is.

Opdracht
6

Neem het schema over en vul het aan. Het woorddeel in het midden past bij het eerste en het laatste woord.

1	*wind*	*energie*	*reep*
2	*vliegtuig*	*reclame*	…
3	…	*zak*	*geld*
4	*regen*	…	…
5	…	*pas*	…
6	…	…	*club*
7	…	…	…

Opdracht
7

Maak zinnen met de volgende woorden. Je mag de vorm veranderen. In de zin moet de betekenis van het woord duidelijk zijn.

> *Voorbeeld:*
> *commercieel – Als je het project niet commercieel aanpakt, verdien je er niets mee.*

1. identiek
2. prioriteit
3. letterlijk
4. voltooien
5. relatie
6. origineel

Opdracht
8

Voor 2002 betaalde je in Nederland met centen, stuivers, dubbeltjes, kwartjes, guldens en rijksdaalders. In een aantal uitdrukkingen komen de namen van die munten nog voor.

1. Schrijf de letters *a* tot en met *j* onder elkaar.
2. Zoek de betekenis van die uitdrukkingen in het rechterrijtje en schrijf die erachter.
3. Kies drie uitdrukkingen en maak met elke uitdrukking een zin waaruit de betekenis blijkt.

a Dat is geen rooie cent waard.	– Daar hoeft hij niet de minste moeite voor te doen.
b Dat kost hem geen centje pijn.	– Dat is waardeloos.
c Dat was een fluitje van een cent.	– Hij heeft er niets aan verdiend.
d De eerste klap is een daalder waard.	– Het is belangrijk om goed te beginnen.

e Hij is er geen cent wijzer van geworden. – Het is op het nippertje goed gegaan.

f Het was een dubbeltje op zijn kant. – Het was een eenvoudige taak.

g Hij is een echte centenbijter. – Hij is erg gierig.

h Hij wil voor een dubbeltje op de eerste rang zitten. – Hij wil het beste voor weinig. geld.

i Hij zal niet twee keer voor één cent zingen. – Hij wil niet twee keer hetzelfde zeggen.

j Wie voor een dubbeltje geboren is, wordt nooit een kwartje. – Je kunt nooit boven de stand komen waarin je geboren bent.

Opdracht 9

Werk samen met een klasgenoot.

1. Schrijf allebei vijftien woorden onder elkaar die je in hoofdstuk 1 tot en met 5 hebt geleerd.
2. Wissel jullie schriften en bekijk een minuut de woorden van je klasgenoot.
3. Doe de schriften dicht en geef ze terug. Noteer binnen twee minuten op een blaadje zo veel mogelijk woorden die op het lijstje van je klasgenoot staan onder elkaar.
4. Schrijf de betekenis achter de woorden.
5. Bespreek met elkaar welke woorden je hebt opgeschreven en controleer de betekenissen.

Ik kan/weet

- de betekenis van een onbekend woord raden met behulp van een bekend woorddeel. 1F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit de paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging grammatica

Je leert over bijvoeglijke naamwoorden.

Startopdracht

Jij wilt de producten op de afbeeldingen hieronder verkopen op de markt. Noteer wat je zegt om de producten aantrekkelijk te maken voor je kopers. Bijvoorbeeld: *'Héérlijke, zoete ananassen!'*

A

B

C

Theorie

video-uitleg

Bijvoeglijk naamwoord

Een **bijvoeglijk naamwoord** (bn) vertelt iets over een zelfstandig naamwoord (zn). Het staat meestal voor het zelfstandig naamwoord: *een fantastische aanbieding (zn), een goedkoop T-shirt (zn), de Amerikaanse dollar (zn).*
Soms staat het bijvoeglijk naamwoord achter het zelfstandig naamwoord: *de aanbieding (zn) is fantastisch, het T-shirt (zn) is goedkoop*.

Een **stoffelijk bijvoeglijk naamwoord** zegt van welk materiaal iets gemaakt is: *een zilveren oorbel, een plastic emmer.*

Opdracht 1

Zet het juiste bijvoeglijk naamwoord in de zin. Kies uit:
elektrische – extra – fanatieke – slim – vers – warme.

1. De ... supporters gingen uit hun dak na het doelpunt.
2. Tijdens het schoolfeest kun je voor 50 cent een ... stroopwafel kopen.
3. Steeds meer leerlingen gaan op een ... fiets naar school.
4. Het jongetje dat de kennisquiz won, was erg ....
5. Omdat ik jarig ben, krijg ik een ... gebakje.
6. Het fruit in de smoothies bij de FruitCompany is altijd ....

Opdracht 2

Noteer alle bijvoeglijke naamwoorden en onderstreep de stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden.

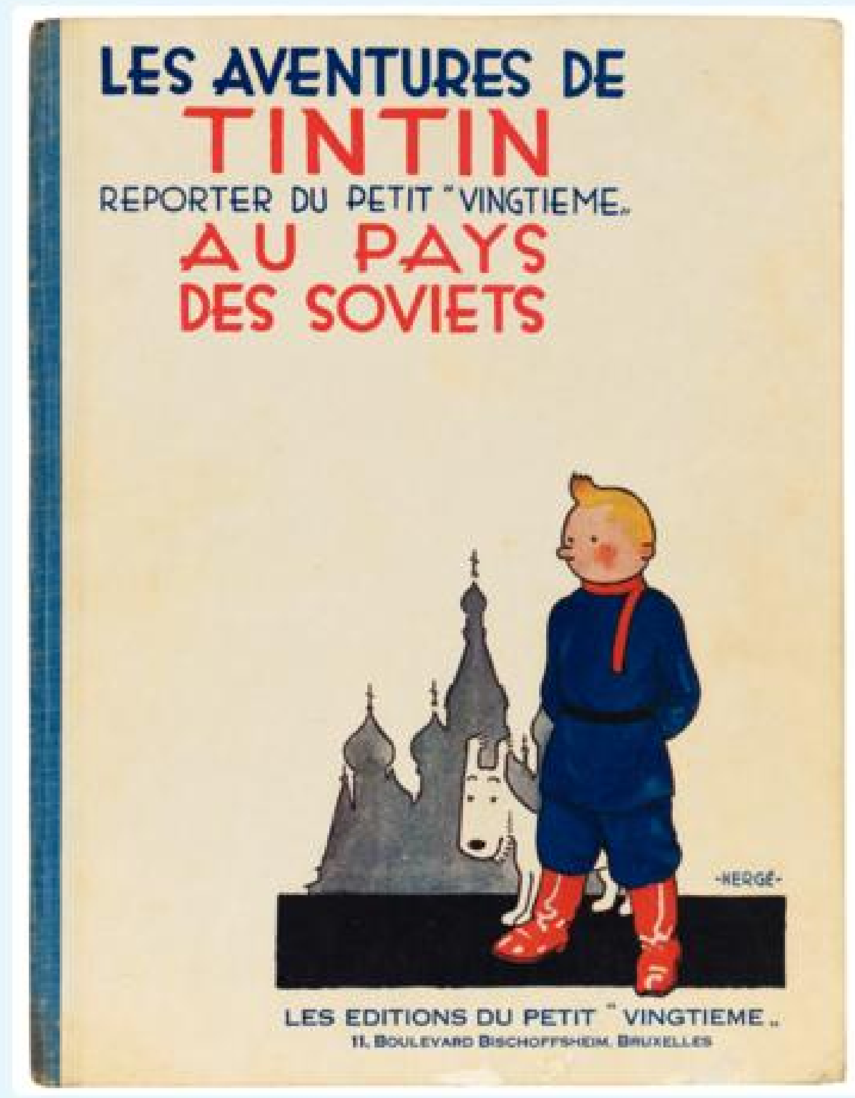
1. Bij de nieuwe halfpipe zijn betonnen bankjes geplaatst.
2. Deze dure designfiets heeft een houten spatbord.
3. Elke vrijdag verzamelen de oudere jongens zich bij het stenen monument.
4. De kinderen waren koud. Ze deden hun wollen handschoenen aan.
5. Het park is vies. Overal liggen kunststof flessen en zilverpapier.
6. De papieren vliegtuigjes werden van de bovenste verdieping gegooid.

Opdracht
3

In de tekst hieronder staan twaalf bijvoeglijke naamwoorden. Noteer ze onder elkaar. Schrijf erachter bij welk zelfstandig naamwoord ze horen.

Kuifje

1 *Kuifje* is populair onder fanatieke stripliefhebbers. **2** Voor een speciale uitgave van het oudste *Kuifje*-album werd onlangs 30.000 euro betaald tijdens een veiling. **3** Deze bijzondere editie heeft een Franse titel: *Tintin au pays des Soviets*. **4** Het beroemde stripalbum verscheen meer dan 85 jaar geleden. **5** De *Kuifje*-albums zijn kwetsbaar. **6** Perfecte exemplaren leveren dan ook grote bedragen op. **7** Misschien hebben je opa en oma nog een kleine doos op zolder staan met vergeelde stripboekjes?

Naar: Catawiki Magazine, herfst 2015

Opdracht
4

Maak het verhaal spannend (of vrolijk) door zelf bijvoeglijke naamwoorden in te vullen. Je mag zelf bepalen waar.

Martijn loopt door de gang van zijn school. Opeens hoort hij een geluid. Het komt achter de deur vandaan. Hij pakt de deurklink beet. Met een geluid gaat de deur open. Martijn ruikt een geur. Voorzichtig loopt hij de trap af. In de hoek van de kelder zit een man. De man heeft een gezicht. Hij zegt: 'Martijn, weet jij het antwoord op vraag 4?' 'Huh?' Martijn doet zijn ogen open en kijkt verbaasd rond. Hij was even in slaap gevallen bij de les van meneer Van Balen.

Opdracht
5

Onderstreep de bijvoeglijke naamwoorden.

1. Marco heeft de gratis app van The Voice of Holland gedownload.
2. Bij de dropping in de pikzwarte nacht moesten de leerlingen de weg terugvinden.
3. Je originele uitvoering van dat Justin Biebernummer was schitterend!
4. Het mes is bot en toch gebruikte Kevin het om het taaie vlees te snijden.
5. Het roze T-shirt paste helemaal niet goed bij de bruine schoenen van Pim.
6. Op de plaatselijke rommelmarkt kocht ik oude Donald Duck-pockets.

Opdracht
6

Benoem de onderstreepte woorden. Kies uit: *bn – lw – ww – zn*.

1. Eric neemt een duik in het koude water.
2. De bestelling wordt gratis bezorgd door bol.com.
3. Mijn ouders luisteren altijd naar Nederlandstalige muziek.
4. Enkele boze klanten eisten hun geld terug van de winkel.
5. Toen we weer thuis waren, gooiden we de natte handdoeken in de was.
6. Tijdens de belangrijke wedstrijd had Flynn gele voetbalschoenen aan.

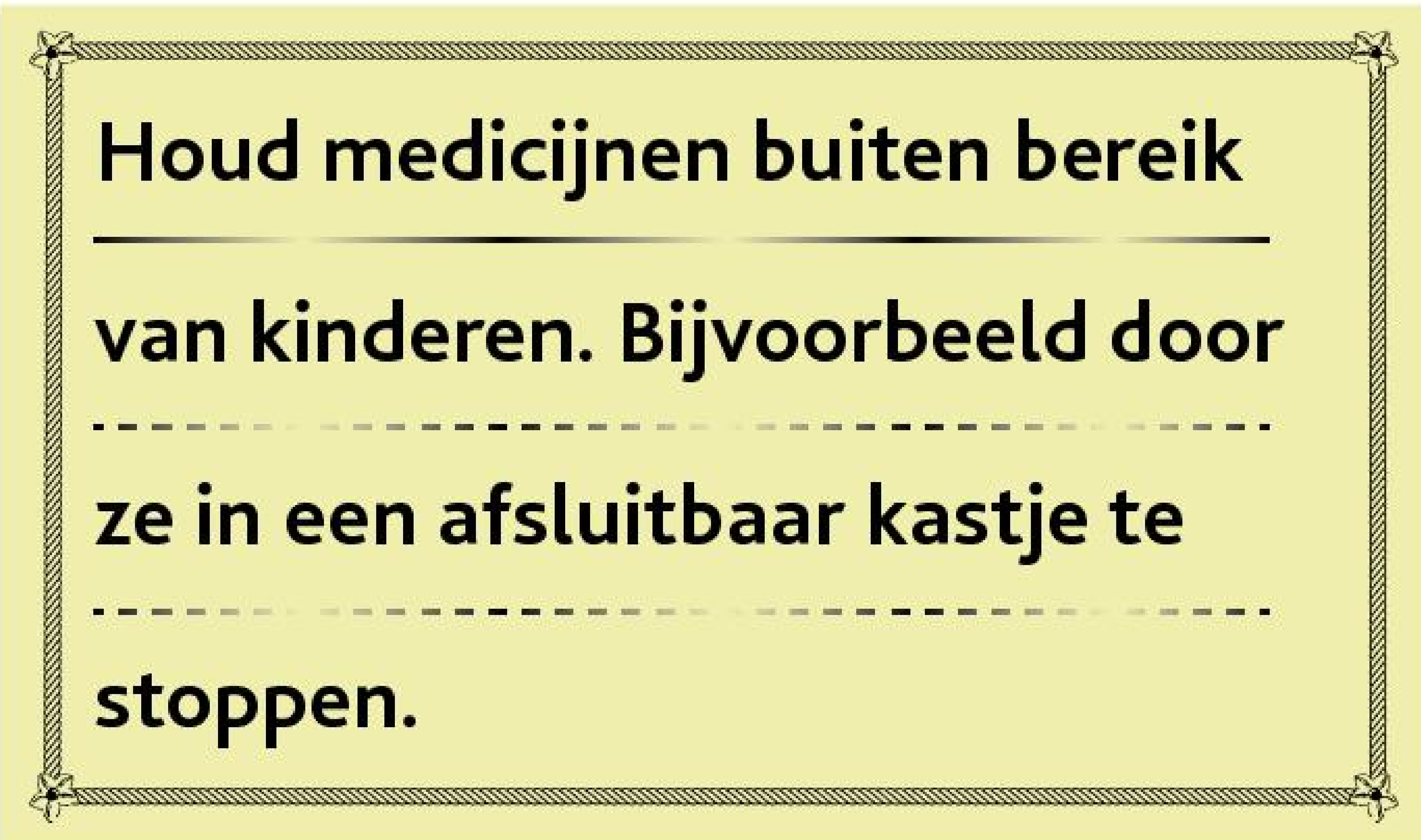
Ik kan/weet
- (stoffelijke) bijvoeglijke naamwoorden herkennen. 1F

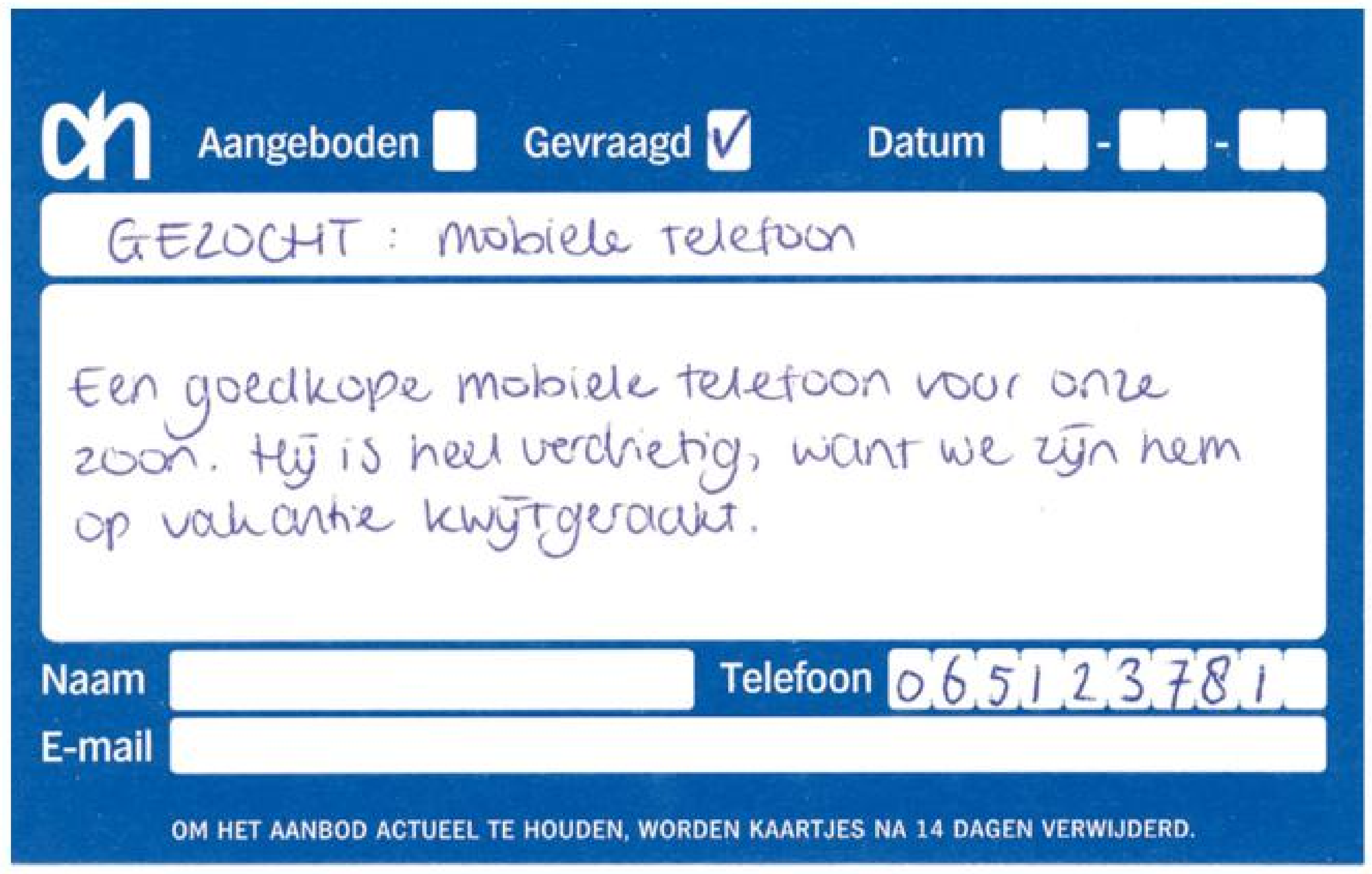
Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
formuleren

Je leert over verwijswoorden.

Startopdracht De volgende zinnen zijn een beetje vreemd. Weet jij wat er aan de hand is?

Theorie

video-uitleg

Verwijswoorden

Met een **verwijswoord** kun je verwijzen naar woorden die je eerder hebt gebruikt.
Max is blij. Hij heeft zijn partijtje squash gewonnen.
Waar kan ik het formulier inleveren? Ik heb het al ingevuld.
Ik weet niet waarom Rob te laat is. Ik zal hem even bellen.
Eva zou ook komen, maar ik heb haar niet gezien.
De koks hebben een kluisje. Daar kunnen zij hun messen in bewaren.

Zo gebruik je verwijswoorden
Naar zelfstandige naamwoorden (zn) kun je verwijzen met:

zn in het enkelvoud, mannelijk (m)	*hij, hem, zijn, deze, die*
zn in het enkelvoud, vrouwelijk (v)	*zij/ze, haar, deze, die*
zn in het enkelvoud, onzijdig (o)	*het, zijn, dit, dat*
zn in het meervoud	*zij/ze, hun, deze, die*

Weet je niet of een woord mannelijk, vrouwelijk of onzijdig is? Kijk dan in een woordenboek of een (online) woordenlijst.

Opdracht
1

Neem het onderstreepte verwijswoord over. Noteer waarnaar het woord verwijst.
1 Kunt u mij een bonnetje geven? Ik heb het nodig als ik de jas wil ruilen.
2 Nicolette heeft blauwe nagellak gekocht. Ik zou die nooit gekocht hebben.
3 Is mevrouw Janssen van Engels ziek? Ik heb haar vandaag nog niet gezien.
4 Ik heb nieuwe kleren gekocht! Wil je ze zien?

5 Marieke heeft een tijdschrift gekocht en ze leest dat nu tijdens de les.
6 Mijn opa en oma komen logeren. Zij nemen hun hond mee.

Opdracht
2

Waarnaar verwijst het onderstreepte woord?
1 Hugo wil vandaag naar **de MediaMarkt / het zwembad**, maar het is gesloten.
2 Bij Veronica wordt **de laatste Bond-film / het laatste concert van Ariana Grande** uitgezonden. Die wil Saskia zien.
3 **De mop / Het grapje** viel niet zo goed bij Wilko. Hij kon dat niet erg waarderen.
4 Wat is er met **Kiki / Rik** gebeurd? Ze is helemaal nat en vuil.
5 Dit is een foto van **het hotel / de hotelkamer**. Het zag er fantastisch uit!
6 **De oven / Het tostiapparaat** is uit. Wil jij die zo even aanzetten?

Opdracht
3

Kies het juiste verwijswoord.
1 Ralf, mijn buurjongen, heeft twee fietsen, maar **deze / dit** rode gebruikt **hij / zij** het vaakst.
2 Karin en Wouter zagen tompoezen bij de bakker. **Die / Dat** gaan **hij / ze** kopen!
3 Bob baalt, want **hij / zij** heeft **haar / zijn** eigen telefoon per ongeluk laten vallen.
4 Ah, die konijntjes zijn lief, mag ik **ze / hem** even vastpakken?
5 Mijn moeder heeft een slagroomtaart gekocht en **ze / haar** heeft **deze / dit** net in stukken gesneden voor ons.
6 Jammer, maar het team heeft wel **haar / zijn** best gedaan.

Opdracht
4

Noteer de verwijswoorden. Schrijf erachter waarnaar verwezen wordt.
1 De oude vrouw viel bij het oversteken. De kinderen hielpen haar weer overeind.
2 Dex heeft zijn kamer volgehangen met posters. Ze hangen allemaal scheef.
3 Nu ligt het bestek nog steeds op tafel! John, wil jij dit even opruimen?
4 Elke week neemt iemand anders ons kampioensfotoboek mee naar huis. Komende week ligt het bij Marlies thuis.
5 Karim en Pim zijn er niet, maar ze moeten hun werkstuk nog inleveren.
6 Henk heeft met Antje en Wouter afgesproken bij de ingang van het park. Hij neemt hun sportkleren mee.

Opdracht
5 ✱

Schrijf de tekst over. Verbeter de foute verwijswoorden en vervang de onderstreepte woorden door een verwijswoord.

Te koop: zakjes Kanye West-lucht

Op veilingsite eBay worden zakjes lucht aangeboden en dat worden nog verkocht ook. De lucht is namelijk opgevangen tijdens concerten van Kanye West. Hem fans hebben soms wel duizend Amerikaanse dollars voor zijn zakje lucht betaald.

Eén van de aanbieders belooft: 'Ik heb bij het concert de zakjes opengehouden en de zakjes daarna goed dichtgemaakt. Echt waar!'
Is deze verhaal echt, denk jij? Of is het verhaal een geval van gebakken lucht?
Naar: NuNieuws.nl, 23 juni 2016

Ik kan/weet
• verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over de verleden tijd van zwakke werkwoorden.

Startopdracht

Werk samen met een klasgenoot. Verdeel de volgende werkwoorden in twee groepen van drie. Er zijn meerdere mogelijkheden.
betalen – duiken – lezen – rijden – ruilen – werken

Theorie

video-uitleg

De verleden tijd van zwakke werkwoorden

Een van de werkwoorden in een zin is de persoonsvorm. Je gebruikt een persoonsvorm in de **verleden tijd** (vt) als iets al gebeurd is.

Bij de meeste werkwoorden maak je de verleden tijd door achter de ik-vorm -**de(n)** of -**te(n)** te zetten. Deze werkwoorden noem je **zwakke werkwoorden**.

Zo schrijf je de persoonsvorm van zwakke werkwoorden in de verleden tijd

	ik-vorm + -de		**ik-vorm + -te**	
	betalen ik-vorm: *betaal*	**redden** ik-vorm: *red*	**lachen** ik-vorm: *lach*	**kosten** ik-vorm: *kost*
(enkelvoud)	betaal**de**	red**de**	lach**te**	kost**te**
(meervoud)	betaal**den**	red**den**	lach**ten**	kost**ten**

Opdracht
1

Noteer de persoonsvorm in de verleden tijd.

1 luisteren Suzan ... gisteren de hele dag naar de radio.
2 staken De scheidsrechter ... de wedstrijd vanwege het onweer.
3 proberen ... jij me nu te bellen vanmorgen?
4 wonen Tot mijn elfde ... ik in Hoorn.
5 snoepen De kinderen ... van de slagroomtaart.
6 plaatsen Nikki ... deze week twee filmpjes over make-up op YouTube.

Opdracht
2

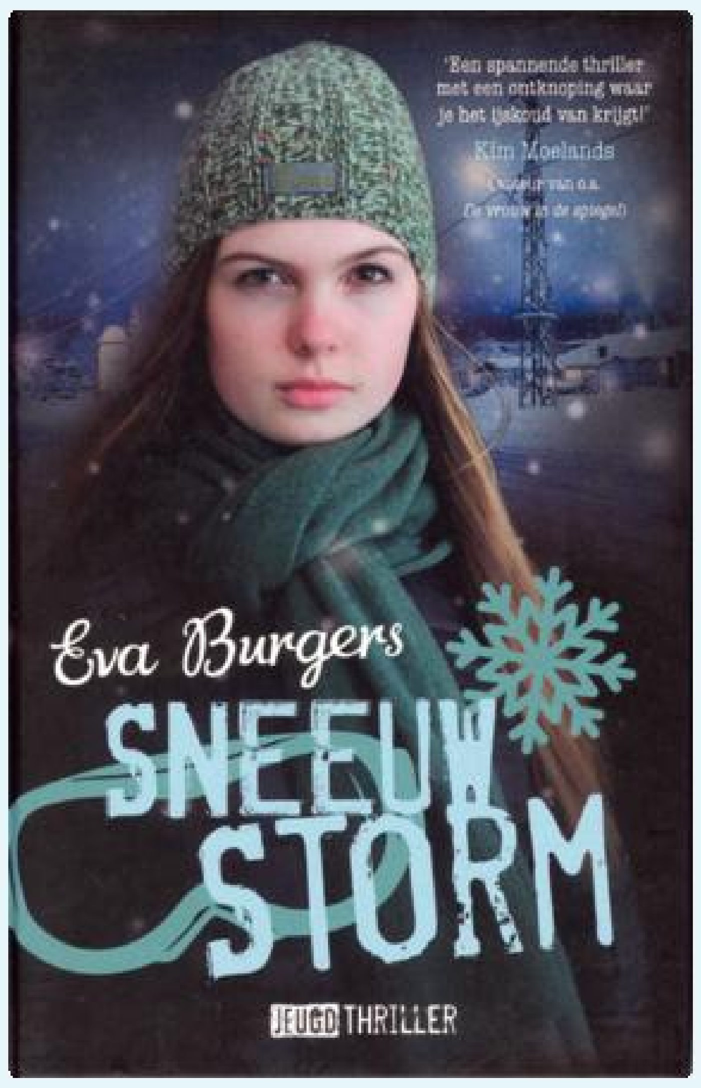
Neem het schema over en vul in:
beantwoorden – belanden – bloeden – haten – hoesten – landen – melden – printen – richten – vergroten.

	tegenwoordige tijd	**verleden tijd**	
	ik-vorm	**enkelvoud** ik-vorm (tt) + -de of -te	**meervoud** ik-vorm (tt) + -den of -ten
beantwoorden	*ik beantwoord*	*hij beantwoordde*	*wij beantwoordden*
belanden	*ik ...*	*hij ...*	*wij ...*

Opdracht
3

Lees de tekst. Zoek de pv en zet deze in de vt.

Sneeuwstorm

1 In de jeugdthriller *Sneeuwstorm* leren we de vriendinnen Elouise, Nora en Sophie kennen. **2** Met school maken ze een reis naar Kirchberg in Oostenrijk. **3** Ze amuseren zich prima tijdens deze korte wintersportvakantie. **4** Elke dag skiën ze. **5** Elouise flirt met de superknappe skileraar.
6 Maar er gebeuren ook vreemde dingen. **7** De meiden ontdekken in het dorpje een dubbelganger van Elouise. **8** Op een dag verongelukt Nora tijdens het offpiste skiën. **9** En dan barst er ook nog een sneeuwstorm los … **10** Wie haalt er hulp?

Naar: www.kluitman.nl, 26 oktober 2015

Opdracht
4

Noteer de juiste vorm.

1 koken – vt Na de verliespartij … Dagmar van woede.
2 vinden – tt Waar … ik die nieuwe gamewinkel ook alweer?
3 controleren De strenge agent had alle paspoorten nauwkeurig ….
4 nabouwen Uit verveling heeft Jaap de Eiffeltoren … van suikerklontjes.
5 gooien – vt Mijn zusje … al haar paardentijdschriften bij het oud papier.
6 kosten – vt Het … heel veel moeite om iedereen bij elkaar te krijgen.

Opdracht
5 ✱

Noteer de persoonsvorm in de verleden tijd.

1 reizen Vorige week … ik met de trein naar de tennisfinale in Rotterdam.
2 roven De brutale dieven … het hele huis leeg.
3 verbazen Het succes van deze gadget … mij.
4 durven Wie … er niet in de achtbaan?
5 dansen Na zijn overwinning … Olaf van plezier.
6 verhuizen Mijn oma van tachtig … naar een bejaardentehuis.

Opdracht
6

Oefenen met *t* en *th*
Het Nederlands kent veel woorden met *t* en *th*: *situatie*, *methode*, *theater.*
Neem de woorden met de puntjes over en vul in: **t** of **th**.

1 Met een …ermometer meet je de …emperatuur van iemand.
2 De succesvolle a…leet had de Keniaanse na…ionaliteit.
3 Toen bleek dat de …eorie klopte, was de wetenschapper en…ousiast.
4 De pa…iënt kreeg een briefje mee voor de apo…eek.
5 Het …eezakje scheurt als ik er hee… water opgooi.
6 Mathilde is …evreden met het resul…aat.

Ik kan/weet
- de verleden tijd van zwakke werkwoorden goed spellen. 2F
- woorden met *t* en *th* goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Tijd voor reclame

In een reclamespotje op televisie probeert een bedrijf jou duidelijk te maken dat je zijn product moet kopen. Vaak is zo'n toneelstukje van 30 seconden best knap gemaakt. Stel dat iemand je vraagt om een reclamespot te maken voor zijn product: hoe ziet jouw toneelstukje er dan uit?

Samen met drie klasgenoten bedenk je een nieuwe televisiereclame. Waarvoor? Dat bedenken jullie zelf. De reclame laten jullie zien in een live reclamespotje voor de klas.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Kijken en luisteren*: Het doel van filmpjes en programma's
- *Spreken en gesprekken*: Een presentatie voorbereiden

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan het doel van een tekst herkennen. 2F
Schrijven	• Ik kan een eenvoudige advertentie maken. 2F
Kijken en luisteren	• Ik weet welke doelen programma's kunnen hebben. • Ik kan voorbeelden geven van programma's met een bepaald doel. • Ik kan het doel van een programma bepalen. 2F
Spreken en gesprekken	• Ik kan een korte presentatie voorbereiden. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord raden met behulp van een bekend woorddeel. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit de paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan (stoffelijke) bijvoeglijke naamwoorden herkennen. 1F
Taalverzorging formuleren	• Ik kan verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F
Taalverzorging spelling	• Ik kan de verleden tijd van zwakke werkwoorden goed spellen. 2F • Ik kan woorden met *t* en *th* goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten in het boek gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online ook extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Aantekeningen

Hoofdstuk 6

Gezond

Waar komen woorden vandaan?

Waarom heet een koe een *koe*? Waarom heet een aap een *aap*? Alle woorden in een taal zijn ooit door mensen verzonnen. Je weet meestal niet waar die woorden vandaan komen, maar soms weet je dat wel. Veel vogels hebben een klanknaam, een naam van het geluid dat ze maken. Een koekoek zegt namelijk ook echt *koekoek*, en een oehoe zegt echt *oehoe*. Verzin samen met een klasgenoot een nieuwe klanknaam voor jullie drie favoriete dieren.

Bekijk het filmpje over het ontstaan van taal.

Zo gezond als een vis

Als je heel gezond bent, ben je *zo gezond als een vis*. Als je heel erg ziek bent, dan ben je *zo ziek als een hond*. Dieren doen het goed in onze uitdrukkingen. Denk maar eens aan de dieren op de kinderboerderij. Ook met de dieren uit de dierentuin kom je een heel eind. Welke uitdrukkingen met dieren ken jij? Schrijf de drie leukste op en noteer ook de betekenis.

Dierentaal

Dieren kunnen niet praten, maar ze hebben wel manieren om iets te zeggen. Als er gevaar is, dan blaffen honden. Konijnen stampen met hun achterpoten om andere konijnen te waarschuwen. Bijen doen weer iets heel anders. Als ze ergens eten hebben gevonden, doen ze een soort dansje om dat aan de andere bijen te vertellen. Die weten dan precies waar ze heen moeten vliegen. Vraag jij je weleens af wat dieren tegen elkaar zeggen? Bekijk de strip en bedenk samen met een klasgenoot wat de dieren zeggen.

Bekijk de strip en schrijf op wat de dieren zeggen.

Lezen

Je leert over afbeeldingen bij teksten.

Startopdracht

De volgende afbeeldingen staan in de uitleg bij medicijnen. Weet jij wat ze betekenen?

1

A ☐ Deze pil moet je doormidden snijden voordat je hem doorslikt.
B ☐ Deze pil moet je tijdens het eten innemen.

2

A ☐ Deze pil beïnvloedt het rijgedrag.
B ☐ Deze pil helpt tegen wagenziekte.

3

A ☐ Deze pil moet je innemen na het plassen.
B ☐ Van deze pil moet je veel plassen.

Naar: www.sevendays.nl, 9 september 2015

Theorie

video-uitleg

Tekst en afbeeldingen

Vaak staan er afbeeldingen bij een tekst, zoals foto's, tekeningen, schema's, (land)kaartjes en tabellen. Die afbeeldingen staan er met een bepaald doel:
- De schrijver wil extra informatie geven, zodat de lezer de tekst beter begrijpt. Hij zet bijvoorbeeld informatie uit de tekst overzichtelijk in een schema of tabel. Of hij laat op een landkaartje zien waar de plek ligt die in de tekst genoemd wordt.
- De schrijver wil de tekst leuker maken. Hij kiest een afbeelding die bij de tekst past en die de aandacht van de lezer trekt.

Opdracht
1

Bekijk tekst 1.

1 Wat is het onderwerp van de tekst? Noteer één woord.

2 Wat voor soort tekst is dit?
A ☐ een artikel van internet
B ☐ een gebruiksaanwijzing
C ☐ een nieuwsbericht

Lees tekst 1.

3 Wat is het doel van de tekst?
A ☐ De schrijver wil de lezer amuseren.
B ☐ De schrijver wil de lezer iets laten doen.
C ☐ De schrijver wil de lezer informeren.
D ☐ De schrijver wil de lezer zijn mening geven.

4 Bij welk weetje staat geschreven waar snot goed voor is? Omcirkel het nummer.

5 Wat is een 'loopneus' (weetje 4)?

6 *Je kunt beter je neus ophalen dan hem snuiten* (weetje 5). Waarom is dit jammer voor de mensen om je heen?
7 Wat is het doel van de foto bij deze tekst?
A ☐ De foto geeft extra informatie bij de tekst.
B ☐ De foto is bedoeld om de tekst leuker te maken.
8 Bij welk weetje past de afbeelding het best?
9 Als je nog een passende afbeelding bij de tekst moet zoeken, wat voor afbeelding zou dit dan zijn? Omschrijf de afbeelding zo precies mogelijk.
10 Wat is het doel van jouw afbeelding?

Tekst 1

Zeven dingen die je nog niet wist over snot

Hè bah, moet dat nu? Ja, want snot is typisch zo'n onderwerp waarover je meestal niet praat.

1. Gezonde snot is dun en doorzichtig. Soms is snot geel of groen. Dat komt alleen voor als je verkouden bent. Bruin snot wordt meestal veroorzaakt door opgedroogd bloed.
2. Snot is nuttig. Het voorkomt dat stof en (andere) vervuiling de neus en vervolgens de luchtwegen binnendringt. Snot voorkomt verder het uitdrogen van de luchtwegen.
3. De slijmvliezen in je neus maken elke dag ongeveer een liter snot.
4. Trilhaartjes voorkomen dat snot je neusgat uitloopt. Maar als het koud is, werken de trilhaartjes minder goed. Het gevolg is dat je een loopneus krijgt. Snot wordt ook dikker in de kou. Dat verklaart waarom je ook een loopneus krijgt wanneer je van buiten naar binnen gaat: dan verdunt de snot zich weer.
5. Het is jammer voor de mensen om je heen, maar je kunt beter je neus ophalen dan hem snuiten. Zo zuig je het slijm uit je holtes. Wanneer je snuit, lopen de holtes juist vol en kan er een ontsteking optreden.
6. Het meeste vloeibare snot dat in de neus wordt gemaakt, slikken we uiteindelijk in. Het glijdt gewoon ongemerkt door je keel naar binnen.
7. Zo'n tien procent van de Nederlanders eet zijn harde

neuspulksels weleens op. Het opeten van je snot is niet netjes, maar het is niet gevaarlijk voor je gezondheid. Wel kunnen er bloedvaatjes springen als je neuspeutert.

Naar: www.quest.nl, 26 november 2013

Opdracht
2

Tekst 2 gaat over het gebruik van kraanwater.
1 Waarvoor verbruik jij water? Noteer zo veel mogelijk verschillende doelen.
2 Hoeveel liter water verbruik jij op een dag, denk je?

Bekijk tekst 2.
3 In de inleiding van de tekst maak je kennis met het onderwerp door …
A ☐ een grappig verhaaltje
B ☐ een voorbeeld
C ☐ vragen over het onderwerp
4 Wat voor soort tekst is dit?
5 Wat is het doel van deze tekst?

Lees tekst 2.

6 In de inleiding staat: 'Maar hoeveel water gebruiken we eigenlijk ...' In welke alinea vind je het antwoord op deze vraag?

7 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 4.

a hebt het ... in de gaten (al. 3)	1 aandacht
b het verbruik van (al. 4)	2 gebruiken van
c raak ... kwijt (al. 6)	3 hebt het door
d concentratie (al. 6)	4 verlies

8 Boven welke alinea past het tussenkopje *Zichtbaar waterverbruik*?

9 In welke alinea('s) kun je lezen dat water gezond is voor je?

10 *Maar niet al het gebruik van water is zichtbaar.* (al. 5) Wat wordt bedoeld met 'onzichtbaar water'?

11 Welke vormen van waterverbruik worden in de afbeelding én in de tekst genoemd?

12 Wat is het doel van de afbeelding?

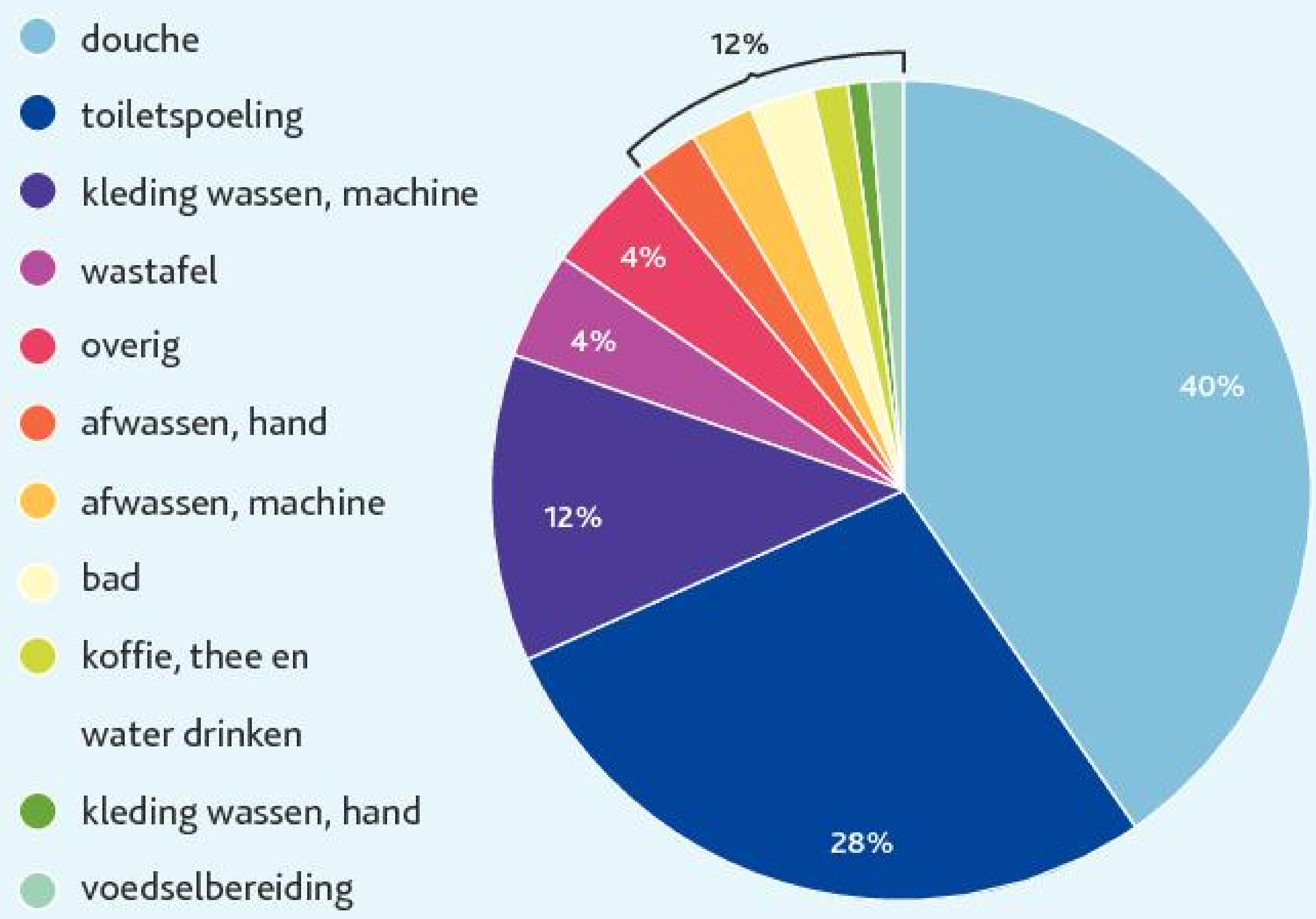
A ☐ Hierin staat de informatie uit de tekst kort weergegeven.
B ☐ Hierin staat extra informatie over het verbruik van kraanwater.
C ☐ Hierin staat extra informatie, zodat je de tekst beter begrijpt.

13 Waarvoor wordt het meeste kraanwater gebruikt?

14 Kun je de tekst ook begrijpen zonder de afbeelding? Leg je antwoord uit.

Tekst 2

Gewoon kraanwater

[1] Je draait de kraan open en het stroomt eruit. Het is lekker fris om te drinken en je hoeft er verder niet over na te denken. Maar hoeveel water gebruiken we eigenlijk en waarvoor gebruiken we het?

[2] In Nederland wordt jaarlijks 1,2 miljard m^3 ($1m^3$ = 1000 liter) kraanwater gemaakt. Het is bijna niet voor te stellen hoeveel dat is, maar om je een idee te geven: je kunt met deze hoeveelheid water gemakkelijk 480.000 zwembaden vullen!

[3] Je tanden poetsen, douchen, een was draaien, een bakje water voor de hond of een kopje thee zetten. Je hebt het misschien niet in de gaten, maar je gebruikt dagelijks heel wat kraanwater. Om precies te zijn gebruikt een volwassen persoon gemiddeld zo'n 119 liter kraanwater per dag.

[4] Wanneer we veel water drinken of gebruiken, kan het drinkwaterbedrijf dat nauwkeurig zien. Als het bijvoorbeeld rust is bij een belangrijke voetbalwedstrijd, schiet het verbruik van kraanwater omhoog. We pakken een glas water, zetten koffie of gaan even naar het toilet. Zodra de wedstrijd weer begint, neemt het verbruik weer af.

[5] Maar niet al het gebruik van water is zichtbaar. Het Wereld Natuur Fonds heeft de Universiteit Twente gevraagd om te onderzoeken hoeveel water er wordt verbruikt bij het maken van bepaalde producten. Wist je bijvoorbeeld dat er heel veel water voor nodig is om een reep chocola te maken? Voor het maken van één reep pure chocola wordt maar liefst 2400 liter water verbruikt.

[6] Water is overigens niet alleen handig en lekker, maar het is ook belangrijk voor je lichaam. Van iedere kilo die je weegt, is 70 procent water. Dat water zit in ieder deel van je lichaam. De hele dag door raak je vocht kwijt doordat je zweet, plast en uitademt.

En dat merk je ook, want je krijgt dorst. De meeste mensen weten dat het drinken van water goed is voor je gezondheid. Kraanwater bevat namelijk geen calorieën. Je wordt er dus niet dik van. Water helpt je om gezond te leven en het is goed voor je concentratie. Het is dus belangrijk dat je overdag genoeg drinkt.

Naar: Kraanwaterkrant

Opdracht
3

Lees tekst 3.

1 Wat is de overeenkomst tussen alinea 6 uit tekst 2 en tekst 3?
2 Wat is het belangrijkste verschil tussen tekst 2 en tekst 3? Gebruik voor je antwoord niet meer dan 35 woorden.
3 *Dan is het dus eigenlijk al te laat!* (al. 2) Waarom ben je te laat als je pas drinkt als je dorst hebt?

Tekst 3
Hoeveel water heb je nodig?

[1] Je lichaam heeft zo'n 1,5 tot 2 liter water per dag nodig. Hoeveel water je precies nodig hebt, is afhankelijk van bijvoorbeeld leeftijd, temperatuur, inspanning en wat je eet. Als je lichaam niet genoeg vocht heeft, krijg je dorst.
[2] Dorst is een alarmsignaal. Je krijgt het als je ongeveer twee procent van je gewicht aan vocht bent verloren. Dan is het dus eigenlijk al te laat! Bij uitdroging kun je last krijgen van lichamelijke klachten, zoals hoofdpijn, duizeligheid en een slechte concentratie. Drinken voordat je dorst heb, is dus een gezonde gewoonte.

Naar: Nieuwsbrief Vitens, 2 januari 2015

Opdracht
4

1 Voor de lunch mag je je favoriete broodje halen. Wat voor broodje koop je?
2 Is het broodje dat je zou kopen een gezond broodje? Leg je antwoord uit.

Bekijk tekst 4.

3 Wat is het onderwerp van de tekst?
4 Past de afbeelding goed bij het onderwerp? Leg je antwoord uit.

Lees tekst 4.

5 Wat betekenen deze woorden uit de tekst? Kies uit 1 tot en met 5.

a fastfoodketen (al. 1)	1 goed begrijpt
b voedingsstoffen (al. 1)	2 is er niet, mist
c versus (al. 2)	3 restaurants waar ze gemaksvoedsel serveren
d ontbreekt (al. 3)	4 stoffen die je lichaam energie geven
e beseft (al. 3)	5 tegenover

6 *Voor elk eetmoment is de EtenWeter geschikt* (al. 1). Leg deze zin uit.
7 Waarmee wordt een cheeseburger vergeleken?
8 Wat is het doel van de EtenWeter?
9 Leg uit wat het doel van de afbeelding bij de tekst is.
10 Bij welke twee alinea's past de afbeelding het best?
11 In welk broodje zit volgens de EtenWeter het meeste zout?
A ☐ broodje gezond met ham, kaas en tomaat
B ☐ broodje kroket
12 Welk broodje is volgens jou gezonder? Leg je antwoord uit.

Tekst 4

Weet wat je eet

BROODJE GEZOND MET HAM, KAAS EN TOMAAT		&	BROODJE KROKET	
Vetten 22%*	15,6 gram		Vetten 19%*	13,5 gram
Verzadigde vetzuren 42%*	8,3 gram		Verzadigde vetzuren 24%*	4,7 gram
Koolhydraten 10%*	25,2 gram		Koolhydraten 14%*	35,1 gram
Eiwitten 37%*	18,3 gram		Eiwitten 23%*	11,5 gram
Energie 16%*	319 kcal		Energie 16%*	312 kcal
Vezels 5%*	1,6 gram		Vezels 7%*	2,2 gram
Suikers 4%*	4 gram		Suikers 5%*	4,6 gram
Zout 33%*	1,96 gram		Zout 24%*	1,41 gram

[1] Met de EtenWeter van fastfoodketen McDonald's kun je verschillende voedingsproducten, zoals snacks, ontbijt, salades, pasta/pizza, broodjes, snoep en drinken met elkaar vergelijken. De EtenWeter kijkt daarbij naar het aantal calorieën, maar ook naar voedingsstoffen zoals eiwitten, vezels en vetten. Voor elk eetmoment is de EtenWeter geschikt.

[2] In totaal kun je tweehonderd gerechten vergelijken. Zo kun je een broodje gezond met een broodje kroket vergelijken of je vergelijkt een croissant met yoghurt en muesli of een cheeseburger versus stamppot andijvie, gehakt en jus. De EtenWeter gaat bij de producten uit van wat een volwassen persoon gemiddeld eet.

[3] Volgens McDonald's kun je met deze EtenWeter op een snelle en makkelijke manier informatie krijgen over producten die je vaak eet. Er staan dus ook producten op de lijst die niet bij de fastfoodketen worden verkocht. Het betekent overigens niet dat je elke dag een broodje kroket kunt eten. Wat voor vitamines en mineralen er in een product zitten, ontbreekt in de lijst. Belangrijk is dat je beseft wat je zoal opeet.

Naar: www.lunchroom.nl, 28 mei 2015

Opdracht
5

Lees tekst 5.
1. Tekst 5 heeft drie doelen. Welke?
2. Wat is het belangrijkste doel van de schrijver? Leg je antwoord uit.
3. Wat is het doel van de foto van het broodje bij de tekst?
4. Waarom is ontbijten belangrijk? Noteer twee redenen.
5. Waardoor krijg je van volkorenbrood minder snel een hongergevoel?
6. Brengt deze broodtrommeltip je stofwisseling op gang? Leg je antwoord uit.

Tekst 5

Bakker Bart Broodtrommeltip!

Ideale start van de dag!

▶ Gezond ontbijten is enorm belangrijk. Een goed ontbijt geeft je voornamelijk energie om de dag door te komen. Bovendien brengt het je stofwisseling op gang. In een goed ontbijt mag volkorenbrood niet ontbreken.

▶ Alle brood is gemaakt van graan. Dat kan tarwe zijn, maar bijvoorbeeld ook spelt, haver, maïs, gerst of rogge. In al die granen zitten belangrijke voedingsstoffen, zoals vezels, vitamines en mineralen. Om die zo veel mogelijk te behouden, wordt volkorenbrood gebakken van meel waarin de hele graankorrel is verwerkt: 100% volkoren.

▶ Bij Bakker Bart vind je voor elk wat wils: boerenvolkoren, grof volkoren en fijn volkoren. Allemaal 100% volkoren en allemaal even gezond en lekker.

▶ Omdat in volkorenbrood de hele graankorrel is verwerkt, draagt het eten ervan bij aan een goede darmwerking en spijsvertering. De vele vezels en koolhydraten in volkorenbrood verteren langzaam. Je hebt de hele dag energie en krijgt minder snel een hongergevoel. Zo kom je ook minder snel in de verleiding om te gaan snoepen.

▶ Het spreekt voor zich dat je van volkorenbrood niet alleen bij het ontbijt kunt genieten, maar op elk moment van de dag, zoals met deze broodtrommeltip. Zo houdt volkoren je gezond en fit.

Naar: Bakker Bart, 31 augustus 2015

Ik kan/weet • informatie uit afbeeldingen halen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een powerpointpresentatie maken.

Startopdracht

Dinant en Max hebben alle twee een powerpointpresentatie gemaakt. Hieronder zie je van hen beiden één dia. Bekijk de dia's.

1 Noteer een overeenkomst tussen de dia's.
2 Noteer drie verschillen tussen de dia's.
3 Welke dia vind jij het best? Leg je antwoord uit.

Dinant

Zonnebaden

Zonlicht zorgt dat vitamine D wordt gemaakt.
In zonlicht zit uv-straling

Als je toch wilt zonnebaden, moet je hierom denken:
zorg dat je niet verbrandt, want dat is slecht voor je vel
Gebruik altijd zonnebrandcrème
Ga niet in de zon tussen 12.00-15.00 uur.

Max

Theorie

video-uitleg

Een powerpointpresentatie maken

Je hebt in hoofdstuk 5 op bladzijde 134 geleerd hoe je een mondelinge presentatie moet voorbereiden. Met bijvoorbeeld PowerPoint of Prezi kun je een mondelinge presentatie duidelijker maken.

Zo maak je een powerpointpresentatie

- Zet alleen de belangrijkste informatie in een paar steekwoorden op je dia's.
- Laat op de eerste dia zien wat het onderwerp van je presentatie is.
- Laat op de tweede dia de opbouw van je presentatie zien.
- Maak bij elk deelonderwerp één dia.
- Laat op de laatste dia zien dat je presentatie afgelopen is.
- Voeg afbeeldingen of een kort filmpje toe aan je dia's.
- Zorg dat je dia's in één stijl zijn opgemaakt. Gebruik dus niet te veel verschillende kleuren, lettertypen en lettergroottes.

Opdracht 1

Fleur houdt een presentatie. Ze heeft deelonderwerpen bedacht en is begonnen met haar powerpointpresentatie. Er zijn drie dia's klaar. Bekijk de dia's.

1 Wat is het onderwerp van de presentatie?
2 Op welke dia zie je de opbouw van Fleurs presentatie?
3 Over welk deelonderwerp vertelt Fleur iets bij dia B?
4 Noteer van elke dia waar hij in de presentatie voorkomt. Kies uit: *inleiding – middenstuk – slot.*

Opdracht

2

Huub heeft een powerpointdia gemaakt bij zijn presentatie over bewegen.

1. Noteer hoeveel verschillende lettertypen je ziet.
2. Hoeveel achtergrondkleuren zijn gebruikt?
3. Welke kleur lettertype is het beste leesbaar?
4. Er staan geen afbeeldingen bij. Welke afbeelding zou jij gebruiken?
5. Stel, je mag maximaal zeven woorden gebruiken op de dia. Welke zou jij dan gebruiken?

Opdracht

3

In hoofdstuk 5 *Spreken en gesprekken* heb je bij opdracht 3 een presentatie voorbereid over een zelfgekozen onderwerp. Maak nu een powerpointpresentatie bij je onderwerp.

1. Noteer de vier deelonderwerpen onder elkaar. Zet achter elk deelonderwerp welke informatie je in steekwoorden op de dia wilt zetten.
2. Denk na over de stijl van de dia's. Bepaal:
   - achtergrondkleur
   - lettertype
   - afbeeldingen of kort filmpje
   - indeling
   - lettergrootte
3. Maak zeven dia's: twee begindia's, vier deelonderwerpen en een slotdia.
4. Controleer je dia's op stijl, taalgebruik en leesbaarheid.
5. Werk in tweetallen. Bekijk de powerpointpresentatie van een klasgenoot en vul voor elkaar het feedbackformulier in.
6. Verbeter eventuele fouten in je presentatie met behulp van het door je klasgenoot ingevulde feedbackformulier.
7. Bewaar de opdracht, want in hoofdstuk 6 *Spreken en gesprekken* houd je de mondelinge presentatie met behulp van deze powerpointpresentatie.

Ik kan/weet
- een eenvoudige powerpointpresentatie maken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over goede sprekers.

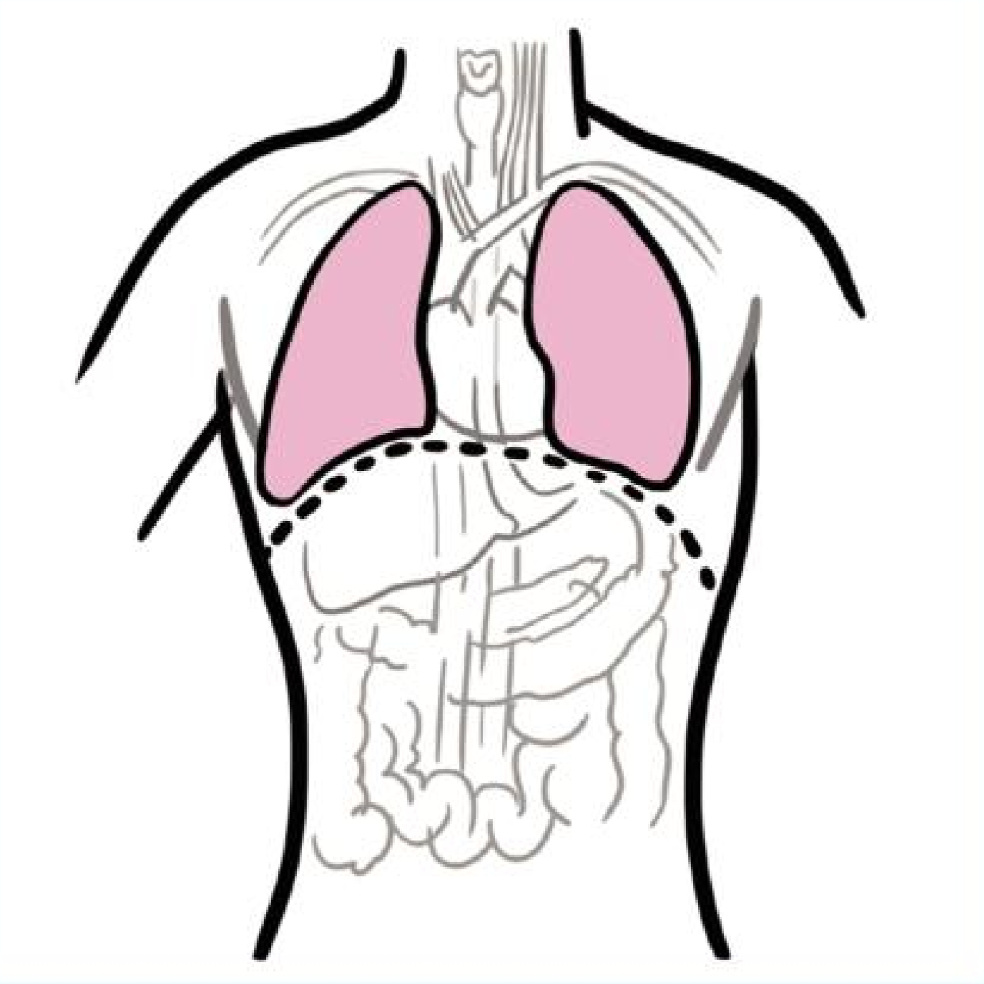
Startopdracht

1 Werk in tweetallen. Lees elkaar de tekst voor op drie manieren:
- Lees de tekst voor op één toon, terwijl je alleen naar het papier kijkt.
- Lees de tekst voor en kijk de ander af en toe aan.
- Kijk de ander zo veel mogelijk aan en wijs op je lichaam aan wat er gebeurt als je de hik hebt.

2 Welke manier vinden jullie het fijnst om naar te luisteren?

Je middenrif is een spier in je borstkas, net onder je longen. Als je inademt, trekt die spier zich samen en worden je longen groter. Adem je uit, dan ontspant de middenrifspier zich en worden je longen weer kleiner.
Als je de hik hebt, krijgt je middenrifspier plotseling een kramp en automatisch hap je dan naar lucht. Omdat dat zo snel gaat, valt het klepje boven je luchtpijp dicht. Het hikgeluid dat je dan hoort, komt van het inademen en het sluiten van het klepje tegelijk.

Naar: www.willemwever.nl, op 17 december 2015

Theorie

video-uitleg

Een goede spreker herkennen

Naar de ene spreker luister je met meer plezier dan naar de ander. Dat komt doordat een goede spreker zijn luisteraars op allerlei manieren helpt.

Een goede spreker:
- legt aan het begin uit waarover hij gaat vertellen: '*Wist je dat atletiek de oudste sport ter wereld is? Daarom ga ik jullie daarover iets vertellen.*'
- geeft aan wanneer hij overgaat op een ander deel van zijn verhaal: '*De geschiedenis van atletiek is dus heel interessant. Wat ook bijzonder is, zijn de verschillende onderdelen van atletiek.*'
- gebruikt woorden die de luisteraars begrijpen
- spreekt rustig, duidelijk en niet op één toon
- kijkt naar zijn luisteraars
- gebruikt zijn lichaam, handen en gezichtsuitdrukking tijdens het spreken.

Opdracht 1

In de serie *SpangaS* houdt Tessel een spreekbeurt. Lees eerst de vragen. Bekijk daarna het fragment en beantwoord de vragen.

1 Spreekt Tessel duidelijk?

2 Spreekt Tessel op één toon?

3 Gebruikt Tessel haar lichaam, handen en gezichtsuitdrukking?
4 Gebruikt Tessel woorden die de luisteraars begrijpen?
5 Kijkt Tessel haar luisteraars zo nu en dan aan?
6 Luistert de klas met plezier naar Tessel?
7 Wat vind jij het best aan Tessels spreekbeurt? Leg je antwoord uit.

Opdracht
2

Lees eerst de vragen. Bekijk daarna een fragment uit de presentatie van chef-kok Sjaak Borsboom over zijn liefde voor koken.

1 Beantwoord de volgende vragen met *ja* of *nee*.
a Sjaak legt aan het begin uit waarover hij gaat vertellen.
b Sjaak geeft aan wanneer hij overgaat op een ander deel van zijn verhaal.
c Sjaak gebruikt zijn handen.
d Sjaak kijkt zijn luisteraars aan.
2 Ben je na dit fragment nieuwsgierig naar de rest van het verhaal? Leg je antwoord uit.
3 Sjaak is erg zenuwachtig. Wat doe jij als je zenuwachtig bent?

Opdracht
3

Freek Vonk houdt een presentatie over gif. Bekijk de eerste minuut van zijn presentatie en beantwoord de vragen.

1 Freek heeft kaartjes in zijn handen. Waarvoor zijn die, denk je?
2 Leg uit wat je van zijn manier van spreken vindt.
3 Gebruikt Freek zijn lichaam, handen en gezichtsuitdrukking?
4 Freek probeert zijn luisteraars goed aan te kijken. Waarom doet hij dat?

Lees eerst de vragen. Bekijk daarna het hele fragment uit Freeks presentatie.

5 Freeks presentatie gaat over gif, maar hij begint met een verhaal over olifanten. Waarom doet hij dat?
A ☐ Hij wil duidelijk maken dat olifanten gevaarlijker zijn dan slangen.
B ☐ Hij wil duidelijk maken waarom hij slangengif zo interessant vindt.
6 Waarom zie je een olifant op de achtergrond?
A ☐ Freek wil extra informatie geven over de olifant.
B ☐ Freek wil de presentatie leuker maken.
7 Wat gebeurt er als een mens gebeten wordt door een zaagschubadder?
A ☐ Hij begint leeg te bloeden.
B ☐ Hij krijgt ademhalingsproblemen.
C ☐ Hij verandert in een grote bloedprop.
8 Soms helpt Freek zijn luisteraars als hij een lastig woord gebruikt. Bijvoorbeeld bij de woorden *angina pectoris*. Hoe helpt hij zijn luisteraars?
A ☐ Hij geeft een voorbeeld van iemand met deze hartziekte.
B ☐ Hij legt uit wat deze hartziekte is.
C ☐ Hij maakt met een afbeelding duidelijk wat deze hartziekte is.
9 Freek geeft aan het eind een tegenstelling. Welke?
A ☐ slangengif ↔ medicijn
B ☐ veel gif ↔ weinig gif
C ☐ ziekte ↔ gezondheid
10 Veel mensen vinden Freek een goede spreker. Ben jij het daarmee eens? Leg je antwoord uit.

Ik kan/weet
- een goede spreker herkennen.

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert een presentatie houden.

Startopdracht

Je speelt het nabootsingsspel *Spiegeltje, spiegeltje* waarbij je in tweetallen tegenover elkaar staat.

1 Stel je voor dat je in de spiegel kijkt. Een van jullie twee beweegt. De ander is het spiegelbeeld en doet de bewegingen zo nauwkeurig mogelijk na.
2 Spreek af wie het spiegelbeeld speelt en wie de beweger is.
3 Beweeg niet te snel. Maak bewegingen met:
- je gezicht: knipogen, lachen, fronsen, neus optrekken, ...
- je armen: zwaaien, omhoog doen, verstoppen, ...
- je benen: op één been staan, door de knieën zakken, ...
- je hele lichaam: opzij bewegen, buigen, trillen van de zenuwen, ...

4 Wissel van rol en geef daarna antwoord op de volgende vragen:
- Heb je tijdens het spiegelen de ander ook aangekeken?
- Vond je het moeilijk om serieus te blijven?

Theorie

video-uitleg

Een presentatie houden

Je wilt natuurlijk graag dat je luisteraars je presentatie leuk vinden. Je zorgt dus voor een goede inhoud, maar de manier van presenteren is ook belangrijk.

Zo houd je een presentatie
- Leg je spreekkaartjes op volgorde en houd ze bij de hand.
- Praat rustig, duidelijk en hard genoeg.
- Kijk zo veel mogelijk de klas in en niet te veel op je kaartjes of naar je powerpoint.
- Blijf niet stokstijf staan, maar gebruik je lichaam, handen en gezichtsuitdrukking tijdens het spreken.
- Maak de presentatie interessanter door dingen te laten zien.
- Vraag aan het eind of je publiek vragen heeft. Zo ja, beantwoord ze.

Opdracht
1

Bekijk de foto's. Je ziet een leerling die een presentatie houdt.
1 Zoek de verschillen. Noteer er minimaal drie.
2 Jij hebt vast weleens een presentatie gehouden. Noteer iets wat goed ging en iets wat beter kan.
3 Bespreek met een klasgenoot de punten die je hebt opgeschreven. Bedenk samen een manier hoe je dat wat niet zo goed ging, kunt verbeteren.

1

2

Opdracht
2

1 Kies uit dit boek een theorieblokje en maak daar een spreekkaartje bij.
2 Werk in viertallen. Ga om de beurt staan en presenteer het theorieblokje. Let bij de presentatie op:
- manier van spreken
- oogcontact
- gezichtsuitdrukking
- lichaamshouding

3 Geef elkaar na afloop een compliment en een tip.
4 Noteer het leukste compliment en de beste tip die je kreeg van je klasgenoten.

Opdracht
3

Je houdt drie keer een één-minuutpresentatie.
1 Kies een onderwerp dat te maken heeft met het hoofdstukthema Gezond.
2 Verzin vier deelonderwerpen en kies er een uit.
3 Bedenk een inleiding en een slot.
4 Maak drie spreekkaartjes: inleiding, deelonderwerp, slot.
5 Schrijf de beginzin en de slotzin helemaal op. Noteer in steekwoorden wat je wilt vertellen over je deelonderwerp.
6 De klas wordt verdeeld in twee groepen die in twee kringen staan: een binnenkring en een buitenkring. Er staan steeds twee klasgenoten tegenover elkaar. Om de beurt houd je je één-minuutpresentatie. Doe dat zo:
- De klasgenoot in de binnenkring begint.
- Jullie docent zegt na een minuut: ‘Stop’. Daarna presenteert de ander.
- Als de docent weer ‘stop’ zegt, vertel je elkaar kort wat goed en minder goed was aan de presentatie. Daarna schuif je beiden een plek naar rechts en houd je opnieuw je presentatie. Gebruik de gekregen tips.
- Schuif als jullie beiden geweest zijn nog een keer door.

Opdracht
4

Bij *Spreken en gesprekken* heb je in hoofdstuk 5, opdracht 3 een presentatie voorbereid over een zelfgekozen onderwerp. Hierbij heb je in hoofdstuk 6 bij opdracht 3 van *Schrijven* een powerpointpresentatie gemaakt. Een aantal klasgenoten houdt die presentatie voor de klas.
1 Leg je spreekkaartjes op volgorde.
2 Bedenk of je naast de powerpointpresentatie nog iets anders wilt laten zien.
3 Oefen je presentatie, bijvoorbeeld voor de spiegel of voor iemand anders en neem de tijd op.
4 Zet alles van tevoren klaar als je moet presenteren.
5 Denk tijdens het presenteren aan:
- je manier van spreken
- oogcontact maken
- je gezichtsuitdrukking
- je lichaamshouding

6 Klasgenoten vullen het feedbackformulier in.

Ik kan/weet
- een korte voorbereide presentatie houden. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert woordbetekenissen opzoeken in een woordenboek.

Startopdracht

De zinnen *a* tot en met *f* komen uit een bijsluiter van paracetamol.
Zoek in tweetallen in het woordenboek naar de betekenis van de onderstreepte woorden. Noteer binnen drie minuten zo veel mogelijk betekenissen.
Welk tweetal is het snelst en heeft de betekenissen goed?

a Wat is paracetamol?
b Let op bij inname in combinatie met andere geneesmiddelen.
c Zoals alle geneesmiddelen kan paracetamol bijwerkingen veroorzaken.
d Bijwerkingen kunnen zijn: huiduitslag en koorts.
e Bij een overdosering moet u direct een arts waarschuwen.
f De tabletten zijn verpakt in een transparante doordrukstrip.

Theorie

video-uitleg

Zoeken in het woordenboek

Als je in een tekst een onbekend woord tegenkomt, kun je in de tekst naar de betekenis zoeken. In hoofdstuk 1 tot en met 5 heb je hiervoor vijf manieren geleerd. Vind je de betekenis niet in de tekst? Gebruik dan een woordenboek.

Zoek in het woordenboek de betekenis van een woord bij:
- het hele werkwoord (*aangeschaft* bij *aanschaffen)*
- het enkelvoud van het woord (*certificaten* bij *certificaat*)
- de korte vorm van het woord (*commerciële* bij *commercieel*)
- een deel van de samenstelling (*gezondheidsrisico* bij *gezondheid* en/of *risico*)

In het woordenboek staan bij een woord vaak meerdere betekenissen. Je moet dan de betekenis kiezen die in de tekst past.

Bijvoorbeeld: Als je tandvlees bloedt tijdens het poetsen, is het meestal ontstoken.

> **ont·ste·ken** [ontstak] **1** [heeft ontstoken] *iets ontsteken:* iets aansteken, ervoor zorgen dat iets gaat branden • een vuur ontsteken **2** [is ontstoken] (*van lichaamsdelen*) rood worden en opzwellen door besmetting met ziekteverwekkende bacteriën • *de wond is* ***ontstoken*** **3** [is ontstoken] *in woede ontsteken:* heel erg woedend worden = ontvlammen

Ontstoken betekent in deze zin: *rood worden en opzwellen door besmetting met ziekteverwekkende bacteriën.*

Opdracht
1

Bij welk woord zoek je in het woordenboek de betekenis van de onderstreepte woorden?

1 Je ontvangt een e-mail waarin de bestelling wordt bevestigd.
2 Ik word gek van al die adviezen om gezonder te leven.
3 Heb je het nieuwe Facebookprofiel van meneer De Wit al gezien?
4 Tijdens de natuurkundeles deed de docent een experimentje.

Opdracht
2

Lees tekst 1.

1 Neem het schema over en vul het in.

	zoekwoord(en)	***betekenis***
processen (al. 2)		
beïnvloed (al. 2)		
bacteriën (al. 2)		
bevat (al. 3)		
laxerend (al. 3)		
gewichtsverlies (al. 3)		

2 Noteer een zin waarin het woord *geest* een andere betekenis heeft dan *geest* in alinea 1.
3 Noteer een tegenstelling van *overgewicht* (al. 2) door een ander voorvoegsel te gebruiken.
4 Wat betekent *ontspannen* in alinea 2?
A ☐ door afleiding tot rust komen
B ☐ losmaken wat gespannen is
5 Zoek in het woordenboek drie betekenissen van *uitpakken*. (al. 3) Noteer ze alle drie.
6 Welke betekenis uit vraag 5 past bij *uitpakken* in alinea 3?
7 Schrijf de tien onderstreepte woorden uit tekst 1 onder elkaar. Noteer bij elk woord de juiste betekenis. Kies uit:

- bijna
- spannende
- niet te veel
- positieve
- toestanden, omstandigheden
- te veel, meer dan goed is
- uitwerking
- van tijd tot tijd
- vastkleven
- werking

Tekst 1
Kauw je gezond

[1] Kauwgom zorgt voor een heerlijke, frisse adem en een lekkere smaak in de mond. Dat is dan ook de reden dat de meeste mensen kauwgom eten. Als je regelmatig kauwgom kauwt, kan deze gewoonte een positief effect op je lichaam en je geest hebben.

[2] Er zijn namelijk meerdere processen in je lichaam die door kauwgom beïnvloed kunnen

worden. Regelmatig gebruik van kauwgom heeft de volgende gunstige effecten op je lichaam:

– Het kauwen van kauwgom zorgt voor een gezonde mond. In vrijwel alle soorten kauwgom zit tegenwoordig de stof xylitol. Xylitol is een zoetstof die als vervanger van suiker wordt gebruikt. Xylitol voorkomt dat de bacteriën zich aan tanden hechten en zo kun je gaatjes voorkomen.
– Bij kinderen die regelmatig kauwgom kauwen, is de kans op een oorontsteking kleiner dan bij kinderen die geen kauwgom kauwen.
– Kauwgom kan helpen in de strijd tegen overgewicht.
– Het kauwen van kauwgom kan je helpen ontspannen in stressvolle situaties.
– Het kauwen van kauwgom verbetert het geheugen. Dus ook tijdens het leren voor een toets kan kauwgom een goede functie hebben.

Kauw met mate

[3] Zoals met veel dingen in het leven moet je ook maat houden met het kauwen van kauwgom. Overmatig gebruik kan namelijk ook minder goed uitpakken. Zo bevat kauwgom vaak de zoetstof sorbitol. Als je te veel sorbitol binnenkrijgt, kan dit een laxerend effect hebben. Zo'n laxerend effect kan een ongezond gewichtsverlies veroorzaken.

Naar: www.leerwiki.nl, 11 november 2015

Opdracht
3

Onderstreep het woord dat past in de zin.

1 Frisdranken **bevatten / hechten** veel meer suiker dan je denkt.
2 Tim komt **gunstig / regelmatig** te laat thuis in het weekend.
3 Vrijwel elke dag sporten heeft een gunstig **effect / functie** op je gezondheid.
4 Pizza's zijn heerlijk, maar je moet ze **met mate / overmatig** eten.
5 Er zijn soms **processen / situaties** op school waarin je je ongemakkelijk voelt.
6 Weet jij een manier waarop je kunt **ontspannen / uitpakken** voor de wedstrijd?

Opdracht
4

Gebruik het fragment uit het woordenboek om de vragen te beantwoorden.

1 Welke betekenis van *gezond* past in deze zin, betekenis 1 of 2?
   – Veel kinderen en volwassenen sporten in de openlucht, want dat is gezond.
2 Noteer de uitdrukking waarin het woord *gezond* voorkomt. Schrijf ook de betekenis op.
3 Wat is de tegenstelling van *gezondheid*?
4 Noteer twee voorbeelden van instellingen in de gezondheidszorg.
5 Bij welk werkwoord vind je de betekenis van het onderstreepte woord?
   – Mijn smartphone is in het water gevallen en direct gezonken.
6 Noteer een synoniem van *gezwind*.
7 Wat betekent *gezwollen* in deze zin?
   – Bij een gezwollen knie is de knie pijnlijk, dik en slecht te bewegen.

ge·zond [bijv nw] **1** gezegd van iemand die lichamelijk niets mankeert, het tegenovergestelde van 'ziek' • *door de buitenlucht kreeg het kind een* ***gezonde*** *kleur* **2** goed voor je lichaam • *zwemmen is* ***gezond****; je moet* ***gezond*** *eten:* je moet dingen eten die goed zijn voor je lichaam; (uitdr) zo ***gezond*** *als een vis*: heel gezond

ge·zon·den → **zenden**

ge·zond·heid [v] toestand waarin je gezond bent, het tegenovergestelde van 'ziekte' • *ik wens je een goede* ***gezondheid***

ge·zond·heids·zorg alle instellingen die zich bezighouden met de zorg voor gezondheid, zoals ziekenhuizen, consultatiebureaus, gezondheidscentra enz. • *hij werkt in de* ***gezondheidszorg***

ge·zon·gen → zingen
ge·zon·ken → zinken
ge·zon·nen → zinnen
ge·zo·pen → zuipen
ge·zus·ters [meervoud] de zusters (bet: 2) samen • *de* ***gezusters*** Faber

ge·zwe·gen → zwijgen
ge·zwel [-len] bult die ontstaat door een ziekte = tumor
ge·zwind [bijv nw] (ouderwets) vlug, snel • *met* ***gezwinde*** *spoed:* heel snel

ge·zwol·gen → **zwelgen**
ge·zwol·len[1] [bijv nw] **1** (*van lichaamsdelen*) dik, opgezet = opgezwollen **2** (*van taal*) hoogdravend • *de taal van de toespraak was erg* ***gezwollen***

Opdracht
5

Bij welk woord uit de uitdrukking zoek je de betekenis? Zoek de betekenis op. Noteer daarna wat bij elkaar past.

uitdrukking	***betekenis***
1 Dat ligt hem zwaar op de maag.	*a* Door en door.
2 Met de hand over het hart strijken.	*b* Hij heeft er genoeg van.
3 Het hangt hem de keel uit.	*c* Hij heeft iets te vragen of te zeggen.
4 Hij is gezond van lijf en leden.	*d* Hij is helemaal gezond.
5 Hij heeft iets op zijn lever.	*e* Hij praat te veel.
6 In hart en nieren.	*f* Hij zit daar erg mee.
7 Met hart en ziel.	*g* Iets vergeven.
8 Hij praat zijn mond voorbij.	*h* Met alle kracht en liefde.

Opdracht
6

In hoofdstuk 1 tot en met 5 heb je bij *Woordenschat* vijf manieren geleerd om de betekenis van een woord te vinden. Noteer welke manier je gebruikt om de betekenis van de onderstreepte woorden te zoeken.

A een synoniem zoeken (hoofdstuk 1)
B een betekenis of omschrijving zoeken (hoofdstuk 2)
C een voorbeeld zoeken (hoofdstuk 3)
D een tegenstelling zoeken (hoofdstuk 4)
E een bekend woorddeel zoeken (hoofdstuk 5)

1 De gezondheidszorg in Nederland is goed geregeld.
2 Sinds de winter heb ik verschillende fysieke klachten. Nu het buiten warmer is, worden die lichamelijke klachten gelukkig wat minder.
3 Een journalist is iemand die informatie verzamelt en openbaar maakt in de media, zoals internet, tv of de krant.
4 Yvonne is erg sportief, want ze fietst, rent en zwemt elke week.
5 Jouw Engelse uitspraak is perfect, die van mij is erg slecht.
6 Ik ben gek op zoute drop, maar ik weet dat het ongezond is.

Opdracht
7

Doe een wedstrijdje met een klasgenoot.

1 Maak allebei een lijstje met woorden uit de woordenlijsten. Kies twee woorden uit elk hoofdstuk. Laat je lijstje (met twaalf woorden) niet aan je klasgenoot zien.
2 De eerste klasgenoot geeft een omschrijving, synoniem of tegenstelling van het woord. Het mag ook een voorbeeld zijn. De ander raadt het woord.
3 Wissel na elk woord van beurt tot alle woorden van de lijstjes zijn gebruikt.
4 Wie weet de meeste betekenissen?

Ik kan/weet
- de betekenis van een onbekend woord opzoeken in een woordenboek. 1F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit de paragraaf.

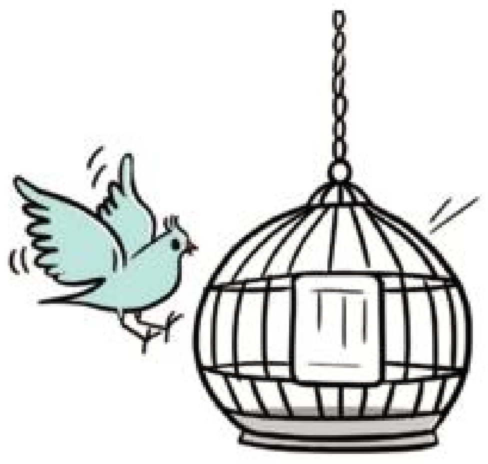
Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

Je leert voorzetsels en vaste voorzetsels bij werkwoorden.

Startopdracht

Waar kan de vogel zijn? Noteer voor elke plek een woord. Bijvoorbeeld: _op_ *de kooi*.

Theorie

video-uitleg

Voorzetsels

Voorzetsels (vz) zijn vaak korte woorden, zoals *op*, *na* en *door*.

Bij sommige werkwoorden hoort een voorzetsel dat je niet kunt vervangen, een **vast voorzetsel**. Bijvoorbeeld:
- houden van: *John houdt van chocola.*
- luisteren naar: *Luister jij naar het advies van de tandarts?*

In een woordenboek staat welk voorzetsel bij het werkwoord hoort. Zoek het werkwoord op en kijk bij de voorbeeldzinnen. Bijvoorbeeld:

> **be·ste·den** [besteedde, heeft besteed] *iets ergens aan besteden:* iets ergens voor gebruiken • *als je niet wat meer zorg* ***besteedt*** *aan je huiswerk, raak je helemaal achter; hoeveel geld mag ik* ***besteden*** *aan nieuwe schoenen?*

Opdracht 1

Onderstreep de voorzetsels. In elke zin vind je er twee.
1. Pascal wil na zijn vmbo-opleiding naar de hotelschool.
2. Zitten jullie nu alweer bij de fietsenstalling te roddelen over Pablo?
3. Wil jij de mayo in een apart bakje of op je patat?
4. Ik heb alleen een cracker met kaas naar school meegenomen vandaag.
5. Tijdens de bioscoopfilm viel mijn mobiel tussen de stoelen.
6. Via Leiden fietsten wij naar het strand.

Opdracht 2

Welke voorzetsels passen in de zin? Noteer er zo veel mogelijk.
1. Onze kat ligt ... haar mandje.
2. Aaron staat ... Petra.
3. Wilco schopt ... de bal.
4. Het groepje fietst ... het bos.
5. De clown springt ... de tafel.
6. Else tekent ... haar schrift.

Opdracht 3

Noteer de vaste voorzetsels bij het werkwoord.
1. struikelen ... een tak
2. twijfelen ... jezelf
3. schrikken ... het spook
4. hopen ... mooi weer
5. zoeken ... je fietssleutel
6. lijken ... elkaar

Opdracht
4

Lees de tekst en vul het juiste voorzetsel in. Gebruik eventueel je woordenboek.

Eet chocola!

1 Ben je ook zo gek ... chocola? **2** Geen probleem, want ... pure chocola zitten veel gezonde stoffen. **3** Chocolade wordt gemaakt ... cacaobonen. **4** Deze bonen hebben stofjes die je lichaam beschermen ... ziektes. **5** Ook zijn die stofjes goed ... je hersenen. **6** ... de chocola kun je dingen beter onthouden. **7** Het is bijvoorbeeld verstandig ... chocolademelk te drinken ... je een toets gaat maken. **8** ... een onderzoek bleek dat leerlingen die dat deden, beter wiskundesommen konden oplossen. **9** Je presteert dus beter ... chocola!

Naar: www.rubriek.nl, 15 december 2015

Opdracht
5

Een vz kan een vaste combinatie vormen met andere woorden. Bijvoorbeeld: *ervaring hebben met*. Onderstreep het juiste voorzetsel.

1. We hebben zin **in / voor** de zomervakantie!
2. België staat bekend **door / om** zijn lekkere frieten.
3. Wie van jullie heeft er ervaring **met / van** Prezi?
4. ‘Red een dier’ is bereikbaar **met / onder** nummer 114.
5. Iedereen had medelijden **met / om** het jongetje dat gevallen was.
6. Hoe kan ik mijn YouTube-filmpjes onder de aandacht brengen **bij / van** mijn vrienden?

Opdracht
6

Leg aan een klasgenoot uit hoe je slaapkamer eruitziet. Je mag geen voorzetsels gebruiken. Gebruik minimaal vijf zinnen.

Opdracht
7

Benoem de onderstreepte woorden. Kies uit:
bn – lw – vz – ww – zn

1. Nicki kocht een vette hamburger tijdens de pauze.
2. Mijn verbinding met internet valt steeds weg.
3. Zal ik in de pauze trakteren op een tosti?
4. De oude basket op het plein wordt dagelijks gebruikt door de buurjongens.
5. Karel ziet in de verte de donkere wolken dichterbij komen.
6. Door de val was het beeldscherm van de laptop gebarsten.

Ik kan/weet
- opzoeken welk vast voorzetsel bij een werkwoord hoort. 1F
- veelvoorkomende vaste voorzetsels bij werkwoorden op de juiste manier gebruiken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over de verleden tijd van sterke werkwoorden.

Startopdracht

Lees de tekst van het liedje *Mooie dag*.
1 Zet de tekst in de verleden tijd.
2 Welke woorden heb je veranderd?

Een mooie dag

Ik heb de wekker niet gehoord, het is al half één,
Ik stap te snel uit bed met m'n verkeerde been,
Ik eet verbrande toast, ik heb niet opgelet,
Drink de slechtste bak koffie die ik ooit heb gezet.

Ik heb haast, ik zoek m'n fiets,
Maar ik vind alleen mijn slot en verder niet,
M'n baas belt. 'Laat maar gaan',
Misschien is het tijd voor een nieuwe baan.

Een hele mooie dag, ... (3x)

Naar: Jayh – Mooie Dag

Theorie

video-uitleg

De verleden tijd van sterke werkwoorden

Er zijn werkwoorden die in de verleden tijd veranderen van klank. Dat zijn de **sterke werkwoorden**. Bijvoorbeeld: *geven – gaven, slapen – sliep, vriest – vroor, roepen – riepen.*

Zo schrijf je de persoonsvorm van sterke werkwoorden in de verleden tijd
- Schrijf het woord zo kort mogelijk.
- Gebruik alleen dubbele letters als dat nodig is voor de uitspraak: *hebben – hadden.*
- Kijk naar de vorm voor wij/jullie/zij om erachter te komen of het woord op een -d of een -t eindigt:
  - ik von**d**, want: wij/jullie/zij von**d**en
  - hij wis**t**, want: wij/jullie/zij wis**t**en

Let op: een persoonsvorm verleden tijd eindigt nooit op -dt.

Het schema werkwoordspelling vind je op bladzijde 250.

Opdracht
1

Neem het schema over en vul in: *binden – brengen – eten – gaan – kopen – lopen – rijden – verbieden – winnen – worden.*

	tegenwoordige tijd	**verleden tijd**	
	ik-vorm	**enkelvoud**	**meervoud**
binden	*ik bind*	*hij bond*	*wij bonden*
brengen	*ik ...*	*hij ...*	*wij ...*

Opdracht
2

Noteer de persoonsvorm in de verleden tijd.

1 komen Joëlle en Mirna ... naar Schiphol om mij te verwelkomen.
2 schelden Waarom ... je nou zo op de scheidsrechter?
3 breken Tijdens het skaten ... Victor zijn rechterbeen.
4 buigen Met zijn blote handen ... de goochelaar de metalen staven.
5 zingen Tom ... de sterren van de hemel onder de douche.
6 sluiten De gemeente ... de snackbar vlak bij onze school.

Opdracht
3

Lees de tekst. Noteer de persoonsvormen in de verleden tijd.

Snoep zoet, eet geen appel

1 Voor een gezond lichaam ... (zijn) ook in de middeleeuwen goede voeding belangrijk. **2** Maar wat ... (verstaan) ze toen onder 'goede voeding'? **3** In de middeleeuwen ... (denken) men daar heel anders over dan nu. **4** Zo ... (worden) suiker gezien als kostbaar en gezond. **5** Het eten van rauwe groenten ... (raden) men af. **6** Zelfs een populaire middeleeuwse tekst ... (waarschuwen) de mensen van toen. **7** Een middeleeuwse arts ... (schrijven) in die tekst: 'Fruit hangt in een boom, dat kan niet gezond zijn.' **8** Vroeger ... (vinden) ze ongezond gezond en andersom.

Naar: www.cultuurwijzer.nl, 21 oktober 2003

Opdracht
4

Noteer de persoonsvorm. Aan de zin kun je zien in welke tijd de pv moet staan.

1 fluiten De scheidsrechter ... direct toen de fans het veld opkwamen.
2 stoppen Volgend jaar ... ik met krantenlopen.
3 leiden Morgen ... Daphne haar team vast en zeker naar de overwinning.
4 laten ... jullie straks de fietsen bij de sportclub staan?
5 verkleden Gisteren ... mijn zusje zich als een Minion.
6 hangen Vroeger ... mijn opa op 30 april altijd de vlag uit.

Opdracht
5 *

Enkele werkwoorden hebben een verleden tijd met -de of -te maar ook met een klankverandering. Bijvoorbeeld: *spugen: spuugde – spoog.*
Zoek de volgende woorden op in een woordenboek of online woordenlijst en noteer beide vormen van de verleden tijd: *jagen – melken – vragen – waaien.*

Ik kan/weet • de verleden tijd van sterke werkwoorden goed spellen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over *zijn, hebben, willen, kunnen* en *zullen.*

Startopdracht

Lees de tegeltjes. Wat wordt ermee bedoeld?

Theorie

video-uitleg

Zijn, hebben, willen, kunnen *en* zullen

Het Nederlands heeft vijf moeilijke werkwoorden die vaak voorkomen: *zijn, hebben, willen, kunnen* en *zullen*. Deze werkwoorden veranderen niet alleen van klinker, maar helemaal. Leer deze werkwoorden uit je hoofd.

Zo schrijf je *zijn, hebben, willen, kunnen* en *zullen*

		zijn	***hebben***	***willen***	***kunnen***	***zullen***
tegenwoordige tijd (tt)	ik	ben	heb	wil	kan	zal
	jij/je	bent	hebt	wilt	kunt	zult
	... je/jij	ben	heb	wil	kun	zul
	hij/zij	is	heeft	wil	kan	zal
	wij/jullie/zij	zijn	hebben	willen	kunnen	zullen
verleden tijd (vt)	ik/je/jij/hij/zij/ze	was	had	wilde	kon	zou
	wij/jullie/zij/ze	waren	hadden	wilden	konden	zouden

Opdracht 1

Noteer de pv en schrijf het hele werkwoord erachter.

1. Charles heeft een broodje gezond gekocht bij de bakker.
2. Wie zal ik uitnodigen voor mijn feest?
3. Wij waren in Hamburg voor een internationaal damtoernooi.
4. Voor zijn vijftiende verjaardag wil Max graag naar New York.
5. Corine en Erik konden het niet eens worden over de naam van hun konijn.

Opdracht 2

Noteer de pv en zet de vt erachter.

1. Hayfa heeft weer zijn beker met melk omgegooid.
2. Kun je bij winst nog kampioen worden?
3. Sjoerd wil met zijn vrienden gaan karten.
4. Ik zal aan je denken tijdens de toetsweek.
5. Het houden van een kussengevecht is net zo gezond als een eindje hardlopen.

Opdracht
3

Vul de juiste vorm in van *zijn, hebben, willen, kunnen* of *zullen*. Soms kun je meerdere werkwoorden gebruiken.

1 Valerie ... (tt) van haar kleedgeld een nieuwe winterjas gekocht.
2 Waarom ... (vt) Chantal nou niet even haar mond houden?
3 *De hongerspelen* ... (tt) Luc in het Engels gaan lezen.
4 Boven het kampvuur ... (vt) we marshmallows warm gemaakt.
5 Op mijn toetsenbord ... (vt) de letter 'J' weer vastgelopen.

Opdracht
4

Lees het gedicht.. Vul de juiste vorm in van de werkwoorden.

Mijn opa

1 Mijn opa ... (willen – vt) altijd grappig zijn.
2 Dan ... (vertellen – vt) hij van die ouderwetse grapjes.
3 Die ik nog niet ... (kennen – vt).
4 Dan ... (zijn – vt) ze vaak wel grappig.
5 Maar mijn ouders ... (kunnen – vt) er niet om lachen.
6 Nee, want die ... (hebben – vt) ze al zo vaak gehoord.
7 Zij ... (vinden – vt) ze juist stom!
8 Nu ... (zullen – tt) ik nooit meer van die grapjes horen.
9 En dat ... (vinden – tt) ik juist stom!
10 Ik ... (denken – tt) er wel vaak aan.
11 Maar dan ... (zijn – tt) ze niet meer grappig.
12 Dan ... (missen – tt) ik hem juist zo!

Naar: www.poeziepaleis.nl, 6 december 2015

Opdracht
5 ✱

Maak met de woorden een zin van minstens zeven woorden.
Gebruik het werkwoord in de gegeven tijd.

1 Maarten – zijn (tt)
2 De koeien in de wei – kunnen (tt)
3 De oude stoel – hebben (vt)
4 Bashira – willen (vt)

Opdracht
6

Oefenen met *c*, *ck*, *k* en *kk*
Het Nederlands kent veel woorden met *c*, *ck*, *k* en *kk*: *reclame*, *tennisracket*, *oktober, stekker*.
Neem de woorden met de puntjes over en vul in: **c**, **ck**, **k** of **kk**.

1 In de va...antie gaan we vaak pi...ni...en.
2 De zware tru... reed dwars door de blo...ade.
3 Door de le...age is onze ...omputer kapotgegaan.
4 Onze ...on...lusie was dat veel attra...ties in het park niet zo spannend waren.
5 Het bedrijf kwam dire...t in a...tie toen de ele...tri...iteit uitviel.
6 In de les gebruiken we a...tuele ...rantenberichten en nieuwsfragmenten.

Ik kan/weet
- *zijn, hebben, willen, kunnen* en *zullen* op de juiste manier gebruiken.
- woorden met een *c*, *ck*, *k* en *kk* goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

De beste snack

Een snelle snack en je bent weer helemaal klaar voor de volgende les. Daarom wil de school in de kantine een lekker én gezond tussendoortje verkopen. Maar welk? Om daar achter te komen, heeft je school een prijsvraag uitgeschreven: wie maakt de beste snack?

Samen met een klasgenoot maak je voor de kantine op jullie school een gezond en lekker tussendoortje. Deze snack presenteren jullie met een poster. Aan de deskundige jury maken jullie duidelijk hoe je de snack maakt en waarom dit de allerbeste snack is.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Lezen*: Tekst en afbeeldingen
- *Kijken en luisteren*: Een goede spreker herkennen
- *Spreken en gesprekken*: Een presentatie houden

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan informatie uit afbeeldingen halen. 1F
Schrijven	• Ik kan een eenvoudige powerpointpresentatie maken. 1F
Kijken en luisteren	• Ik kan een goede spreker herkennen.
Spreken en gesprekken	• Ik kan een korte voorbereide presentatie houden. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord opzoeken in een woordenboek. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit de paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan opzoeken welk vast voorzetsel bij een werkwoord hoort. 1F • Ik kan veelvoorkomende vaste voorzetsels bij werkwoorden op de juiste manier gebruiken. 1F
Taalverzorging spelling	• Ik kan de verleden tijd van sterke werkwoorden goed spellen. 1F
Taalverzorging spelling	• Ik kan *zijn, hebben, willen, kunnen* en *zullen* op de juiste manier gebruiken. • Ik kan woorden met een *c*, *ck*, *k* en *kk* goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten in het boek gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online ook extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Aantekeningen

Poëzie en

Fictie

Inhoud

A School

Opdracht 1

1 Noteer drie verschillen tussen de basisschool en de middelbare school.
2 Wat vond jij leuk op de basisschool? Noteer twee dingen.
3 Wat vind je leuk op de middelbare school?
4 Geef een tip aan een achtstegroeper die volgend jaar naar de middelbare school gaat.

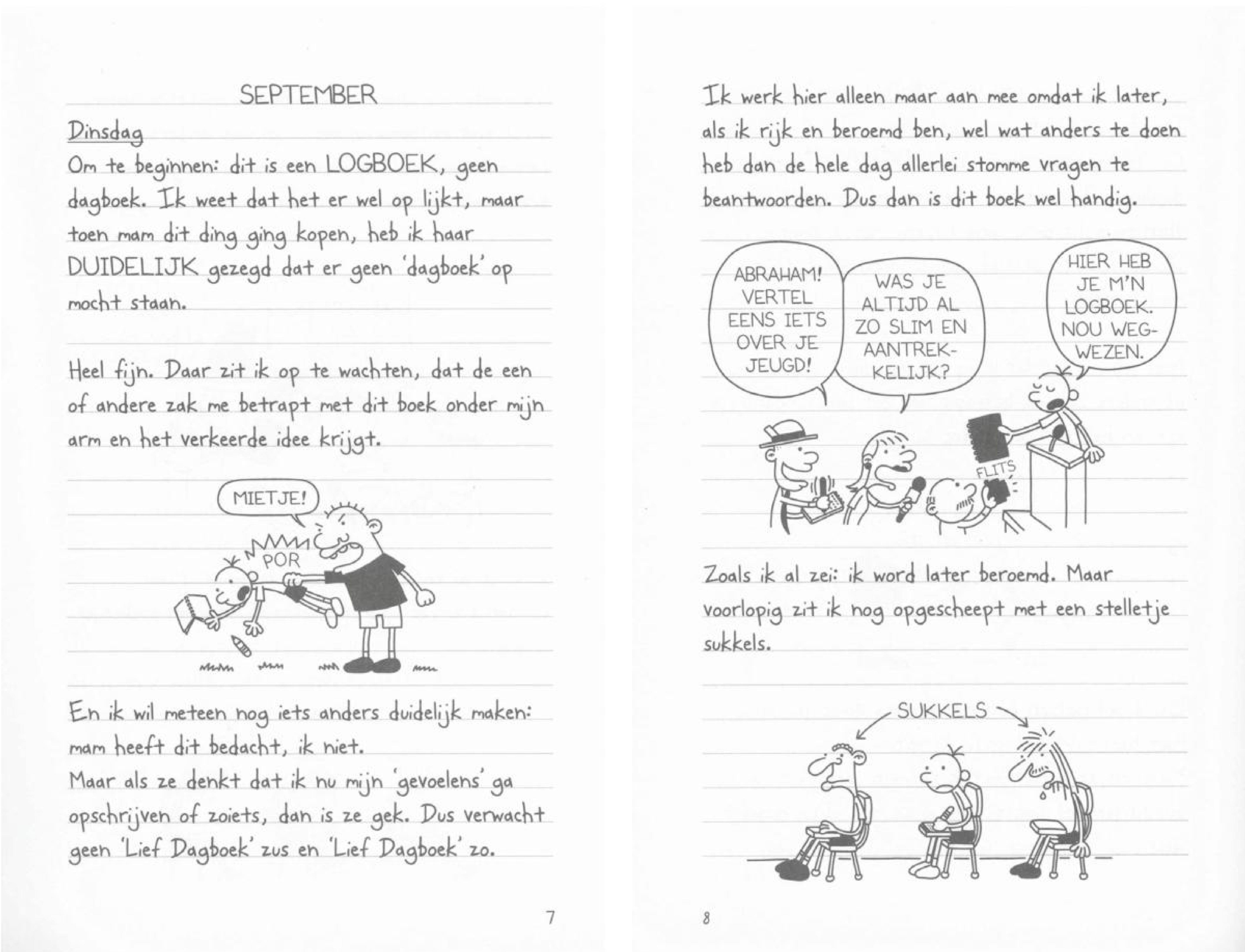
Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *Het leven van een loser* van de Amerikaanse schrijver Jeff Kinney. Hierin vertelt Bram Botermans wat hij meemaakt als hij in de brugklas zit.

1 Wat schrijf je volgens Bram op in een dagboek? Kies uit:
gedachten – gevoelens – wat je meemaakt – wat je zou willen meemaken
2 Wat voor soort dingen schrijf je op in een logboek, denk je?
3 Waarom wil Bram niet dat andere mensen denken dat hij in een dagboek schrijft?
4 Bram vindt de brugklas 'de allerstomste uitvinding ooit'. Ben jij het met hem eens? Leg je antwoord uit.
5 Noteer twee redenen waarom Bram het niet leuk vindt in de brugklas.
6 Geef Bram een tip waardoor hij het misschien een beetje leuker gaat vinden in de brugklas.

Tekst 1 (instapniveau)

Het leven van een loser

SEPTEMBER

Dinsdag

Om te beginnen: dit is een LOGBOEK, geen dagboek. Ik weet dat het er wel op lijkt, maar toen mam dit ding ging kopen, heb ik haar DUIDELIJK gezegd dat er geen 'dagboek' op mocht staan.

Heel fijn. Daar zit ik op te wachten, dat de een of andere zak me betrapt met dit boek onder mijn arm en het verkeerde idee krijgt.

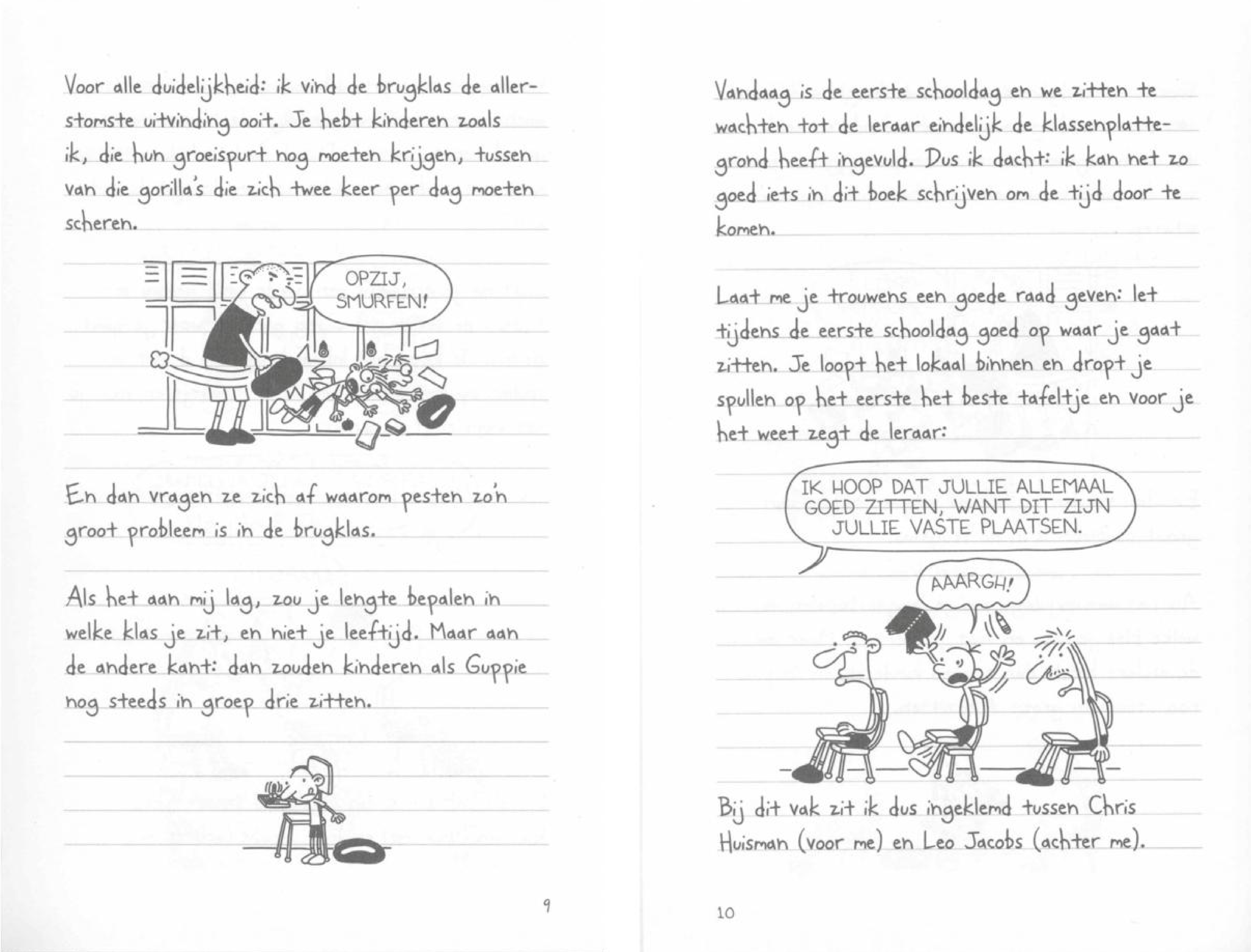
En ik wil meteen nog iets anders duidelijk maken: mam heeft dit bedacht, ik niet.
Maar als ze denkt dat ik nu mijn 'gevoelens' ga opschrijven of zoiets, dan is ze gek. Dus verwacht geen 'Lief Dagboek' zus en 'Lief Dagboek' zo.

7

Ik werk hier alleen maar aan mee omdat ik later, als ik rijk en beroemd ben, wel wat anders te doen heb dan de hele dag allerlei stomme vragen te beantwoorden. Dus dan is dit boek wel handig.

Zoals ik al zei: ik word later beroemd. Maar voorlopig zit ik nog opgescheept met een stelletje sukkels.

8

Voor alle duidelijkheid: ik vind de brugklas de allerstomste uitvinding ooit. Je hebt kinderen zoals ik, die hun groeispurt nog moeten krijgen, tussen van die gorilla's die zich twee keer per dag moeten scheren.

En dan vragen ze zich af waarom pesten zo'n groot probleem is in de brugklas.

Als het aan mij lag, zou je lengte bepalen in welke klas je zit, en niet je leeftijd. Maar aan de andere kant: dan zouden kinderen als Guppie nog steeds in groep drie zitten.

9

Vandaag is de eerste schooldag en we zitten te wachten tot de leraar eindelijk de klassenplattegrond heeft ingevuld. Dus ik dacht: ik kan net zo goed iets in dit boek schrijven om de tijd door te komen.

Laat me je trouwens een goede raad geven: let tijdens de eerste schooldag goed op waar je gaat zitten. Je loopt het lokaal binnen en dropt je spullen op het eerste het beste tafeltje en voor je het weet zegt de leraar:

Bij dit vak zit ik dus ingeklemd tussen Chris Huisman (voor me) en Leo Jacobs (achter me).

10

Jeff Kinney, *Het leven van een loser*. De Fontein, Baarn 2009

Opdracht 3

Lees tekst 2. Het is een fragment uit het stripboek *Het rad van onfortuin* van Pica.

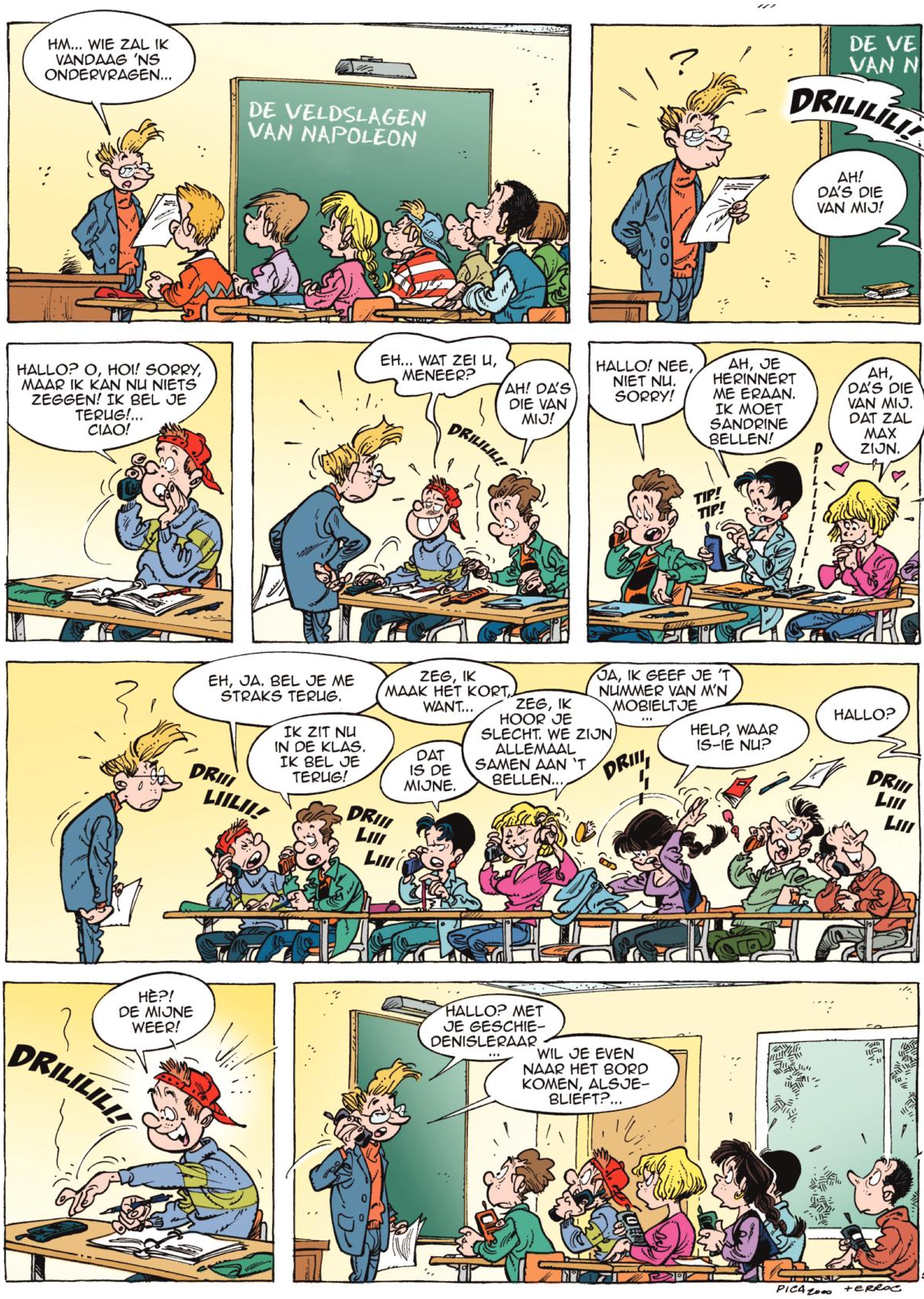
1 Wat zijn de regels op jouw school voor het gebruik van mobiele telefoons?
2 Ben je het eens met die regels? Leg je antwoord uit.
3 De leraar heeft een probleem met de klas. Wat is zijn probleem?
4 Hoe lost de leraar het probleem op?
5 Wat vind jij van de manier waarop de leraar het probleem oplost? Kies uit: *dom – goed bedacht – grappig – saai*. Leg je antwoord uit.
6 Vind jij deze strip realistisch? Leg je antwoord uit.

Begrippen

Realistisch De personen in een verhaal maken dingen mee die in het echt ook kunnen gebeuren.

Tekst 2 (instapniveau)

Het rad van onfortuin

Pica, Beroep leraar: Het rad van onfortuin. Ballon, Antwerpen 2013

Opdracht 4

Lees tekst 3. Het is een fragment uit het boek *Brrrugklas!* van Hans Mijnders.

1 Waarom is de titel van dit boek *Brrrugklas!* met drie r'en, denk je?
2 Ben jij zenuwachtig voor een so (schriftelijke overhoring)?
3 Waarom wordt Esmee zenuwachtig tijdens de so?
4 Op de basisschool is Esmee nooit zenuwachtig geweest. Waarom is ze, nu ze op het IJsselcollege zit, wel zenuwachtig, denk je?
5 Kun jij je inleven in Esmee?
6 Wat zou jij tegen Esmee zeggen om haar te helpen?
7 Vind je tekst 3 realistisch?

Begrippen

Inleven Je voorstellen hoe het is om iemand anders te zijn of hoe iemand anders zich voelt.

Tekst 3 (instapniveau)

Brrrugklas!

Na een geweldig jaar in groep 8 gaat Esmee naar de brugklas van het IJsselcollege. Ze vindt het heel spannend, ook omdat haar beste vriendin Jill helaas in een andere klas zit. Esmee begint te twijfelen: zijn haar kleren nog wel leuk? Is haar agenda niet te kinderachtig? Ze maakt maar met weinig leerlingen uit haar klas contact, behalve met Joeri.

'Ik ben nieuwsgierig of jullie je woorden goed hebben geleerd.' Mevrouw Remijn pakt een stapel blaadjes van haar bureau. 'Daarom ga ik jullie eerst overhoren.' 'Nee hè! Gelijk in de tweede week een so.' Joeri kijkt naar Esmee. 'Heb jij het geleerd?'
'Ja.' Ze is gisteravond minstens een halfuur bezig geweest met de dertig woorden en daarna heeft Dominique haar overhoord. Ze kende ze allemaal, zowel Engels-Nederlands als Nederlands-Engels.
Mevrouw Remijn telt de blaadjes. 'Geef maar door. Wie een blaadje heeft, kan z'n naam erop schrijven en nummeren van één tot en met twintig.' Ze wacht even tot iedereen zover is. 'Daar gaan we. De eerste tien woorden noem ik in het Nederlands, jullie moeten ze in het Engels opschrijven. Duidelijk? Nummer één: leraar.'
Leraar? Esmee denkt na. Wat was dat ook alweer in het Engels? Ze bijt op het uiteinde van haar pen. Leraar… dat moet ze weten! Gisteren kon ze alle woorden foutloos opschrijven. Ze krijgt het warm als ze haar klasgenoten ziet schrijven. Zelfs Joeri schijnt het Engelse woord te kennen.
'Nummer twee… school.'
School… Esmee knijpt haar ogen samen, doet haar uiterste best om zich het woord te herinneren. Wat verschrikkelijk! Ze weet het echt niet. En de meeste woorden had ze op de basisschool al geleerd. Nu mist ze er al twee. Als dat zo doorgaat, haalt ze een onvoldoende. School… school… Moedeloos zet ze een streepje op haar blaadje. Ze kan er echt niet opkomen.
'De derde… wiskunde!'
Ineens weet ze het weer. Leraar is teacher! Natuurlijk! Snel schrijft ze het woord op, opgelucht dat ze het zich ineens kan herinneren. Wat was nummer drie ook alweer? Oh ja… mathematics.
'Nummer vier…'

Na tien minuten geeft Esmee haar blaadje door naar voren. Er staan zes streepjes op, dat valt nog mee. Maar ze kan zich niet voorstellen dat ze de andere veertien allemaal goed heeft.
‘Ging het?’ Joeri stoot haar aan.
Esmee schudt haar hoofd. Ze bijt op haar lip. Niet janken! zegt ze tegen zichzelf.
‘Echt niet? Maar je kon het toch... Hé, is er wat?’
Ze voelt dat hij een hand op haar schouder legt. Normaal gesproken zou ze dat superlief van hem vinden, maar nu kan ze het niet hebben. Ze knippert met haar ogen... doet verwoede pogingen om de tranen tegen te houden. Een brugger huilt niet! Toch voelt ze een traan over haar wang glijden. Snel bukt ze zich, pakt uit haar rugzak een pakje papieren zakdoekjes en loopt de klas uit. Gelukkig is het stil in de gangen, zodat ze ongezien in de toiletgroep komt. Ze doet de eerste de beste wc-deur open en trekt die snel weer achter zich dicht. Dan gaat ze op de wc-bril zitten en barst in snikken uit.
Als ze wat rustiger is geworden, kijkt ze op haar horloge. Wat moet ze doen? Teruggaan naar Engels, of wachten tot het volgende uur? Of... Nee, niet naar huis. Dan maakt ze het allemaal nog erger.
Ze snuit haar neus en veegt met een doekje haar wangen droog. Ze luistert even of ze iemand hoort en stapt dan de wc uit. Als ze in de spiegel kijkt, schrikt ze van haar eigen gezicht: allemaal rode vlekken.
Ze schept wat water met haar handen en probeert zich zo wat toonbaarder te maken. Naar Engels gaat ze in ieder geval niet meer.

‘Hoi.’
Esmee kijkt geschrokken opzij. Ze heeft niemand de toiletruimte in horen komen. Noa kijkt haar aarzelend aan. ‘Gaat het?’
‘Ja.’ Wat een stomme vraag. Natuurlijk gaat het niet! Maar daar heeft Noa niks mee te maken.
‘We zagen je ineens de klas uit gaan, maar je kwam niet terug. Daarom vroeg mevrouw Remijn of ik wilde kijken waar je was gebleven.’
Esmee hoort wel wat Noa zegt, maar reageert niet. Het valt mee dat ze haar missen en het is aardig dat mevrouw Remijn iemand achter haar aan stuurt. Maar waarom nou juist Noa, een van de stilste meisjes van de klas? Waarom Joeri niet?
‘Ik kon je eerst helemaal niet vinden,’ gaat Noa verder. ‘Ik heb in de aula gekeken, bij de kluisjes... Toen ik je daar niet zag, ben ik verder gaan zoeken.’
Het ziet er nog altijd niet uit. Esmee buigt zich nog een eindje naar voren en kijkt kritisch naar zichzelf in de spiegel. Moet je zien hoe haar mascara is uitgelopen. Voorzichtig veegt ze met een papieren zakdoekje de ergste vlekken weg. Als ze daarmee klaar is, kijkt ze Noa aan. ‘Moet je niet terug naar de klas? Je weet nou toch waar ik ben.’
Ze ziet dat Noa schrikt van die opmerking. Erg aardig is het ook niet, dat hoort ze zelf ook wel. Maar ze heeft geen zin om aan Noa te vertellen wat er aan de hand is. Dat het hele IJsselcollege haar gestolen kan worden, dat ze heimwee heeft naar de basisschool. Ze herkent haar eigen gevoel ook amper. Op de basisschool is ze nooit onzeker geweest...
‘Oké.’ Noa draait zich om.
‘Wacht.’ Verward pakt Esmee haar klasgenoot bij de schouder. ‘Ik vind het echt aardig dat je me hebt opgezocht. Het is gewoon... nou ja, ik baal van mijzelf. Ik had Engels echt heel goed geleerd en ineens wist ik een heleboel woorden niet meer.’
Noa knikt. ‘Dat is balen. Het volgende uur hebben we wiskunde. Zal ik teruggaan naar Engels en je tas zo meenemen?’
‘Goed. Enne... bedankt, he?’

Hans Mijnders, Brrrugklas! Columbus, Heerenveen 2010

Opdracht 5

Lees tekst 4. Het is een fragment uit *Air time* van Marc van Velzen.

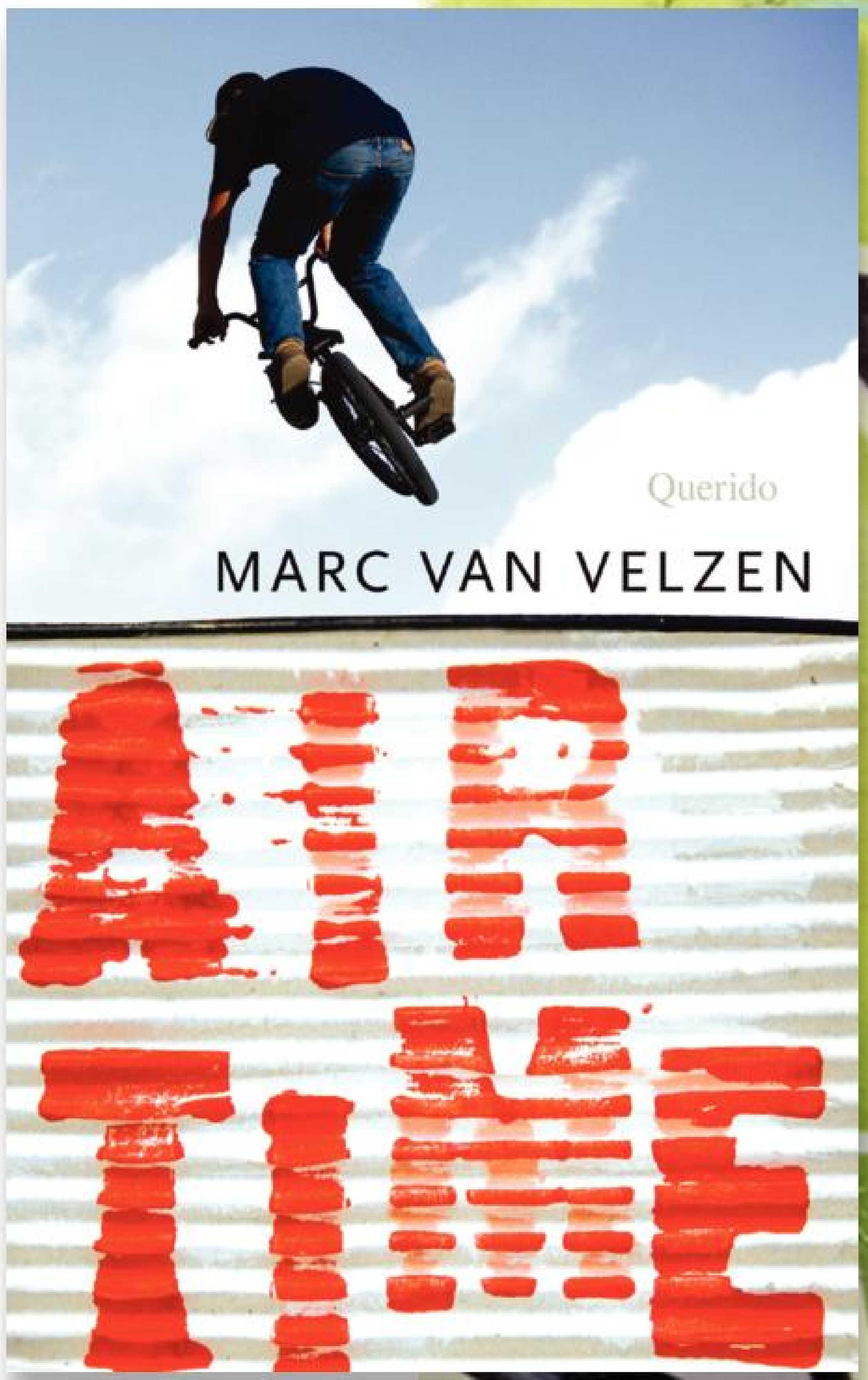
1 Wat doet Sebastiaan als Jort hem pest en bedreigt?
A ☐ Hij blijft rustig.
B ☐ Hij gaat net zo doen als Jort.
C ☐ Hij pest terug.
D ☐ Hij wordt bang.

2 Vind jij dat een goede reactie? Leg je antwoord uit.

3 Wat zou jij doen als je bij Sebastiaan en Jort in de klas zou zitten?
A ☐ Ik zou me er niet mee bemoeien.
B ☐ Ik zou proberen om vrede te stichten tussen Jort en Sebastiaan.
C ☐ Ik zou voor Sebastiaan opkomen.
D ☐ Ik zou zorgen dat ik vrienden werd met Jort.

Tekst 4 (niveau 1)

Air time

Sebastiaan is uit Twente verhuisd naar Amsterdam. Daar komt hij op een nieuwe school, waar Jort de baas speelt. Het is meteen duidelijk dat Jort erop uit is om Sebastiaan weg te pesten. Sebastiaan laat zich echter niet zomaar wegpesten en wil een weddenschap met Jort doen: wie het eerst een tattoo heeft laten zetten, wint. De volgende dag komt Jort op school met een tattoo. Sebastiaan ziet meteen dat het geen echte tattoo is en dat zegt hij ook tegen Jort. De hele klas kan het horen.

In de kantine, tijdens de kleine pauze, liep Jort op Sebastiaan af en ging dreigend voor hem staan. ‘Wat was dat net, stinkende teckel? Mij een beetje belachelijk maken?’ Sebastiaan nam een slokje chocomel en zette het blikje rustig neer. ‘Ik gaf alleen antwoord op een vraag,’ zei hij glimlachend. ‘En haal die grijns van je smoel, anders mep ik hem eraf.’ Sebastiaan bleef glimlachen. ‘Meelopen, naar de garderobe,’ zei Jort ineens. Met ongeduldig gewapper van zijn hand gebaarde hij dat Sebastiaan hem moest volgen. Sebastiaan aarzelde maar twee seconden. Wat zou die dweil van hem moeten? In de garderobe was het stil. Jort ging weer voor Sebastiaan staan. ‘Je moet niet denken dat je iets voorstelt. Jij hebt helemáál geen tattoo. Ik had tenminste nog iets gedaan.’ Dat was zo waar als een koe. ‘Dus ík heb gewonnen.’ Jort sloeg zijn armen triomfantelijk over elkaar: ‘En jíj gaat je verlies voor de klas erkennen.’ ‘Echt niet, henna telt niet mee! We hebben nog steeds een weddenschap.’ ‘Als je het niet doet, zijn de gevolgen voor jou.’ ‘Ga je me dan slaan? Ik ben niet bang voor je!’ Jort was wel een kop groter, maar zo traag als een slak. ‘Ik heb een veel beter wapen. Mijn Wally doet mensen pijn voor de lol. Iemand in elkaar meppen, fietsen slopen, een beetje fikkie stoken bij iemand thuis en hij slijpt iedere dag zijn messen…’ Jort somde het lijstje met Wally’s hobby’s op alsof hij een menukaart in een restaurant voorlas. ‘Wally heeft wel wat beters te doen.’ ‘Misschien, maar hij doet precies wat ik hem zeg… Je zal geen dag rust hebben.’ ‘Jij vindt jezelf vast een hele baas,’ zei Sebastiaan. ‘Nou, ik doe daar niet aan mee, nooit!’ Hij wilde zich omdraaien, maar Jort hield hem met een hand tegen. ‘Luister, ik ben de baas, dus ík bepaal de regels en jíj moet je plaats weten.’ Jort zei het heel rustig en kalm, alsof hij een broodje

bij de bakker bestelde. ‘En waar is mijn plek dan wel? Wie bepaalt dat? Jij soms?’ ‘Iedereen doet wat ik zeg, altijd. Zo is het nou eenmaal en zo hoort het ook!’ Jort glimlachte triomfantelijk. Het was dus echt waar. Sebastiaan was bijna blij om Jorts bedoelingen zo openlijk te horen. Hij was nog zieker dan Sebastiaan had gedacht. Dit was een serieus geval van grootheidswaanzin. Een aankomend dictator, zoals die gek van een Mugabe in Zimbabwe of Mao vroeger in China. En hij, Sebastiaan, mocht dan zeker voor slachtoffer spelen? Als pispaal van de klas, die je iedere dag lekker in de modder kan trappen. Die hele weddenschap was niet meer dan een grap voor Jort. Al zou Sebastiaan vandaag de tattooweddenschap hebben gewonnen, dan nog zou Jort gewoon doorgaan met zijn terreur, dat wist hij nu wel zeker. En als hij niet toegaf, kreeg hij die psycho van een Wally op zijn dak; iedere dag over je schouder kijken of die idioot je wat ging flikken… Maar Jort moest eronder, niet hij! Als hij Jort versloeg, zou hij ook geen last van Wally hebben.

Marc van Velzen, *Air time*. Querido, Amsterdam 2009

Opdracht 6

De volgende vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Bij welk genre horen tekst 1, 2 en 3? Kies uit:

avontuur | familie | liefde | school | spanning

2 In wie kon jij je inleven? Je mag meerdere antwoorden kiezen. Leg je antwoord uit.
- a Bram uit *Het leven van een loser*
- b de leraar uit *Het rad van onfortuin*
- c Esmee uit *Brrrugklas!*
- d Sebastiaan uit *Air time*

3 Lees jij graag realistische boeken? Leg je antwoord uit.

4 Welk boek zou je helemaal willen lezen? Leg je antwoord uit.

5 In de bibliotheek staan pictogrammen op de boeken, zodat je kunt zien bij welk genre een boek hoort. Welk(e) genre(s) vind jij leuk? Je mag meerdere antwoorden kiezen.

a avonturen | b geschiedenis | c griezel | d humor | e liefde

f oorlog | g school | h sciencefiction | i spanning | j sport

Begrippen

Genre (spreek uit: zjan-re) Soort verhaal, bijvoorbeeld griezelverhaal of verhaal over geschiedenis.

Opdracht 7 – Creatief schrijven

Maak een kort stripverhaal van vier tekeningen over iets wat is gebeurd op jouw eerste dag op de middelbare school.
Doe het zo:
- Schrijf in vier regels op over welke gebeurtenis jouw stripverhaal gaat.

Voorbeeld:
Ik was mijn brood vergeten.
Toen vroeg ik aan Sietske of ik geld van haar kon lenen om iets in de kantine te kopen.
Toen gaf Sietske mij een krentenbol en een appel.
Dat vond ik aardig van Sietske.

- Maak de tekeningen op een apart vel papier.
- Maak een tekening bij elke regel die je hebt opgeschreven.
- Schrijf bij elke tekening wat de personen zeggen of denken. Gebruik een tekstballon als iemand iets zegt en een gedachtewolk als iemand iets denkt.

Opdracht 8 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een boek. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek.
Maak de online opdracht 'Inleven'.

Leestips

Mirjam Oldenhave,
Klem!

Op Riks nieuwe school houdt iedereen van leren en huiswerk maken. Rik vindt dat maar raar. Hij besluit uit te zoeken wat er aan de hand is.
(instapniveau)

Caja Cazemier e.a.,
De brugklas door

Isa, Jesse en Vera zitten in de brugklas. Er gebeurt van alles in hun eerste jaar op de middelbare school.
(instapniveau)

Mac Barnett en Jory John,
De vreselijke twee

Mick gaat naar een nieuwe school. Hij is supergrappig, maar hij moet het op zijn nieuwe school opnemen tegen Nick.
(niveau 1)

Carry Slee,
Spijt!

Jochem wordt gepest. David doet niets om Jochem te helpen, maar later krijgt hij daar spijt van.
(niveau 1)

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

B Feest!

Opdracht 1

1 Hieronder staan de namen van zes feesten. Bedenk er zelf nog zes bij.
Bevrijdingsdag – Divali – Sinterklaas – Suikerfeest – trouwfeest – verjaardag
2 Bij welke feesten horen versieringen?
3 Bij welke feesten hoort lekker of speciaal eten?
4 Bij welke feesten horen mooie of bijzondere kleren?
5 Welk feest vind jij het leukst? Leg je antwoord uit.

Opdracht 2

Je docent leest tekst 1 voor.
1 Over wat voor soort feest gaat dit gedicht, denk je? Leg je antwoord uit.
2 Noteer vijf dingen waardoor de ik-persoon het geen leuk feest vindt.
3 Heb jij het weleens meegemaakt dat je een feest niet leuk vond? Hoe kwam dat?

Tekst 1

Feest (geen)

Dat je binnenkomt en ziet dat iedereen hier drie
jaar ouder is dat niemand je begroet dat je niet
wist dat het thema horror was maar jouw moeder
heeft toch geen fantasie dat je vega bent
maar er is alleen kroketbitterbalknakworst
paté dat je oren suizen van de muziek boertjes
laat van je cola dat je telkens weer moet plassen
en dansen durf je niet dat je elke grap niet snapt dat
je liever door de tuin zou lopen maar in de keuken blijft
en zelfs tegen de hapjes niks weet te zeggen dat
je schrikt van dat joch met zijn draculatanden
maar glimlacht tot het pijn doet straks achter je rug
kletsen ze allemaal over die sneue meid daar ja
daar bij de deur nee die ken ik niet o daar gaat ze
wie had die uitgenodigd?

Saskia van der Wiel, in: Ted van Lieshout (red.), Er zit een feest in mij! Querido, Amsterdam 2012

Opdracht 3

Lees tekst 2.
1 Op welke dag is de ik-persoon geboren?
2 Waarom hangen volgens de ik-persoon de vlaggen uit?
3 Waarom hangen volgens opa de vlaggen uit?
4 In elke strofe rijmen twee woorden op elkaar. Noteer de woorden die op elkaar rijmen.
5 Meestal zeggen mensen 'beschuit met muisjes' en niet 'muisjes met beschuit'. Waarom staat in het gedicht 'muisjes met beschuit', denk je?

Begrippen

Strofe De regels in een gedicht die bij elkaar horen. Tussen de strofen is een regel overgeslagen.
Rijm Als de laatste stukjes van twee woorden hetzelfde klinken, rijmen ze. Bijvoorbeeld: *feest – geweest, toeter – computer.*

Tekst 2

Vlaggen

Op de dag dat ik werd geboren
hing iedereen in Nederland
voor mij de vlag uit.
Ze wapperden, wapperden
en het bezoek at muisjes met beschuit.

Mijn moeder was opgelucht
ze voelde zich weer vrij
zonder die enorme buik
en toch ook weer niet
want ze had mij.

Elk jaar wordt alles
op 5 mei versierd.
Mijn opa zegt: door de oorlog
maar ik weet dat
heel Nederland
mijn verjaardag viert!

Ank Mooren, in: Ted van Lieshout (red.), Er zit een feest in mij! Querido, Amsterdam 2012

Opdracht 4

Lees tekst 3.

1 Welke vier dingen wil de ik-persoon graag van Sinterklaas krijgen?

2 Noteer vier woorden die rijmen op 'schoen' en 'doen' (strofe 1). Je mag een online rijmwoordenboek gebruiken.

3 Noteer vier rijmwoorden die op de puntjes passen.
En is er nog …?
Daar zou ik ook blij mee zijn.

4 Tekst 1 rijmt niet en tekst 3 rijmt heel erg. Wat vind jij mooier: een gedicht met of zonder rijm?

Tekst 3

Verlanglijstje voor Sinterklaas

Hedenavond in mijn schoen
graag wat speculazen doen.

En wat chocoladeletters
in de laars die ik daar zette.

Ook een zak vol pepernoten
maar dan graag die hele grote.

En is er nog marsepein?
daar zou ik ook blij mee zijn.

Dank u wel hoor lieve Sint
u bent echt mijn beste vrind.

Doe de groeten maar aan Piet
en vergeet mijn lijstje niet.

Johanna Kruit, in: Ted van Lieshout (red.), Ik wil een naam van chocola. Querido, Amsterdam 2009

Opdracht 5

1 Lees 'Dichters aan het woord'. Noteer alle acht rare onderwerpen waarover deze dichters gedichten hebben geschreven.
2 Hieronder staat een aantal onderwerpen. Wat vind jij goede onderwerpen voor een gedicht? En welke onderwerpen zijn een beetje raar? Verdeel de woorden in twee groepen. Neem het schema over en vul het in.
de kattenbak schoonmaken – een atlas – een voetbalwedstrijd winnen – een onderzeeboot – feest – in je neus peuteren – je huisdier – je vader of moeder – je veters strikken – pannenkoeken bakken – vakantie – verliefdheid – vriendschap – wc-papier

goede onderwerpen om een gedicht over te schrijven	onderwerpen die een beetje raar zijn om een gedicht over te schrijven
...	...

3 Vergelijk je antwoorden met die van een klasgenoot. Hebben jullie dezelfde woorden op dezelfde plaats ingevuld?

Opdracht 6 – Creatief schrijven

1 Kies een raar onderwerp om een gedicht over te schrijven. Je mag een onderwerp uit opdracht 6 kiezen, maar ook zelf iets bedenken. Maak een woordweb en zet het onderwerp in het midden.
2 Schrijf om het onderwerp heen zo veel mogelijk woorden op die bij het onderwerp horen.
3 Noteer bij elk woord dat je hebt opgeschreven een of een paar rijmwoorden. Je mag een online rijmwoordenboek gebruiken.
4 Schrijf op een apart blaadje een gedicht van ten minste vier regels over je onderwerp. Gebruik een paar van de rijmwoorden die je bij vraag 3 hebt genoteerd.
5 De docent leest een paar gedichten voor.

Dichters aan het woord

Wat is het raarste onderwerp waarover je weleens een gedicht hebt geschreven?

Imme Dros:
Pindakaas.

Sylvie Marie:
Ik schreef ooit eens iets over een verdronken vis. Een verdronken vis! Stel je dat eens voor!

Koos Meinderts:
Over een chocoladebeen.

Tanneke Wigersma:
Over saus in een decolleté.

Edward van de Vendel:
Een meeuw die miauwde. Een plastic zakje. Lege schoenen. Spuug. Nog eens over spuug. En een derde keer over spuug.

Ted van Lieshout (red.), *Ik wil een naam van chocola*. Querido, Amsterdam 2009

C Familie

Opdracht 1

1. Schrijf in één minuut zo veel mogelijk woorden op die met 'familie' te maken hebben.
2. Je docent vraagt een paar klasgenoten wat zij hebben opgeschreven en schrijft de woorden op het bord. Zijn er woorden die iedereen heeft opgeschreven?
3. Ken jij mensen die geen familie van jou zijn, maar die wel voelen als familie?
4. Heb jij familieleden die je (bijna) nooit ziet?

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *De regels van drie* van Marjolijn Hof.

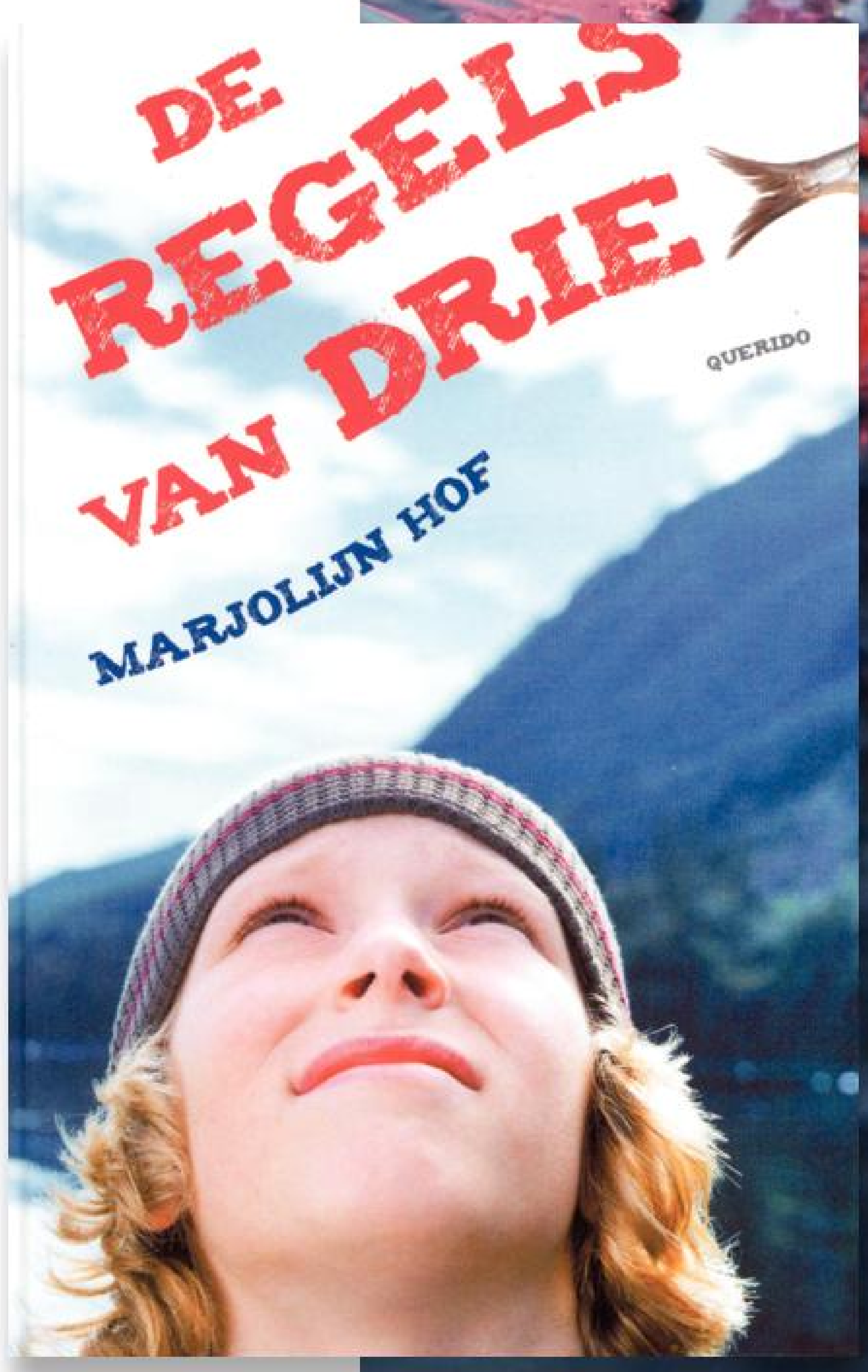
1. Opi Kas vertelt in het dorp dat hij bijna 'op' is. Wat bedoelt hij daarmee, denk je?
2. Twans moeder wil dat Twan en Linde meegaan naar IJsland. Ze zegt 'Het gaat om familiebanden.' Wat bedoelt ze daarmee, denk je?
3. Is Linde het met haar eens? Leg je antwoord uit.
4. Met wie ben jij het eens? Met Linde of haar moeder? Leg je antwoord uit.
5. Twans moeder denkt dat ze meer kans hebben dat opi Kas mee wil naar Nederland als Twan en Linde ook meegaan. Denk je dat ze gelijk heeft? Leg je antwoord uit.

Opi Kas wil niet mee naar Nederland. Hij wil in IJsland in zijn eentje de bergen in trekken en niet meer terugkomen. Hij vraagt Twan of hij hem wil helpen.

6. Denk je dat Twan hem gaat helpen? Leg je antwoord uit.
7. Wat zou jij doen als je Twan was? Opi Kas helpen of aan je moeder vertellen wat opi Kas van plan is? Leg je antwoord uit.

Tekst 1 (niveau 1)

De regels van drie

Twan en Linde moeten met hun moeder en oma mee naar IJsland. Ze gaan naar opi Kas. Dat is hun overgrootvader (de vader van hun oma). Het gaat niet goed met opi Kas. Dat heeft Svanna, die bij opi in het dorp woont, aan oma verteld. Hij is al een flink eind over de negentig en kan niet meer goed voor zichzelf zorgen.

Svanna had het nummer van oma gevonden in het adresboekje van opi Kas. Een maand geleden was dat. Ze had oma opgebeld en gezegd dat het niet goed ging met opi Kas.
'Hij heeft elke dag hulp nodig,' zei oma. 'En Svanna is gewoon iemand uit het dorp. We kunnen haar niet laten zorgen voor een oude man die... nou ja, die bij onze familie hoort.'
'Hoe erg is het?' vroeg mama.
'Hij is op,' zei oma.
'Op?' zei mama. 'Wat is dat voor een uitdrukking?'
'Bijna op. Zoiets schijnt hij rond te bazuinen in het dorp. Dat ze hem met rust moeten laten omdat hij bijna op is.'

'Dat meen je niet,' zei mama.
'Ik ben bang van wel. En Svanna vindt dat het zo niet langer gaat. We zullen op een of andere manier voor papsie moeten zorgen.'
'Er zijn tehuizen daar,' zei mama. 'Dat kan niet anders. Tehuizen heb je overal. Misschien is er een zeemansopvang, dat zou ideaal zijn. IJsland is een land vol vissers, dus er moet ergens een zeemansopvang zijn.'
'Vast wel. En papsie zou het fijn vinden. Hij heeft zijn hele leven in de vis gezeten en iedereen weet dat vissers het beste kunnen opschieten met andere vissers. Maar wie gaat er dan bij hem op bezoek? En wat als er plotseling iets gebeurt? Het is te ver. Als we voor papsie willen zorgen, moet het hier. Hier, en niet daar.'
Mama haalde diep adem. 'Weet je wat dat betekent?' vroeg ze aan oma.
'Ja,' zei oma.
'Wat?' vroeg ik.
'We moeten opi Kas gaan halen,' zei mama.
We, dat waren oma en mama, dacht ik eerst, maar mama zei een paar dagen later dat Linde en ik er ook bij hoorden.
'Ik begrijp echt niet waarom Twan en ik mee moeten,' zei Linde.
'Omdat het beter is,' zei mama. 'We hopen dat opi Kas blij zal zijn als hij ons ziet. Zijn hele familie! Zijn dochter, zijn kleindochter én zijn achterkleinkinderen. Opi Kas moet zich welkom voelen, daar gaat het om.'
'We denken dat hij dwars gaat liggen,' zei oma. 'Dáár gaat het om.'
'Dus we moeten slijmen,' zei Linde.
'Welnee,' zei mama.
'Toch wel,' zei oma. 'Maar zo erg is dat niet.'
'Slijmen mag je het niet noemen,' zei mama. 'Het gaat om familiebanden.'
'Welke familiebanden?' zei Linde. 'Ik ken opi Kas niet eens!'
'Hij is hier een keer geweest. Speciaal voor jullie.'
'Dat telt niet mee,' zei ik. 'Dat is veel te lang geleden. Daar herinner ik me niets meer van.'
'Helemaal niets,' zei Linde.
'Ik denk dat het belangrijk is,' zei mama. 'En dat we meer kans hebben als we met z'n allen gaan.'

Marjolijn Hof, De regels van drie. Querido, Amsterdam 2013

Opdracht 3

Lees tekst 2. Het is een fragment uit *Broergeheim* van Emiel de Wild.

1 Wie is de hoofdpersoon van *Broergeheim*?
2 Is het weleens gebeurd dat jouw ouders of verzorgers iets voor jou geheim wilden houden?
3 Joeri's vader zegt: 'Stefan heeft iets heel ergs gedaan.' Wat denk jij dat Stefan heeft gedaan?

Begrippen

Hoofdpersoon De persoon over wie het hele boek gaat. Je kunt lezen wat hij of zij denkt en voelt.
Karaktereigenschap Hoe iemand is. Bijvoorbeeld: vrolijk, slordig, grappig, lui of rustig.

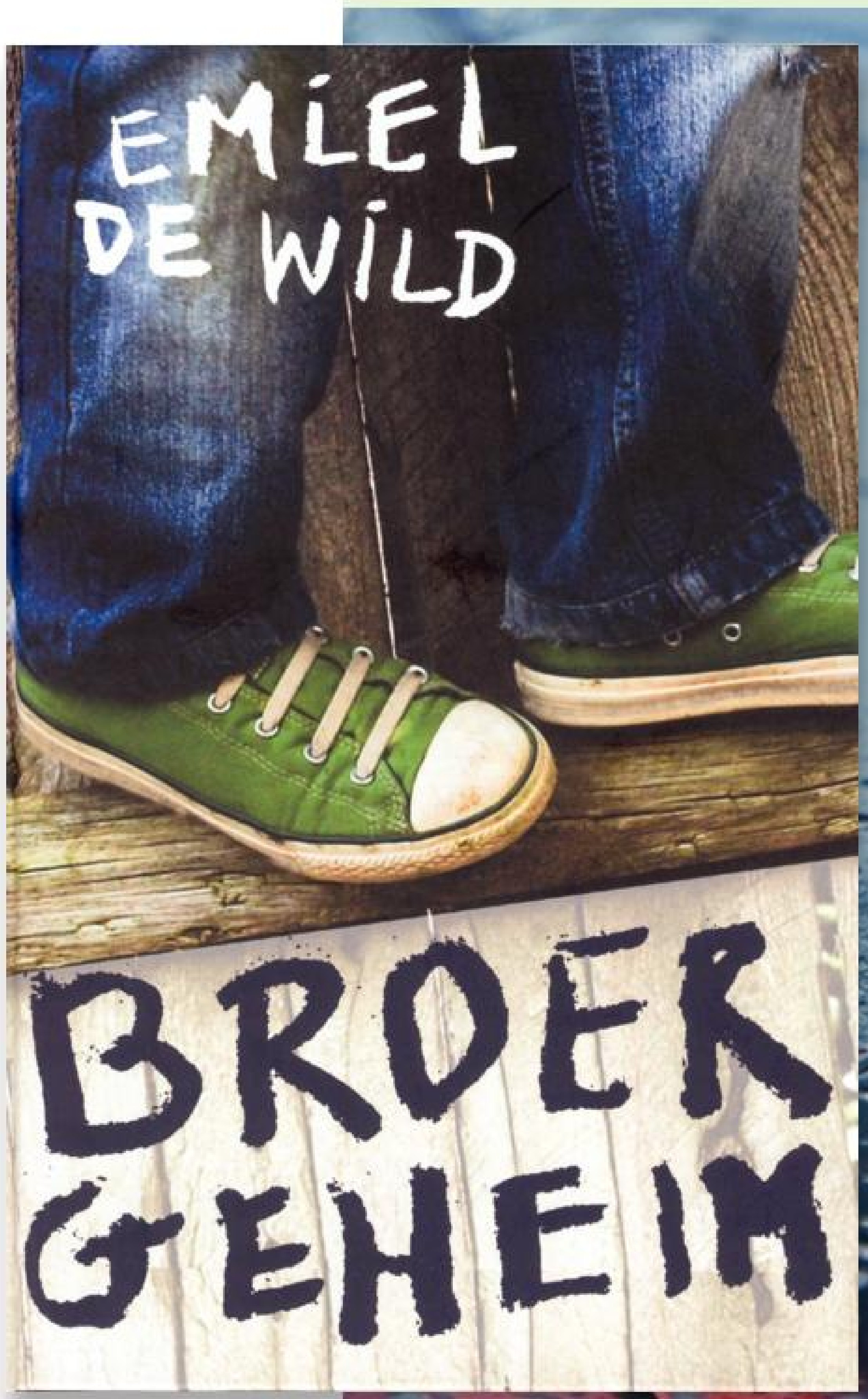
4 Welke karaktereigenschappen passen bij Joeri en welke passen bij Joeri's moeder? Neem het schema over en noteer de volgende karaktereigenschappen op de juiste plaats. Kies uit: *bazig – oneerlijk – trouw – vasthoudend.*

Joeri	Joeri's moeder
...	...

5 Joeri's moeder zegt: 'Ik heb maar één zoon. En dat ben jij.' Wat vind jij daarvan? Leg je antwoord uit.

Tekst 2 (niveau 1)

Broergeheim

Joeri moet van zijn ouders bij zijn oma logeren. Hij is gek op zijn oudere broer Stefan. Maar als Joeri naar huis belt, mag hij van zijn ouders niet met Stefan praten. Daarom schrijft hij hem brieven. Na een paar weken komen zijn ouders Joeri ophalen. Tot zijn grote verbazing gaan ze niet terug naar huis, maar naar een nieuw huis. In het nieuwe huis is geen kamer voor Stefan. En Joeri's ouders willen nog steeds niet vertellen waar Stefan is.

woensdag 25 augustus

Hoi Stefan,

Toen ik om half één thuiskwam, zag ik onze auto voor de deur staan. Ik wist dat er iets aan de hand was. Pap is nooit zo vroeg terug van zijn werk.
Ik had mijn jas nog niet opgehangen of pap stond al achter me. Hij vroeg of ik in de woonkamer kwam zitten. Het was belangrijk, zei hij.
In de kamer stond mam naast de boekenkast te roken. Ik dacht dat het een grapje was. Heb je mam ooit met een sigaret gezien?
Ik ging op de bank zitten. Pap zei: 'Ik zou met je praten, jongen.'
'Gaat dit over gisteren?' vroeg ik. 'Ik heb genoeg andere goeie schoenen over.'
'Dit gaat over Stefan.'
Ik schrok. Dit was het dus. Nu zou ik te weten komen waar jij bent.
Pap zei: 'Je moet goed luisteren, ik vertel het maar één keer. Daarna moet je proberen te vergeten wat ik heb gezegd en iets leuks gaan doen.'
'Beloofd,' zei ik snel. Maar of ik het wilde vergeten, zou ik nog wel zien.
Het was stil.
Pap zei: 'We hebben lang niet over Stefan gepraat. Dat heeft een reden.'
En weer was het stil.
'Stefan heeft iets heel ergs gedaan.' Pap keek naar zijn knieën. Het leek of hij was vergeten wat hij wilde gaan zeggen.
Ik wilde hem helpen. Daarom vroeg ik wat jij had gedaan.
'Niets!' riep mam.
'Ik mag dat toch wel weten,' zei ik.
'Nee, dat mag je niet,' zei mam streng.
'Rustig, Lydie,' suste pap.
'Wat nou rustig,' zei mam. 'Hij moet erover ophouden. Hem vergeten.'
'Alsjeblieft!' riep pap met een harde brulstem. Hij keek nog steeds naar zijn

knieën. ‘Nu moet je me ook het woord laten doen.’ Pap keek naar mij en streek met zijn vingers over mijn wang. ‘Stefan heeft het zo moeilijk gemaakt, dat het beter is dat hij ergens anders woont. Het is goed zo. Het is beter voor hem dat we hem niet meer lastigvallen. En het is beter voor ons. Voor jou ligt de wereld open. Je kunt goed leren. Je gaat straks studeren, een baan vinden, een vrouw.’
‘Misschien wil ik dat helemaal niet.’
‘Het is beter dat je hem niet meer ziet,’ zei pap zachtjes maar duidelijk. ‘Het is voor je eigen bestwil.’
Mam liep met kleine pasjes naar de hoek van de bank en ging erop zitten. Ze nam een trek van haar sigaret. ‘Voor ons is het ook moeilijk.’ Ze praatte met rookwolken.
‘Hoe kan ik Stefan nou vergeten?’ zei ik. ‘Ik ken hem al mijn hele leven.’
Ik kreeg hoofdpijn. Het leek wel of er een bodybuilder op mijn kop zat. Ik probeerde niet te huilen, maar de tranen liepen over mijn wangen.
‘Het is zwaar,’ zei mam, ‘heel zwaar. Maar het kan. Misschien niet nu, maar straks, later. Er komt een avond dat je in je bed ligt, terugdenkt aan de dag en tot de conclusie komt dat je aan…’ Mam stopte even. ‘Dat je de hele dag niet aan Stefan hebt gedacht.’
‘Waar is hij?’ vroeg ik. Ik keek mam streng aan.
‘Op een plek waar hij begeleid wordt,’ zei pap.
‘Een school of zo?’ vroeg ik.
‘Ja,’ zei mam. Ze drukte de sigaret uit in de plantenbak naast de bank. ‘En nu gaan we lekker een broodje eten.’
‘We zouden toch gaan praten?’ zei ik. ‘Waarom moest ik naar oma? En waar was Stefan toen? En waarom zijn we verhuisd? En wanneer gaan we terug?’
Mam keek naar pap. ‘Ik zei het toch. Hier raakt hij overstuur van.’ Ze schudde haar hoofd en zuchtte.
‘Ik ben niet overstuur,’ zei ik. ‘Ik wil alleen weten waar Stefan is.’
Mam ging voor de bank zitten, op haar knieën. Er knalde er één keihard op de plavuizen. Net goed.
‘Ik heb heerlijke kaas gekocht,’ zei mam. ‘We kunnen tosti’s maken.’
‘Ik wil geen tosti’s!’ schreeuwde ik. ‘Ik wil weten waar Stefan is!’
Ze greep me bij mijn arm en trok me naar zich toe. Ik rook de sigaret.
‘Ik weet niet over wie je het hebt,’ snauwde ze.
‘Mijn broer,’ zei ik.
‘Joeri,’ zei mam rustig, ‘ik heb maar één zoon. En dat ben jij.’

Emiel de Wild, Broergeheim. Leopold, Amsterdam 2013

Opdracht 4

Lees tekst 3. Het is een fragment uit *Neergestort* van de Amerikaanse schrijver Gary Paulsen.

1 Op de voorkant van het boek zie je Brian. Beschrijf zijn uiterlijk in drie woorden.

2 Als Brian aan de scheiding denkt, denkt hij aan de woorden ‘het Geheim’, ‘ruzies’, ‘uit elkaar’ en ‘voorgoed uit elkaar’.
Welke woorden vind jij nog meer bij scheiding horen? Noteer er drie.

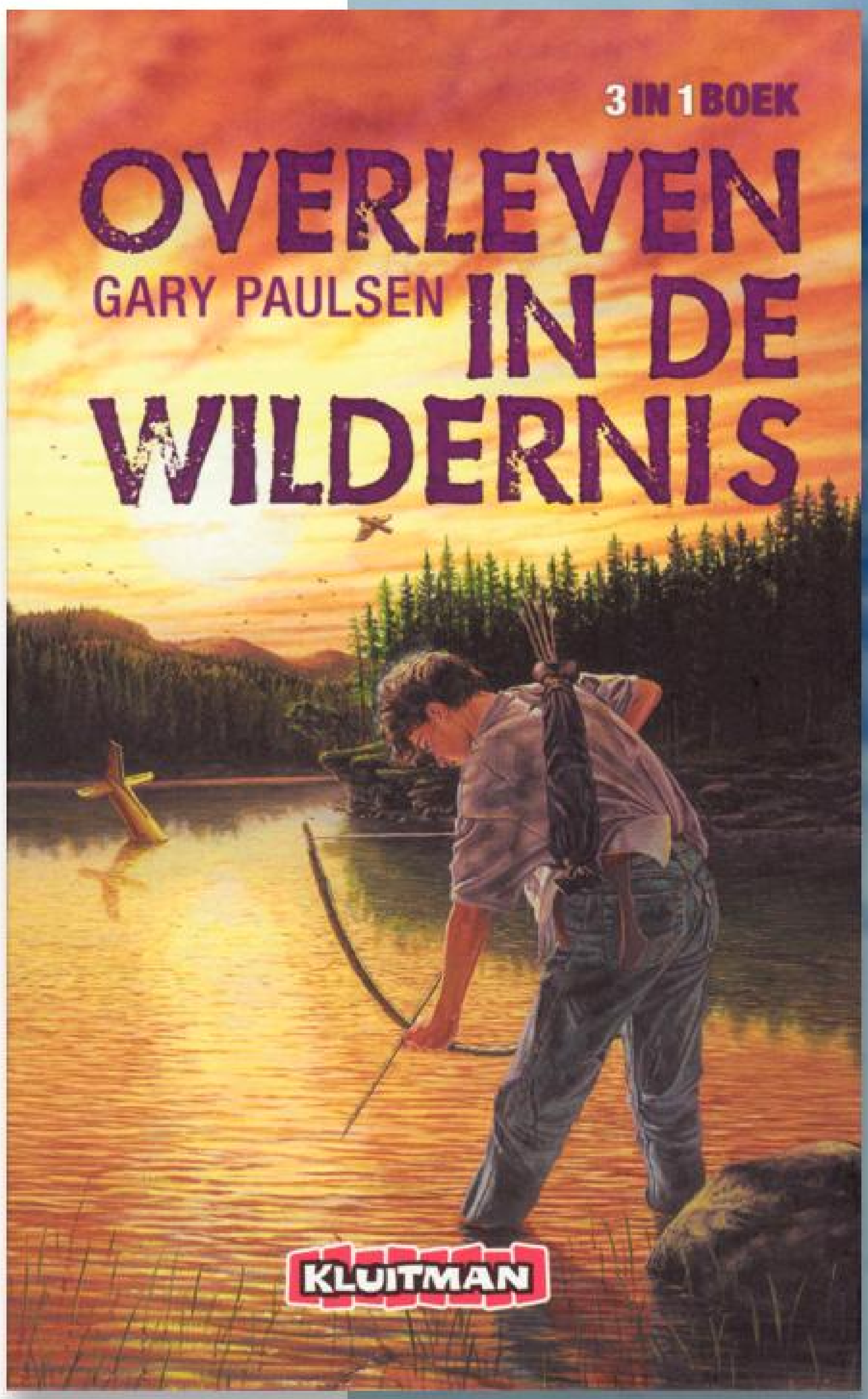
3 Wat is ‘het Geheim’, denk je?

Begrippen

Uiterlijke kenmerken Hoe iemand eruitziet.
Bijvoorbeeld: lang, slank, bruine ogen, blond haar.

Tekst 3 (niveau 1)

Neergestort

De ouders van de dertienjarige Brian zijn pas geleden gescheiden. Brian woont bij zijn moeder in Amerika, maar gaat in de zomervakantie naar zijn vader, die in Canada woont. Als enige passagier vliegt hij in een klein vliegtuigje mee naar Canada.

'Heb je al eens eerder meegevlogen in de stoel van de copiloot?' Om zich verstaanbaar te maken, boog hij zich naar Brian toe, trok de koptelefoon van zijn rechteroor af en schoof die op zijn slaap. Hij moest zijn stem verheffen om boven het geluid van de motor uit te komen.
Brian schudde zijn hoofd. Hij had nog nooit in een vliegtuig gezeten en alleen in films en op televisie had hij weleens een cockpit gezien. Hij vond het lawaaierig en verwarrend. 'Dit is de eerste keer.'
'Het is niet zo ingewikkeld als het lijkt, hoor. Een goed vliegtuig vliegt bijna vanzelf.' De piloot haalde zijn schouders op. 'Dat maakt mijn werk een stuk makkelijker.' Hij pakte Brians linkerarm. 'Hier, leg je handen op de stuurknuppel en zet je voeten op de roerpedalen, dan zal ik je laten zien wat ik bedoel.'
Brian schudde zijn hoofd. 'Liever niet.'
'Natuurlijk wel. Probeer het maar eens…'
Brian stak zijn handen uit en pakte de stuurknuppel zo stevig beet dat zijn knokkels wit werden. Het vliegtuig zwenkte plotseling naar rechts.
'Niet zo hard. Zachtjes aan, zachtjes aan.'

Brian ontspande zich en liet zijn greep verslappen. Hij was het brandende gevoel in zijn ogen even vergeten door het trillen van het vliegtuig, dat hij via de stuurknuppel en de pedalen kon voelen. Het leek of het toestel leefde.
'Zie je wel?' De piloot liet de stuurknuppel los, stak zijn handen in de lucht en tilde zijn voeten van de pedalen, zodat Brian kon zien dat hij echt alleen het vliegtuig vloog.
'Gemakkelijk, hè?' Nu de knuppel een beetje naar rechts bewegen en voorzichtig op het rechterpedaal trappen.'
Brian bewoog de stuurknuppel in de juiste richting en het vliegtuig helde meteen over naar rechts. Toen hij op het rechterpedaal trapte, gleed de neus over de horizon naar rechts.
Hij liet het pedaal weer omhoogkomen en draaide de stuurknuppel terug. Het vliegtuig kwam weer recht te liggen.
'Maak nu eens een bocht de andere kant op. Breng hem maar wat naar links.'
Brian draaide de knuppel naar links en trapte op het linkerpedaal, en het vliegtuig maakte een bocht naar links.
'Het is gemakkelijk.' Hij lachte. 'Tot nu toe tenminste.'
De piloot knikte. 'Vliegen is echt gemakkelijk. Je moet het alleen even leren. Alles is te leren.' Hij nam de stuurknuppel weer over. Daarna strekte hij zijn arm en wreef over zijn linkerschouder. 'Pijntjes en kwaaltjes… Dat zal de oude dag wel zijn.'

Brian liet de knuppel los en haalde zijn voeten van de pedalen. 'Bedankt dat ik...'
De piloot had zijn koptelefoon echter weer opgezet en Brians bedankje ging verloren in het lawaai van de motor. Hij keek maar weer het raam uit, naar de oceaan van bomen en meren. Het brandende gevoel in zijn ogen kwam niet terug, maar de herinneringen wel; ze spoelden over hem heen. Woorden. Altijd die woorden.
Scheiding.
Het Geheim. Ruzies.
Uit elkaar.
Voorgoed uit elkaar.

Gary Paulsen, Neergestort (Overleven in de wildernis 1). Kluitman, Alkmaar 2013, (1989)

Opdracht 5

Lees tekst 4. Hier lees je hoe *Neergestort* verdergaat.

1 Welke karaktereigenschappen moet Brian hebben om deze gebeurtenis te overleven? Je mag meerdere antwoorden onderstrepen.
dapper – netjes – rustig – slim – sportief
2 Ben jij weleens heel erg bang geweest?
3 Denk je dat je toen banger was of minder bang dan Brian?

De laatste zin is 'In het ronkende vliegtuig stond hij er nu alleen voor.' Het vliegtuigje stort neer en Brian moet in zijn eentje overleven in de bossen.

4 Wie zou jij bij je willen hebben in deze situatie? Leg je antwoord uit.
5 Vergelijk je antwoord op vraag 4 met dat van een klasgenoot. Begrijp je het antwoord dat je klasgenoot heeft genoteerd?
6 Zou dit verhaal waargebeurd kunnen zijn, denk je? Leg je antwoord uit.

Tekst 4 (niveau 1)

Neergestort

Toen hij merkte dat Brian naar hem keek, begon hij weer zijn linkerschouder te masseren. 'Ik weet het niet, knul...' De woorden van de piloot waren niet meer dan een gefluister, nauwelijks hoorbaar. 'Veel pijn hier. Veel pijn. Ik dacht dat ik iets verkeerds gegeten had, maar...'
Hij zweeg toen een nieuwe kramp hem overviel. Zelfs Brian kon zien dat het ernstig was. De piloot werd door de pijn diep in zijn stoel gedrukt.
'Zoiets heb ik nog nooit gehad...' De piloot stak zijn hand uit naar de schakelaar op het snoer van zijn microfoon, drukte die in en zei: 'Dit is vlucht vier-zes...'
Ineens leek het of de piloot met een moker geslagen werd, zo hard dat hij bijna in zijn stoel werd platgedrukt.
Brian stak zijn handen naar hem uit; hij begreep niet wat er was.
Maar plotseling wist hij het. Brian zag het.
De mond van de piloot vertrok in een starre grijns. Hij sloeg snel een paar keer met zijn vuist op de zitting, terwijl hij met zijn andere hand zijn schouder vasthield. Hij siste: 'Mijn borst! O, mijn borst klapt uit elkaar!'
Nu wist Brian het zeker: de piloot had een hartaanval. Brian was een keer met zijn moeder in het winkelcentrum geweest toen een man daar op straat een

hartaanval had gekregen. Hij was neergevallen en had iets geroepen over pijn in zijn borst. Een oude man. Veel ouder dan de piloot.
De piloot had een hartaanval. Terwijl dit tot Brian doordrong, zag hij de piloot weer in elkaar krimpen. Zijn rechterbeen verkrampte, waardoor het vliegtuig met een plotselinge zwaai opzij helde. Zijn hoofd zakte voorover en er liep speeksel uit zijn mondhoeken. Zijn benen trokken nu in een kramp omhoog, helemaal tot in zijn stoel, en zijn ogen draaiden weg, tot alleen het wit nog zichtbaar was.
De stank werd erger en vulde de hele cockpit. Het ging allemaal zo snel dat Brian het niet kon bevatten. Hij zag het allemaal in fragmenten gebeuren. Daarnet had de piloot nog met hem gesproken, over pijn geklaagd. Hij had gepraat en daarna waren die krampen begonnen. De krampen die de piloot in elkaar hadden gedrukt.
Nu zat Brian daar, met het gevoel alsof het doodstil was om hem heen, hoewel de motor nog steeds ronkte en bulderde. Een vreemd gevoel van stilte en eenzaamheid. Brian kon niets meer.
Het leek wel of alles stilstond. Hij kon niet meer denken. Hij keek alleen maar, voelde alleen maar. Alles stond stil. Zijn kern, het allerbinnenste middelpunt van Brian Robeson, was verstijfd van afgrijzen, een verschrikking zo intens dat zijn ademhaling, zijn verstand en ook bijna zijn hart waren stilgezet.
Er gingen eindeloze seconden voorbij, tot hij langzaam begon te begrijpen wat hij zag, en dat was zo erg, zo verschrikkelijk dat hij wilde dat hij zijn verstand weer kon stilzetten.
Hij zat in een bush-vliegtuig, meer dan twee kilometer boven de wildernis van het noorden van Amerika, met een piloot die een zware hartaanval had gehad en die óf dood was, óf in een soort van coma lag.
Hij was alleen.
In het ronkende vliegtuig stond hij er nu alleen voor.

Gary Paulsen, Neergestort (Overleven in de wildernis 1).
Kluitman, Alkmaar 2013 (1989)

Opdracht 6

De volgende vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Bij wie zou jij wel in huis willen wonen? Leg je antwoord uit.
- A bij Twan en Linde uit *De regels van drie*
- B bij Joeri uit *Broergeheim*
- C bij Brian uit *Neergestort*
- D bij geen van allen

2 Welk boek lijkt jou het spannendst?

3 Welk boek lijkt jou het leukst om te lezen? *De regels van drie*, *Broergeheim*, *Neergestort* of een van de Leestips? Leg je antwoord uit.

Opdracht 7 – Creatief schrijven

Je gaat een verhaal schrijven dat over familie gaat.
Doe het zo:

- De hoofdpersoon is een jongen of meisje. Noteer een naam voor hem/haar.
- Noteer vijf uiterlijke kenmerken van de hoofdpersoon en drie karaktereigenschappen.
- Behalve de hoofdpersoon gaat je verhaal over drie andere personen. Kies uit: *(stief)vader – (stief)moeder – broer – zus – opa – oma – neef – nicht – leraar of lerares van de hoofdpersoon – vriend(in) van de hoofdpersoon*
- Geef de drie andere personen een naam.
- Noteer in een paar woorden een probleem dat de hoofdpersoon heeft.
- Noteer waar het verhaal zich afspeelt. Bijvoorbeeld op school, thuis, in een bos, in de stad of ergens anders.
- Schrijf een kort verhaal van ten minste 200 woorden over de hoofdpersoon en zijn/haar probleem. Vertel duidelijk hoe het probleem wordt opgelost.

Opdracht 8 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een boek. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek.
Maak de online opdracht '5w+h-vragen'.

Leestips

Donna Gephart, *Dood door wc-papier*

Ben en zijn moeder hebben te weinig geld om van te leven. Ben verzint een slim plan. Het gaat alleen niet helemaal zoals hij had gedacht. ***(niveau 1)***

Simon van der Geest, *Spijkerzwijgen*

Vonkie (twaalf jaar) gaat bij haar opa logeren. Hij vertelt spannende verhalen over zijn broers, maar over sommige dingen wil hij niets kwijt. Vonkie gaat op onderzoek uit. ***(niveau 1)***

André Boesberg, *Ontsnapt aan de Taliban*

Sohail woont in Afghanistan. Zijn vader zit in het verzet tegen de taliban en moet onderduiken. Sohail vlucht met zijn moeder en zus. ***(niveau 1)***

Mirjam Oldenhave en Cynthia van Eck, *Voor jou 10 anderen*

Cynthia is als baby achtergelaten in het illegale kindertehuis van mama Riet. Zij zorgt niet goed voor de kinderen. ***(niveau 2)***

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

D Vriendin

Opdracht 1

1 Wie is jouw beste vriend(in)?
2 Heb jij veel vrienden op sociale media?
3 Noteer twee verschillen tussen vrienden op sociale media en andere soorten vrienden.

Noteer bij de volgende uitspraken 'eens' of 'oneens'.
4 Je kunt vrienden zijn met een (huis)dier.
5 Je kunt vrienden zijn met iemand van het andere geslacht.
6 Je kunt vrienden zijn met iemand die een ander geloof heeft.
7 Je kunt vrienden zijn met iemand die veel jonger is dan jij.
8 Je kunt vrienden zijn met iemand die veel ouder is dan jij.

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is de flaptekst van *#Selfie* van Caja Cazemier.
1 Wie is de hoofdpersoon van *#Selfie*?
2 Lees de laatste zin. Wat denk jij: is Twan de jongen die hij zegt te zijn?
3 Lijkt *#Selfie* jou een leuk boek om te lezen? Leg je antwoord uit.

Tekst 1 (niveau 1)

Flaptekst *#Selfie*

Mirte baalt van haar ouders. Die behandelen haar als een klein kind, vindt ze. Dus als ze via sociale media een wat oudere jongen ontmoet die haar 'een mooie vrouw' vindt, voelt ze zich eindelijk begrepen en serieus genomen. Elke dag appt ze met Twan, en algauw wil hij ook skypen. Mirte gaat helemaal op in haar internetrelatie. Maar dan wil Twan meer van haar zien, meer bloot. En hij wil haar in het echt ontmoeten…
Gaat ze hierop in? En is Twan wel de jongen die hij zegt te zijn?

Caja Cazemier, #Selfie. Ploegsma, Amsterdam 2015

Opdracht 3

Lees tekst 2. Het is een fragment uit *#Selfie*.
1 Wie is de ik-persoon in tekst 2?
2 Mirte vertelt niets aan Lauren en haar andere vriendinnen over Twan. Kun je dat begrijpen? Leg je antwoord uit.
3 Lauren vraagt: 'Ik wil best minder met mijn telefoon bezig zijn, maar wat denk je, zou ik dan niet overal buiten komen te staan?' Welk antwoord zou jij op deze vraag geven?
4 Noteer drie dingen die je niet met je vrienden kunt doen als je geen mobiele telefoon hebt.
5 Waarom heeft Lauren ruzie gekregen met Puck en Tessa?
6 Hebben mensen door het gebruik van sociale media meer of juist minder ruzie met elkaar, denk je? Leg je antwoord uit.

Tekst 2 (niveau 1)

#Selfie

Mirte en Lauren zijn vriendinnen. Het gaat niet zo goed met Lauren. Ze is erg met haar gewicht bezig en heeft het gevoel dat ze altijd online moet zijn. Haar telefoon lijkt wel een verslaving en daar wil ze vanaf.

Maandagmiddag na school was ik bij Lauren. Omdat het zo koud was, had ik helemaal geen zin in de voetbaltraining. Om eerlijk te zijn, was ik al een paar weken niet geweest. Ruim een week na het weekend bij haar vader had ik Lauren nog steeds niet bijgepraat over Twan en mij. Ze was erg met zichzelf bezig en ik vertelde niets omdat ik niet zeker was wat ze ervan zou vinden. Ik vertelde ook niets aan mijn andere vriendinnen. Ik wilde Twan voor mezelf houden.
Nu ik wist dat Lauren zo met haar gewicht bezig was, viel het me veel meer op. Stom dat ik dat niet eerder had gezien, maar ik kon haar niet tegenhouden, en ik dacht ook: ze doet het zelf, dat hongeren. Haar keus. Dus ik hield mijn mond, en zij ook. Lekkere vriendinnen waren we. Nou ja, het lag in ieder geval niet aan mij.
Of toch? Die middag zei ze ineens: 'Ik wil best minder met mijn telefoon bezig zijn, maar wat denk je, zou ik dan niet overal buiten komen te staan?'
Verbaasd keek ik haar aan. 'Waar heb je het over?'
Lauren tikte met haar wijsvinger op het schermpje van haar mobiel.
'Nou gewoon, dan ben je niet meer op de hoogte.'
'Maar waarom zou je dat willen?'
'Iedereen kan zien wanneer je online bent, iedereen kan zien wanneer je op WhatsApp hebt gekeken, en ze zien het ook als je niet hebt gereageerd. Puck laatst, die was helemaal boos. Ik had haar bericht wel gelezen, maar niets teruggestuurd, ze ging helemaal over de rooie! En ik had de nieuwe outfit van Tessa niet geliket en toen was die kwaad.'
'Slaat nergens op,' gaf ik haar gelijk.
'Het is zo nutteloos, en toch doe ik het.'
Met een frons keek ik Lauren aan. 'Je hebt het toch over je telefoon?'
'Ja.'
'En die noem je nutteloos? Dat is toch het mooiste wat er is?'
Ze haalde haar schouders op. 'Ik weet het niet.'
Nou, ik wist het ook niet, ik begreep niet wat ze wilde of wat haar probleem was.

Caja Cazemier, #Selfie. Ploegsma, Amsterdam 2015

Opdracht 4

Lees tekst 3. Hier lees je hoe *#Selfie* verdergaat.

1 In de groepsapp ontstaat discussie over het filmpje van Lauren dat op YouTube is geplaatst. Noteer twee meningen.
2 Wat is jouw mening?
3 Vindt Lauren het erg dat er een filmpje van haar op YouTube staat? Leg je antwoord uit.
4 In de groepsapp neemt iemand het voor Lauren op. Waarom?

5 De laatste zin is: ‘Twan nooit aanleiding geven om iets online te zetten, nam ik me voor.’ Waarom neemt Mirte zich dat voor?
6 Vind je dit fragment realistisch? Leg je antwoord uit.
7 Waarnaar ben jij het nieuwsgierigst?
A ☐ hoe het verdergaat met Lauren
B ☐ hoe het verdergaat tussen Mirte en Lauren
C ☐ hoe het verdergaat tussen Mirte en Twan

Tekst 3 (niveau 1)

#Selfie

Vlak voor de kerstvakantie is er een galafeest op school. Lauren is flauwgevallen en iemand heeft dat gefilmd en het filmpje op internet gezet. Lauren weet van niets, want ze gebruikt haar telefoon niet meer. Ondertussen is gebleken dat Twan niet altijd alleen maar lief doet tegen Mirte. Hij dreigt haar foto’s en filmpjes op internet te zetten als ze niet doet wat hij wil.

Alsof ik niet zelf had kunnen bedenken hoe vlug iets rond kon gaan, zag ik kort na het galafeest hoe snel een filmpje bij iedereen bekend was. Een of andere sukkel had Lauren gefilmd die op de grond zat bij te komen nadat ze was flauwgevallen. Omdat er zoveel mensen om haar heen stonden en omdat de meiden allemaal galajurkjes aan hadden, zat ze lodderig en niet-begrijpend naar allemaal benen te kijken. Die gozer had er een maf muziekje achter gezet, en er de tekst ‘Wat zien ik?’ onder geplakt.
Ha ha, wat grappig, maar niet heus. Het had al snel heel veel hits op YouTube. Zo zou het met een foto van mij ook gaan… Ik moest er niet aan dénken…
Iedereen had het over het filmpje. De een vond het grappig, de ander vond het niet kunnen en daar kwam natuurlijk discussie van in de groepsapp.
‘Zielig!’
‘Nee, leuk!’
‘Dat kan niet, hoor.’
‘Waarom dit niet? Dit is humor, man.’
‘Omdat het Lauren is.’
‘Nou en?’
‘Onze Lauren!’
‘O, en dan mag het niet.’
‘Nee, omdat het echt schrikken was.’
‘Het liep toch goed af?’
‘Dat is waar, ze is alleen maar flauwgevallen.’
‘En haar naam staat er niet bij. Dus.’
De enige die niets zei, was Lauren. Zou ze boos zijn? Nee, ze wist er natuurlijk niets van.
Ik vond dat ze het moest weten. Maar we hadden ruzie, dus even langsgaan was niet zo gemakkelijk. En appen dat ik eraan kwam, kon ook al niet…
Toch deed ik het, misschien was het een goede aanleiding om het weer goed te maken. We hadden een ruzie nog nooit zo lang volgehouden.
Zomaar naar binnen gaan, wilde ik niet, dus ik belde aan. Haar moeder deed verbaasd open en Lauren keek al net zo verwonderd toen ze me zag. Zwijgend liepen we naar boven. Ik plofte op haar bed en zei maar meteen waarom ik kwam. Het filmpje.

Lauren zat in een oude leunstoel met haar benen opgetrokken en haalde weer eens haar schouders op. ‘Ik neem aan dat ik hier niets aan kan doen?’
‘Misschien kun je proberen te achterhalen wie het was, en die dan vragen het filmpje te verwijderen. Het is iemand van school.’
Lauren krabde aan een puistje op haar voorhoofd. ‘Het staat natuurlijk al overal als iedereen het heeft doorgestuurd.’
‘Ja,’ zei ik. ‘Ik denk ook niet dat dat gaat lukken.’ Maar ja, ik moest toch iets zeggen.
‘Nou ja.’ Lauren bleef aan haar voorhoofd krabben. ‘Er staan dus geen gekke dingen op. Ik zit gewoon op de grond en dat is het.’
‘Die jongen heeft er iets geks van gemaakt.’
‘Maar geen geweld, geen bloot, geen dingen waar mensen altijd voor waarschuwen, van die foto’s en filmpjes waarvan je niet wilt dat je werkgever die later zal vinden als je solliciteert en hij jou gaat googelen.’
Het was of ik me prikte aan iets scherps. Twan nooit aanleiding geven om iets online te zetten, nam ik me voor.

Caja Cazemier, #Selfie. Ploegsma, Amsterdam 2015

Opdracht 5

Lees tekst 4. Het is een fragment uit *Ali’s oorlog* van Lydia Rood.

1 Wie is de hoofdpersoon in tekst 4?
2 Is *Ali’s oorlog* geschreven in de ik-vorm of in de hij-vorm? Schrijf een zin over uit de tekst waaruit dat blijkt.
3 Denk je dat Yessin meegaat naar de Jumbo om voetbalplaatjes te stelen? Leg je antwoord uit.
4 Kun je vrienden zijn met iemand voor wie je dingen doet die je eigenlijk niet wilt? Leg je antwoord uit.

Begrippen

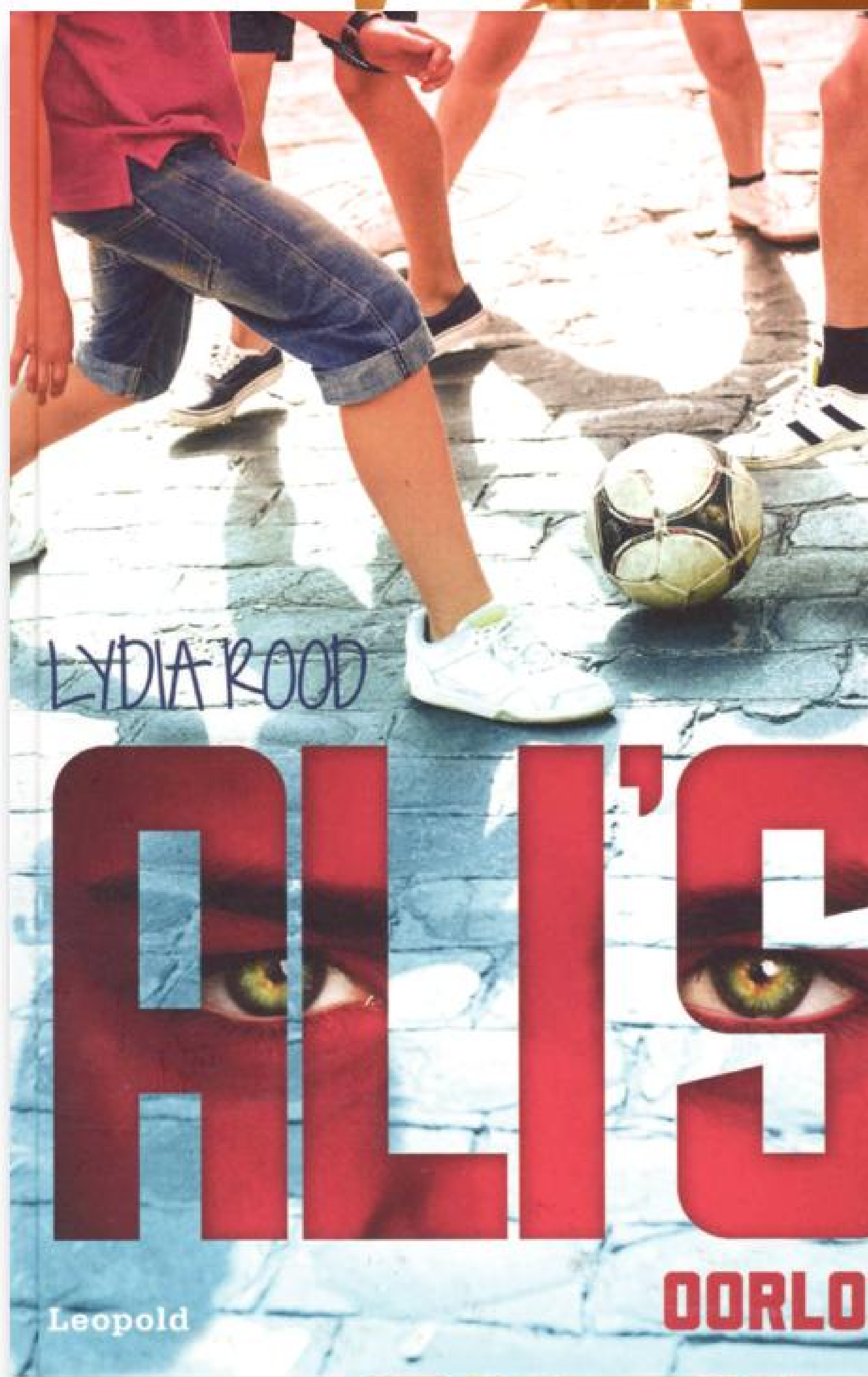
Ik-vorm Als een verhaal een ik-persoon heeft, is het geschreven in de ik-vorm. Je weet wat de ik-persoon denkt en voelt.
Hij/zij-vorm Als er geen ik-persoon in het verhaal voorkomt, is het verhaal geschreven in de hij- of zij-vorm.

Tekst 4 (niveau 1)

Ali’s oorlog

Yessin en Ali zitten in groep 8. Ze zijn vrienden, maar ze hebben ook vaak ruzie. Yessin moet van Ali dingen doen die hij eigenlijk niet wil. Ze hebben gevochten en moeten bij meester Hans komen. Hieronder lees je wat er is gebeurd.

Ali, Dylano en Mert waren op het schoolplein naar hem toe gekomen, net toen ze gestopt waren met voetballen. Dylano klom op een hekje en ging daar zitten wiebelen. Mert was geheimzinnig dicht bij Yessin komen staan.
‘Jumbo na school,’ zei Ali.
‘Hoe bedoel je?’ vroeg Yessin.
‘Voetbalplaatjes. Je weet toch – die liggen achter de kassa. Jij en Dylano leiden die meid achter de kassa af en dan pak ik de doos met plaatjes.’

'Dat is jatten,' zei Yessin.
'Voetbalplaatjes zijn van iedereen.'
Dat is onzin. De klanten betalen er zelf voor, het zit bij de prijs van de boodschappen in. Dat moest Ali zelf ook kunnen bedenken.
'Het is stelen,' hield Yessin aan. 'Toch, Mert?'
Mert keek naar Ali, en Ali zei: 'Durf je niet? Mietje.'
'Ben ik niet, maar ik ga niet stelen.'
'Kippenschijt.' Dylano sprong van het hekje. 'Wat is dat nou voor kippenschijt, man. Hij zit je te fokken, hoor, Ali.'
'Yessin doet gewoon mee,' zei Ali. En tegen hem: 'Je wilt toch vrienden met me blijven?'
Toen liep hij weg; Dylano rende voor hem uit en Mert sjokte er braaf achteraan. Yessin kon niet achterblijven. Ali is de coolste jongen van de klas. Hij kan waanzinnig voetballen; hij wordt prof later. Zowat iedereen is vrienden met Ali, de jongens tenminste. Hij haalt niet zulke hoge cijfers als Yessin, dat niet, maar toch bepaalt hij wat er in de klas gebeurt. Als Ali vindt dat Sara weer eens een lesje nodig heeft, dan krijgt Sara een lesje. Hij hoeft maar met zijn vingers te knippen en Dylano en Mert beginnen haar te stangen, net zolang tot ze huilt. Yessin doet ook mee. Je haalt het niet in je hoofd om niet te doen wat Ali wil.
'Dus na schooltijd bij de Jumbo,' besloot Ali.
Yessin wilde niet. Maar dat kon hij niet zeggen, anders komt hij alleen te staan. Behalve Ali en zijn vrienden zitten er alleen maar meisjes in de klas. Nou ja, en Ilias – maar die telt niet.
'Oké dan. Maar ik blijf buiten,' zei hij. 'Dan sta ik wel op de uitkijk. En ik hoef geen plaatjes.'
'Op de uitkijk? In de vluchtauto zeker!'
Dylano barstte in lachen uit.
'Nee hoor, dan wil ik je er niet bij hebben. Je doet mee of je doet niet mee. En anders sodemieter je maar op.'
'Ja,' zei Mert. 'We hebben jou niet nodig, hoor.'
Ali legde hem met een blik het zwijgen op.
'Laat dat mietje toch.'
En toen vloog Yessin hem aan. Hij laat zich niet uitschelden!
Vlak voordat ze in hun nekvel werden gepakt en naar de directeur gestuurd, prikte Ali zijn vinger onder Yessins oor, op het plekje waar het gevaarlijk is.
'Eén woord en je bent dood.'

Lydia Rood, *Ali's oorlog*. Leopold, Amsterdam 2014

Opdracht 6

Lees tekst 5. Hier lees je hoe *Ali's oorlog* verdergaat.

1 Ilias zegt: 'Nou, toen begon het pesten. En Yessin moest meedoen, want Sara moest een hekel aan hem krijgen. Snapt u het nou?' Leg uit wat Ilias bedoelt.

2 Yessin vindt dat je geen vrienden kunt zijn met meisjes als je een jongen bent. Wat vind jij? Leg je antwoord uit.

3 Meester Rik zegt: 'Stomme machomoraal ook.' Yessin begrijpt niet wat hij bedoelt. Wat bedoelt meester Rik, denk je?

4 In het begin van de tekst staat: ‘Hij heeft getreuzeld, omdat hij Ali niet tegen het lijf wil lopen in de gangen.’ Deze zin is in de hij-vorm. ‘Hij’ is Yessin. Noteer een andere zin in de hij-vorm die over Yessin gaat.
5 Je weet wat Yessin denkt en voelt. Van wie zou jij nog meer willen weten wat hij of zij denkt en voelt?
6 Met wie zou jij het liefst vrienden zijn? Met Yessin, Ali of Ilias? Leg je antwoord uit.

Tekst 5 (niveau 1)

Ali’s oorlog

Ali en de andere jongens uit de klas hebben hun klasgenoot Sara na school opgewacht. Ze moest Ali’s schoenen kussen en Yessin heeft haar geslagen. Sara is naar een andere school gegaan. Maar daarmee is het nog niet afgelopen. Meester Rik heeft aan de klas verteld dat Sara’s ouders naar de politie zijn gegaan. Ze hebben aangifte gedaan van mishandeling. Dat is strafbaar. De politie begint een onderzoek op school.

‘Blijf jij eens even,’ zegt meester Rik als Yessin de klas uit wil gaan. Hij heeft getreuzeld, omdat hij Ali niet tegen het lijf wil lopen in de gangen. Nu heeft hij spijt.
‘Wat is er, meester?’ vraagt Yessin zo beleefd als hij kan.
‘De politie is vandaag begonnen met het onderzoek,’ zegt de meester. ‘Ze hebben mij ook ondervraagd. Ik heb eerlijk verteld dat jij bij de ergste pesters hoort.’
Yessin knijpt even zijn ogen dicht. Ontkennen gaat niet helpen.
‘Maar er zit me iets niet lekker,’ gaat de meester door. ‘Dat geweld – ik vind het niets voor jou om een meisje pijn te doen.’
‘Nee, meester,’ zegt Yessin.
‘Maar je hebt Sara wel geslagen.’
‘Ja, meester.’
‘Waarom? Wat had je tegen haar?’
‘Niks, meester.’
‘Klopt!’ Opeens staat Ilias in de klas. Heeft hij om de hoek staan luisteren?
‘Mag ik het uitleggen, meester?’ vraagt hij. ‘Ik weet hoe het zit.’
‘Jij weer? Jij weet alles zeker.’
Ilias haalt zijn schouders op, wil alweer weggaan.
‘Nou ja, nu je hier toch bent – vooruit dan maar.’
‘Het is allemaal omdat Sara in groep 6 verliefd was op Yessin,’ zegt Ilias. ‘Maar dat kon Ali niet hebben, want die was zelf op Sara.’
‘Ja, en?’
‘Nou, toen begon het pesten. En Yessin moest meedoen, want Sara moest een hekel aan hem krijgen. Snapt u het nou?’
De meester kijkt naar Yessin. Hij krijgt het warm, maar hij weet zeker dat het zo zit.
‘Arme Ali,’ zegt meester Rik peinzend. Hij kijkt hoofdschuddend naar buiten. Yessin kijkt ook. Op het veldje zijn de jongens aan het voetballen. Ali en Mert tegen Dylano, Redouan en Hamza. Ali heeft zijn Burak-shirt aan, rugnummer 17. Hij wijst en roept, geeft de bal voor, Mert tikt terug en Ali scoort.
Arme Ali? Echt niet!
‘Hij is Burak,’ zegt Yessin. ‘De topscorer. Hij wordt ook prof, Ali bedoel ik.’

De meester kijkt hem aan, nog steeds met die peinzende blik.
‘Dat gaat niet lukken, hoor. Om professioneel te voetballen, moet je kunnen samenwerken. Spelen in dienst van het team. Dat kan Ali totaal niet.’
‘Maar die sufferds denken van wel,’ zegt Ilias. Hij wijst naar buiten. ‘Dylano en Mert, en Hamza en Redouan, en Jay ook. Ze willen allemaal vrienden zijn met een echte profvoetballer.’
Meester Rik schudt zijn hoofd. ‘Dan zijn het inderdaad sufferds.’ Hij kijkt Yessin aan. ‘En jij?’
‘Ik niet, meester,’ zegt Yessin. ‘Nu niet meer, tenminste.’
‘Waarom laat je je dan toch door hem commanderen?’
‘Maar meester! Er zitten verder alleen maar meisjes in de klas. Ik kan toch niet met de meisjes omgaan!’
Wat is het fijn om eens de waarheid te zeggen! Zonder Ilias had hij het niet gedurfd.
‘Verrek!’ Even klinkt meester Rik helemaal niet als een meester. ‘Zit dat erachter? Dat je geen vrienden kunt zijn met meisjes?’
Yessin kijkt hem alleen maar aan. Wat een stomme opmerking!
‘Verrek,’ herhaalt de meester. ‘Stomme machomoraal ook.’
Yessin heeft geen idee wat hij daarmee bedoelt. Maar Ilias staat te knikken.
De meester kijkt hem aan.
‘En hoe kom jij opeens zo snugger?’
Ilias geeft geen antwoord. Hij haalt zijn schouders op en kijkt naar buiten.
‘Het is nou eenmaal zo,’ zegt Yessin. ‘Ilias let op. En hij denkt na.’
‘Daar merk ik anders niks van bij de toetsen,’ zegt meester Rik.
‘De toetsen zijn te gemakkelijk voor hem, meester,’ zegt Yessin. Hij is er zelf verbaasd over. Hoe komt hij hier nu opeens bij?
‘Te mákkelijk?’ Meester Rik ziet er verbluft uit. ‘Te makkelijk.’
Ilias knikt verlegen. ‘Ik kan mijn gedachten er niet bij houden. Ik ga aan andere dingen zitten denken. Daarom verpest ik die toetsen altijd.’
Meester Rik schudt zijn hoofd. ‘Nou, daar zijn we snel genoeg achter. We kunnen je laten testen.’
Ilias grijnst opeens. ‘Doe maar, meester. Ik maak ook altijd van die testjes op internet.’
‘O ja? En wat komt daar uit?’
‘Op internet is het een eitje,’ zegt Ilias. ‘In het echt is zo’n IQ-test vast veel moeilijker.’ Hij ziet er blij uit.
Yessin wordt ongeduldig.
‘Moet ik nog blijven?’ vraagt hij.
‘Nee, ga maar. Allebei.’ Meester Rik wappert hen de klas uit. Als ze bij de deur zijn, mompelt de meester nog: ‘Te makkelijk! Krijg nou wat!’

Lydia Rood, Ali’s oorlog. Leopold, Amsterdam 2014

Opdracht 7

De volgende vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1. *#Selfie* is geschreven in de ik-vorm en *Ali’s oorlog* in de hij-vorm. Wat vind jij fijner lezen?
2. Welk boek lijkt jou het leukst? *#Selfie*, *Ali’s oorlog* of een van de Leestips? Leg je antwoord uit.

Opdracht 8 – Creatief schrijven

De schrijfster van *Ali's oorlog*, Lydia Rood, is een half jaar in groep 8 van een school in Amsterdam geweest. Ze heeft leerlingen voorgelezen en verhaaltjes met hen geschreven. Eén opdracht was: schrijf de achterkant van het boek dat je het liefst zou willen lezen. Mikail Altun bedacht toen het verhaal over een jongen die graag dokter wil worden, maar verkeerde vrienden krijgt. Lydia Rood besloot om daar samen met Mikail een boek over te schrijven. Dat werd *Ali's oorlog*.

Je mag zelf kiezen of je deze opdracht op de computer maakt of op papier.

1 Je gaat het omslag maken voor een boek dat jij graag zou willen lezen.
Doe het zo:
- Noteer wie de hoofdpersoon is: is het een jongen of een meisje? Hoe oud is hij/zij? Hoe heet hij/zij?
- Noteer twee andere personen die in het verhaal voorkomen.
- Waar speelt het verhaal zich af? In welk land? Welke stad of welk dorp?
- Wat gebeurt er in het verhaal? Gaat het bijvoorbeeld over ruzie, verliefdheid, problemen op school, of beleven de personen een spannend avontuur?

2 Schrijf de achterkant van een boek dat jij het liefst zou willen lezen. Gebruik je antwoord op vraag 1. Gebruik niet meer dan 100 woorden. Je kunt tekst 1 op p. 188 als voorbeeld gebruiken.

3 Maak de voorkant voor het boek. Zorg dat daarop ten minste te zien zijn:
- jouw naam;
- de titel van het boek;
- een afbeelding (bijvoorbeeld een tekening, foto, plaatje van internet) die past bij het boek.

Opdracht 9 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een boek. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek.
Maak de online opdracht 'Vriendschap'.

Leestips

Mirjam Mous, *Goed fout!*

Stine wordt vrienden met Luif. Luif is al volwassen. In het dorp komen steeds meer roddels. Dan gaat het helemaal fout.
(niveau 1)

Anna Woltz, *Mijn bijzonder rare week met Tess*

Op vakantie leert Samuel Tess kennen. Tess weet niet wie haar vader is, maar is vastbesloten hem te leren kennen.
(niveau 1)

Rom Molemaker, *Een gang met gele deuren*

Martje krijgt verkeerde vriendinnen. Dan gebeurt er iets heel ergs. De meiden zeggen dat het Martjes schuld is.
(niveau 1)

Gideon Samson, *Zwarte zwaan*

Rifka en Duveke zijn vriendinnen. Rifka bedenkt een plan om haar eigen begrafenis mee te maken. En dan ontstaan de problemen.
(niveau 2)

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

E Dieren

Opdracht 1

1. Wat is het lelijkste dier dat jij kent?
2. Wat vind jij het mooiste dier?
3. Wat vind jij het grappigste dier?
4. Wat vind jij het dier met de mooiste naam?
5. Wat is jouw lievelingsdier? Waarom?

Opdracht 2

Lees tekst 1.

1. Hoeveel regels heeft dit gedicht?
2. En hoeveel zinnen?
3. 'Kraaien' in regel 2 heeft twee betekenissen. Noteer ze allebei.
4. Wat doen de dieren in regel 3?
5. Over hoeveel soorten dieren gaat dit gedicht? Vier of acht?
6. Vergelijk je antwoord op vraag 5 met dat van een klasgenoot. Zijn jullie het eens?
7. Vind jij dit een leuk gedicht? Leg je antwoord uit.
8. Lees 'Dichters aan het woord' op p. 199. Vinden de dichters dat je een gedicht goed moet begrijpen?
9. Ben jij het met hen eens? Leg je antwoord uit.

Begrippen

Zin Een zin begint met een hoofdletter en eindigt met een punt, uitroepteken of vraagteken.

Regel Een regel in een gedicht hoeft niet te beginnen met een hoofdletter of te eindigen met een leesteken. Het zijn gewoon alle woorden die op één regel staan.

Tekst 1

Geiten bokken
hanen kraaien
katten spinnen
apen vlooien

Ted van Lieshout, *Van ansjovis tot zwijntje*. Leopold, Amsterdam 2006

Opdracht 3

Lees tekst 2.

1 In dit gedicht staan een paar dingen die niet waar zijn. Noteer er zo veel mogelijk.
2 Vergelijk je antwoord op vraag 1 met dat van een klasgenoot. Zijn jullie het eens? Leg je antwoord uit.
3 Bekijk de plaatjes en de dierennamen. Maak met elk dier een zin.

> *Voorbeeld:*
> Een dromedaris droomt. *Of:* Een antilope houdt niet van lopen.

veelvraat

laatvlieger

jachtluipaard

hamerhaai

wasbeer

zwaardvis

Tekst 2

Waterbuffels drinken water,
melkkoeien drinken melk
en chimpansees champagne.

Grasparkieten eten gras,
hooimijten eten hooi en
chimpansees champignons.

Ted van Lieshout, Van ansjovis tot zwijntje. Leopold, Amsterdam 2006

Opdracht 4

Lees tekst 3.

1 Aan welke drie woorden kun je zien dat de ik-persoon in dit gedicht de beestjes niet goed heeft gelijmd?
2 Een ‘volentje’ is een stuk van een vogeltje en een stuk van een veulentje. Wat is een ‘veukentje’? En wat is een ‘vargeltje’?
3 Een lijger bestaat echt. Het is een kruising tussen een leeuw en een tijger. Hoe zouden de volgende kruisingen heten, denk je? *geit en schaap – dolfijn en walvis – kameel en lama*
4 Vergelijk je antwoord met dat van een klasgenoot. Hebben jullie hetzelfde opgeschreven? Hoe komt dat?

Tekst 3

IK HAD DRIE BEESTJES,
DRIE BEESTJES VAN STEEN.
EEN VOGELTJE.
EEN VEULENTJE.
EEN VARKENTJE.

ZE ZIJN GEVALLEN.
ZE BRAKEN STUK.
IK HEB ZE GELIJMD.
'T IS BIJNA GELUKT.

IK HEB DRIE BEESTJES,
DRIE BEESTJES VAN STEEN.
EEN VOLENTJE.
EEN VEUKENTJE.
EEN VARGELTJE.

Joke van Leeuwen, Ozo heppie en andere versjes. Querido, Amsterdam 2000

Opdracht 5

De volgende dieren bestaan echt: *brandmuis – wurgslang – brulbeer.*

1 Uit hoeveel woorddelen bestaat het woord 'brandmuis'?

2 Van de woorddelen van deze drie dierennamen kun je zes andere dierennamen maken. *Bijvoorbeeld: brandmuis + brulbeer = brandbeer.* Noteer de overige vijf dieren die je kunt maken door de woorddelen van deze drie dieren door elkaar te husselen.

1 brandbeer	3	5
2	4	6

3 Welk van deze vijf dieren vind jij het grappigst?

Opdracht 6 – Creatief schrijven

1 Maak een tekening van het dier dat je bij opdracht 5 vraag 3 hebt genoteerd.

2 Teken de plaats waar het dier leeft. Bijvoorbeeld een hol in het bos, onder een bed of ergens anders. Als jouw dier vrienden of vijanden heeft, teken je die er ook bij.

3 Noteer woorden bij de dingen die op je tekening te zien zijn. Bijvoorbeeld 'brandbeer', 'brand', 'hol', 'bos' enzovoort.

4 Schrijf rijmwoorden bij de woorden die je hebt opgeschreven. Bijvoorbeeld: *brandbeer – brandweer – heer – speer – geweer – nog een keer.*

5 Schrijf een gedicht over jouw dier. Het mag zo lang worden als je zelf wilt.

6 Je docent leest een paar gedichten voor en laat een paar tekeningen aan de klas zien.

Dichters aan het woord

Wat moet je doen als je een gedicht niet begrijpt?

Jan Boerstoel:
Niet iedereen hoeft alles te snappen. Je kunt soms ook een gedicht mooi vinden zonder dat je het precies begrijpt.

Jo Govaerts:
Gedichten snappen is helemaal niet verplicht!

Tim Gladdines:
De mooiste gedichten moet je zelf niet snappen.

Jan Paul Schutten:
Ik begrijp zelf ook niet altijd wat de dichter bedoelt. Maar bij een mooi gedicht is dat helemaal niet erg.

Ted van Lieshout (red.), *Kwam dat zien! Kwam dat zien!* Querido, Amsterdam 2008

F Sport

Opdracht 1

1 Vind jij het belangrijk om aan sport te doen? Leg je antwoord uit.
2 Vind jij het leuk om sport op de televisie of in de krant te volgen?
3 Hieronder staan achttien sporten. Welke van deze sporten vind jij geen echte sporten? Onderstreep ze.
atletiek – ballet – basketbal – bergbeklimmen – boogschieten – gewichtheffen – kickboksen – langlaufen – motorsport – paardrijden – schaken – skydiven – streetdance – turnen – voetbal – wandelen – wielrennen – zwemmen
4 Je docent schrijft jullie antwoorden op het bord. Bespreek de verschillen en probeer het eens te worden.

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *Wesley Sneijder: van pupil tot prof* van Fred Diks.
1 Komt dit fragment uit een leesboek of uit een informatief boek? Leg je antwoord uit.
2 Wat betekent 'van pupil tot prof', denk je?
3 Toen Wesley bij de jeugd van Ajax ging spelen, veranderde zijn leven heel erg. Noteer drie dingen die veranderden.
4 In *Wesley Sneijder: van pupil tot prof* geeft Wesley een aantal tips. Welke vind jij de beste?
A ☐ Blijf altijd jezelf.
B ☐ Luister goed naar je trainer.
C ☐ Plezier in voetbal is belangrijker dan beroemd zijn.
D ☐ Train altijd met 100% inzet.
E ☐ Wees fanatiek.
F ☐ Werk aan je zwakke punten.
5 Lijkt *Wesley Sneijder: van pupil tot prof* je een leuk boek? Leg je antwoord uit.

Begrippen

Leesboek Leesboeken zijn geschreven om je te amuseren. Het zijn verhalen met een hoofdpersoon van wie je weet wat hij of zij denkt en voelt.
Informatief boek Informatieve boeken zijn geschreven om je informatie te geven over een bepaald onderwerp. De meeste informatieve boeken bestaan uit korte hoofdstukjes met kopjes. Ook staan er vaak afbeeldingen bij.

Tekst 1 (instapniveau)

Wesley Sneijder: van pupil tot prof

Toen Wesley zes jaar was, speelde hij bij de F'jes van de Utrechtse club DOS. Daar werd hij gescout door Ajax. Hij ging bij Ajax spelen en later ook voor het Nederlands elftal. Wesley bleef bij Ajax tot hij 23 jaar was. Toen ging hij voor Real Madrid spelen. Later speelde hij ook nog bij andere clubs.

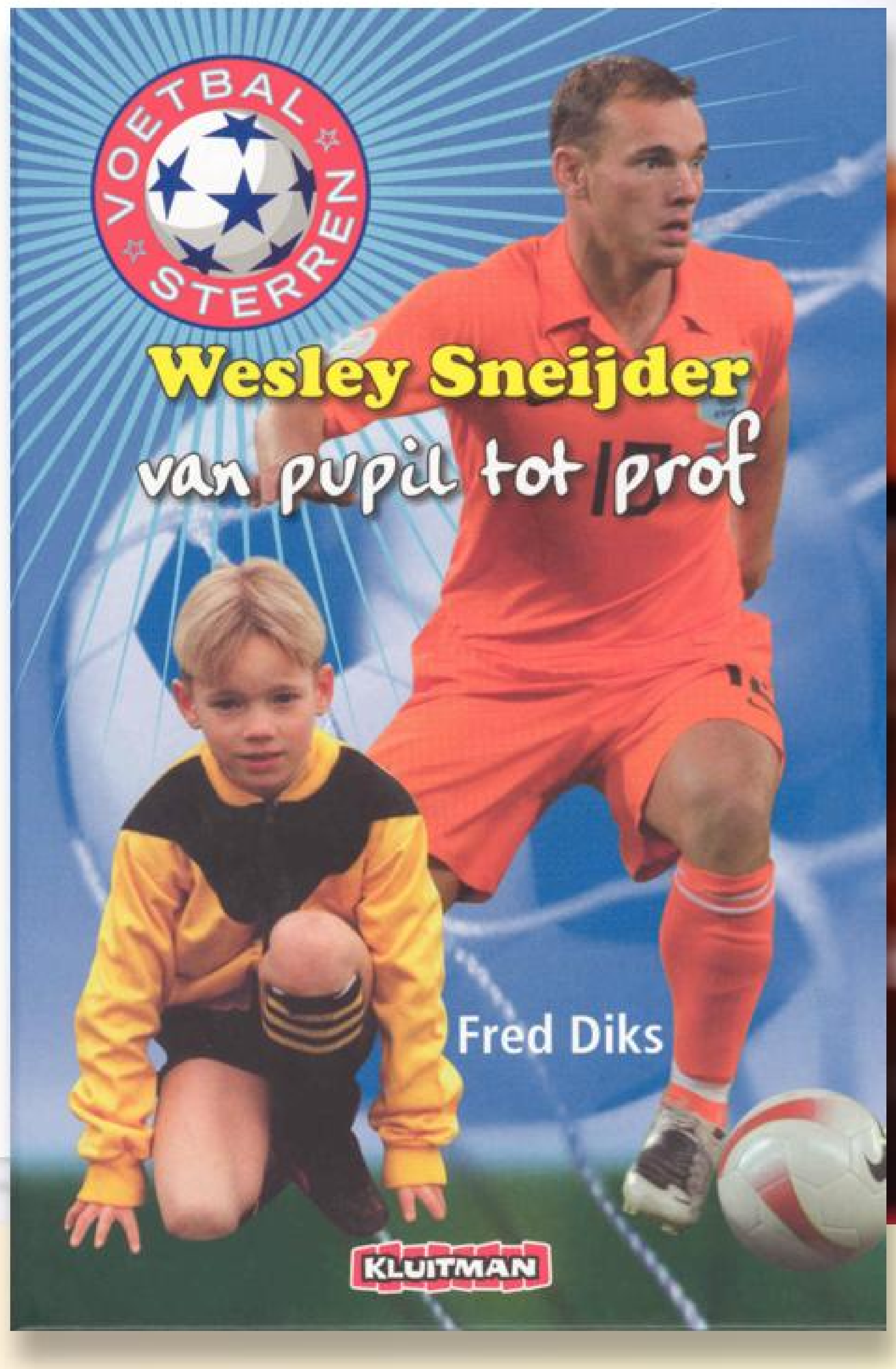
Altijd trainen
Wesley Sneijder vond het geweldig om bij de jeugd van Ajax met de beste spelers van Nederland te voetballen. Toch veranderde zijn leven daardoor drastisch. 'In die tijd had ik geen echte vrienden. Dat kwam doordat ik vier, soms zelfs vijf keer moest trainen in Amsterdam. Als iemand uit mijn klas jarig was, kon ik nooit op het feestje komen. Ik ging nooit na schooltijd bij iemand spelen. Daar was helemaal geen tijd voor. Ik was altijd op weg naar Amsterdam met m'n vader en Jeffrey. Soms kreeg ik zelfs eerder vrij van school om op tijd bij Ajax te zijn. Mijn moeder zorgde ervoor dat onze voetbaltassen in orde

waren en het eten klaarstond. Maar thuis samen eten zat er niet in vanwege de trainingstijden van Ajax; vaak zaten Jeffrey en ik met een bordje warm eten in de auto. Als we 's avonds thuiskwamen, konden we nog net even naar de tv-soap *Goede tijden, slechte tijden* kijken. Na zo'n lange dag waren we zo moe, dat we graag naar bed wilden.'

Traptechniek

Bij de D-pupillen kreeg Wesley Jan Olde Riekerink als trainer. Jan besteedde veel aandacht aan de traptechniek. 'Daar hebben jongens tussen tien en twaalf jaar veel profijt van. In die leeftijdscategorie moet het trappen van de bal nog beter ontwikkeld worden. Ik heb Wesley later ook nog onder mijn hoede gehad bij de B-junioren en het tweede team. We hebben altijd goed samengewerkt.'

Fred Diks, Wesley Sneijder: van pupil tot prof. Kluitman, Alkmaar 2008

Opdracht 3

Lees tekst 2. Het is een fragment uit *Vormverlies* van Gerard van Gemert.

1 Wat betekent 'vormverlies', denk je?
2 Waarom zou Stijn het niet zo erg vinden om maandag op de bank te zitten in de wedstrijd van Jong Kick '69? Schrijf een zin over uit de tekst.
3 'Als Dirk Jan vertrouwen in iemand heeft, dan laat hij hem niet zomaar vallen.' Leg uit wat dat betekent.
4 Vind jij het goed van Dirk Jan en Stef dat ze Stijn willen laten spelen in de belangrijke wedstrijd tegen Sparta '43? Leg je antwoord uit.
5 Waarom doet Jordy zo vervelend tegen Stijn, denk je?

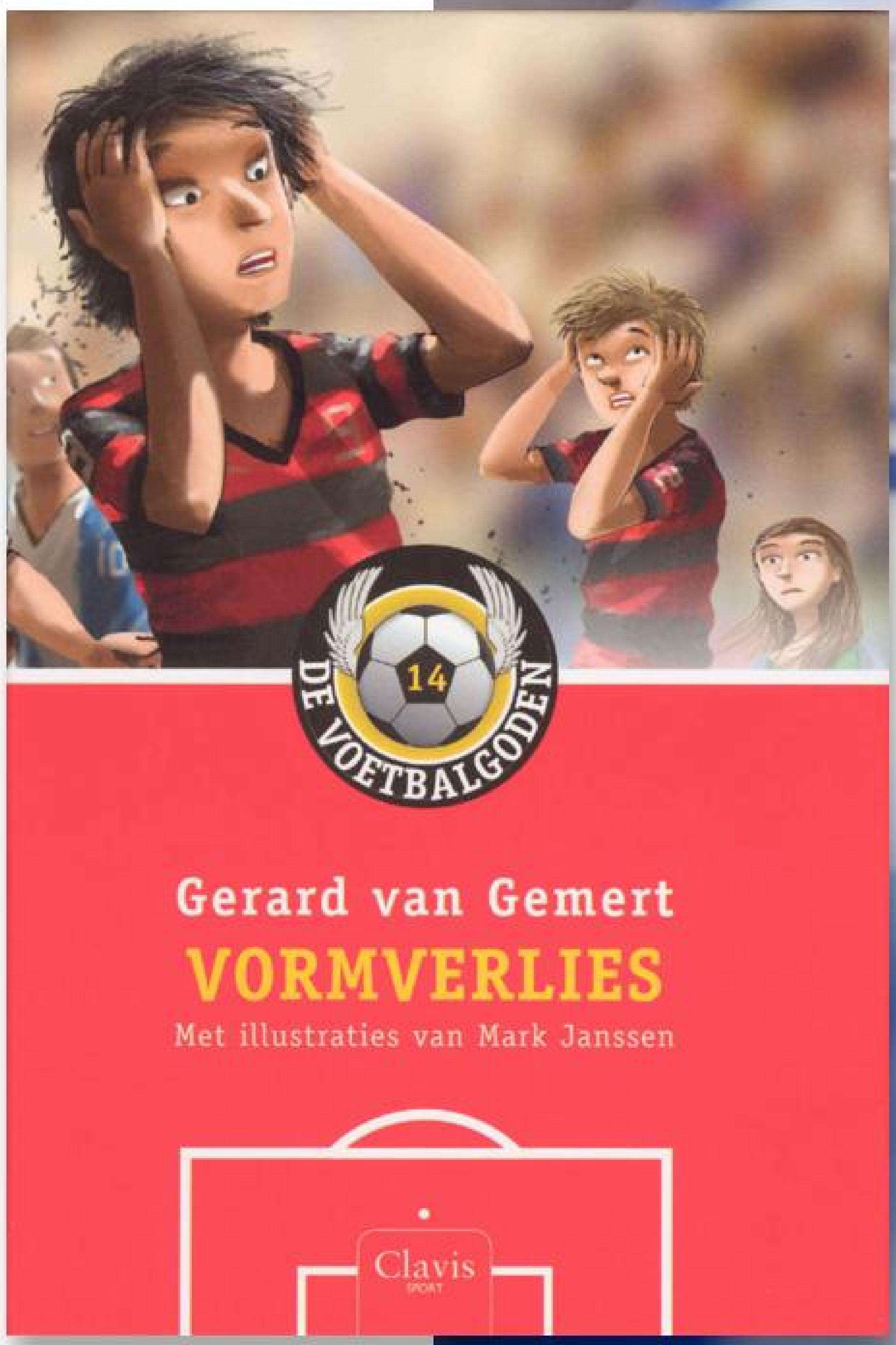
Tekst 2 (instapniveau)

Vormverlies

Stijn en Storm zijn beste vrienden. Ze spelen voetbal bij de grote en bekende voetbalclub Kick '69. Sinds kort zitten ze in Jong Kick '69, ook al zijn ze nog heel jong. Stijn moet erg wennen en de eerste weken is hij helemaal niet in vorm. Hij heeft last van de druk. Toch hebben zijn trainers Stef en Dirk Jan alle vertrouwen in hem.

'Stijn, kan ik je even spreken?' Stef liep de kleedkamer al uit.
Stijn zocht even oogcontact met Storm, die zijn wenkbrauwen optrok. Daarna liep hij achter Stef aan.
'O-o, weer met je billen op de bank komende wedstrijd, Stijn,' riep Jordy naar Stijn, vlak voor hij de deur dichtdeed.
Sukkel, dacht Stijn. Hij was benieuwd wat Stef tegen hem ging zeggen. Zou het inderdaad zijn dat hij weer op de bank moest beginnen, aanstaande maandag? Zou hij dat nu al bekendmaken? Het eerste moest eerst zondag nog voetballen. Zelfs tegen aartsrivaal Sparta '43.
Stef liep naar het kantoortje van de trainers waar Stijn al eerder had gezeten, met Dirk Jan erbij. 'Ga maar even zitten. We zijn zo klaar, hoor.'

Stijn nam plaats. Hij haalde eens diep adem. Gek genoeg zou hij het niet eens zo erg vinden als hij maandag op de bank zou moeten beginnen. Kon hij ook niets fout doen.
‘Dirk Jan is er niet vandaag. Hij had een bespreking met de scouts en stond in de file,’ begon Stef.
Wat heeft Dirk Jan hier nou mee te maken? dacht Stijn. Zouden ze hem uit de selectie willen zetten? Nee, natuurlijk niet. Dat zouden ze nooit doen vlak voor een training.
‘Hij wil dat je zondag weer wisselt bij het eerste.’
‘Wat?’ Stijn dacht dat hij het niet goed verstaan had. ‘Tegen Sparta ’43 uit?’
‘Ja, is dat zo gek?’ Stef trok zijn wenkbrauwen op.
Stijn ging verzitten. ‘Nou ja, zo goed ben ik vorige week niet ingevallen.’
Stef haalde zijn schouders op. ‘Als Dirk Jan vertrouwen in iemand heeft, dan laat hij hem niet zomaar vallen. Zeker niet als die iemand nog heel jong is en boordevol talent zit.’
De woorden van Stef gaven Stijn een goed gevoel. ‘Spannend.’
‘Je weet wat dat betekent, hè, Stijn. Een kolkend en vijandig stadion. Bij het begin sta je al 1-0 achter door het publiek.’

Stijn wist het. Hij was al eens met zijn vader naar een wedstrijd van Sparta ’43 geweest, omdat zijn vader kaartjes had gekregen van zijn werk. Toen was hij op de tribune al onder de indruk geweest van het publiek, dat fanatiek zijn favorieten aanmoedigde. Zelfs op televisie kon je al zien dat de fans van Sparta ’43 een echte twaalfde man waren. ‘Ik weet het. Het kan daar spoken.’
‘Nou, dat was het.’ Stef stond op.
Stijn schoof zijn stoel naar achteren. ‘En maandag?’ Het was eruit voor hij het in de gaten had.
‘Maandag?’ Stef dacht na.
‘Zit ik maandag ook weer op de bank?’
‘Dat laat ik afhangen van zondag. Of je invalt en hoelang je dan speelt.’
‘En als ik niet inval?’ Zo gemakkelijk kom je er niet vanaf, dacht Stijn. ‘Speel ik dan wel op maandag?’
Stef liep naar de deur en legde zijn hand op de deurklink. ‘Waarschijnlijk wel.’
‘Oké,’ zei Stijn.
‘Maar dat is geen garantie, Stijn. Dat weet je, hè?’
Stijn knikte.
‘En?’ vroeg Jordy toen Stijn het trainingsveld op liep. ‘Weer op de bank?’
Stijn knikte.
‘Dat dacht ik al, glunderde Jordy. ‘Je bent ook hopeloos uit vorm, Stijn, wees eerlijk.’
‘Zondag, bij het eerste,’ voegde Stijn eraan toe.
De grijns op Jordy’s gezicht verdween als sneeuw voor de zon. ‘Bij het eerste? Uit tegen Sparta ’43?’
‘Ja.’ Stijn moest zijn best doen om een glimlach te onderdrukken. Hij wilde Jordy het gevoel geven dat het de normaalste zaak van de wereld was.
‘Waarom ik niet?’ Jordy wierp zijn armen in de lucht.
‘Dat moet je aan Dirk Jan vragen,’ antwoordde Stijn en hij liep bij Jordy vandaan.

Gerard van Gemert, Vormverlies (De Voetbalgoden 14).
Clavis, Amsterdam 2015

Opdracht 4

Lees tekst 3. Hier lees je hoe *Vormverlies* verdergaat.

1. Stijn denkt aan wat Storm heeft gezegd: 'Het is juist de perfecte plek om uit de crisis te komen.' Welke crisis bedoelt Storm, denk je?
2. In dit fragment staan veel voetbalwoorden. Vind je de tekst daardoor moeilijk? Leg je antwoord uit.
3. Wat vindt Stijn fijner, denk je? Dat Kick '69 heeft gewonnen van Sparta '43 of dat hij degene is die het winnende doelpunt heeft gemaakt?
4. Zou jij later een beroemde sporter willen zijn? Leg je antwoord uit.
5. Vind jij *Vormverlies* realistisch? Leg je antwoord uit.
6. Zijn tekst 2 en 3 fragmenten uit een leesboek of een informatief boek? Leg je antwoord uit.
7. *Vormverlies* is deel 14 uit de serie *De Voetbalgoden*. De serie gaat over Stijn en Storm, die samen spannende avonturen beleven en vooral heel veel voetballen. Zou jij deze serie willen lezen? Leg je antwoord uit.

Tekst 3 (instapniveau)

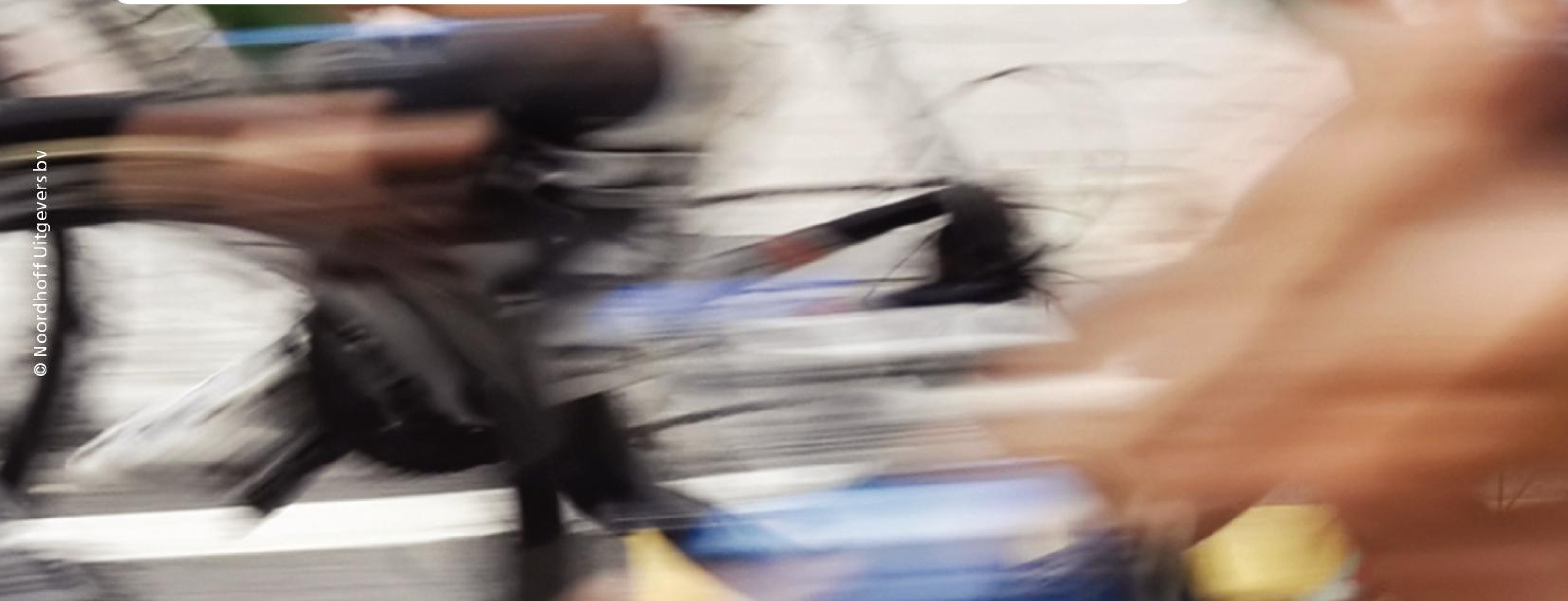
Vormverlies

In de uitwedstrijd tegen Sparta '43 staat Kick '69 met 1-0 achter. Stijn is aan het warmlopen.

Na vijfenzestig minuten was de stand nog altijd 1-0 in het nadeel van Kick '69. Kort daarna werd Stijn bij Dirk Jan geroepen.
Na de instructie ging het bord met de rugnummers de lucht in en rende Stijn het veld in. *'Het is juist de perfecte plek om uit de crisis te komen. Als je daar invalt en lekker speelt, ben je meteen alle problemen vergeten,'* hoorde hij Storm in zijn hoofd zeggen. 'Het kan zomaar gebeuren,' mompelde hij.
De eerste tien minuten werd Stijn weinig in het spel betrokken. Hij liep zich kleurenblind om vrij te komen en aanspeelbaar te zijn. Maar meer dan een kaats naar het middenveld en een doorkopbal die in niemandsland verdween, werd het niet.
Vijf minuten voor tijd ging Kick '69 alles of niets spelen. Peter van de Ende, de aanvoerder en centrale verdediger, kwam naast Stijn in de spits spelen en moest voor onrust zorgen. Vanaf het middenveld werd de bal steeds weer hoog voor het doel gepompt, in de hoop dat hij een keer goed zou vallen.
Het fanatieke publiek van Sparta '43 maakte veel kabaal en probeerde hun helden naar de drie punten toe te schreeuwen. De aanhang van Kick '69, die in de hoek zat achter het doel waar Kick '69 naartoe speelde, werd overstemd.
Een van de hoge ballen viel in het drukke strafschopgebied van Sparta '43. Een verdediger trapte de bal weg, maar raakte een medespeler, waardoor de bal op de rand van het zestienmetergebied bleef hangen.
Stijn reageerde het snelst en pikte de bal op. Zonder na te denken haalde hij uit. Hij wist dat hij veel geluk moest hebben, wilde de bal door het woud van benen het doel halen. Maar dat geluk had hij. Door de onoverzichtelijke situatie had de doelman weinig zicht, waardoor de bal zelfs helemaal niet in de hoek hoefde te zijn.
Stijn zag niet eens dat de bal het net raakte. Maar de reactie van zijn medespelers vertelde hem dat hij had gescoord. Uitzinnig van vreugde wilde hij wegrennen om zijn doelpunt te vieren, maar voor die tijd was hij al door

medespelers vastgepakt die hem tegen de grond werkten om de gelijkmaker te vieren. Met een heerlijk gevoel liep hij terug naar zijn eigen helft. Eindelijk, dacht hij. Eindelijk.
De slotfase van de wedstrijd was een chaos. Beide ploegen wisten niet of ze nou voor de overwinning moesten gaan of tevreden konden zijn met een gelijkspel. Het zorgde ervoor dat de elftallen uit elkaar vielen en er veel ruimte op het veld ontstond.
Sparta '43 had meer over en duwde Kick '69 in blessuretijd terug op de eigen helft. Stijn bleef als enige bij de middenlijn staan om twee verdedigers aan zich te binden. Na twee opeenvolgende corners wist een verdediger van Kick '69 voor lucht te zorgen door de bal wild naar voren te trappen. Stijn sprintte naar de plek waar de bal volgens hem zou landen.
Een van de verdedigers kon de bal wegkoppen, maar hij wilde hem liever aannemen om hem zo snel mogelijk weer richting het doel van Kick '69 te trappen. De aanname was echter niet optimaal, waardoor de bal van zijn schoen schoot, precies in de richting van Stijn.
Die maakte dankbaar gebruik van het cadeautje. Met zijn eerste aanname passeerde hij de ongelukkige verdediger en lag hij meteen op snelheid.
Het publiek hield de adem in. Zo stil was het tijdens de wedstrijd nog niet geweest. Alleen vanuit de hoek waar de rood-zwarte supporters stonden, kwam geluid. Maar ook die durfden nog niet te uitbundig te zijn. Stijn was helemaal alleen en moest nog met een verdediger en de doelman afrekenen.
Stijn besloot de verdediger op volle snelheid op te zoeken. Een paar meter voor hem maakte hij een schaarbeweging, waarbij hij met zijn rechterbeen van binnen naar buiten over de bal stapte en de bal met zijn linkerbeen mee naar links nam.
De verdediger trapte in de beweging van Stijn, waardoor alleen de doelman een doelpunt nog kon voorkomen.
Stijn bleef snelheid maken, maar haalde, tot verrassing van de doelman, op twintig meter van het doel opeens uit. Hij had deze truc al vaak op training geprobeerd en het werkte negen van de tien keer. Een doelman verwacht niet dat een spits van twintig meter op doel schiet als alleen de keeper nog voor hem staat.
De bal bleef laag en schampte de paal aan de goede kant. Stijn zag nu wel dat de bal het net raakte. Hij kon zich niet herinneren ooit zo blij te zijn geweest met een doelpunt. En hij had er toch al heel wat gemaakt.

Gerard van Gemert, Vormverlies (De Voetbalgoden 14).
Clavis, Amsterdam 2015

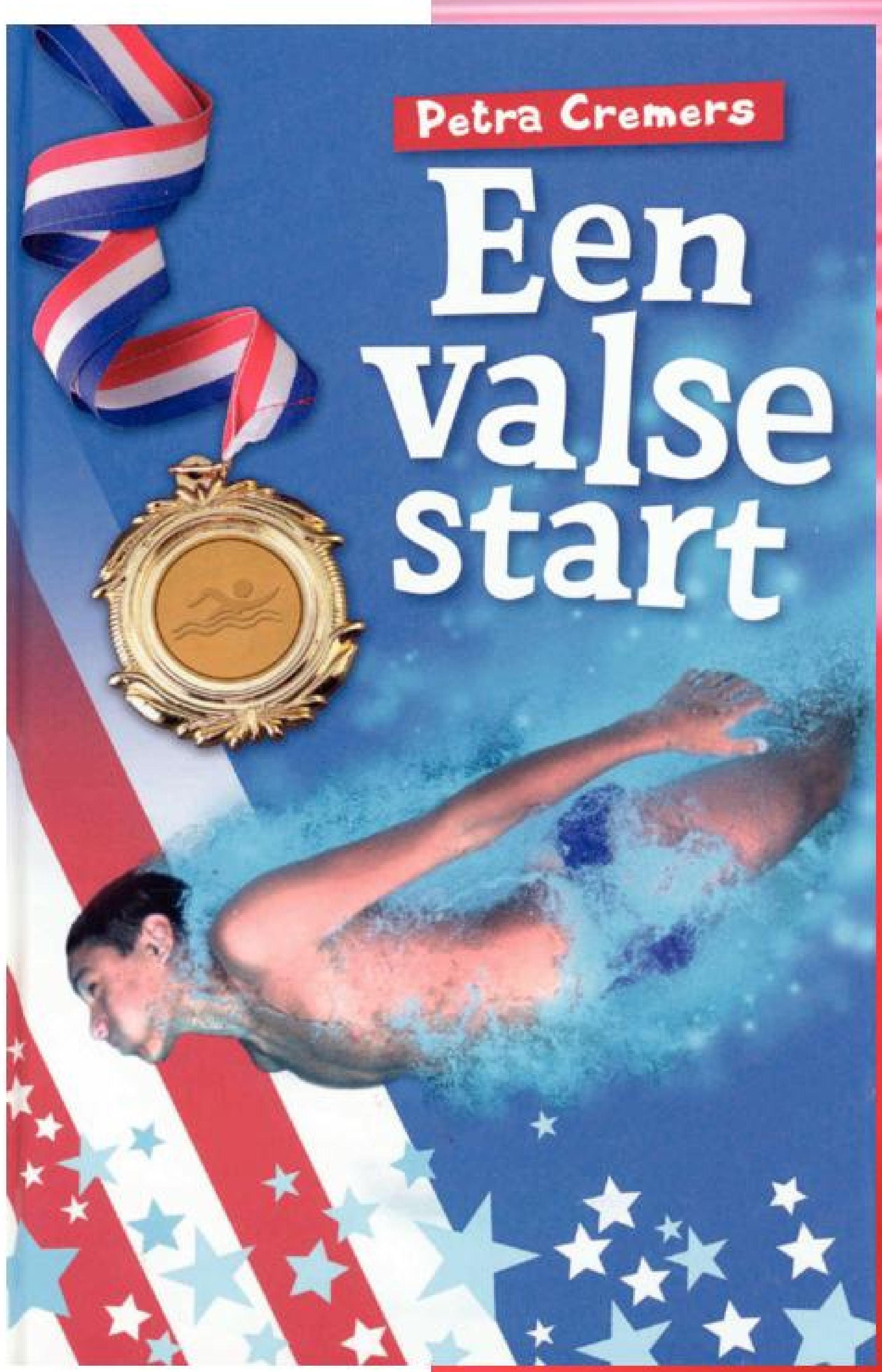
Opdracht 5

Lees tekst 4. Het is een fragment uit *Een valse start* van Petra Cremers.

1 Waarom heeft Finn een hekel aan Marcus?
2 Wat vind jij ervan dat Finn Marcus' lievelingszwembroek heeft laten verdwijnen? Kies uit:
begrijpelijk – kinderachtig – onsportief – anders, namelijk ...
Leg je antwoord uit.
3 Finn denkt dat je de goede *body* moet hebben om een zwemkampioen te worden. Denk jij dat een goed lichaam genoeg is om uit te blinken in sport? Of is er nog meer voor nodig? Leg je antwoord uit.
4 Denk jij dat sporten op topniveau ervoor kan zorgen dat je je niet zo aardig gedraagt? Leg je antwoord uit.
5 Hoe denk je dat *Een valse start* verdergaat?
6 Is *Een valse start* een fragment uit een leesboek of uit een informatief boek?

Tekst 4 (instapniveau)

Een valse start

Finn en Marcus zijn geen vrienden meer sinds ze met elkaar op de zwemclub zitten. Finn kan het niet uitstaan dat Marcus altijd wint. Op een dag laat hij Marcus' lievelingszwembroek verdwijnen – de zwembroek die Marcus nodig heeft om te kunnen winnen. Dan begint Marcus Finn te bedreigen door middel van vijf levels: pesterijen die elke dag een graad erger zullen worden als Marcus niet voor het einde van de week zijn zwembroek terugkrijgt.

De meeste tijd vindt Finn het jammer dat Marcus zijn vriend niet meer is. Maar eenmaal in het zwembad is hij dat gevoel helemaal kwijt. Hij hoeft de chloorlucht maar op te snuiven. En als Marcus weer eens heeft gewonnen wil Finn hem nog liever pootje lappen dan dat hij iets aardigs tegen hem zegt. Marcus doet ook zo overdreven met zijn medailles. Als hij ze nou thuis in een hoek zou smijten. Maar hij neemt ze altijd mee naar school om er als een aap mee te pronken. Toen Finn er een keer iets van zei, werd Marcus nog kwaad ook. 'Kan ik het helpen dat ik een betere zwemmer ben,' snauwde hij hem toe. En na school ging hij ineens met een ander vriendje mee naar huis. Logisch dat Finn iets moest verzinnen om hem terug te pakken.
En dan is er ook nog de plotseling groeispurt van Marcus. Ineens stak hij wel een halve kop uit boven Finn. Zo oneerlijk. Bij hem zijn het alleen maar zijn handen en voeten die willen groeien. De afgelopen twee maanden heeft mama twee keer nieuwe schoenen voor hem moeten kopen. De rest van zijn lijf blijft klein en dun. Helemaal niet de *body* die je nodig hebt om een echte zwemkampioen te worden.
Aan het begin van de derde baan krijgt Finn Marcus weer in het vizier. Hij ligt nog steeds een beetje achter hem, maar het gat is iets kleiner geworden. Zo dadelijk, na het laatste keerpunt, moet hij alles geven. Niet letten op de pijn in zijn armen. Niet letten op de naalden in zijn benen. Alleen maar rammen tot en met de laatste meter.

Eenmaal onder water zet Finn zich voor de derde keer af tegen de achterwand van het zwembad. Even fladderen zijn gedachten nog naar zijn moeder. Zou ze wel hard genoeg juichen op de tribune? Maar zodra zijn armen weer door het water ploegen, denkt hij alleen nog maar aan de race. Nu is het tijd om alles te geven. Natuurlijk is hij moe, een beetje misselijk zelfs. Maar lang niet zo moe en beroerd als andere keren. Voor het eerst heeft hij wat over aan het eind van de race. Dus probeert hij op de laatste meters te versnellen. Misschien kan hij Marcus met zijn eindspurt verrassen. Nog een klein eindje maar. Zijn ademhaling hijgt in zijn oren. Zijn hart gaat wild tekeer. En als hij aantikt, weet hij echt niet hoe hij het heeft gedaan. Maar dat duurt niet lang en dan kan Finn eindelijk zijn eerste overwinning vieren. Hij brult alsof hij een Olympische medaille heeft gewonnen en slaat wild met zijn handen op het wateroppervlak.
Onverwacht krijgt hij een por in zijn rug. Als hij zich omdraait, kijkt hij recht in het gezicht van Marcus. Die woedende blik, alsof Finn iets van hem heeft gestolen. Zijn adem stokt. Het kan maar één ding betekenen: Marcus is dat rotgeintje met die zwembroek nog lang niet vergeten.

Petra Cremers, Een valse start. Uitgeverij Holland, Amsterdam, 2012

Opdracht 6

De volgende vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Lees jij graag over sport of liever over iets anders?
2 Lees jij liever leesboeken of informatieve boeken? Leg je antwoord uit.
3 Welk boek lijkt jou het leukst om te lezen: *Wesley Sneijder: van pupil tot prof*, *Vormverlies*, *Een valse start* of een van de Leestips? Leg je antwoord uit.

Opdracht 7 – Creatief schrijven

Stel je voor dat jij een topsporter bent. Je mag zelf kiezen welke sport je beoefent. Bijvoorbeeld voetbal, dansen, zwemmen, wielrennen of iets anders. Je doet mee aan een heel belangrijke wedstrijd en jij (of jouw team) wordt kampioen.

1 Schrijf een verhaal van ten minste 250 woorden waarin jij de hoofdpersoon bent.
   Doe het zo:
   - Schrijf het verhaal in de ik-vorm.
   - Schrijf eerst over wat er gebeurt voordat de wedstrijd begint.
   - Beschrijf daarna de wedstrijd.
   - Eindig met wat er na de wedstrijd gebeurt.
   - Schrijf ten minste één keer op wat je denkt en één keer wat je voelt.
2 Ruil je verhaal met dat van een klasgenoot. Zou je een heel boek willen lezen over het verhaal van je klasgenoot? Leg je antwoord uit.

Opdracht 8 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een boek over sport. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek.

1 In boeken over sport komen vaak veel woorden voor die bij de sport horen. Bijvoorbeeld 'singel' en 'stijgbeugel' in boeken over paardrijden. Als je niet zoveel weet over de sport, is dat soms moeilijk.
Maak een lijstje van tien 'sportwoorden' die in jouw boek voorkomen.

2 Noteer de betekenis van de woorden erachter, zodat iemand die geen verstand heeft van de sport, het boek toch kan snappen.

3 Zoek bij elk woord een afbeelding op internet waardoor jouw uitleg nog duidelijker wordt.

Voorbeeld:
Singel = een riem aan het zadel. Die gaat onder de buik van het paard om te zorgen dat het zadel goed vastzit.

Leestips

Gerard van Gemert,
Valse start

Mitch (basketballer) en Daphne (hardloopster) zitten op een speciale school voor topsporters. Mitch heeft grote problemen .... ***(niveau 1)***

Corien Oranje,
Kampioen

Victor is zwemkampioen van Friesland. Maar dan krijgt hij een ernstig ongeluk. Zijn been moet worden geamputeerd. Toch geeft Victor niet op. ***(niveau 1)***

Melvin Burgess,
Billy Elliot

Billy moet van zijn vader naar boksles, maar eigenlijk vindt hij ballet leuker. Hij blijkt er ook erg goed in te zijn. Daar is niet iedereen in zijn omgeving even blij mee. ***(niveau 1)***

Lieneke Dijkzeul,
Aan de bal

Rahmane en Tigani wonen in Afrika. Ze willen niets liever dan voetbalprof worden. Maar of dat ook gaat lukken? ***(niveau 1)***

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

Begrippenlijst

Genre (spreek uit: zjan-re) Soort verhaal, bijvoorbeeld griezelverhaal of verhaal over geschiedenis.

Hij/zij-vorm Als er geen ik-persoon in het verhaal voorkomt, is het verhaal geschreven in de hij- of zij-vorm.

Hoofdpersoon De persoon over wie het hele boek gaat. Je kunt lezen wat hij of zij denkt en voelt.

Ik-vorm Als een verhaal een ik-persoon heeft, is het geschreven in de ik-vorm. Je weet wat de ik-persoon denkt en voelt.

Informatief boek Informatieve boeken zijn geschreven om je informatie te geven over een bepaald onderwerp. De meeste informatieve boeken bestaan uit korte hoofdstukjes met kopjes. Ook staan er vaak afbeeldingen bij.

Inleven Je voorstellen hoe het is om iemand anders te zijn of hoe iemand anders zich voelt.

Karaktereigenschap Hoe iemand is. Bijvoorbeeld: vrolijk, slordig, grappig, lui of rustig.

Leesboek Leesboeken zijn geschreven om je te amuseren. Het zijn verhalen met een hoofdpersoon van wie je weet wat hij of zij denkt en voelt.

Realistisch De personen in een verhaal maken dingen mee die in het echt ook kunnen gebeuren.

Regel Een regel in een gedicht hoeft niet te beginnen met een hoofdletter of te eindigen met een leesteken. Het zijn gewoon alle woorden die op één regel staan.

Rijm Als de laatste stukjes van twee woorden hetzelfde klinken, rijmen ze. Bijvoorbeeld: feest – geweest, toeter – computer.

Strofe De regels in een gedicht die bij elkaar horen. Tussen de strofen is een regel overgeslagen.

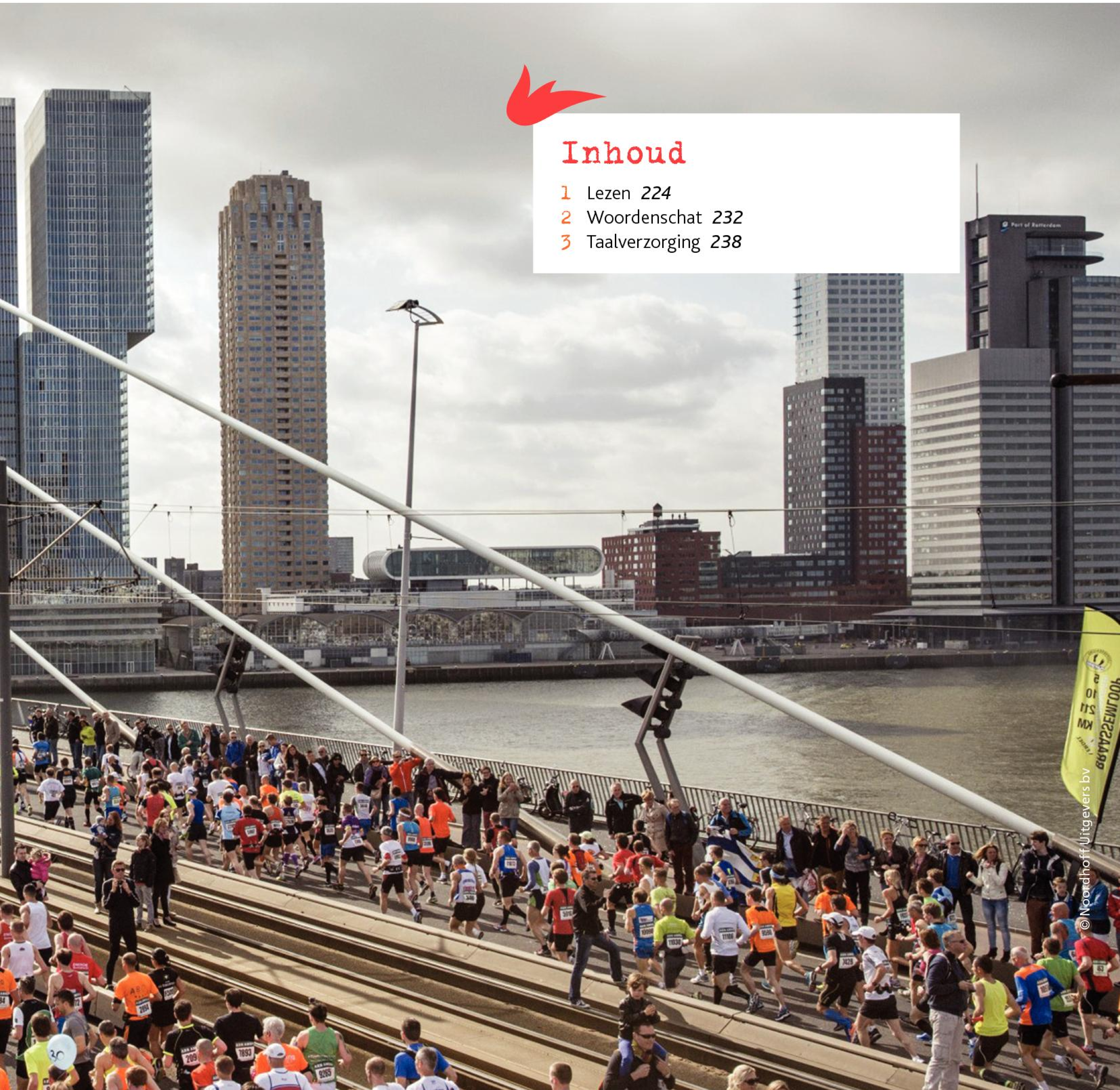
Uiterlijke kenmerken Hoe iemand eruitziet. Bijvoorbeeld: lang, slank, bruine ogen, blond haar.

Zin Een zin begint met een hoofdletter en eindigt met een punt, uitroepteken of vraagteken.

De

brug

Inhoud

Lezen

Hoofdstuk 1

Het onderwerp van een tekst

Als je het **onderwerp** van een tekst weet, weet je waar de tekst over gaat. Het onderwerp is één of een paar woorden, bijvoorbeeld *nachtmerries*, *nieuwste 3D-games* of *leven op Mars*.

Zo vind je het onderwerp van een tekst
Bekijk het plaatje. Het plaatje heeft iets met de tekst te maken.

- Lees de titel: dat zijn de woorden die boven de tekst staan. Door de titel weet je vaak al iets over het onderwerp.
- Lees de eerste zinnen. Daarin staat meestal waar de tekst over gaat.

Opdracht
1

Bekijk tekst 1 en tekst 2.

1. Wat staat er op de plaatjes bij tekst 1 en bij tekst 2?
2. Onderstreep de titels van tekst 1 en van tekst 2.
3. Waar denk je dat de teksten over gaan? Schrijf het in een paar woorden op.
4. Lees de teksten helemaal. Had je bij vraag 3 goed opgeschreven waar de teksten over gaan? ***ja / nee***

Tekst 1

Diefstal winkelwagentjes

In een Duitse stad zijn bijna 75 winkelwagentjes gestolen. De politie heeft nog geen idee wie de dieven zijn.
Het is ook niet makkelijk om al die winkelwagentjes mee te nemen. Waarschijnlijk hebben de dieven een vrachtwagen gebruikt.
De waarde van de wagentjes is 20.000 euro.

Tekst 2

Hogere verkoop door winkelwagentje

Klanten die met een winkelwagentje boodschappen doen, kopen meer. Supermarkten maken daar handig gebruik van.
Vroeger, toen er nog geen supermarkten bestonden, legde de winkelier alle boodschappen voor je op de toonbank. Een slimmerik bedacht een handig wagentje waar je zelf boodschappen in kunt leggen. Hij hoopte dat klanten hierdoor meer zouden kopen. Dat gebeurde ook. Klanten kopen meer als ze alles zelf kunnen pakken. En hoe groter het winkelwagentje, hoe meer boodschappen ze meenemen.

Hoofdstuk 2

Alinea's

In een tekst staat niet zomaar alles door elkaar. De tekst is meestal verdeeld in stukjes. Zo'n stukje heet een **alinea**. In een alinea staat informatie die bij elkaar hoort.
Vergelijk het met je kamer: als alles door elkaar ligt, kun je niets meer vinden. Het is veel makkelijker om iets terug te vinden als alles is opgeruimd. Bijvoorbeeld: kleren in de kast en boeken op de boekenplank.

In de eerste alinea staat vaak waar de tekst over gaat. Die alinea is soms vetgedrukt. In de volgende alinea's staat meer informatie of uitleg.

Een nieuwe alinea begint altijd op een nieuwe regel. Soms wordt er ook een regel overgeslagen. In schoolboeken staat vaak een nummer voor een alinea. Zo kun je makkelijker iets opzoeken.

Opdracht
2

Lees tekst 3.

1 Wat is het onderwerp van de tekst?
2 Hoeveel alinea's heeft de tekst?
3 Waaraan zie je dat er een nieuwe alinea begint?
4 In welke alinea staat dat er nu minder soorten agenda's zijn?

Tekst 3

Schoolagenda's

Je kunt tegenwoordig bijna alles doen met je telefoon of tablet, maar toch blijft de ouderwetse, papieren schoolagenda erg populair. Veel kinderen kopen elk nieuw schooljaar een papieren schoolagenda.
In het Onderwijsmuseum in Dordrecht is een tentoonstelling van schoolagenda's door de jaren heen. Je ziet er agenda's van kinderen uit de jaren 50 en agenda's van nu. Als je in die agenda's bladert, kom je veel te weten over de eigenaar. Dat was vroeger zo en omdat kinderen ook nu een agenda kopen, is dat nog steeds zo.
Tegenwoordig is er minder keuze dan een aantal jaar geleden. Een jaar of tien geleden konden kinderen kiezen uit bijna 200 agenda's, dit jaar zijn dat er tientallen.

Naar: NOS Jeugdjournaal, 13 augustus 2015

Opdracht
3

Bekijk de afbeelding bij tekst 4. Lees de titel en de eerste alinea.

1 Wat is het onderwerp van de tekst?
A ☐ Australiër breit truitjes
B ☐ dwergpinguïns slachtoffer van vervuiling
C ☐ truitjes voor dwergpinguïns

Lees tekst 4 helemaal. De tekst is ingedeeld in vier alinea's.

2 Schrijf in een of twee zinnen op waarover alinea 2 gaat. Doe dat ook voor alinea 3 en 4.

3 Waarom staat de informatie uit alinea 2 en 3 niet in één alinea, denk je?

Tekst 4

Truitjes voor dwergpinguïns

[1] **In Australië zijn dwergpinguïns het slachtoffer van vervuiling door een olievlek. De oudste inwoner van het land besloot te helpen door truitjes te breien.**

[2] Dwergpinguïns komen alleen voor in Australië en Nieuw-Zeeland. Ze zijn maar 30 tot 40 cm groot en wegen niet veel meer dan een kilo. Ze worden ongeveer 6,5 jaar oud. De pinguïns zijn kwetsbaar voor verontreiniging in de natuur. Door een olievlek werden de pinguïns met olie besmeurd.
[3] De 109 jaar oude Alfred wilde de slachtoffertjes graag helpen. De man heeft al vroeg leren breien. Tachtig jaar geleden breide hij voor het eerst een babyjasje voor zijn neefje. Sinds die tijd heeft hij heel wat truitjes gebreid voor zijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen. Hij ging dan ook meteen aan de slag en begon truitjes te breien voor de pinguïns.

[4] Alfred heeft voor de dwergpinguïns minitruitjes in verschillende kleuren en patronen gebreid. De pinguïns zijn er blij mee. Ze lijken zelfs speciaal voor Alfred te willen poseren. Nu de truitjes voor de pinguïns klaar zijn, breit Alfred sjaals voor zijn vrienden en mutsjes voor baby's.

Hoofdstuk 3

Zoekend lezen

Soms wil je snel iets opzoeken in een tekst, bijvoorbeeld hoe laat een film begint. Dan hoef je niet alles te lezen. Je leest alleen het stukje dat jij nodig hebt. Om dat stukje te vinden, kun je **zoekend lezen.**

Als je zoekend leest, kijk dan eerst naar de **tussenkopjes.** Een tussenkopje is een titel boven een stukje van de tekst. In het kopje staat waar dat stukje over gaat. Zoek het kopje dat jij nodig hebt en lees alleen het stukje dat daar staat.

Opdracht
4

Bekijk tekst 5 en lees de titel. Je hoeft de tekst niet helemaal te lezen.

1 Je bent benieuwd waarover de tentoonstelling gaat. Welk stuk van de tekst lees je? Zet een 1 bij het tussenkopje.

2 Je wilt weten wat de entreeprijs is. Bij welk tussenkopje kijk je? Zet een 2 bij het tussenkopje.

3 Je ziet de tekst in een tijdschrift. Je wilt onthouden hoe laat het museum op zaterdag geopend is. Welk stukje knip je uit om te bewaren? Zet er een 3 bij.
4 Bij welk tussenkopje moet je kijken als jouw klas een workshop wil volgen? Zet er een 4 bij.
5 Wanneer kun jij met je klas meedoen aan een workshop?

Tekst 5

Tentoonstelling Van Pong tot UltraSmash

Computerspelletjes

▶ *Pong* was het eerste spelletje waarmee je op je computer tennis kon spelen. Sindsdien is er veel veranderd, met als laatste aanwinst *UltraSmash*. Vrijdag wordt de nieuwe tentoonstelling over games geopend. Je mag zelf veel oude en nieuwe games spelen en scholen mogen zelf een vitrinekast inrichten.

Rondleidingen

▶ Er zijn speciale rondleidingen voor groepen van 10 tot 25 personen. De rondleidingen zijn om 11.00 uur en om 14.00 uur van dinsdag t/m vrijdag. In het weekend is er alleen een rondleiding om 14.00 uur.

Workshops voor scholen

▶ Voor middelbare scholieren organiseert het museum workshops. Je leert in de workshop een vitrinekast over games inrichten. Voor klas 1 en 2 zijn de workshops op dinsdagochtend van 10.00 – 12.00 uur en voor de hogere klassen op dinsdagmiddag van 14.00 – 16.00 uur.

Openingstijden en tarieven

▶ Het museum is geopend van dinsdag t/m vrijdag van 10.00 – 17.00 uur. Op zaterdag en zondag is het geopend van 11.00 – 17.00 uur. De entree bedraagt € 5,00 voor kinderen tot 16 jaar en € 12,00 voor volwassenen. Met een Museumkaart is het museum gratis te bezoeken.

Opdracht
5

Bekijk het schema met het gymrooster van klas 1. In een schema kijk je naar de eerste kolom en de eerste regel om het vakje te vinden dat jij zoekt.
1 Adam zit in klas 1A. Op welke dagen heeft hij gym?
2 Elise zit in klas 1C. Ze houdt helemaal niet van gym. Wanneer kan zij het beste een afspraak bij de tandarts maken, zodat ze niet naar de gymles hoeft?

eerste kolom ↓
eerste regel →

dag / klas	1A	1B	1C
maandag	13.00 - 13.45 u		
dinsdag		13.45 - 14.30 u	14.30 - 15.15 u
woensdag	13.00 - 13.45 u	11.45 - 12.30 u	
donderdag			
vrijdag			09.00 - 09.45 u

Hoofdstuk 4

Inleiding, middenstuk en slot

De **inleiding** is het eerste deel van een tekst. Er staat kort waar de tekst over gaat. De **inleiding** van de tekst:
- is meestal één alinea
- zegt waar de tekst over gaat
- maakt je nieuwsgierig

Het **middenstuk** is het langste deel van de tekst met de meeste informatie.
In het **slot** staat nog een keer het belangrijkste uit de tekst.

Opdracht
6

Lees tekst 6.

1 De tekst is in drie stukjes verdeeld: A, B en C. De delen staan niet in de goede volgorde. Vul in:
Stukje ... is de inleiding.
Stukje ... is het middenstuk.
Stukje ... is het slot.

2 Je wilt snel weten wat het belangrijkste uit de tekst is. In welk deel staat dat kort samengevat?

3 Bedenk een tussenkopje voor deel C.

4 Wat is het belangrijkste uit de tekst?
A ☐ De grootste ergernis van leerlingen is een te laat nagekeken toets.
B ☐ Docenten moeten geen strenge straffen geven en de wc's beter schoonmaken.
C ☐ Leerlingen hebben veel ergernissen, toch geven ze de school een voldoende.

5 Aan welke dingen ergeren leerlingen zich? Er zijn drie goede antwoorden.
A ☐ afkijken
B ☐ strenge straffen
C ☐ veel huiswerk
D ☐ vieze wc's
E ☐ zoenende medeleerlingen

Tekst 6

Ergernis op school

[A] De ondervraagde leerlingen geven hun school dus wel een voldoende. Maar er kan nog flink wat worden verbeterd. Daarom is de boodschap voor docenten: ga sneller corrigeren en haal af en toe even een zwabber door die wc's.

[B] De website scholieren.com vroeg aan scholieren waar zij zich het meest aan ergeren. Aan leerlingen werd een lijst voorgelegd met de grootste irritaties. Uit de ingevulde lijsten stelde de website een top 10 samen.

[C] Op nummer één van de grootste ergernissen staat een te laat nagekeken toets. Leerlingen vinden het heel irritant dat ze zo lang op hun cijfer moeten wachten. 'Wij moeten de toets toch ook op tijd maken', zegt een leerling. 'Dan moet de docent ook tijd maken om het na te kijken.' Leerlingen ergeren zich ook aan lange schooldagen, veel huiswerk en strenge straffen. En met vieze wc's en lege rolletjes wc-papier zijn ze ook niet blij. Afkijken, lessen die uitvallen en zoenende medeleerlingen vinden leerlingen niet zo'n probleem. Gemiddeld krijgen scholen een 6,5.

Naar: Sevendays, 8 januari 2010

Hoofdstuk 5

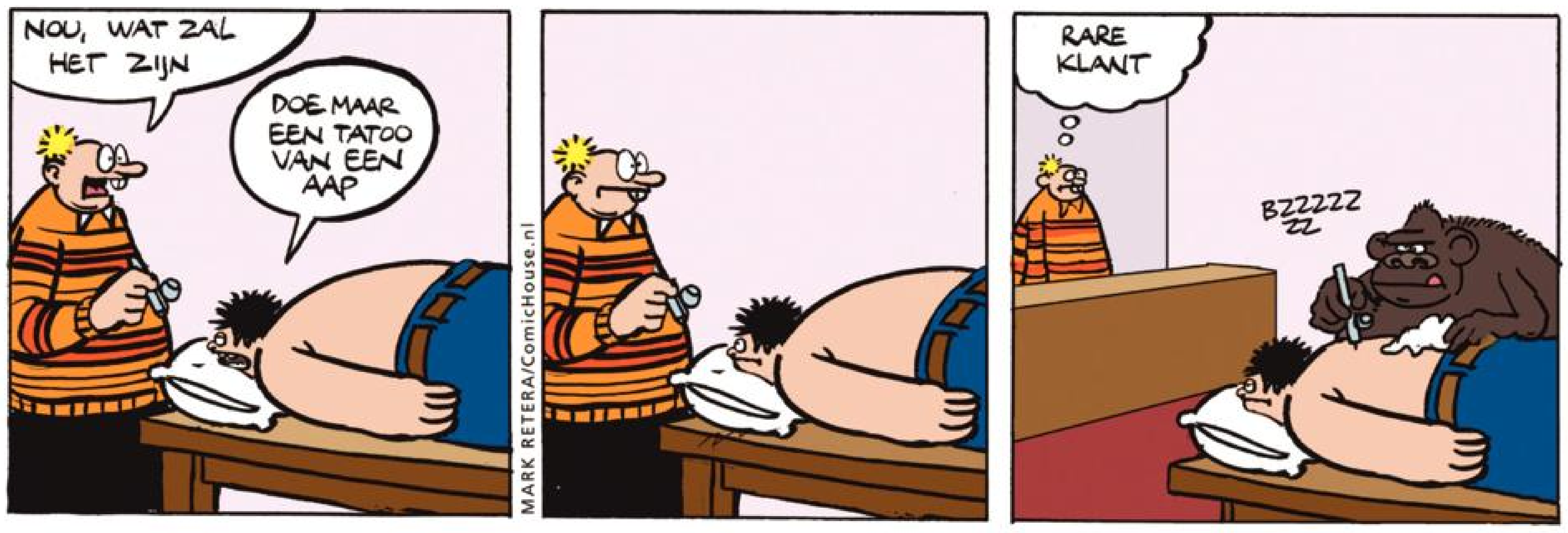
Het doel van een tekst

Een schrijver heeft met een tekst altijd een bedoeling, bijvoorbeeld uitleggen hoe je voor een konijn moet zorgen. Die bedoeling noemen we **het doel van een tekst.**
Het doel van een tekst kan bijvoorbeeld zijn:

- **informatie geven:** door de tekst kom je iets te weten. Voorbeelden: tekst van Wikipedia, een nieuwsbericht in de krant.
- **amuseren:** je leest de tekst voor je plezier. Voorbeelden: een stripverhaal, een spannend boek. Een ander woord voor amuseren is *vermaken*.

Opdracht
7

Bekijk de strip.
1 Wat is het doel van de strip? **informatie geven / amuseren**
2 Leg uit waarom je dat vindt.

Uit: Mark Retera, Dirkjan

Opdracht
8

Lees de teksten 7 tot en met 10.
1 Bij welke twee teksten is het doel *amuseren*? Zet een * bij die teksten.
2 Leg uit waarom je dat vindt.
3 Het doel van de andere twee teksten is informatie geven. Noteer voor beide teksten wat je ervan kunt leren.

Tekst 7

Er staan twee koeien in een wei. Vraagt de ene koe aan de andere: ‘Waarom moet je steeds zo niezen?’ Zegt de andere koe: ‘Ik ben verkouden, omdat de boer het hek open heeft laten staan’.

Tekst 8

Napoleon was een Franse militaire leider. Hij veroverde het ene land na het andere. In 1804 kroonde hij zichzelf in Parijs tot keizer. Nadat hij de Slag bij Waterloo in 1815 had verloren, werd Napoleon verbannen naar Sint-Helena. Daar overleed hij op 51-jarige leeftijd.

Tekst 9

J

jaap (*de* jaap – twee japen) Een jaap is een diepe wond, door een snee met een mes.
jaargetijde (*het* jaargetijde – twee jaargetijden) Een jaar heeft vier jaargetijden: lente, zomer, herfst en winter.
jaartal (*het* jaartal – twee jaartallen) Een jaartal is een getal dat een jaar aangeeft.

Tekst 10

De houtwurm

Een houtwurm zat in een keukenstoel
en at en at ... een heleboel!
En op de stoel zat tante Mien,
ze had de houtwurm nooit gezien.
Die at maar door
en at maar door
totdat het krikte en krakte
en tante Mien
om kwart voor tien
pardoes door de stoel heen zakte.

Annie M.G. Schmidt, Dit is de spin Sebastiaan. Querido, Amsterdam 1992

Hoofdstuk 6

Tekst en afbeeldingen

Bij een tekst staan soms plaatjes, foto's of schema's. Dat noem je afbeeldingen.
Door een **afbeelding** bij een tekst:
- weet je sneller waar de tekst over gaat
- krijg je soms meer informatie, zodat je de tekst beter begrijpt
- ziet de tekst er leuker uit

Opdracht
9

Lees de teksten A, B, C en D. Bekijk de afbeeldingen op de bladzijde hiernaast.
1 Zoek de juiste afbeelding bij de teksten A, B, C en D. Kies uit 1, 2, 3 en 4.
2 Vind je de teksten 1 tot en met 4 duidelijker met de afbeeldingen erbij? Schrijf op waarom je dat vindt.

A

Chaos door wateroverlast

Door een gesprongen waterleiding zijn straten overstroomd en auto's weggezakt.

B

Kerken krijgen andere bestemming

Veel kerken veranderen in een museum of krijgen een andere bestemming.

C

Rekenen

Met deze duidelijke boekjes kan iedereen leren rekenen.

D

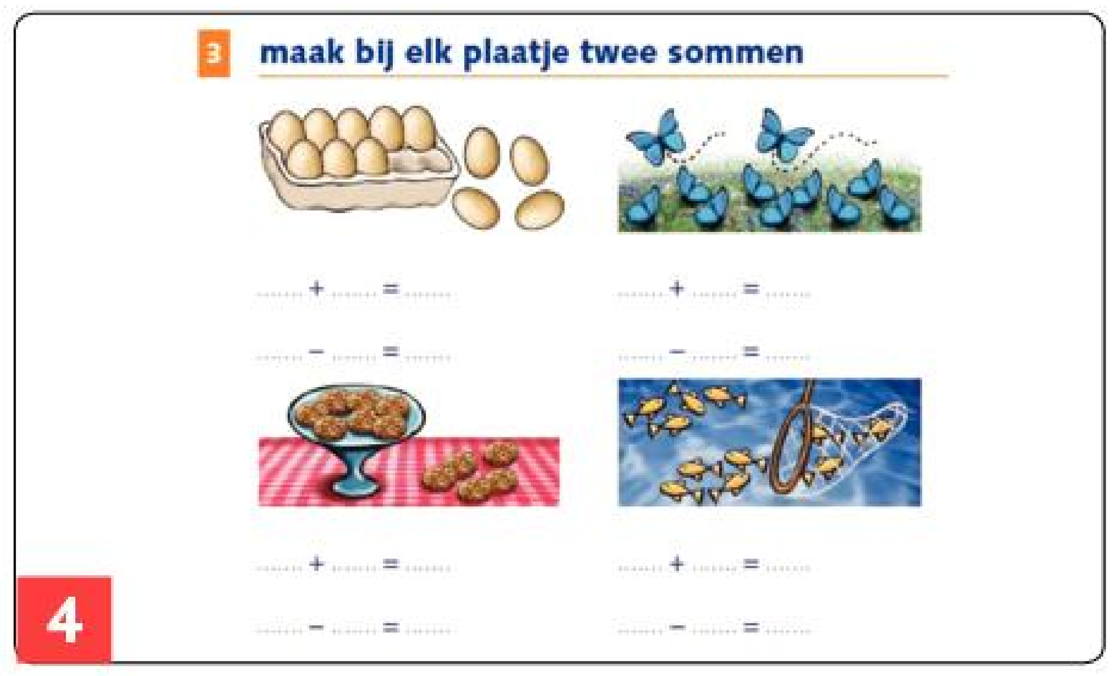
Voetbal steeds populairder

In Nederland sluiten steeds meer meisjes zich aan bij een voetbalclub.

Opdracht

10

Bekijk de afbeelding bij tekst 11.

1 Waar denk je dat de tekst over gaat, als je alleen naar de afbeelding kijkt?

Lees tekst 11.

2 Wat weet je door de tekst over Andy Warhol?

3 De diefstal van de kunst staat niet op de afbeelding. Vind je het toch duidelijker dat er een afbeelding bij de tekst staat? Schrijf op waarom wel of niet.

Tekst 11

Kunstroof

Een filmbedrijf in Amerika had jarenlang valse kunstwerken aan de muur. Dat ontdekte een lijstenmaker toen hij de lijsten moest vervangen. Het gaat om werk van de bekende kunstenaar Andy Warhol. De lijstenmaker zag dat de afbeeldingen vaag waren. Ook hadden ze geen nummer en ontbrak de handtekening van Andy Warhol. Waarschijnlijk heeft een dief de echte werken lang geleden gestolen en ze vervangen door kopieën.

Naar: Nederlands Dagblad, 7 december 2015

Opdracht

11

Lees tekst 12.

1 Als jij een afbeelding bij de tekst moest kiezen, wat zou er dan op de afbeelding komen?

2 Waarom zou de tekst leuker of duidelijker worden met jouw afbeelding erbij?

Tekst 12

Tuinkabouters

Een vrouw in Engeland deed een vreemde ontdekking toen ze 's morgens de gordijnen opentrok. Haar voortuin stond vol met tuinkabouters! Er zijn 107 verschillende kabouters in haar tuin gezet. De vrouw kon er hartelijk om lachen, maar ze is natuurlijk ook vreselijk nieuwsgierig wie dit gedaan kan hebben.

Woordenschat

Hoofdstuk 1 Een synoniem zoeken

Woorden die ongeveer hetzelfde betekenen, noem je **synoniemen**.
Bijvoorbeeld: *grootvader* is een synoniem van *opa*.

Nog meer voorbeelden van synoniemen:
begrijpen – snappen *fiets – rijwiel*
jokken – liegen *raam – venster*

Opdracht 1

Welke woorden zijn synoniemen van elkaar? Zoek voor elk woord een synoniem in de rechterkolom.

1	eenvoudig	afmaken
2	geschenk	cadeau
3	grootmoeder	fiets
4	rijwiel	gemakkelijk
5	vlug	oma
6	voltooien	snel

Opdracht 2

Vul synoniemen in van de woorden. Zet daarna de letters uit de blauwe vakjes achter elkaar. Dan vind je het synoniem van het woord *autodeur*.

1 agent
2 noteren
3 wiel
4 vloerkleed
5 entree
6 geheugensteuntje
7 gedichtje

1		O	L		T	I	E	M						
2	O	P		C	H		IJ			N				
3		A	D											
4			P	IJ	T									
5		N		A	N	G								
6		Z		L	S	B	R		G	G		T	J	
7		IJ	M		J	E								

Opdracht 3

Lees tekst 1 en noteer de onderstreepte woorden. Schrijf het synoniem erachter.
Je vindt het synoniem in de zin ervoor of erna.

Tekst 1 Foto van jezelf

Veel mensen zijn gek op selfies. Ze houden ervan om een foto van zichzelf te maken. Ze laten het (1) plaatje vol trots aan anderen zien. Jongeren moeten beter (2) uitkijken bij het nemen van de foto. Er vallen zelfs gewonden omdat ze niet opletten. In sommige landen zijn er nu (3) regels voor het maken van selfies. Aan die voorschriften moet je je houden. Op scholen wordt een (4) folder uitgedeeld. In dat informatieblaadje staat wat er gevaarlijk is. Het is bijvoorbeeld (5) riskant om midden op straat een foto te maken. Ga dus altijd aan de kant van de (6) weg staan.

Naar: Webdingen, 12 maart 2016

Hoofdstuk 2

Een betekenis zoeken

Als je een moeilijk woord in een tekst tegenkomt, lees dan eerst verder. Soms vind je de **betekenis** (omschrijving) gewoon in de tekst. Die staat bijvoorbeeld in een andere zin in de tekst of tussen haakjes achter het woord.
Bijvoorbeeld: Bij de *entree* (dat is de *ingang*) kun je een kaartje kopen.

Er staat niet altijd bij: 'dat betekent' of 'dat is'. Je moet dus goed lezen.
Bijvoorbeeld: Binnenkort komt de *jeugdarts* op school. Die *dokter* is er om je gezondheid en je problemen te bespreken.

Opdracht 4

In elke zin is de omschrijving van een woord onderstreept. Omcirkel het woord waarbij deze uitleg hoort.

1. Je moet het formulier (dat is een papier met vragen die je moet invullen) inleveren bij je leraar.
2. Op de plattegrond kun je zien hoe je moet lopen. Want op een kaart van een stad of een dorp staan alle straten.
3. In dat land is de bevolking (dat zijn de mensen die in een gebied of land wonen) gegroeid.
4. De leiding (de mensen die de baas zijn) zegt dat iedereen vandaag vrij heeft.

Opdracht 5

Lees tekst 2. Noteer de onderstreepte woorden onder elkaar. Zet de juiste betekenis erachter. Kies uit:

a een heerlijk Italiaans gerecht
b een heleboel winkels of restaurants van hetzelfde merk
c reizen met het vliegtuig
d een stukje tekst waarin iets wordt aangeboden
e veel tegelijk
f zin hebben in eten

Tekst 2

Pizza op een eiland

[1] Woon je op een klein eiland en heb je enorme trek in pizza? Heb je dus veel zin in zo'n heerlijk Italiaans gerecht? Dan laat je toch een pizza per vliegtuig bezorgen! Op een paar Caribische eilanden kan dat.
[2] Het begon met een advertentie in de krant. Dat is een stukje tekst waarin iets wordt aangeboden. Daar stond in dat mensen hun pizza per helikopter konden laten bezorgen. Maar het was een 1 aprilgrap van een keten (een heleboel winkels of restaurants van hetzelfde merk) van pizzazaken.
[3] Veel mensen hadden niet in de gaten dat het een grap was. Ze bestelden massaal pizza's. Omdat er zo veel bestellingen tegelijk binnenkwamen, wilde het bedrijf de plannen echt gaan uitvoeren. Er werd een manier bedacht om pizza's per vliegtuig te bezorgen. Dat was niet zo moeilijk, want er zijn regelmatig vluchten tussen de eilanden. De pizza's worden meegestuurd op die reizen met het vliegtuig. Klanten moeten de pizza wel zelf afhalen op het vliegveld.
Naar: kidsweek.nl, op 17 augustus 2015

Hoofdstuk 3

Een voorbeeld zoeken

Vaak weet je door voorbeelden wat een woord betekent. Je kunt voorbeelden meestal herkennen aan:

- een dubbele punt
- haakjes (…)
- woorden zoals *bijvoorbeeld*, *als*, *zoals*

Bijvoorbeeld: Op tafel staan verschillende soorten beleg (*kaas, jam, hagelslag en vleeswaren*).
Door de voorbeelden tussen de haakjes weet je dat *beleg* betekent: wat je op je brood doet.

Opdracht **6**

Verzin er nog een voorbeeld bij.

1. bloemen: boterbloem, margriet, anjer, ...
2. recreatie: spelen, zonnebaden, luieren, ...
3. vloeistof: limonade, olie, ...
4. versnaperingen: snoepjes, limonade, dropjes, ...
5. groenten: komkommer, pompoen, wortel, ...
6. vervoermiddel: auto, tram, ...

Opdracht **7**

Lees de zinnen en let op de onderstreepte woorden. Van welk woord in de zin zijn dat voorbeelden?

1. Er is in december veel neerslag (regen, hagel, sneeuw) gevallen.
2. Bij die club kun je allerlei sporten doen, bijvoorbeeld voetbal, hockey en tennis.
3. Landen als Nederland, Frankrijk en Duitsland zijn westerse landen.
4. Dat shirt is met veel prints – smiley, een popster, je eigen foto – te koop.
5. Leerlingen verzinnen allerlei smoesjes als ze te laat zijn: de brug stond open, ik had een lekke band, mijn wekker was kapot.

Opdracht **8**

Lees tekst 3. In de tekst staan voorbeelden van gereedschap en materialen. Onderstreep vijf voorbeelden in de tekst.

Tekst 3

Buurthut

Michiel en zijn vrienden willen een buurthut gaan bouwen. Ze zijn van plan om aan alle buren materialen te vragen. Bij Michiel thuis liggen nog oude balkjes en latten die de jongens mogen gebruiken. De ouders van Wout hebben potten vol met spijkers, schroeven, bouten en moeren. En van hen lenen ze ook hamers, een nijptang, beitel, zaag, schroevendraaiers, een meetlat en een waterpas. Hidde belt bij alle buren aan. Ze verzamelen van alles: grote en kleine planken, touw en doeken. En als de buurthut klaar is, krijgen ze van de buren drie tuinstoelen en een tafeltje.

Hoofdstuk 4

Een tegenstelling zoeken

Een **tegenstelling** is het omgekeerde van iets. Bijvoorbeeld: *lekker* is een tegenstelling van *vies*.
Nog meer voorbeelden van tegenstellingen:
groot – klein
dik – dun
hoog – laag

Opdracht
9

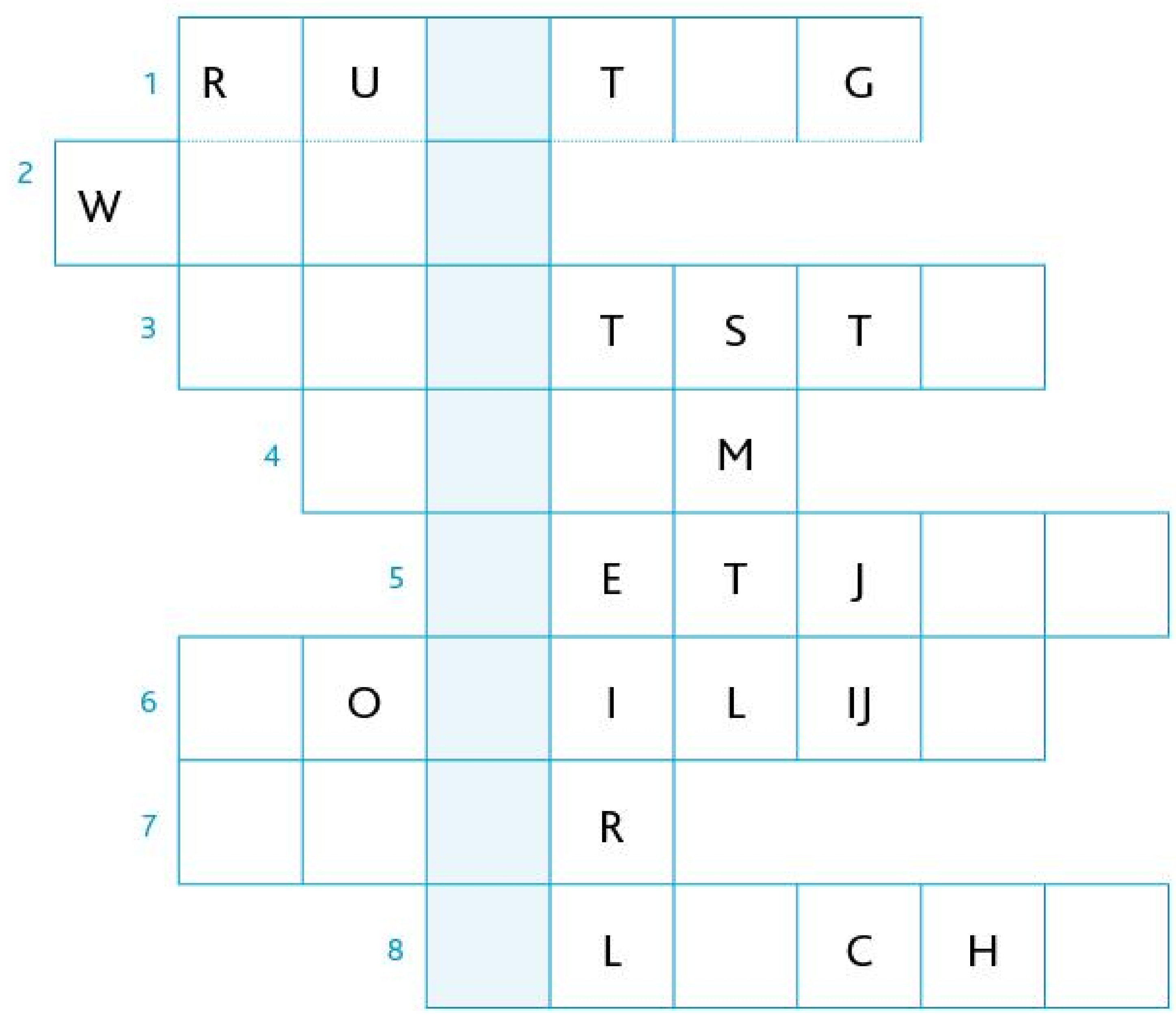
Welke woorden zijn tegenstellingen? Zoek voor elk woord een tegenstelling in de rechterkolom.

1 achterste	blij
2 verdrietig	gierig
3 gul	jong
4 ongeveer	licht
5 oud	precies
6 zwaar	voorste

Opdracht
10

Maak de puzzel. Vul het tegengestelde van het woord in. Zet de letters uit de blauwe vakjes achter elkaar. Dan vind je een aap die niet breedneus heet, maar ....

1 druk
2 koud
3 eerste
4 dom
5 slordig
6 makkelijk
7 goedkoop
8 goed

Hoofdstuk 5

Een bekend woorddeel zoeken

Een woord kan bestaan uit meer delen. Bijvoorbeeld: huisdier = huis + dier. Weet je wat de **woorddelen** betekenen? Dan kun je zelf bedenken wat het hele woord betekent: een huisdier is een dier voor in huis.

Er zijn woorden met een stukje ervóór, dat is een **voorvoegsel**.
Bijvoorbeeld: het stukje *on*- betekent *niet*. Dus *onaardig* is *niet aardig*.
Er zijn ook woorden met een stukje erachter, dat is een **achtervoegsel**.
Bijvoorbeeld: -*loos* betekent *zonder*. Dus *geluidloos* betekent *zonder geluid*.

Opdracht
11

Kijk naar de woorddelen. Wat betekent het woord?

Voorbeeld:
steelpan
1 Dit woord bestaat uit de woorddelen steel + pan.
2 Noteer: *een steelpan is een pan met een steel*.

1 voordeur
2 armband
3 ijsmachine
4 bessensap
5 grasmaaier
6 ontdekkingsreis

Opdracht
12

Het voorvoegsel *her-* betekent *opnieuw*. Bijvoorbeeld: *herbouwen* is *opnieuw bouwen*. Maak een nieuw woord met *her-*.
1 opnieuw openen
2 opnieuw starten
3 opnieuw lezen
4 opnieuw kauwen
5 opnieuw verdelen

Opdracht
13

Het achtervoegsel *-loos* betekent *zonder*. Bijvoorbeeld: *gedachteloos* betekent: *zonder gedachten*. Wat betekenen de volgende woorden?
1 probleemloos
2 doelloos
3 kansloos
4 hersenloos
5 zorgeloos

Hoofdstuk 6

Zoeken in het woordenboek

Als je de betekenis van een belangrijk woord niet weet, kun je hem opzoeken in een woordenboek. Daarin staan de woorden op alfabetische volgorde. Kijk eerst naar de eerste letter van het woord: staat deze letter voorin, middenin of achterin het alfabet? Zo weet je waar je ongeveer moet zoeken in het woordenboek. Als veel woorden met dezelfde letter beginnen, kijk je naar de tweede letter, daarna naar de derde enzovoort.

zoek de betekenis bij	*je zoekt*	*je vindt het bij*
het hele werkwoord	schaterde geplensd	schateren plenzen
het enkelvoud	fragmenten	fragment
de kortste vorm van het woord	snoertje moedeloze	snoer moedeloos

Opdracht
14

Neem het schema over. Vul de rest van het alfabet in.

voorin het woordenboek	*middenin het woordenboek*	*achterin het woordenboek*
a ... i	j ... q	r ...

Opdracht
15

Waar vind je het woord in het woordenboek?

1 straffeloos *voorin / middenin / achterin*
2 controle *voorin / middenin / achterin*
3 hoogteverschil *voorin / middenin / achterin*
4 meesterstuk *voorin / middenin / achterin*
5 uiteraard *voorin / middenin / achterin*

Opdracht
16

Onderstreep het woord dat het eerst in het woordenboek staat.

1	bergplaats	politiek	zender
2	doorgaans	degelijk	dwarsdoorsnede
3	waterfiets	waterhoos	waterkracht
4	eigenaar	effen	eerlijkheid

Opdracht
17

Noteer bij welk woord je de betekenis vindt.

1 coupletten
2 modelletje
3 produceert
4 correcte
5 gereserveerd
6 technische

Opdracht
18

Zoek de betekenis van het onderstreepte woord in het woordenboek.
Noteer bij welk woord je de betekenis vindt en schrijf de betekenis erachter.

1 Veel wilde dieren leven in reservaten, omdat ze daar veiliger zijn.
2 De gemeente rooit de kastanjebomen langs de Europalaan.
3 Na de aanrijding zat er een butsje in de bumper van de auto.
4 Cindy promoot het drinken van kraanwater op haar blog.

Taalverzorging > grammatica

Hoofdstuk 1

Werkwoorden

Een werkwoord ...	Bijvoorbeeld:
zegt wat iemand doet	- David *praat*. - Fleur *schopt* tegen een steentje.
zegt wat iets doet	- De kraan *lekt*. - De bus *stopt* bij de bushalte.
zegt wat er gebeurt	- Het *regent* hard. - Het *kraakt* op zolder.
kan er verschillend uitzien: het ligt eraan wie het doet	- Ik *gaap*, Iris *gaapt*, wij *gapen*
kun je vinden door een vraag te stellen	- Stan eet een banaan. Wat doet Stan? Hij *eet*.

Opdracht **1**

Onderstreep de zeven werkwoorden:
beginnen – draaien – gevaarlijk – kletsen – moedig – mompelen – rekenen – sleutel – springen – stiekem – teksten – verrassing – verstoppen – zeker.

Opdracht **2**

In een zin kun je het werkwoord vinden door een vraag te stellen. Kijk naar de vragen bij de zinnen en noteer het werkwoord.

Voorbeeld:
Carine klapt blij in haar handen.
1 Je vraagt: Wat *doet* Carine?
2 Het antwoord is: ze klapt
3 Noteer het werkwoord: *klapt*

1 De bladeren vallen van de boom. — Wat doen de bladeren?
2 Dennis voetbalt met zijn vrienden op straat. — Wat doet Dennis?
3 Paco verhuist naar een andere stad. — Wat doet Paco?
4 Van de zenuwen bijt May op haar nagels. — Wat doet May?
5 Het licht schijnt in mijn ogen. — Wat doet het licht?

Opdracht **3**

Welke vraag kun je stellen om het werkwoord te vinden? Noteer de vraag. Zet het antwoord erachter en zet een streep onder het werkwoord of de werkwoorden.

Voorbeeld:
Pieter heeft zijn spullen opgeruimd.
1 Noteer de vraag: Wat doet Pieter?
2 Noteer het antwoord: *hij heeft opgeruimd*
3 Onderstreep de werkwoorden: *hij heeft opgeruimd*

1 Twee honden vechten om een bot.
2 Het warme water stroomt uit de kraan.
3 Sem heeft zijn laptop aan Femke geleend.
4 In de pauze eten Loïs en Viv iets lekkers.
5 De wind giert om het huis.

Hoofdstuk 2

Persoonsvorm

Eén werkwoord in een zin is de **persoonsvorm**. Aan de persoonsvorm kun je twee dingen zien:

1 Hoeveel personen iets doen: één (**enkelvoud**) of meer (**meervoud**).
Bijvoorbeeld:
– Sven *stapt* in de bus.
– De drie jongens *stappen* in de bus.

2 Wanneer iets gebeurt: nu (**tegenwoordige tijd**) of al eerder (**verleden tijd**).
Bijvoorbeeld:
– De hond *loopt* aan de lijn.
– De hond *liep* gisteren aan de lijn.

Opdracht
4

Maak enkelvoud of meervoud van de persoonsvorm.

Voorbeeld:
De timmerman bouwt een hondenhok. De timmermannen … een hondenhok.
1 *Timmerman* verandert in *timmermannen*, dus enkelvoud wordt meervoud.
2 De persoonsvorm moet ook meervoud worden: De timmermannen *bouwen* een hondenhok.
3 Noteer: *bouwen*

1	In Azië staat een hoge wolkenkrabber.	In Azië … hoge wolkenkrabbers.
2	Wolkenkrabbers hebben een lift.	Een wolkenkrabber … een lift.
3	De lift gaat razendsnel.	De liften … razendsnel.
4	Op het dak is een park.	Op het dak … parken.
5	Daar liggen toeristen te luieren.	Daar … een toerist te luieren.
6	Bij storm kan het gebouw bewegen.	Bij storm … de gebouwen bewegen.

Opdracht
5

Wanneer gebeurt het: nu of al eerder? Kruis de zinnen aan die al eerder gebeurden. Het zijn er drie.

1 ☐ In Australië leeft een bijzonder schaap.
2 ☐ Het heeft een erg dikke vacht.
3 ☐ De vacht weegt wel 40 kilo.
4 ☐ Dat ontdekte een schaapscheerder.
5 ☐ Hij moest het schaap drie kwartier scheren.
6 ☐ Normaal duurt dat klusje maar drie minuten.
7 ☐ Die dikke vacht komt niet door hard te groeien.
8 ☐ Het schaap was al vijf jaar niet geschoren.

Hoofdstuk 3

Onderwerp

Het **onderwerp** (ow) in een zin is *wie of wat iets doet*.
Het onderwerp kan één woord zijn, of een paar woorden. Het onderwerp kan op verschillende plekken in de zin staan. Meestal staat het naast de persoonsvorm. Je kunt het onderwerp vinden door te vragen wie of wat iets doet.

Bijvoorbeeld:
- Suus schuift de deuren open.
  Vraag: *Wie schuift?* Antwoord: *Suus*.
- In het park staan veel grote bomen.
  Vraag: *Wat staan?* Antwoord: *veel grote bomen*.

Opdracht
6

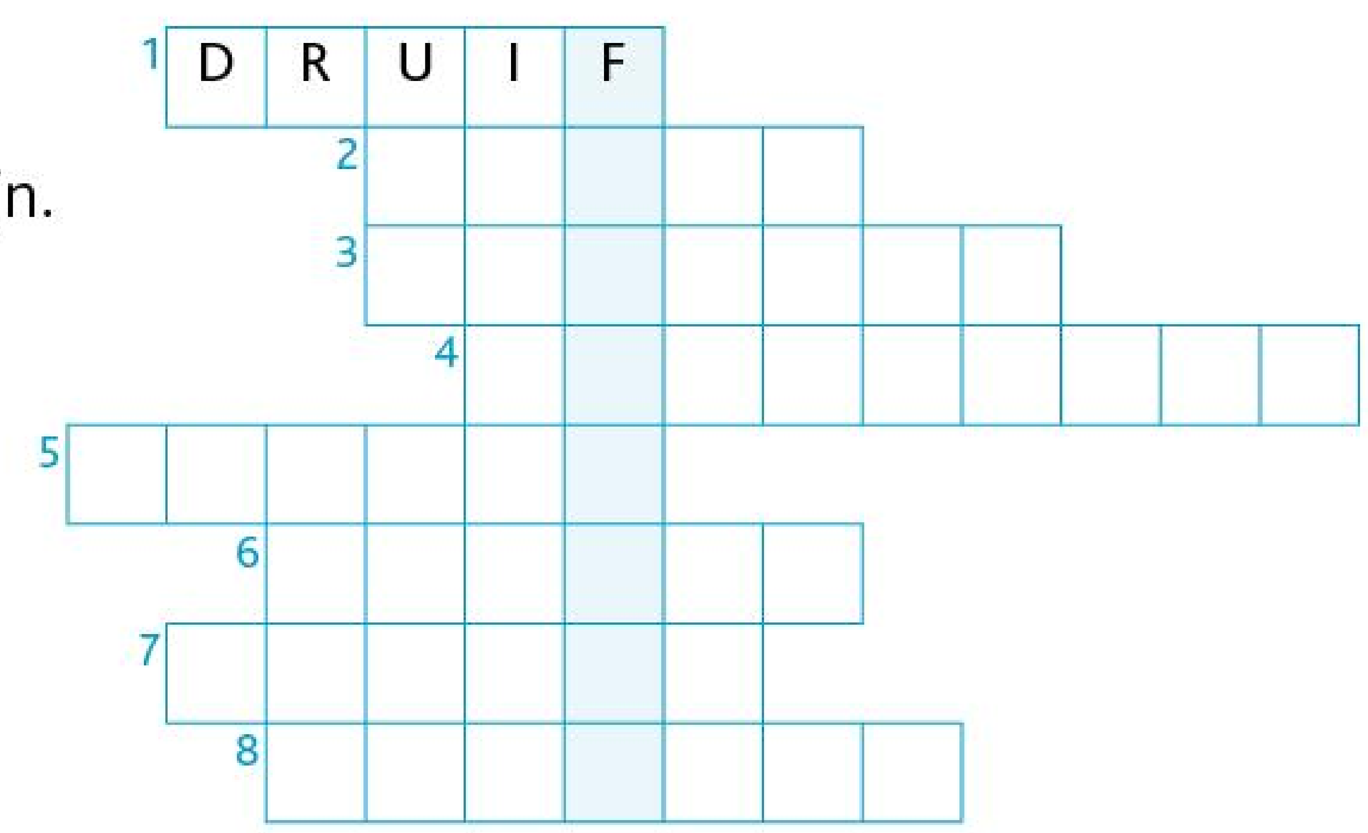
Noteer wie (of wat) iets doet. Dat is het onderwerp.

Voorbeeld:
De pannen waaien van het dak.
1 Wie of wat doet iets? De pannen doen iets, want ze waaien van het dak.
2 Noteer: *de pannen*

1 Jurre stottert soms.
2 De leraar vertelt hoe dat komt.
3 De ademhaling is dan niet helemaal goed.
4 Je kunt een speciale cursus volgen.
5 Het stotteren kan daardoor minder worden.

Opdracht
7

1 Zoek eerst het onderwerp van de zin. Maak daar enkelvoud of meervoud van en vul dat in de puzzel in. Het lidwoord laat je weg.
  1 Aan de struik hangen druiven.
  2 Een peer groeit aan een boom.
  3 Een pruim kan rood, blauw, geel of paars zijn.
  4 De citroen smaakt een beetje zuur.
  5 Zijn tomaten groente of fruit?
  6 Een bes groeit soms in het wild.
  7 Waarom zijn bananen krom?
  8 In de soep zitten pompoenen.

2 Welk woord lees je in de blauwe vakjes?

Hoofdstuk 4

Lidwoord en zelfstandig naamwoord

Een **zelfstandig naamwoord** is een woord voor een mens, een dier, een plant of een ding. Bijvoorbeeld: *acteur, konijn, tulp, glas*.
Voor een zelfstandig naamwoord kun je het **lidwoord** *de*, *het* of *een* zetten: de hitte, het plezier, een spijker.

Opdracht
8

Onderstreep de zelfstandige naamwoorden. Het zijn er vijf.

1 binnenkort
2 bijzonder
3 klaslokaal
4 menigte
5 opdracht
6 opgewonden
7 tegenspreken
8 toetsenbord
9 verwerken
10 vrijheid

Opdracht
9

Lees de tekst. Onderstreep de zelfstandige naamwoorden in elke zin.

De maan

(1) Over de maan worden vreemde verhalen verteld. (2) Zo zouden bij volle maan de gezondste baby's worden geboren. (3) Anderen zeggen dat er dan juist vreselijke ongelukken gebeuren. (4) Dat zijn allemaal rare praatjes. (5) Er zijn ook interessante vragen over de maan. (6) Zijn er bijvoorbeeld ook vulkanen? (7) Ligt er ijs in de kraters van de polen? (8) Waait de wind er ook? (9) Die raadsels worden hopelijk binnenkort opgelost!

Hoofdstuk 5

Gezegde

Alle werkwoorden in een zin die samen iets over het onderwerp zeggen, noem je het **gezegde** (gez).

Soms is het gezegde maar één werkwoord (de persoonsvorm), soms zijn het er meer. Bijvoorbeeld:
– Leonie *kijkt* naar buiten.
– Leonie *heeft* naar buiten *gekeken*.
– Leonie *wil* graag naar buiten *kijken*.

Opdracht
10

In deze zinnen bestaat het gezegde uit één werkwoord. Onderstreep het gezegde.

1 Eva eet drie mandarijnen en een banaan.
2 Ik fiets altijd naar school.
3 Speel jij een instrument?
4 Jochem en Karim voetballen elke pauze.
5 Ik speel iedere avond mijn favoriete games.
6 Mijn broer ligt al de hele dag al op de bank.

Opdracht
11

Noteer het gezegde uit de zinnen.

Voorbeeld:
Simon wil straks gaan zwemmen.
1 Het gezegde is wat iemand doet. Het zijn alle werkwoorden uit de zin.
2 Noteer alle werkwoorden: *wil gaan zwemmen*

1 Vandaag gaat Simon zijn kamer opruimen.
2 Vuile kleren gooit hij in de was.
3 De schone kleren legt hij in de kast.
4 Hij zal de lege glazen naar de keuken gaan brengen.
5 Zijn schoolspullen heeft hij netjes bij elkaar gelegd.
6 De prullenbak moet hij nog leegmaken.
7 Daarna moet hij alleen nog stofzuigen.

Hoofdstuk 6

Voorzetsels

Een **voorzetsel** hoort bij een ander woord. Je ziet aan het voorzetsel waar iets is.
Bijvoorbeeld: Het glas staat *op* de tafel. De fiets staat *in* de schuur.

Nog meer voorbeelden:
in de kast, *op* tafel, *naast* het bed, *tussen* de spullen, *bij* het huis.

Als je twijfelt, kun je het uitproberen met 'de kast'. Als je 'de kast' erbij kunt zetten, is het een voorzetsel:
in de kast, *op* de kast, *achter* de kast, *met* de kast, *tegenover* de kast, *van* de kast.

Opdracht
12

Welke woorden zijn voorzetsels?

1 aan
2 door
3 graag
4 keer
5 met
6 nooit
7 onder
8 tegenover
9 terug
10 voor
11 wel
12 zelf

Opdracht
13

Onderstreep de voorzetsels uit tekst 4.

Tekst 4

Vieze familie

(1) Bij de opa en oma van mijn moeder eten we altijd heel netjes aan tafel. (2) Bij de oma van mijn vader eten we altijd met het bord op schoot voor de televisie. (3) Mijn moeder drinkt haar wijn altijd heel deftig, met de pink keurig omhoog. (4) Mijn vader houdt niet eens van wijn, hij drinkt het liefst een pilsje.

Uit: Gerard Tonen, Verhalen van een vieze familie. Zwijsen, Tilburg 200

Taalverzorging > formuleren

Hoofdstuk 1 Verwijswoorden *deze, die, dit, dat*

De woorden *deze*, *die*, *dit*, *dat* zijn **verwijswoorden**. Met een verwijswoord kun je wijzen naar iemand die of naar iets dat eerder genoemd is.

Bijvoorbeeld:
Je kunt deze zinnen:
– De stamppot van mijn moeder is het lekkerst. De stamppot van mijn oma lust ik niet.
veranderen in:
– De stamppot van mijn moeder is het lekkerst. Die van mijn oma lust ik niet.

Bij *de*-woorden gebruik je *deze* of *die*.
Bij *het*-woorden gebruik je *dit* of *dat*.

Opdracht 1

Vervang *de* en *het*. Maak er *deze* of *dit* van.

1 het balkon
2 de eekhoorn
3 het museum
4 de oorzaak
5 het tekort
6 de relatie
7 de studie
8 het voetpad

Opdracht 2

Vervang *de* en *het*. Maak er *die* of *dat* van.

1 het kapsel
2 de kudde
3 het plakband
4 de prullenbak
5 het schema
6 de vriendschap
7 het watermerk
8 de zandloper

Opdracht 3

Vul het juiste woord in. Kies uit: *deze*, *die*, *dit*, *dat*

1 … jongen daar is heel leuk!
2 … wondje hier op mijn arm doet zeer.
3 Het geluid uit … speakers die hier hangen, klinkt gaaf!
4 In … huis in de verte woont mijn nichtje.
5 … boom achter de schuur daar hangt vol peren.
6 … sausje dat ik nu bij deze pasta eet, is lekker!

Hoofdstuk 5

Verwijswoorden *hij, zij, het, ze, hem, haar, hun*

De verwijswoorden *hij*, *zij*, *het*, *ze*, *hem*, *haar* en *hun* gebruik je in plaats van iemand of iets.

Bijvoorbeeld:
– Rens pakt zijn jas. Rens trekt zijn jas aan.
Zo kun je het korter zeggen: je gebruikt *hij* voor *Rens*, en *hem* voor *zijn jas*.
– Rens pakt zijn jas. *Hij* (→ Rens) trekt *hem* (→ zijn jas) aan.

Opdracht
4

Noteer het goede verwijswoord. Kies uit: *hij*, *zij*, *het*, *ze*
Noteer ook naar wie of wat het verwijst.

Voorbeeld:
De leraar staat voor de klas. ... legt iets uit.
1 Het verwijswoord dat je moet invullen, komt in plaats van *de leraar*.
2 Voor 'de leraar' kun je het verwijswoord *hij* gebruiken.
3 Noteer: *hij (de leraar)*.

1 Amber en Jochem spelen honkbal. ... vinden het een gave sport.
2 Het doelpunt is prachtig, maar de scheidsrechter keurt ... af.
3 Lisa drinkt twee glazen water, want ... heeft erge dorst.
4 Omdat Bram al laat is, moet ... erg haasten.

Opdracht
5

Noteer het goede verwijswoord. Kies uit: *hem*, *haar*, *het*, *ze*, *hun*
1 Sara fietste net voorbij. Vanmorgen zag ik ... ook al een keer.
2 Het mes is op de grond gevallen, raap jij ... even op?
3 Waar zijn Rachid en Jochem? Ik heb ... agenda's gevonden.
4 Wie van de twee is Johan? Wijs ... eens aan.

Opdracht
6

Schrijf het schuingedrukte deel opnieuw met twee verwijswoorden erin.
Kies uit: *hij*, *zij*, *het*, *ze*, *hem*, *haar*, *hun*, *deze*, *die*, *dit*, *dat*.

Voorbeeld:
Bram drinkt een glas jus. *Bram vindt het drankje niet lekker.*
1 Vervang *Bram* door het verwijswoord *hij*.
2 Vervang *het drankje* door het verwijswoord *het*.
3 Noteer: *Hij vindt het niet lekker.*

1 Anouk ziet een vriendin. *Anouk zwaait naar haar vriendin.*
2 Roos weet niet welk tennisracket van haar is, *het racket hier of het racket daar.*
3 Pé maakt een selfie, maar *Pé vindt de selfie stom.*
4 Glenn leent zijn mobieltje uit. *Glenn krijgt het mobieltje zo terug.*

Taalverzorging > spelling

Hoofdstuk 1

Leestekens

Je stelt een vraag als je iets wilt weten. Bijvoorbeeld: *Hoe laat kom je me ophalen? Wat kost die trui? Wat vind je van die film?*

Als je een vraag stelt, gaat je stem aan het einde van de zin een beetje omhoog. Bij het schrijven zet je een vraagteken (**?**) achter een vraag. Achter een gewone zin zet je een punt (**.**). Een punt en een vraagteken zijn **leestekens.**

Opdracht
1

Zet de juiste leestekens achter de zinnen: een punt of een vraagteken.

1 Heb jij je huiswerk al gedaan
2 Kim is morgen jarig
3 Sven pakt zijn fiets uit de schuur
4 Waar ga je zitten
5 Welke les vind jij het leukst
6 Zal ik je komen ophalen

Hoofdstuk 1

Hoofdletters

Je gebruikt een hoofdletter ...	Voorbeeld
aan het begin van een zin	Deze zin begint met een hoofdletter.
bij namen	Fatima, Mila, Lotte Groothuis, meneer Dekkers
bij landen, steden en straatnamen	Nederland, Frankrijk, Utrecht, Eindhoven, Dorpsstraat, Stationsplein

Opdracht
2

Noteer de woorden die je met een hoofdletter moet schrijven.

Voorbeeld:
op de toneelclub in groningen zit een nieuw meisje.
1 Het woord *op* is het eerste woord van de zin.
2 Het woord *groningen* is een plaatsnaam.
3 Noteer: *Op, Groningen*

1 de toneelclub treedt vaak op in assen.
2 Soms treden ze ook op in leeuwarden en in drachten.
3 kinderen van twaalf tot veertien jaar oefenen op woensdag in de marktstraat.
4 meestal brengt de moeder van lieke de kinderen.
5 De vader van stijn brengt de kinderen die in bovensmilde wonen.

Opdracht
3

Schrijf de raadsels over. Schrijf het eerste woord van de zin en de namen met een hoofdletter. Zet aan het einde van de zinnen een punt of een vraagteken.

1. waarom vliegen vogels in de winter naar afrika het is te ver om te lopen
2. waarom gooit sem de dobbelsteen zo hoog wie het hoogst gooit, mag beginnen
3. waarom kunnen lucifers niet goed met elkaar overweg het zijn heethoofden
4. waarom kan een ei niet bevriezen omdat het een dooier heeft

Hoofdstuk 2

Laatste letter: -t of -d

Soms weet je niet of een woord eindigt op een -*t* of op een -*d*. Daar is een regel voor.

1. Maak het woord langer met -*e* of -*en*.
2. Zeg het woord hardop. Je hoort dan een -*t* of een -*d*.
3. De letter die je hoort, schrijf je ook bij het korte woord.

Voorbeeld: schrijf je *hoofd* met een *t* of een *d*?

1. Maak het woord langer met -*e* of -*en*.
2. Zeg het woord hardop.
3. Je hoort hoof*den*, met een *d*.
   Je schrijft dus: *hoofd* met een *d*.

Opdracht
4

Vul in: -t of -d. Noteer het hele woord.

1	gekleur...	**5**	uitgeknip...	**9**	stou...
2	gepak...	**6**	hoof...	**10**	verwen...
3	gebruik...	**7**	maaltij...	**11**	vreem...
4	kren...	**8**	star...	**12**	wedstrij...

Hoofdstuk 2

De ik-vorm van het werkwoord

De kortste vorm van een werkwoord is de **ik-vorm**. Bijvoorbeeld: *ik kijk*. De ik-vorm heb je nodig als je andere vormen schrijft: hij *kijkt*, wij *kijken*.

De ik-vorm vind je meestal door -*en* af te halen van het hele werkwoord:

hele werkwoord:	ik-vorm:
werken	*werk*
fietsen	*fiets*
vinden	*vind*

Soms moet je iets extra's doen:

- Haal aan het einde van de ik-vorm een dubbele letter weg:
  zwemmen – zwem   *schudden – schud*   *pakken – pak*
- Zet er dezelfde letter bij, zodat het woord hetzelfde klinkt:
  praten – praat   *spelen – speel*   *boren – boor*

Opdracht
5

1 Kruis de werkwoorden die in de ik-vorm staan aan. Het zijn er zes.

A ☐ smeek	F ☐ gebruiken	K ☐ helpt
B ☐ plaag	G ☐ omhelzen	L ☐ uitdelen
C ☐ klautert	H ☐ verhuist	M ☐ eis
D ☐ reizen	I ☐ zweven	N ☐ noem
E ☐ oefen	J ☐ klim	O ☐ peuzelt

2 Schrijf de eerste letter van de zes woorden achter elkaar. Welk woord staat er?

Opdracht
6

Noteer de ik-vorm van elk woord.

1	pakken	**6**	sturen
2	praten	**7**	trillen
3	spatten	**8**	dutten
4	klagen	**9**	spelen
5	scheppen	**10**	zoeken

Hoofdstuk 3

Persoonsvorm tegenwoordige tijd

De persoonsvorm is een werkwoord in een zin.
De persoonsvorm staat in de tegenwoordige tijd als iets nu gebeurt of later.

Zo schrijf je de persoonsvorm:

1 Wie of wat doet iets?
Is het enkelvoud (*ik*, *jij*, *hij*, *zij*) of meervoud (*wij*, *zij*, *jullie*)?

2 Bij enkelvoud schrijf je:
- bij *ik*: de ik-vorm: ik val, ik fiets
- bij *jij, hij, zij:* ik-vorm + t: jij valt, jij fietst

3 Bij meervoud schrijf je:
- het hele werkwoord: jullie vallen, wij fietsen

Doet iets of iemand anders iets? Bijvoorbeeld een ding of een naam?
Schrijf dan hetzelfde als bij *hij*. Bijvoorbeeld: de steen valt, Pleun valt.

Opdracht
7

1 Noteer de persoonsvorm uit de zinnen hieronder.
2 Zet achter de persoonsvorm: enkelvoud (ev) of meervoud (mv).

Voorbeeld:
Nannick loopt op straat.
1 De persoonsvorm is *loopt*.
2 Het onderwerp is *Nannick* (Wie loopt op straat?). Dat is enkelvoud (ev).
3 Noteer: *loopt ev*

a Kelly krijgt een nieuwe game.
b We bouwen samen een boomhut.
c Cas en Lot roepen hun moeder.
d Sofie fietst snel naar huis.
e In de schuur staan oude spullen.
f Fuad neemt vaak een vriend mee naar huis.
g In de bieb kun je alle kranten lezen.
h Veel fietsers steken hun hand niet uit.

Opdracht
8

Vul de persoonsvorm tegenwoordige tijd in.
1 Pieter ... (kopen) een cadeau voor zijn vriend.
2 Hij ... (zoeken) in veel winkels.
3 Jacqueline … (praten) met de nieuwe buren.
4 Gelukkig ... (vinden) hij toch een grappig cadeau.
5 Twee verkopers ... (pakken) het mooi in.
6 Mijn zusje … (spatten) de pas geverfde deur nat.

Hoofdstuk 4

Meervoud op -en en -s

Het **meervoud** van woorden maak je met:
-*en*: paarden, schoenen
-*s*: broers, lepels
-*'s*: ski's, oma's

Woorden met aan het einde -*a*, -*o*, -*u*, -*i* of -*y* krijgen 's omdat je ze met alleen -s verkeerd uitspreekt: *skis* klinkt als *mis* of *vis*. Daarom schrijf je 's: ski's.

Opdracht
9

Maak meervoud van de woorden.

1	auto	6	menu
2	baby	7	computer
3	varken	8	orka
4	kiwi	9	paraplu
5	hand	10	vork

Hoofdstuk 5

De verleden tijd van zwakke werkwoorden

De persoonsvorm staat in de verleden tijd als iets al is gebeurd.
Bijvoorbeeld:
– Vorige week *won* ons team de hoofdprijs.
– We *fietsten* gisteren naar de dierentuin.

Bij **zwakke werkwoorden** blijft de klank (de klinker) in de verleden tijd hetzelfde:
bakken → *bakten*, *koken* → *kookten*, *stomen* → *stoomden*
Zo schrijf je de persoonsvorm van zwakke werkwoorden in de verleden tijd:
- enkelvoud: ik-vorm + -*de* of -*te*: speelde, pakte
- meervoud: ik-vorm + -*den* of -*ten*: groeiden, werkten

Opdracht
10

Staan de zinnen in de tegenwoordige tijd (tt) of in de verleden tijd (vt)? Noteer tt of vt.
1 Iris is het eerst aan de beurt.
2 Jens aaide zijn hond.
3 De bal stuiterde over het hek.
4 Max ploft neer op de bank.
5 Sam belde bij de voordeur aan.
6 We schuilen voor de regen.

Opdracht
11

Noteer de juiste verleden tijd van het werkwoord.
1 Iris ... (drogen) haar handen.
2 Voor het eten ... (gebruiken) de koks allerlei kruiden.
3 Marit ... (stappen) in de bus.
4 Nick en Esmee ... (hoeven) geen toetje.
5 Ferdi ... (voelen) in zijn jaszak.

Hoofdstuk 6

De verleden tijd van sterke werkwoorden

Bij **sterke werkwoorden** verandert de klank in de verleden tijd:
slapen → *sliepen*, *vinden* → *vonden*, *krijgen* → *kregen*

Weet je niet of het woord op een -*d* of een -*t* eindigt? Maak het woord langer.
rijden: reed – reden *eten: at – aten*
schelden: schold – scholden *smelten: smolt – smolten*

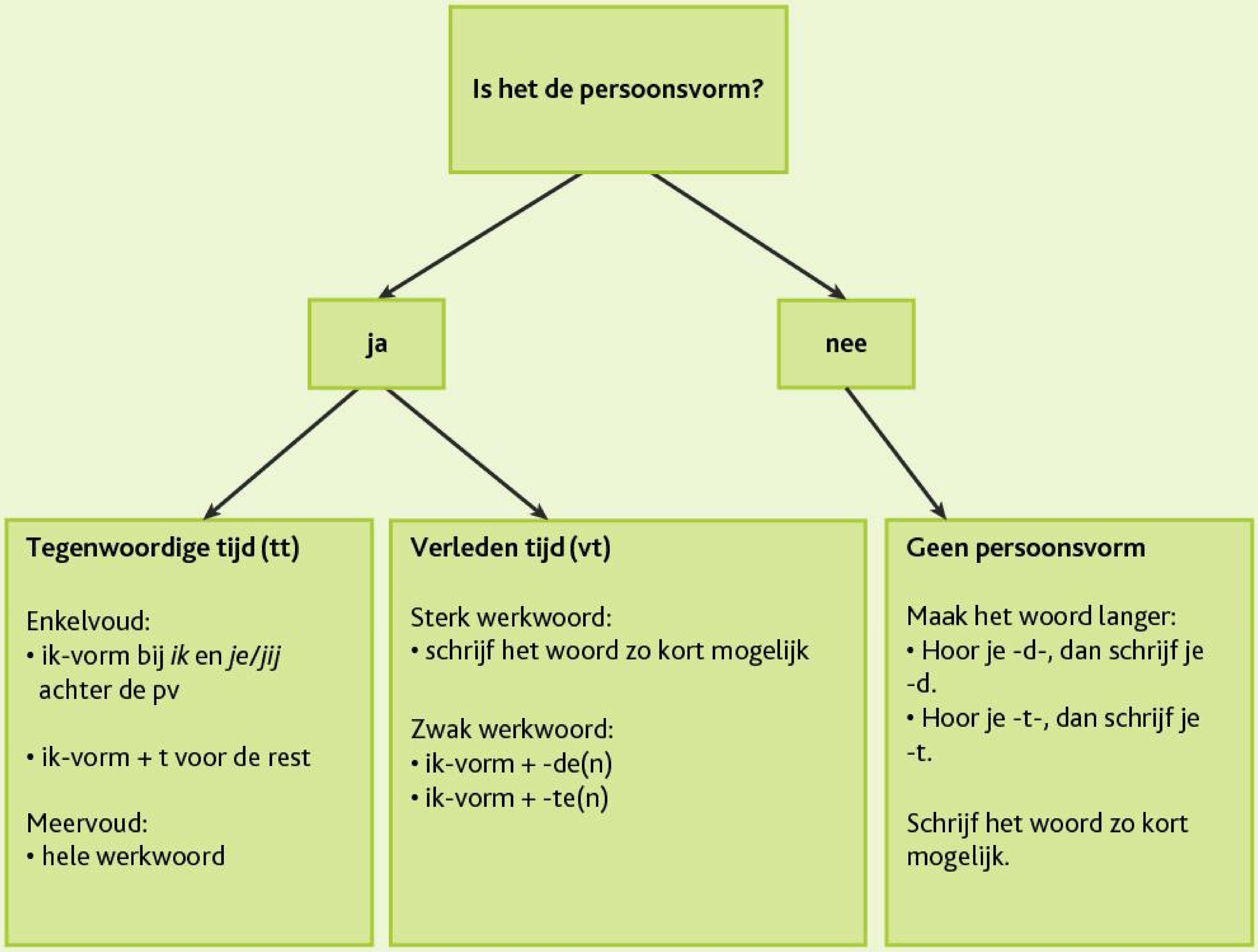
Opdracht
12

Welke werkwoorden zijn sterke werkwoorden?
1 ☐ begrijpen
2 ☐ bestellen
3 ☐ duwen
4 ☐ komen
5 ☐ praten
6 ☐ slapen
7 ☐ starten
8 ☐ verzinnen

Opdracht
13

Noteer de juiste verleden tijd van het werkwoord.
1 De auto ... (rijden) te hard.
2 Het boek ... (liggen) op tafel.
3 Jasper ... (verzinnen) een smoesje.
4 Laura ... (vragen) iets aan haar vader.
5 De pen ... (vallen) op de grond.
6 Tom ... (genieten) van het mooie weer.

Schema werkwoordspelling

Zo gebruik je het schema

Kijk eerst of het werkwoord de persoonsvorm is. Gebruik daarvoor de vraagproef of de tijdproef.

– vraagproef: de persoonsvorm komt vooraan te staan.
– tijdproef: het werkwoord dat verandert, is de persoonsvorm.

• Ja? Kies tegenwoordige tijd (tt) of verleden tijd (vt).

– tt: kies ik-vorm, ik-vorm + t of het hele werkwoord.
Gebruik *lopen* om te horen of er een -t achter de ik-vorm moet.

– vt:
– zwakke werkwoorden: zet -te(n) of -de(n) achter de ik-vorm.
– sterke werkwoorden veranderen van klank.
Kijk naar de vorm voor wij/jullie/zij om te weten of het woord op een -d of een -t eindigt.

• Nee? Maak het woord langer. Zo hoor je de laatste letter. Schrijf het woord zo kort mogelijk op.

Register

Bronvermelding

Beeldresearch: Lineair, Arnhem

Foto's:
Cuisine Photo/HH, Den Haag: p. 4l, 132l
Shutterstock, New York: p. 4m, 36-37, 66, 132m, 143, 159, 168-175, 176-179, 200-207
John Foxx Images: p. 4r, 132r
Sotheby's, London: p. 5, 133
Beeld en Geluid, Hilversum: p. 8-9
Corbis/HH, Den Haag: p. 10-11, 11r, 164-165, 210-211
Barry Bland, Florida: p. 13
Aerovista/NNB, Rotterdam: p. 14
Vereniging Bartiméus Sonneheerdt, Zeist: p. 15
Enikő Kubinyi /Eötvös Loránd University, Budapest: p. 17
RTL-Nederland, Hilversum: p. 20l
Omroep MAX, Hilversum: p. 20m
BNN-VARA, Hilversum: p. 20r
The Image Bank/Getty Images, Amsterdam: p. 25
Anita Pantus/ANP, Rijswijk: p. 34-35
Robin Utrecht/ANP, Rijswijk: p. 37r
AFP/ANP, Rijswijk: p. 39
Peter Hilz/HH, Den Haag: p. 41
Berlinda van Dam/HH, Den Haag: p. 42
ZAPP/Avro-Tros, Hilversum: p. 44
Rijksmuseum, Amsterdam: p. 51
Paolo Porpora, Rome: p. 55
Kippa/ANP, Rijswijk: p. 57
Alamy/Imageselect, Wassenaar: p. 59, 112-113, 114-115
Dpa/Lineair, Arnhem: p. 60-61, 219o
Aurora/HH, Den Haag: p. 62-63
Frans Lemmens/HH, Den Haag: p. 63r
Spar/Boodschappen Magazine, Waalwijk: p. 64
Peter Boersma, Gouda: p. 67
Rob Huibers/HH, Den Haag: p. 68
Walker Books Ltd, Londen: p. 72
Ron Giling/Lineair, Arnhem: p. 77
Polaris Images/HH, Den Haag: p. 81
Photodisc: p. 83
Picture Alliance/dpa/Lineair, Arnhem: p. 86-87
Marco de Swart/ANP, Rijswijk: p. 88-89
Image Source Ltd RF/HH, Den Haag: p. 89r
Erik-Jan Ouwerkerk/HH, Den Haag: p. 91
Marco Okhuizen/HH, Den Haag: p. 92
Digital Vision: p. 93
Avonturenpark Hellendoorn: p. 95
Jurjen Drenth/HH, Den Haag: p. 101lb
AP/HH, Den Haag: p. 101rb
Mathijs van den Brand, Voorthuizen: p. 101lo
Joker/Picture Alliance/Lineair, Arnhem: p. 101ro
Blickwinkel/Lineair, Arnhem: p. 103
Mark Retera/ComicHouse, Oosterbeek: p. 106, 217

Ben Rowe, Londen: p. 107
Dan Bovey, Londen: p. 117
Dierenbescherming, Den Haag: p. 119
Maxxpp/Lineair, Arnhem: p. 121
Thomas Schlijper/HH, Den Haag: p. 131
John Foxx Images: p. 132r
Zalando, Berlijn: p. 138-139
Koen Verheijden/HH, Den Haag: p. 140-141
blog Verita's Experience: p. 141r
Bakker Bart, Beuningen: p. 147
Didy Pijpker, Uithuizermeeden: p. 152l, r
Richard Brocken/HH, Den Haag: p. 155
Raymond van Olphen/HH, Den Haag: p. 160
Andre van Huizen, Enschede: p. 163
Roen Kiewik/Revolver, Amsterdam: p. 166-167
De Fontein uitgeverij, Utrecht: p. 168, 169
Pica/BallonMedia, Antwerpen: p. 170
Plint, Eindhoven: p. 177 (Ank Mooren, *Vlaggen*), 198 (Joke van Leeuwen, *Lijmen*)
E+/Getty Images, Amsterdam: p. 180-187, 188-195
Moment/Getty Images, Amsterdam: p. 196-199
Blickwinkel/Lineair, Arnhem: p. 197lb
Corbis: p. 197rb, 197mo
D. Usher/Lineair, Arnhem: p. 197mb
Norbert Probst/Lineair, Arnhem: p. 197lo
Franco Banfi/Lineair, Arnhem: p. 197ro
Arco/Picture Alliance/Lineair, Arnhem: p. 207
Norbert Schmidt/Picture Alliance/Lineair, Arnhem: p. 212b
Chromorange/Lineair, Arnhem: p. 212o
Penguin Foundation, Phillip Island: p. 214
Ashley Cooper/Getty Images, Amsterdam: p. 219-1
Pressefoto Ulmer/Lineair, Arnhem: p. 219-2
Gerlo Beernink/HH, Den Haag: p. 219-3
Rekenrijk, werkboek 3, Noordhoff Uitgevers Groningen, p. 219-4

Literaire teksten:
p. 168-169: Jeff Kinney, *Het leven van een loser*. De Fontein, Baarn 2009 (p. 7, 8, 9, 10)
p. 170: Pica, Beroep leraar: *Het rad van onfortuin*. Ballon, Antwerpen 2013
p. 171-172: Hans Mijnders, *Brrrugklas!* Columbus, Heerenveen 2010
p. 172-174: Marc van Velzen, *Air time*. Querido, Amsterdam 2009 (p. 59-61)
p. 176: Saskia van der Wiel, in: *Er zit een feest in mij!* Querido, Amsterdam 2012
p. 178: Johanna Kruit, in: Ted van Lieshout (red.), *Ik wil een naam van chocola*. Querido, Amsterdam 2009 (p. 82)
p. 180-181: Marjolijn Hof, *De regels van drie*. Querido, Amsterdam 2013 (p. 19-21)
p. 182-183: Emiel de Wild, *Broergeheim*. Leopold, Amsterdam 2013 (p. 66-68)
p. 184-186: Gary Paulsen, *Neergestort (Overleven in de wildernis 1)*. Kluitman, Alkmaar 2013 (1989)
p. 188-190: Caja Cazemier, *#Selfie*. Ploegsma, Amsterdam 2015
p. 190-194: Lydia Rood, *Ali's oorlog*. Leopold, Amsterdam 2014
p. 196, 197: Ted van Lieshout, *Van ansjovis tot zwijntje*. Leopold, Amsterdam 2006
p. 200-201: Fred Diks, *Wesley Sneijder: van pupil tot prof*. Kluitman, Alkmaar 2008 (p. 37)

p. 201-202: Gerard van Gemert, *Vormverlies (De Voetbalgoden 14)*. Clavis, Amsterdam 2015
p. 205-206: Petra Cremers, *Een valse start*. Uitgeverij Holland, Amsterdam, 2012 (p. 6-8)
p. 218: Annie M.G. Schmidt, *Dit is de spin Sebastiaan*. Querido, Amsterdam 1992

Met betrekking tot sommige teksten en/of illustratiemateriaal is het de uitgever, ondanks zorgvuldige inspanningen daartoe, niet gelukt eventuele rechthebbende(n) te achterhalen. Mocht u van mening zijn (auteurs)rechten te kunnen doen gelden op teksten en/of illustratiemateriaal in deze uitgave dan verzoeken wij u contact op te nemen met de uitgever.

We have done our utmost to find the addresses of copyright holders from whose work we have borrowed extracts. Despite our efforts we do not always succeed. We kindly invite all those concerned to contact us.

NEDERLANDS

6E EDITIE

1 VMBO-KGT

Dit boek is en blijft van jou. In dit boek mag je schrijven en aantekeningen maken. Aan het eind van het schooljaar mag je het houden.
Je kunt ook online werken. Als je de opdrachten online maakt, krijg je direct feedback. Als dat nodig is, kun je het nog een keer proberen.
Ook vind je onlineopdrachten op jouw eigen niveau, oefentoetsen, uitlegvideo's en nog veel meer!

Noordhoff Uitgevers

www.nieuwnederlands.noordhoff.nl

ISBN 978-90-01-889807